

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

**Π.Μ.Σ.: Επιστήμες της Αγωγής
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής Γλώσσας**

ΠΕΤΡΗ ΜΑΡΙΑ

« Γνωρίζω την Ευρώπη μέσα από το παιχνίδι.»

Ένα πιλοτικό project πολυπολιτισμικής ευαισθητοποίησης στο νηπιαγωγείο

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Δρ. Έλενα Γρίβα
Αναπληρώτρια καθηγήτρια Π.Τ.Δ.Ε/Π.Δ.Μ

Μέλη της επιτροπής:

- 1) Κωνσταντίνος Ντίνας
Καθηγητής Π.Τ.Ν./Π.Δ.Μ
- 2) Αναστασία Στάμου
Αναπληρώτρια καθηγήτρια
Τμήματος Γερμανικής Γλώσσας και
Φιλολογίας Α.Π.Θ.

Φλώρινα, 2019

Copyright © Πετρή Μαρία, 2019.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και μόνο.

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία δεν αποτελεί προϊόν λογοκλοπής, είναι προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας, η βιβλιογραφία και οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί κατάλληλα με παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή. Επισημαίνεται πως η συγκεκριμένη επιλογή βοηθά στον περιορισμό της λογοκλοπής διασφαλίζοντας έτσι το/τη συγγραφέα.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα πρωτίστως να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, κυρία Γρίβα Ελένη, για την καθοδήγηση, τον συντονισμό, και την πολύτιμη βοήθειά της σε κάθε στάδιο της εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας. Χωρίς τις γνώσεις, την εμπειρία, τα εύστοχα σχόλιά της, αλλά κυρίως δίχως την υποστήριξη, τίποτα από όλα όσα ακολουθούν δε θα είχαν πραγματοποιηθεί με τον ίδιο τρόπο.

Ακόμη, ευχαριστώ θερμά τους επιτηρητές καθηγητές μου, κύριο Ντίνα Κωνσταντίνο και κυρία Στάμου Αναστασία, για την καλή συνεργασία και για όλα όσα με δίδαξαν στη διάρκεια των μαθημάτων, οι οποίοι με βοήθησαν να δω τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας με καινούρια οπτική.

Ευχαριστώ τους μαθητές και τις μαθήτριες μου όπως και τους γονείς τους, για την ενθουσιώδη συμμετοχή τους στην έρευνα, αλλά κυρίως για την έμπνευση που μου δίνουν και το κίνητρο να ανανεώνω συνεχώς την εκπαιδευτική διαδικασία και να προσπαθώ για το καλύτερο.

Τέλος ένα μεγάλο ευχαριστώ τους δικούς μου ανθρώπους, το σύζυγό μου, Σωκράτη, τα παιδιά μου, Στέλλα και Γιώργο, για την απεριόριστη υπομονή και τη ψυχολογική υποστήριξη ιδιαίτερα τις μέρες που η ολοκλήρωση της εργασίας έδειχνε απραγματοποίητη. Κλείνοντας ένα ιδιαίτερο ευχαριστώ στην κα. Μαντζουράνη τη διευθύντρια του νηπιαγωγείου, όπου μου παρείχε χωρίς φειδώ όλο την υλικοτεχνική υποδομή για να υποστηρίξω την παρούσα έρευνα.

Πίνακας 1: Συχνότητα εμφάνισης αναφορών στην ανατροφοδότηση/ Feedback των μαθητών μετά την ολοκλήρωση της 2ης ενότητας.

Πίνακας 2: Συχνότητα εμφάνισης αναφορών στην ανατροφοδότηση/ Feedback των μαθητών μετά την ολοκλήρωση της 3ης ενότητας.

Πίνακας 3: Συχνότητα εμφάνισης αναφορών στην ανατροφοδότηση/ Feedback των μαθητών μετά την ολοκλήρωση της 4ης ενότητας.

Πίνακας 4: Συχνότητα εμφάνισης αναφορών στην ανατροφοδότηση/ Feedback των μαθητών μετά την ολοκλήρωση της 5ης ενότητας.

Πίνακας 5: Συχνότητα εμφάνισης αναφορών στην ανατροφοδότηση/ Feedback των μαθητών μετά την ολοκλήρωση της 6ης ενότητας.

Πίνακας 6: Συχνότητα εμφάνισης αναφορών στην ανατροφοδότηση/ Feedback των μαθητών μετά την ολοκλήρωση της 7ης ενότητας.

Πίνακας 7: Συχνότητα εμφάνισης αναφορών στην ανατροφοδότηση/ Feedback των μαθητών μετά την ολοκλήρωση της 8ης ενότητας.

Πίνακας 8: Συχνότητα εμφάνισης αναφορών στην ανατροφοδότηση/ Feedback των μαθητών/ -τριών μετά την ολοκλήρωση της 9ης ενότητας.

Πίνακας 9: Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: «Πόσο σου άρεσε το πρόγραμμα με τις χώρες της Ευρώπης; »

Γράφημα 1: Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: «Από τα επιτραπέζια που κατασκευάσαμε, ποιο σου άρεσε περισσότερο;»

Γράφημα 2 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: «από τα επιτραπέζια που κατασκευάσαμε, ποιο σου άρεσε περισσότερο;»

Γράφημα 3 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: «Θυμάσαι σε ποια χώρα ανήκουν οι παρακάτω εικόνες;»

Γράφημα 4 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: «Σε ποια χώρα θα ήθελες να ταξιδέψεις»

Γράφημα 5 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: «Γιατί θα επέλεγες αυτή τη χώρα;»

Γράφημα 6 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: «Ποια ήταν η αγαπημένη σου δραστηριότητα;»

Γράφημα 7 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: « Γιατί σου άρεσε αυτή η δραστηριότητα ;»

Γράφημα 8 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: « Ποια δραστηριότητα δε σου άρεσε καθόλου ή λίγο ;»

Γράφημα 9 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: « Ποια δραστηριότητα σε δυσκόλεψε περισσότερο ;»

Γράφημα 10 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: « Θα ήθελες να μάθεις και για άλλες χώρες της Ευρώπης ή του κόσμου ;»

Γράφημα 11 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: « Εάν ναι, ποιες θα ήταν αυτές ;»

Γράφημα 12 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: « Με μια λέξη πως θα χαρακτήριζες το πρόγραμμα ;»

Γράφημα 13 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: « Πόσο πιστεύετε ότι άρεσε στο παιδί σας το πρόγραμμα;»

Γράφημα 14 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: « Ποια χώρα νομίζετε ότι του/της άρεσε περισσότερο;»

Γράφημα 15 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: « Γιατί νομίζετε ότι του/της άρεσε περισσότερο;»

Γράφημα 16 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: « Πόσο νιώθετε ότι έμαθε για τις χώρες της Ευρώπης ;»

Γράφημα 17 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: « Σας κούρασε η συμμετοχή σας στο πρόγραμμα ;»

Γράφημα 18 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: « Εάν ναι/λίγο σε ποιο μέρος ;»

Γράφημα 19 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: « Νομίζετε ότι όσα έμαθε το παιδί σας θα του φανούν χρήσιμα ;»

Γράφημα 20 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: « Θα θέλατε να λάβετε μέρος ξανά σε κάποιο παρόμοιο πρόγραμμα ;»

Γράφημα 21 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: « Γιατί ;»

Γράφημα 22 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: « Με μια λέξη πως θα χαρακτηρίζατε το πιλοτικό πρόγραμμα ;»

Περιεχόμενα

Περίληψη	12
Abstract.....	13
Εισαγωγή	14
1.Πολύ/διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση/ επίγνωση και επικοινωνία στην εκπαίδευση.....	17
1.1. Η έννοια του πολιτισμού και της πολιτισμικής ταυτότητας... ..	17
1.2. Πολιτισμική ποικιλότητα/ετερότητα.....	19
1.3. Εννοιολογικές προσεγγίσεις.....	21
1.4. Ανάπτυξη πολυπολιτισμικής ευαισθητοποίησης σε περιβάλλοντα μάθησης	22
1.5 Ο ρόλος του εκπαιδευτικού.....	23
2. Τα παιχνίδια ως εκπαιδευτικό εργαλείο.....	25
2.1 Ορισμός του παιχνιδιού	25
2.2 Χαρακτηριστικά του παιχνιδιού	26
2.3 Ιστορική αναδρομή	27
2.4 Τα στάδια του παιχνιδιού.....	29
2.5 Το παιχνίδι ως σημαντικό αναπτυξιακό μέσο	31
2.6 Κατηγορίες παιχνιδιού	34
2.7 Είδη παιχνιδιού	36
2.8 Το παιχνίδι ως μέσο πολυπολιτισμικής επίγνωσης	39
3. Βιωματική προσέγγιση στη διδακτική διαδικασία.....	41
3.1 Βασικές αρχές της βιωματικής προσέγγισης	42
3.2 Μορφές βιωματικών δραστηριοτήτων.....	43
3.3 Αξιοποίηση της βιωματικής προσέγγισης στο εκπαιδευτικό περιβάλλον ...	44
4. Το πιλοτικό πρόγραμμα « Γνωρίζω την Ευρώπη μέσα από το παιχνίδι»... ..	47
4.1 Σκοπός της παρέμβασης	49
4.1.1 Στόχοι και επιδιώξεις	49
4.2 Το διδακτικό πλαίσιο	51
4.3 Οι συμμετέχοντες	51
5. Σχεδιασμός του πιλοτικού προγράμματος	53
5.1 Ο σχεδιασμός του πιλοτικού προγράμματος.....	53
5.1.1 Διερεύνηση και καταγραφή αναγκών	53

5.1.2	Επιλογή του εκπαιδευτικού υλικού	54
5.1.3	Διδακτικές προσεγγίσεις που αξιοποιήθηκαν	55
5.1.3.1	Βιωματική προσέγγιση (<i>learning by doing</i>)	55
5.1.3.2	Παιγνιώδεις δραστηριότητες	57
5.1.4	Δραματοποίηση και παιχνίδια ρόλων	58
5.1.5	Πολυτροπικά κείμενα και πολυμεσικό περιβάλλον.....	59
5.1.6	Δημιουργικές δραστηριότητες	61
5.2	Σχεδιασμός επιμέρους ενοτήτων	62
5.2.1	Πρώτη ενότητα : Ο μύθος της Ευρώπης	62
5.2.2	Δεύτερη ενότητα : Γνωρίζοντας την Ιταλία	67
5.2.3	Τρίτη ενότητα : Γνωρίζοντας την Ισπανία	72
5.2.4	Τέταρτη ενότητα : Γνωρίζοντας τη Γαλλία	78
5.2.5	Πέμπτη ενότητα : Γνωρίζοντας τη Μ. Βρετανία	82
5.2.6	Έκτη ενότητα : Γνωρίζοντας τη Δανία	87
5.2.7	Έβδομη ενότητα : Γνωρίζοντας την Ολλανδία	91
5.2.8	Όγδοη ενότητα : Γνωρίζοντας τη Γερμανία	95
5.2.9	Ένατη ενότητα : Γνωρίζοντας τη Ρωσία	100
5.2.10	Δέκατη ενότητα : Γνωρίζοντας την Ελλάδα – Δραστηριότητες ανάκλησης γνώσης και κλεισίματος	103
6.	Εφαρμογή του πιλοτικού προγράμματος	107
6.1	Περιγραφή της εφαρμογής	107
6.1.1	Προ-στάδιο	108
6.1.2	Κυρίως στάδιο	109
6.1.3	Μετά-στάδιο	110
6.2	Εφαρμογή των ενοτήτων	111
6.2.1	Εφαρμογή της πρώτης ενότητας : Ο μύθος της Ευρώπης ...	111
6.2.2	Εφαρμογή της δεύτερης ενότητας: Γνωρίζοντας την Ιταλία ...	122
6.2.3	Εφαρμογή της τρίτης ενότητας: Γνωρίζοντας την Ισπανία ...	135
6.2.4	Εφαρμογή της τέταρτης ενότητας: Γνωρίζοντας τη Γαλλία ...	148
6.2.5	Εφαρμογή της πέμπτης ενότητας: Γνωρίζοντας τη Μ. Βρετανία....	156
6.2.6	Εφαρμογή της έκτης ενότητας: Γνωρίζοντας τη Δανία	169
6.2.7	Εφαρμογή της έβδομης ενότητας: Γνωρίζοντας την Ολλανδία .	176
6.2.8	Εφαρμογή της όγδοης ενότητας: Γνωρίζοντας τη Γερμανία	185
6.2.9	Εφαρμογή της ένατης ενότητας: Γνωρίζοντας τη Ρωσία	195

6.2.10 Εφαρμογή της δέκατης ενότητας: Γνωρίζοντας την Ελλάδα – Δραστηριότητες ανάκλησης γνώσης και κλεισίματος	204
7. Αποτίμηση του πιλοτικού προγράμματος	211
7.1 Μεθοδολογικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν	211
7.1.1 Το ημερολόγιο της εκπαιδευτικού	211
7.1.2 Ανατροφοδοτική αξιολόγηση από τους μαθητές (feedback/ ανατροφοδότηση).....	212
7.1.3 Ερωτηματολόγιο ικανοποίησης των νηπίων και των γονιών τους	212
7.2 Αποτελέσματα	213
7.2.1 Αποτελέσματα ημερολογιακών καταγραφών για την πρώτη ενότητα: Ο μύθος της Ευρώπης	213
7.2.2 Αποτελέσματα ημερολογιακών καταγραφών για τη δεύτερη ενότητα : Γνωρίζοντας την Ιταλία	215
7.2.3 Αποτελέσματα ημερολογιακών καταγραφών για την τρίτη ενότητα : Γνωρίζοντας την Ισπανία	217
7.2.4 Αποτελέσματα ημερολογιακών καταγραφών για την τέταρτη ενότητα : Γνωρίζοντας τη Γαλλία	219
7.2.5 Αποτελέσματα ημερολογιακών καταγραφών για την Πέμπτη ενότητα : Γνωρίζοντας τη Μ. Βρετανία	221
7.2.6 Αποτελέσματα ημερολογιακών καταγραφών για την έκτη ενότητα : Γνωρίζοντας τη Δανία	223
7.2.7 Αποτελέσματα ημερολογιακών καταγραφών για την έβδομη ενότητα : Γνωρίζοντας την Ολλανδία	225
7.2.8 Αποτελέσματα ημερολογιακών καταγραφών για την όγδοη ενότητα : Γνωρίζοντας τη Γερμανία	227
7.2.9 Αποτελέσματα ημερολογιακών καταγραφών για την ένατη ενότητα : Γνωρίζοντας τη Ρωσία	229
7.2.10 Αποτελέσματα ημερολογιακών καταγραφών για τη δέκατη ενότητα : Γνωρίζοντας την Ελλάδα – Δραστηριότητες ανάκλησης γνώσης και κλεισίματος	231
7.3 Αποτελέσματα αξιολόγησης ενοτήτων από τους μαθητές (feedback/ανατροφοδότηση)	233
7.4 Αποτελέσματα από τα ερωτηματολόγια ικανοποίησης μαθητών	

και γονέων	. 246
7.4.1 Αποτελέσματα από το ερωτηματολόγιο ικανοποίησης των νηπίων	.246
7.4.2 Αποτελέσματα από το ερωτηματολόγιο ικανοποίησης των γονιών	.246
8. Συζήτηση	..273
8.1 Περιορισμοί και ερευνητικές προεκτάσεις	275
Βιβλιογραφικές αναφορές	278
Παράρτημα	286

*« Μια φορά κι έναν καιρό ήταν το παιδί και μαζί του το παιχνίδι,
γιατί παιδί χωρίς παιχνίδι είναι σαν ...
πηγή χωρίς νερό, στυλό χωρίς μελάνι,
φθινόπωρο χωρίς χρώματα,
άνθρωπος χωρίς φαντασία ».*

Έχουν πει για το παιχνίδι:

*« Το παιδί στο παιχνίδι απαλλάσσεται από ψυχικά συμπλέγματα,
αγωνίες και δειλίες, γίνεται ελεύθερο, πειθαρχικό και κοινωνικό »*

ERICKSON

*« Το παιχνίδι είναι έκφραση του υποσυνείδητου
και της φαντασίας »*

FREUD

« Τα παιχνίδια είναι μέσο φυσικής και ηθικής ανάπτυξης »

KARL GROOS

*« Τα παιχνίδια είναι μέσο ανάπτυξης της νοημοσύνης και
των άλλων γνωστικών δεξιοτήτων »*

PIAGET

*« Τα παιχνίδια σε ένα λαό βοηθούν να ανακαλύψουμε
Την ποιότητά τους και την αξία της τέχνης του »*

SCHILLER

Περίληψη

Τα τελευταία χρόνια η ελληνική κοινωνία γίνεται πολυπολιτισμική. Αποτελεί γι' αυτό απαραίτητη ανάγκη η καλλιέργεια της ικανότητας να κατανοούμε ο ένας τον άλλο, πέρα από κάθε είδους πολιτισμικό εμπόδιο. Παρακολουθώντας την ελληνική επικαιρότητα, τα καθημερινά γεγονότα αναδεικνύουν ότι χρειάζονται οργανωμένες προσπάθειες ανάπτυξης των απαραίτητων συμπεριφορών, δεξιοτήτων και γνώσεων που θα συμβάλλουν στην καλλιέργεια της διαπολιτισμικής συνείδησης στο πλαίσιο της καθημερινής πρακτικής της διδασκαλίας και της μάθησης, έτσι ώστε οι νεότερες γενιές να αποκτήσουν τις ικανότητες που θα τους επιτρέψουν να συνυπάρχουν ομαλά σε ένα περιβάλλον πολυπολιτισμικό. Στο πλαίσιο του παρόντος πιλοτικού προγράμματος διερευνήθηκε ο τρόπος με τον οποίο μαθητές του νηπιαγωγείου θα μπορέσουν να ευαισθητοποιηθούν πολυπολιτισμικά και να τους καλλιεργηθεί η διαπολιτισμική επικοινωνιακή ικανότητα. Η γνωριμία άλλων πολιτισμών μέσα από το παιχνίδι και το βιωματικό πλαίσιο μέσα στο οποίο πραγματοποιήθηκε η έρευνα, αποτέλεσαν τη βάση της παρέμβασης και παρείχαν ένα μέρος δεδομένων που συλλέχθηκαν μέσω της συμπλήρωσης ερωτηματολογίων, μέσα από τις ημερολογιακές καταγραφές της εκπαιδευτικού και μέσω των ζωγραφιών των παιδιών. Τα δεδομένα που παρείχε η έρευνα απέδειξαν ότι η πολυπολιτισμική προσέγγιση της μάθησης μέσω της βιωματικής διδασκαλίας και των δραστηριοτήτων με παιγνιώδη χαρακτήρα, καλλιεργεί τις αξίες της ισότητας και της διαφορετικότητας και βοηθά τους μαθητές να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους για διάφορους πολιτισμούς, ενισχύοντας έτσι την πολυπολιτισμική επίγνωση και συγχρόνως τη διαπολιτισμική επικοινωνιακή ικανότητα.

Λέξεις-κλειδιά: πολυπολιτισμική επίγνωση, διαπολιτισμική επικοινωνία, βιωματική μάθηση, δραστηριοκεντρική διδασκαλία, παιχνίδια.

Abstract

In recent years, Greek society has become multicultural. This is why we need to cultivate the capacity to understand each other, beyond any kind of cultural barrier. Watching Greek news, daily events highlight the need for organized efforts to develop the necessary attitudes, skills and knowledge that will contribute to the cultivation of intercultural consciousness in the context of everyday teaching and learning practices, so that younger generations acquire the skills will allow them to coexist smoothly in a multicultural environment. In the context of this pilot project, the way in which kindergarten pupils will be able to become multicultural sensitized and foster intercultural communication skills has been explored. The acquaintance of other cultures through games and the experiential context in which the research was conducted constituted the basis of the intervention and provided a part of data collected through the completion of questionnaires through the calendar records of the teacher and through children's paintings. The data provided by the research has demonstrated that multicultural learning through experiential and active learning fosters the values of equality and diversity and helps students to enrich their knowledge of different cultures, thus enhancing multicultural awareness and, at the same time, intercultural communication ability.

Key words: Multicultural awareness, intercultural communicative competence, learning by doing, active teaching, games.

Εισαγωγή

Σε πολλές χώρες στις μέρες μας, η καθημερινή επαφή ανθρώπων από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα είναι γεγονός. Η διαπολιτισμική επαφή ενός ατόμου, τόσο η φυσική όσο και η εικονική, μόνο προσωπικό όφελος μπορεί να προσθέσει. Για να υπάρχουν όμως πραγματικά οφέλη από αυτές τις επαφές, κρίνεται απαραίτητο οι ανισότητες, οι διακρίσεις και τα μειονεκτήματα να αντιμετωπίζονται κατά τέτοιο τρόπο ώστε όλοι οι εμπλεκόμενοι να συμμετέχουν σ' ένα διαπολιτισμικό διάλογο με ίσους όρους. Όταν καλλιεργείται στους πολίτες του κόσμου η πολυπολιτισμική επίγνωση και η διαπολιτισμική επικοινωνιακή ικανότητα, αυτοί κατανοούν, εκτιμούν και σέβονται τους άλλους από όποιο πολιτισμικό περιβάλλον και αν προέρχονται, με όποιες διαφορές κι αν έχουν, δημιουργώντας κοινωνίες που αποκομίζουν θετικά στοιχεία και συμπεριφορές από αυτές τις πολυμορφίες.

Ζούμε σε μια εποχή επικράτησης υπερεθνικών οικονομικών συστημάτων, ευρωπαϊκής ενοποίησης και διεθνούς επικοινωνίας. Οι συνθήκες αυτές δημιουργούν ένα πλαίσιο αλληλεξάρτησης μεταξύ των λαών, η οποία έχει ως αποτέλεσμα την πολιτισμική επαφή και επικοινωνία. Επιπλέον, οι ιστορικές αλλαγές που σημειώθηκαν κατά το τέλος του 20^{ου} αιώνα στην περιοχή των Βαλκανίων δημιούργησαν στην περιοχή αυτή και στην Ελλάδα ένα νέο πλαίσιο πολιτικής, οικονομικής και πολιτισμικής επικοινωνίας (Κεσίδου 2004). Εκτός από τους παράγοντες αυτούς που συμβάλλουν στην πολυπολιτισμικότητα των κοινωνιών και την ανάδειξη της ετερότητας (για την ετερότητα, βλ. Γκότοβος 2002) ως βασικού στοιχείου που τις χαρακτηρίζει, είναι σημαντικό να ληφθεί, πάντως υπόψη και το γεγονός, ότι η ετερότητα αγορά τελικά και τις σχετικά ομοιογενείς κοινωνίες και ομάδες αρκεί να αναλογιστούμε, ότι ο καθένας από εμάς αποτελεί μια διαφορετική προσωπικότητα, άρα είναι εν τέλει « διαφορετικός».

Ο προσανατολισμός της εκπαίδευσης, που μέχρι πρότινος ήταν μονοπολιτισμικός, παύει να είναι συνυφασμένος με την ιδέα του έθνους κράτους. Η πολυπολιτισμική και πολυγλωσσική πραγματικότητα, οι κοινωνικές απαιτήσεις, ζητούν από την εκπαίδευση να ανταποκριθεί και να προσαρμοστεί στις νέες διαφοροποιημένες κοινωνικές συνθήκες. Να προετοιμάζει επιτυχώς τους μαθητές ώστε να ανταποκριθούν στις διαφορετικές συνθήκες και απαιτήσεις που θέτει η

πολυπολιτισμική κοινωνία. Ως στόχοι της αγωγής και της εκπαίδευσης σε αυτό το πλαίσιο, αναφέρεται συχνά η διαμόρφωση «πολυπολιτισμικής προσωπικότητας». Η μεταβολή αυτή δημιουργεί νέα δεδομένα στη σχολική πραγματικότητα και συγχρόνως νέες ανάγκες αλλά και προκλήσεις για τους εκπαιδευτικούς, τους μαθητές και το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα στο σύνολό του (ΠΕΦ 1998). Χωρίς αμφιβολία ωστόσο, ο προσανατολισμός της ελληνικής εκπαίδευσης παραμένει ακόμα και σήμερα μονοπολιτισμικός (Δαμανάκης 2000). Παρά την ψήφιση του Νόμου 2413/1996 για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και την πραγματοποίηση, κατά την τελευταία δεκαετία αρκετών εκπαιδευτικών προγραμμάτων από πλευράς ΥΠΕΠΘ, τα οποία αφορούν την εκπαίδευση των μαθητών « με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες», η διαπολιτισμική εκπαίδευση δεν φαίνεται να έχει βρει το δρόμο της προς τις σχολικές τάξεις.

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση προσδιορίζεται συχνά ως η πιο πρόσφατη απάντηση της Παιδαγωγικής Επιστήμης στην πολυπολιτισμική κοινωνία. Συγχρόνως, αποτελεί ένα από τα μοντέλα διαχείρισης του πολιτισμικού πλουραλισμού στην εκπαίδευση.

Η παρούσα μελέτη πραγματεύεται την διαμόρφωση πολυπολιτισμικών προσωπικοτήτων και συνειδήσεων μέσω της εκπαίδευσης. Στο θεωρητικό μέρος υπάρχει προσπάθεια να αποσαφηνιστούν οι όροι πολιτισμός, πολιτισμική ταυτότητα, πολυπολιτισμική επίγνωση και διαπολιτισμική ικανότητα. Στη συνέχεια τονίζεται η ανάγκη της ανάπτυξης της πολυπολιτισμικής ευαισθητοποίησης στα σύγχρονα σχολεία. Τέλος αναφέρεται ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη δημιουργία των πολυπολιτισμικών μαθητών / προσωπικοτήτων.

Στο δεύτερο κεφάλαιο διευκρινίζεται η αξιοποίηση του παιχνιδιού ως εκπαιδευτικού εργαλείου με πλήρη αποσαφήνιση των χαρακτηριστικών του, των κατηγοριών και των ειδών του και γιατί το παιχνίδι αποτελεί μέσο πολυπολιτισμικής επίγνωσης. Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η βιωματική προσέγγιση στη διδακτική διαδικασία, οι μορφές των δραστηριοτήτων της και πως μπορεί να αξιοποιηθεί στο εκπαιδευτικό περιβάλλον.

Στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύονται πιο λεπτομερώς οι λόγοι που οδήγησαν στην εφαρμογή του συγκεκριμένου πιλοτικού προγράμματος. Ακολουθεί η ανάλυση των στόχων στους οποίους βασίστηκε η έρευνα, με παράθεση του βασικού σκοπού και των

επιμέρους στόχων. Τέλος περιγράφεται το διδακτικό πλαίσιο στο οποίο πραγματοποιήθηκε (σχολείο, συμμετέχοντες).

Στο πέμπτο κεφάλαιο, παρουσιάζονται αναλυτικά οι διαδικασίες που ακολουθήθηκαν κατά τον σχεδιασμό του πιλοτικού προγράμματος. Στο στάδιο του σχεδιασμού περιγράφονται διεξοδικά η διερεύνηση και καταγραφή αναγκών, η επιλογή του εκπαιδευτικού υλικού, οι διδακτικές προσεγγίσεις που αξιοποιήθηκαν, τα διδακτικά μέσα και οι τεχνικές. Ακολουθεί το πλάνο του σχεδιασμού των δέκα ενοτήτων που συναποτελέσαν την παρέμβαση μαζί με τη διατύπωση των εκάστοτε στόχων που τέθηκαν.

Στο έκτο κεφάλαιο υπάρχει λεπτομερής περιγραφή της εφαρμογής των δέκα ενοτήτων με συνοδευτικό υλικό και το παράρτημα περιλαμβάνει κυρίως την αναλυτική περιγραφή της κατασκευής των επιτραπέζιων που προέκυψαν από το πιλοτικό πρόγραμμα.

Στο έβδομο κεφάλαιο γίνεται η αποτίμηση του πιλοτικού προγράμματος όπως υλοποιήθηκε, με τη βοήθεια συγκεκριμένων μεθοδολογικών εργαλείων. Αρχικά, περιγράφονται αναλυτικά τα μεθοδολογικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν. Ακολουθούν η αποτίμηση των ημερολογιακών καταγραφών της εκπαιδευτικού και η ανατροφοδοτική αξιολόγηση από τους μαθητές. Τέλος, παρατίθεται ανάλυση του ερωτηματολογίου ικανοποίησης των νηπίων και των γονιών τους για τη διερεύνηση των αποτελεσμάτων της πιλοτικής εφαρμογής.

Στο όγδοο και τελευταίο κεφάλαιο, πραγματοποιείται συζήτηση σχετικά με τα όσα προέκυψαν από την υλοποίηση του προγράμματος. Το κεφάλαιο αυτό αναδεικνύει τις δυσκολίες και τα προβλήματα που αντιμετωπίστηκαν κατά την εκπαιδευτική αυτή διαδικασία. Τέλος, γίνεται αναφορά σε πιθανές ερευνητικές προεκτάσεις.

1. Πολύ/διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση/ επίγνωση και επικοινωνία στην εκπαίδευση

1.1. Η έννοια του πολιτισμού και της πολιτισμικής ταυτότητας.

Ο πολιτισμός αποτελεί μια ιδιαίτερα φορτισμένη έννοια, που έχει εγείρει, κατά τους τελευταίους πέντε αιώνες, έντονη προβληματική αναφορικά με τον προσδιορισμό, την εξέλιξη και τη διαμόρφωση του. Οι πρώτες απόπειρες διερεύνησης και ερμηνείας του πολιτισμού εντοπίζονται κατά το 16^ο αι. και σχετίζονται σύμφωνα με τον ιστορικό Febvre με το ζεύγος των λέξεων *civilité – civilisé*, όρους που έλκουν την καταγωγή τους από τις λατινικές λέξεις *civis* (πολίτης), *civilis* (πολιτικός) (Rundell & Mennell, 1998, σ.5) και δηλώνουν τις αρετές της διακριτικότητας, ειλικρίνειας, ευγένειας. Συνιστούν αυτό που αποκαλείται « άψογη συμπεριφορά » ενός ατόμου, έως τότε ίδιον αποκλειστικά της ανωτερότητας της αυλικής αριστοκρατίας ! Το 18^ο αι. βρίσκουμε σε χρήση τη λέξη *civilization*- πολιτισμός, που δηλώνει αφενός έναν *κώδικα κόσμιας και ευπρεπούς κοινωνικής συμπεριφοράς* και αφετέρου έναν *πνευματικά καλλιεργημένο τρόπο ζωής*. (Rundell & Mennell, 1998, σ. 6) .

Την αίσθηση πολιτισμικής ανωτερότητας, καθώς και την ιδέα του εξελικτισμού - την πορεία κοινωνικής εξέλιξης του ανθρώπου από την αρχική κατάσταση της Αγριότητας, στη μέση κατάσταση της βαρβαρότητας και εν συνεχεία τον Πολιτισμό - (Πασχαλίδης & Χαμπούρη, 2002, σ.38) εκμεταλλεύονται το 19^ο αι. τα δυτικοευρωπαϊκά κράτη, προκειμένου να δικαιολογήσουν την αποικιοκρατική πολιτική τους σε βάρος απολίτιστων -κατά την κρίση τους- λαών, στους οποίους αποφασίζουν να « μεταλαμπαδεύσουν » τα δικά τους φώτα του πολιτισμού!

Στις αρχές του 20^{ου} αι. ο Άλφρεντ Βέμπερ, διαχωρίζει τους όρους πολιτισμό και κουλτούρα, , αποδίδοντας στο μεν πολιτισμό το χαρακτηρισμό υλικοτεχνικός, που αναφέρεται σε υλικά προϊόντα, τεχνολογικά επιτεύγματα, κατασκευαστικές και επιστημονικές γνώσεις, ενώ στην κουλτούρα την έννοια του πνευματικού πολιτισμού, των ιδεών και πεποιθήσεων (Πασχαλίδης & Χαμπούρη, 2002 , σ. 46 και Μπιτσάνη, 2004, σ. 33), το « βασίλειο του ιδεώδους », κατά το Σμιθ (Smith, 2006, σ.29). Ο όρος πολιτισμός (*civilisation*) κρατάει μία υπερεθνική έννοια, ενώ ο όρος κουλτούρα

(culture) χρησιμοποιείται κυρίως σε (ενδο)κοινωνικό επίπεδο και μπορεί να αναφέρεται σε μία ομάδα ή μια κατηγορία. Υπό αυτό το πρίσμα θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο πολιτισμός αντιπροσωπεύει την ενότητα και η κουλτούρα την διαφοροποίηση.

Στη Γερμανία ο ιστορικός Κάρλ Λάμπρεχτ (Karl Lambrecht), εφηύρε την έννοια της «λαϊκής ψυχής» (Volksseele) η οποία θεωρεί ότι περιγράφει την πολιτιστική σύνθεση κάθε λαού. Η προοδευτική εξέλιξη του λαϊκού αυτού εγγενούς συστατικού περνάει μέσα από διάφορες «πολιτιστικές εποχές» (Kulturzeitalter) που οδηγούν στη συγκρότηση κράτους και στο σχηματισμό πολιτιστικής εθνικής ταυτότητας. Σημαντικό παράγοντα συγκριτικής αξιολόγησης του πολιτισμού αποτελεί το τυπικό πλαίσιο του "γίνεσθαι" κάθε λαού (Typik des V?lkerwerdens). Πάνω στη θεωρητική βάση που προσέφερε ο Λάμπρεχτ αναπτύχθηκε σημαντικά η Λαογραφία η οποία όμως έτσι αρχικά επιφορτίστηκε με την αναγωγή των επιμέρους παραδοσιακών στοιχείων σε ένα ευρύτερο πλαίσιο εθνικής συνείδησης. Στις θέσεις του Λάμπρεχτ άλλωστε βασίστηκε μεταγενέστερα ο ναζισμός έτσι ώστε να στοιχειοθετήσει την ανωτερότητα της άριας φυλής.

Σύμφωνα με την δήλωση της Mondiacult , της παγκόσμιας συνόδου για την πολιτιστική πολιτική (politique culturelle) που διοργανώθηκε το 1982 στο Μεξικό: « Με την ευρεία του έννοια ο πολιτισμός αντιπροσωπεύει σήμερα το σύνολο των διαφοροποιών στοιχείων, πνευματικών και υλικών, διανοητικών και συναισθηματικών που χαρακτηρίζουν μία κοινωνία ή μία κοινωνική ομάδα. Συμπεριλαμβάνει, εκτός των γραμμάτων και των τεχνών, τον τρόπο ζωής, τα βασικά δικαιώματα του ανθρώπου, το σύστημα αξιών, τις παραδόσεις και τα δόγματα.. Με την στενή του έννοια εννοεί κυρίως το σύνολο των αξιών καθώς και τις γνωστικές και αισθητικές συνήθειες μίας κοινότητας και υπό αυτό το πρίσμα περιλαμβάνει την πολιτιστική κληρονομιά, τις τέχνες, τη λογοτεχνία και τα κινήματα σκέψης.»

Στο σημείο αυτό αναδύεται το πρόβλημα των *πολιτιστικών ταυτοτήτων*. Ως *πολιτιστική ταυτότητα* ορίζεται η κοινή γλώσσα, το σύστημα αξιών, οι παραδόσεις, τα έθιμα, ο τρόπος ζωής, με λίγα λόγια εκείνα τα στοιχεία εκείνα που κρατούν ενωμένη μια κοινότητα και της δίνουν την ενότητα, τη συνείδηση της κοινής ύπαρξης. Ένας λαός αναγνωρίζεται και ο καθένας αναγνωρίζει τα αδέρφια του που ανήκουν στον ίδιο λαό, με τη βοήθειά της.

Στις μέρες μας, είναι διάχυτος ο φόβος ότι η παγκοσμιοποίηση απειλεί με ισοπέδωση τις πολιτιστικές ιδιαιτερότητες και αποβλέπει στην επιβολή μιας ενιαίας μορφής πολιτισμού σε παγκόσμια κλίμακα. Ο φόβος αυτός, με τη μορφή, τουλάχιστον, με την οποία συνήθως νοείται, δεν έχει σοβαρά ερείσματα. Διότι η έννοια της ελευθερίας και των δικαιωμάτων του ατόμου, στην οποία βασίζεται η παγκοσμιοποίηση, δεν επιτρέπει τη βίαιη επιβολή κανενός είδους πολιτισμού. Η παγκοσμιοποίηση, με άλλα λόγια, δεν απειλεί παρά μόνο τις πολιτιστικές ταυτότητες που έχουν ήδη ατονήσει και εξασθενήσει από μόνες, τους ως υπαρξιακά βιώματα του λαού, αυτές που έχουν περιπέσει σε «φολκλόρ» και που ούτως ή άλλως δεν προξενούν κανένα πρόβλημα στην παγκοσμιοποίηση.

1.2. Πολιτισμική ποικιλότητα/ ετερότητα

Η πολυπολιτισμική κοινωνία, δηλαδή η συνύπαρξη κοινωνικών ομάδων που φέρουν διαφορετικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά αποτελεί πλέον μία πραγματικότητα η οποία πρόκειται να συνεχιστεί μελλοντικά. (Κανακίδου, Παπαγιάννη, 1997)

Ωστόσο, το γεγονός αυτό δεν είναι πρωτόγνωρο καθώς η ανθρώπινη ιστορία διακρίνεται από μετακινήσεις, μετεγκαταστάσεις, επεκτάσεις και «κατοχές», οι οποίες είχαν ως επακόλουθο κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές ανακατατάξεις (Τσιάκαλος, 2000). Κατά αυτόν τον τρόπο, προέκυπταν και προκύπτουν κοινωνίες πολυσυλλεκτικές, πλουραλιστικές, πολυπολιτισμικές, οι οποίες τότε, όπως και τώρα, είναι μάλλον ο κανόνας και όχι η εξαίρεση (Νικολάου, 2011).

Η συνεχής κινητικότητα των πληθυσμών, εκτός από τις μεγάλες διαστάσεις που έχει πάρει την περίοδο που διανύουμε λόγω των αναγκαστικών πληθυσμιακών μετακινήσεων που συνεπάγονται οι ένοπλες συρράξεις, παρουσιάζει διαφορετική μορφή από την πληθυσμιακή μετακίνηση του παρελθόντος. Συγκεκριμένα, χαρακτηρίζεται ως μετανάστευση «προσφοράς» και όχι «ζήτησης», διότι πραγματοποιείται ανεξάρτητα από την μεταναστευτική πολιτική που υιοθετούν οι χώρες υποδοχής και τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Ακόμη, χώρες όπως η Ελλάδα που στο παρελθόν αποτελούσαν τόπους προέλευσης μεταναστών έχουν μετατραπεί σε

χώρες υποδοχής χωρίς ωστόσο να διαθέτουν τις κατάλληλες στρατηγικές ώστε να επιτευχθεί η αποτελεσματική ένταξη των ατόμων αυτών. (Φώτου, 2002)

Στο παρελθόν και σχετικά με τη διαχείριση της ποικιλότητας τα νεωτερικά κράτη λειτούργησαν με τη λογική της ομογενοποίησης. Αυτή η διαδικασία αφορούσε την «ένταξη των μελών ή μέρους των μελών μιας κοινωνίας σε «συμπαγείς ομάδες», έχοντας ως σημεία αναφοράς συγκεκριμένα κοινωνικά και δομικά κριτήρια, όπως ο πολιτισμός, η γλώσσα και η θρησκεία» (Γκόβαρης, 2001).

Στο σήμερα, γίνεται προσπάθεια αξιοποίησης της πολιτισμικής ποικιλότητας, με αναγνώρισή και στη συνέχεια ένταξή της μέσα σε ένα κοινωνικό πλαίσιο. Σε αυτό το πλαίσιο η καθολική αποδοχή των αξιών της κοινωνικής συνοχής, της δικαιοσύνης και της ισότητας των ευκαιριών, θεμελιώδες ζητούμενο και αναπόσπαστο κομμάτι κάθε δημοκρατικής κοινωνίας, θα μπορέσει να αποτελέσει το συνδετικό υλικό μεταξύ των πολιτών (Νικολάου, 2007).

Η σύγχρονη σκέψη, όπως αναφέρει ο Νικολάου (2007), εστιάζει στην πολιτισμική ποικιλότητα έχοντας κάποιες βασικές παραδοχές, όπως ότι:

- Η ανθρωπότητα δεν εξελίσσεται μονότονα, ομοιόμορφα, αλλά με ποικίλες κοινωνικές και πολιτιστικές μορφές.
- Κανένας πολιτισμός δεν αναπτύσσεται μόνος του.
- Οι πολιτισμοί διαπλέκονται, αλληλεπιδρούν και εξελίσσονται.
- Είναι ανάγκη να διατηρηθεί η πλούσια ποικιλία των πολιτισμών, μέσα σε έναν κόσμο που κινδυνεύει από τη μονοτονία και την ομοιομορφία
- Η παράλληλη συνύπαρξη και η αρμονική συμβίωση ανθρώπων δομείται μόνο επάνω σε ένα πλαίσιο αμοιβαίας ανοχής, κατανόησης και σεβασμού.

Εν κατακλείδι, η πολιτισμική ετερογένεια αποτελεί, αναπόσπαστο στοιχείο των περισσότερων σύγχρονων κοινωνιών, αν όχι όλων. Αφορά στην πολιτισμική πραγματικότητα η οποία διαμορφώνεται από τη συνύπαρξη ετερόκλιτων πολιτισμικών αξιών και πρακτικών σε έναν τόπο. Ιδανικά η πολιτισμική ποικιλότητα μπορεί να οδηγήσει στον πολιτισμικό πλουραλισμό (cultural pluralism) (Πιατά, 2014).

1.3. Εννοιολογικές προσεγγίσεις

«Η γνώση, η επίγνωση, η κατανόηση της σχέσης (δηλαδή των ομοιοτήτων και των διακριτών διαφορών) ανάμεσα στη χώρα προέλευσης και τη χώρα υποδοχής αλλά και η αποδοχή της πολιτισμικής ποικιλομορφίας συνιστούν την πολυπολιτισμική επίγνωση.» (Council of Europe, 2001, σ. 103).

«Επιπλέον, η πολυπολιτισμική επίγνωση είναι απαραίτητη για την επίτευξη της επικοινωνίας σε πολύγλωσσα και πολυπολιτισμικά περιβάλλοντα, δηλαδή για την ανάπτυξη της διαπολιτισμικής επικοινωνιακής ικανότητας. Πρόκειται για την ικανότητα να επικοινωνείς σε διάφορες γλώσσες και να αλληλοεπιδράς σε πολυπολιτισμικά περιβάλλοντα. Αυτό προϋποθέτει ότι το άτομο, ως κοινωνικός δράστης, έχει σε κάποιον βαθμό επάρκεια σε διάφορες γλώσσες και εμπειρία σε διάφορους πολιτισμούς.» (Council of Europe, 2001: 168).

Η διαπολιτισμική επικοινωνιακή ικανότητα αποτελεί τη βελτίωση της ικανότητας του ατόμου να επεξεργάζεται τις πληροφορίες κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να διευκολύνεται και να επιτυγχάνεται η επικοινωνία ανάμεσα σε άτομα διαφορετικής πολιτισμικής προέλευσης (Camilleri, 2002 στο Πιατά, 2014). Είναι ένα προσωπικό χαρακτηριστικό που αναπτύσσεται σε συγκεκριμένες επικοινωνιακές περιστάσεις, δηλαδή κοινωνικά. Σύμφωνα με τον ορισμό που δίνουν οι Bernaus κ.ά. (1997), είναι μια σύνθετη επίκτητη δεξιότητα την οποία χρησιμοποιεί ο ομιλητής σε επικοινωνιακές περιστάσεις που χαρακτηρίζονται από πλουραλισμό.

Η διαπολιτισμική ικανότητα επιτρέπει μεν στο άτομο να αλληλεπιδρά με φορείς μιας διαφορετικής πολιτισμικής ταυτότητας, να δέχεται διαφορετικές απόψεις και θεωρήσεις του κόσμου, αλλά ταυτόχρονα να διατηρεί την επίγνωση της διαφορετικότητάς τους (Byram et al, 2001. Στο Πιατά, 2014).

Αναφερόμενοι στον όρο διαπολιτισμική επικοινωνία εννοούμε την αλληλεπίδραση ατόμων με διαφορετικές πολιτισμικές ταυτότητες. Κατά τη διαδικασία της αλληλεπίδρασης, χρησιμοποιούνται διαφορετικοί λεκτικοί ή μη λεκτικοί κώδικες επικοινωνίας από κάθε πολιτισμό. Αυτοί συχνά οδηγούν στη δημιουργία παρανοήσεων. Μια αποτελεσματική διαπολιτισμική επικοινωνία προϋποθέτει τη γνώση της πολυπολιτισμικής πραγματικότητας και της αναγκαιότητας διαμόρφωσης γεφυροποιούς γλώσσας επικοινωνίας (Βλάχου & Τσουκνάκη, 2008)

Απαραίτητες προϋποθέσεις για την απόκτηση διαπολιτισμικού τρόπου σκέψης και κατά συνέπεια διαπολιτισμικής επικοινωνίας, είναι η κριτική επεξεργασία των υπαγορεύσεων, των μορφών σκέψης, των γλωσσών και συμπεριφορών. Επίσης, η ικανότητα μετακίνησης από τον έναν τρόπο σκέψης στον άλλο και αποδοχής διαφορετικών κωδίκων ή συστημάτων (Μάρκου, 1996).

Τελικά, η γνώση, και πολύ περισσότερο η εγρήγορση, γύρω από την ύπαρξη των πολιτισμικών διαφορών είναι σημαντική για τη διαδικασία της διαπολιτισμικής επικοινωνίας. Η αναγνώριση των πολιτισμικών διαφορών, η πολυπολιτισμική επίγνωση, δεν αρκούν για τη διαπολιτισμική επικοινωνία. Μια δεύτερη σημαντική προϋπόθεση είναι η ανοιχτή στάση απέναντι στο διαφορετικό και στο μη οικείο. Τέλος, η διαπολιτισμική επικοινωνία προϋποθέτει την ικανότητα αποτελεσματικής διαχείρισης των διαφορών μέσα από την ανάπτυξη της λεγόμενης διαπολιτισμικής επικοινωνιακής ικανότητας (Παπαδοπούλου, 2008).

1.4 Ανάπτυξη πολυπολιτισμικής ευαισθητοποίησης σε περιβάλλοντα μάθησης

Τα σύγχρονα σχολικά περιβάλλοντα πρέπει να είναι ανοιχτά στις διαφορετικές κουλτούρες και να υιοθετούν τον «πολιτισμικό πλουραλισμό». Σύμφωνα με τον Katz (1982), « η πολυπολιτισμική εκπαίδευση στοχεύει στην προετοιμασία των ανθρώπων, ώστε να αντιμετωπίσουν την κοινωνική, πολιτική και οικονομική πραγματικότητα που θα βιώσουν σε πολυπολιτισμικά πλαίσια (Modgil et al. 1997, σ.21)

Σύμφωνα με τη Bennet (2001), οι βασικές αρχές της πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι οι παρακάτω:

- α) η ύπαρξη του πολιτιστικού πλουραλισμού*
- β) η κατάργηση των ρατσιστικών συμπεριφορών από την πλευρά των μαθητών*
- γ) η χρήση των διαφορετικών πολιτισμών στη μαθησιακή διαδικασία*
- δ) ο σκοπός της ισότιμης εκπαίδευσης.*

Στις σύγχρονες επομένως πολυπολιτισμικές τάξεις οι εκπαιδευτικοί κατανοούν τη σημασία του δικού τους ρόλου στον καθορισμό αμερόληπτων διαδικασιών μάθησης (Ευαγγέλου 2007)

1.5 Ο ρόλος του εκπαιδευτικού

Ο/Η εκπαιδευτικός μεγαλωμένος μακριά από τα προβλήματα ενός πολυπολιτισμικού περιβάλλοντος πρέπει να αποκτήσει ευαισθησίες και στρατηγικές που να οδηγούν στη συμβίωση διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων και να ενισχύουν την ισότιμη συμμετοχή όλων των εκπαιδευόμενων. Ουδέτερος δεν μπορεί να είναι, γιατί έχει ήδη διαμορφωμένες αξίες και προτεραιότητες.

Απαιτείται λοιπόν μια διαδικασία συνεχούς αλληλεπίδρασης εκπαιδευτικών και μαθητών, μέσα από την ανταλλαγή εμπειριών και γνώσεων που επιτρέπει την αποκάλυψη παραστάσεων και αντιλήψεων, τη δυνατότητα ερμηνείας και κριτικής σε δύο επίπεδα, το παιδαγωγικό (καλλιέργεια κοινωνικών σχέσεων) και το εκπαιδευτικό (νοητική επεξεργασία) (Carter & Paine, 1985).

Ο/Η εκπαιδευτικός είναι ο καταλύτης για την επίτευξη των στόχων της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης (Χατζηνικολάου - Μαρασλή 1991, Κανακίδου & Παπαγιάννη, 1994). Καθοριστική είναι η στάση του εκπαιδευτικού από την πρώτη συνάντηση για την επιτυχία του προγράμματος. Απαραίτητη είναι η κατάρτισή του γύρω από τα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες της ομάδας (προβλήματα ένταξης, επικοινωνίας, διαπολιτισμικές διαφορές, επιθυμίες και κίνητρα συμμετοχής στο πρόγραμμα).

Ο/Η εκπαιδευτικός μέσα στην αίθουσα είναι φορέας πολιτισμικών αντιλήψεων , αξιών προσδοκιών, όπως και προκαταλήψεων, παρανοήσεων και στερεότυπων που επηρεάζουν τη διδασκαλία και τα μηνύματα που μεταδίδουν. Είναι σημαντικό να αντιληφθεί, να αποσαφηνίσει και να αναλύσει ο/η εκπαιδευτικός τις δικές του πολιτισμικές αξίες ώστε να βοηθήσει και τους μαθητές να αποκτήσουν ξεκάθαρες πολιτισμικές ταυτότητες και θετικές σχέσεις μεταξύ τους. Οφείλει να μειώσει τις εσωτερικές του συγκρούσεις, να υπερβεί την αποξένωση από τον πολιτισμικά διαφορετικό, να έχει μια βαθιά γνώση του δικού του πολιτισμού (Γρύλιος, Κατανταΐδου, Κορομπάκης, Κοτίνης, Λιάμπας, 2003).

Στην διαπολιτισμική της διάσταση η εκπαιδευτική πρακτική νοείται ως επικοινωνία, κατά την οποία εκπαιδευτικοί και μαθητές καλλιεργούν την ατομικότητά τους σε μια σχέση αλληλεπίδρασης (Παλαιολόγου & Ευαγγέλου, 2003). Κεντρικά

στοιχεία αυτής της επικοινωνίας είναι ο αλληλοσεβασμός , η αμοιβαία αποδοχή, ο αυτοέλεγχος, η αυτογνωσία. Ειδικότερα ο/η εκπαιδευτικός θα πρέπει να :

- έχει θετική ανταπόκριση και ευαισθησία
- έχει συνεχή θεωρητική ανατροφοδότηση με τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες,
- είναι κατάλληλα προετοιμασμένος για να κρατήσει με επιτυχία τον κεντρικό ρόλο σε αυτή τη διαδικασία.
- είναι διορατικός
- κατανοεί τον άλλο και να έχει ενσυναίσθηση
- διαθέτει μια ποικιλία παιδαγωγικών στρατηγικών και τεχνικών
- χρησιμοποιεί κανόνες και κώδικες σχέσεων που θα στηρίζονται στον αλληλοσεβασμό των ιδιαιτεροτήτων
- είναι δίκαιος
- επιτρέπει στους άλλους να είναι διαφορετικοί.

Το έργο του/της εκπαιδευτικού υποβοηθείται από διαδικασίες όπως (Γεωργγιάννης 1997, Γκόβαρης 2001) :

- Διαμόρφωση κατάλληλων αναλυτικών προγραμμάτων.
- Εκπαίδευση των εκπαιδευτικών
- Οργάνωση κατάλληλης μεθοδολογίας.
- Επαναπροσδιορισμός του τρόπου διδασκαλίας.
- Διαπολιτισμικές μέθοδοι και πρακτικές που θα υποστηρίζουν τη διαπολιτισμική ετερότητα και θα αντιμετωπίζουν τον ρατσισμό και τις προκαταλήψεις.
- Διδακτική συμπεριφοράς και στάσεων, ώστε να πετύχουμε μεγαλύτερη συμβατότητα εκπαιδευτικού και μαθητή.
- Συμβατότητα των διδακτικών σκοπών και μεθόδων με τις ιεραρχήσεις, προτεραιότητες και ανάγκες των πολιτισμικών ομάδων.
- Παραγωγή διδακτικού υλικού.
- Καλύτερη αξιοποίηση του παραγόμενου διδακτικού υλικού μέσω επιμορφωτικών σεμιναρίων για τους εκπαιδευτικούς.
- Αξιοποίηση των συστημάτων οργάνωσης της σκέψης που έχουν αναπτυχθεί από άλλους πολιτισμούς και παραδόσεις.

2. Τα παιχνίδια ως εκπαιδευτικό εργαλείο

2.1 Ορισμός του παιχνιδιού

Πολλοί ερευνητές, σε όλες τις χρονικές περιόδους, προβληματίστηκαν με τη δυσκολία διατύπωσης ενός ορισμού για το παιχνίδι ,καθώς υπάρχουν πολλές και διαφορετικές προσεγγίσεις της έννοιας αλλά και παράμετροι .

Ο Johan Huizinga διατύπωσε τον ορισμό για το παιχνίδι ως δραστηριότητα και αναφέρει ότι: « το παιχνίδι είναι εθελοντική δραστηριότητα ή απασχόληση και πραγματοποιείται μέσα σε κάποια καθορισμένα τοπικά και χρονικά όρια, σύμφωνα με κανόνες ελεύθερα αποδεκτούς αλλά απολύτως δεσμευτικούς, αποτελώντας αυτοσκοπό και συνοδευόμενη από ένα αίσθημα έντασης, χαράς και από τη συνείδηση ότι είναι κάτι διαφορετικό από τη συνήθη ζωή»(Huizinga,1978,στο Στόικου & Λαμπράκη, 2005:7-8).

Ο Winnicot (1971) αναφέρει ότι το παιχνίδι είναι «μια εμπειρία, πάντοτε μια δημιουργική εμπειρία, στο συνεχές του χώρου και του χρόνου, μια βασική μορφή ζωής». Το παιχνίδι είναι οικουμενικό, είναι κύριο χαρακτηριστικό της υγιούς ανάπτυξης του ανθρώπου, την οποία και διευκολύνει και είναι αυτό που οδηγεί στη διαμόρφωση των διαπροσωπικών και κοινωνικών σχέσεων.(Γαλανάκη Θέματα Αναπτυξιακής Ψυχολογίας , εκδ. διάδραση, Αθήνα).

Η Αυγητίδου δίνει έναν δικό της ορισμό, σύμφωνα με τον οποίο, το παιδί και το παιχνίδι αποτελούν δυο έννοιες αναπόσπαστες. Το παιχνίδι προσαρμόζεται στις ανάγκες και την πορεία ανάπτυξης του κάθε παιδιού. Επί πλέον το παιχνίδι συμβάλλει στη σωστή δόμηση και ολόπλευρη προσωπική ανάπτυξη του παιδιού (Αυγητίδου,2001).

Ένας ακόμα ορισμός για το παιχνίδι έχει διατυπωθεί από τη Σιβροπούλου, αναφέροντας πως το παιχνίδι,, ιδωμένο σαν μια διαδικασία, η οποία περιέχει διάφορες συμπεριφορές, αντιλήψεις, δεξιότητες, κίνητρα και πρακτικές. (Σιβροπούλου ,2004).

2.2 Χαρακτηριστικά του παιχνιδιού

Σύμφωνα με τον J.Huizinga,το παιχνίδι γενικά, αλλά και το κοινωνικό παιχνίδι στο οποίο ο ίδιος εστιάζει παρουσιάζουν τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- Το κάθε παιχνίδι αποτελεί μια εθελοντική δραστηριότητα και διακρίνεται από την ποιότητα της ελευθερίας. Το παιδί και το ζώο παίζουν εκούσια και απολαμβάνουν μέσα σε ένα πλαίσιο ελευθερίας, η οποία διαχέεται ως διακόσμηση, στολίδι ή ένδυμα. Επομένως το παιχνίδι είναι ελεύθερο, είναι στην πραγματικότητα ελευθερία.
- Το παιχνίδι δεν είναι « συνήθης» ή «πραγματική» ζωή, είναι ένα πέρασμα από την «πραγματική ζωή» σε μια προσωρινή σφαίρα δραστηριότητας, με εντελώς δική της διάταξη. Κάθε παιδί έχει απόλυτη επίγνωση ότι γίνεται κάτι «στα ψέματα» ή «στα αστεία».
- Το στοιχείο της ανιδιοτέλειας χαρακτηρίζει το παιχνίδι. Αφού δεν είναι «συνήθης» ζωή, μένει έξω από την άμεση ικανοποίηση των αναγκών. Παρεμβάλλεται ως προσωρινή δραστηριότητα, σαν ένα διάλειμμα, ένα ιντερλούδιο στην καθημερινή ζωή, το παιχνίδι γίνεται χαλάρωση, συμπλήρωμα και αναπόσπαστο μέρος της ζωής γενικά. Εξωραΐζει τη ζωή, την διευρύνει και αποτελεί μια αναγκαιότητα, τόσο για το άτομο, ως λειτουργία ζωής, όσο και για την κοινωνία, λόγω του νοήματος που περιέχει, της σημασίας του, της εκφραστικής αξίας του, των πνευματικών και κοινωνικών συνειρμών του, σαν μια πολιτισμική λειτουργία.
- Ο περιορισμένος χαρακτήρας, η απομόνωσή του παιχνιδιού, είναι ένα κύριο χαρακτηριστικό, σύμφωνα με το οποίο το παιχνίδι διακρίνεται από την «συνήθη» ζωή, τόσο ως προς τον τόπο, όσο και ως προς τη χρονική διάρκεια. «Παίζεται» μέσα σε ορισμένα χρονικά και τοπικά όρια, ενώ όλα είναι σε κίνηση, αλλαγή, ακολουθία, σχέση, διαχωρισμός. Ο περιορισμός του ως προς το χρόνο του προσδίδει μια πάγια μορφή ως πολιτισμικό φαινόμενο, που μεταδίδεται, γίνεται παράδοση, σαν ένας θησαυρός και να επαναλαμβάνεται.
- Στο στοιχείο της επανάληψης του παιχνιδιού, συναντάμε μια από τις πιο σημαντικές ιδιότητές του. Η επανάληψη ισχύει όχι μόνο για το παιχνίδι στο σύνολό του αλλά και για την εσωτερική του δομή. Σε όλες τις ανώτερες μορφές παιχνιδιού τα στοιχεία επανάληψης και μεταβολής είναι παρόντα, είτε αυτό συμβαίνει μέσα στο χρόνο, είτε διαδραματίζεται σε κάποιο χώρο.

Κάθε παιχνίδι λειτουργεί και υπάρχει μέσα σε ένα καθορισμένο πεδίο, στο οποίο επικρατεί μια απόλυτη και ιδιόρρυθμη τάξη.

- Το παιχνίδι δημιουργεί τάξη, αποτελεί προσωρινή, περιορισμένη τελειότητα. Απαιτεί απόλυτη και υπέρτατη τάξη, η ελάχιστη απόκλιση από αυτήν «χαλάει το παιχνίδι», του αποστερεί τον χαρακτήρα του και του αφαιρεί την αξία του.

2.3 Ιστορική Αναδρομή

Στην παρούσα μελέτη κρίθηκε σκόπιμο να παρατεθεί μια ιστορική αναδρομή, σχετικά με θεωρητικό υπόβαθρο του παιχνιδιού , ξεκινώντας από την οπτική των αρχαίων Ελλήνων φιλοσόφων.

Ο Πλάτων στο τρίτο βιβλίο του της, « Πολιτείας» και στα δύο των «Νόμων» , επισήμανε την ανάγκη οργανωμένης αγωγής των νηπίων από την πολιτεία ,με παιγνιώδη τρόπο ,κάνοντας λόγο για την πιο δύσκολη εκπαίδευση, αφού είναι η πρώτη στη ζωή τους. Τονίζει ότι από την ποιότητα της παιγνιώδους αγωγής τους επηρεάζεται κατά πολύ, η μελλοντική εξελικτική τους πορεία, καθώς και η συνολική πρόοδός τους. Το παιχνίδι, για τον Πλάτωνα, είναι μοναδικό μέσο για την ανατροφή και την διαπαιδαγώγηση των μικρών μαθητών, για το λόγο αυτό επιμένει, να τα απασχολούν οι μητέρες τους με τα αθύρματα, ώστε να καλύπτουν την ορμή τους για παιχνίδι αλλά και να συμβάλλουν στην ολιστική ανάπτυξή τους. (Πλάτωνος Πολιτεία):

«Λέω λοιπόν και υποστηρίζω, ότι ο άνδρας που επιθυμεί να διακριθεί σε οτιδήποτε, πρέπει αυτό να το μαθαίνει από την παιδική του ηλικία, παίζοντας και σπουδάζοντας με εκείνα που ταιριάζουν σε κάθε περίπτωση.... ο δάσκαλος έχει υποχρέωση για καθένα από αυτούς να κατασκευάζει μικρά όργανα, απομιμήσεις των αληθινών και παράλληλα να τους διδάσκει προκαταρκτικά όσα από τα μαθήματα είναι ανάγκη να διδαχτούν από πριν, όπως τον τέκτονα να μετρά.... παίζοντας..... και να προσπαθεί με τα παιχνίδια, προς τα εκεί να τρέπει την αγάπη και το ζήλο των παιδιών.....να οδηγήσει την ψυχή του παιδιού που παίζει, να αγαπήσει εκείνο που θα

πρέπει να κάνει.». (Πλάτωνος Νομ.643 Β, στο Κυριαζοπούλου Βαληνάκη, ΝΗΠΙΑΓΩΓΙΚΗ 1,σελ.26).

Ο Πλάτων, θεωρεί το παιχνίδι ένα αναντικατάστατο εκπαιδευτικό εργαλείο για την προσχολική ηλικία, για αυτό το λόγο, δίκαια θεωρείται ιδρυτής του παιδαγωγικού παιχνιδιού και υποστηρίζει την άποψη ,ότι αξιόλογα είναι τα παιχνίδια που επινοούν τα παιδιά μόνα τους και αποτελούν το καλύτερο μέσο ανατροφής και προετοιμασίας τους για τη ζωή.(νόμ.643) Προτείνει την προσέλευση των παιδιών στο σχολείο από νωρίς, στο έκτο έτος της ηλικίας τους, παράλληλα με την ανάπτυξη της αντιληπτικής δεξιότητας ώστε: «Μετά παιδιάς τε και ηδονής μανθάνειν».(Πολ.4,537 α.).

Ο Αριστοτέλης αναφέρει στα «Πολιτικά» του ότι σημαντικά είναι τα έτη από 2 μέχρι 5 για το παιχνίδι και συμπίπτει με την αντίληψη του Πλάτωνα τοποθετώντας το παιχνίδι στην κορυφή των μέσων, που πρέπει να αξιοποιηθούν για την ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών.(Πολ.ιε,4 βλ και P. Girard. Αθηναϊκή Αγωγή, σελ 87, στο Βαληνάκη - Κυριαζοπούλου). «Μετά τη βρεφική ηλικία ,μέχρι να γίνουν πέντε χρονών, δεν επιτρέπεται με κανένα τρόπο να αρχίζουν μαθήματα ,ούτε να υποβάλλονται αναγκαστικά σε επίπονες ασκήσεις....αλλά σε πρακτικές με παιχνίδια». Το παιχνίδι είναι « οικείον», « κράτιστον και ήδιστον » μέσο για την προπαρασκευή του μελλοντικού επαγγέλματος.(Ηθικ.Νικ.κ.7,1178^α,5-8,στο Κυριαζοπούλου - Βαληνάκη, ΝΗΠΙΑΓΩΓΙΚΗ).

Αργότερα ο Montaigne (1533-1592) διατυπώνει την άποψη ότι ο δάσκαλος οφείλει να ανακαλύπτει το μαθησιακό προφίλ του παιδιού και να ανταποκρίνεται χρησιμοποιώντας την κατάλληλη μέθοδο κάθε φορά. Πιστεύει πως το παιχνίδι αποτελεί μια από τις σπουδαιότερες ενασχολήσεις του παιδιού και ασκεί ιδιαίτερη επίδραση στα παιδιά.(M.Montaigne, 1957)

Ο Κομένιος (1592-1670),ένθερμος υποστηρικτής της εκπαίδευσης των παιδιών της προσχολικής ηλικίας, στο έργο του: «η Μεγάλη Διδακτική» συμπυκνώνονται πολλές εκπαιδευτικές αρχές του. Για τον Κομένιο το παιχνίδι είναι «αναπόσπαστο μέρος της ζωής του παιδιού» και πως,» το σχολικό περιβάλλον, έπρεπε να είναι ευχάριστο, ώστε να πηγαίνει το παιδί με χαρά και να νιώθει ευτυχισμένο»(Κομένιος ,Μεγάλη Διδακτική)

Ο J. Locke (1632-1704) υποστήριζε, πως η μάθηση πρέπει να αρχίζει από τα πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού και να έχει τη μορφή παιχνιδιού. Τόνιζε πως «*παίζοντας το παιδί μαθαίνει*» και έδινε μεγάλη σημασία στα παιδαγωγικά παιχνίδια (Βαληνάκη - Κυριαζοπούλου,1977,σ.41).

Ο Friedrich Froebel(1782-1852) ανέδειξε το παιχνίδι σε μια πολύ σημαντική παράμετρο για την ολιστική εξέλιξη του παιδιού. Σύμφωνα με τη θεωρία του, που αφορά τη βιολογική αρχή του παιχνιδιού και την αξία του σαν παιδαγωγικό μέσο, την εισαγωγή της εποπτείας, της αυτενέργειας, απόψεις ,οι οποίες και σήμερα είναι αποδεκτές και εφαρμόζονται. (Βαληνάκη, σ.49) Το παιχνίδι για τον Froebel αποτελεί τη μέθοδο με την οποία μαθαίνουν τα παιδιά, για το λόγο αυτό θεωρείται ο απόστολος της αξίας του παιχνιδιού. Το παιχνίδι τονίζει είναι το φυσικό μέσο, με το οποίο το παιδί προσπαθεί να προσαρμοστεί στη ζωή του. Αναφέρει ,ότι το «*αυθόρμητο*» παιχνίδι έχει μοναδική αξία. Για το παιχνίδι ο Froebel αναφέρει ότι είναι: «*η ύψιστη βαθμίδα της παιδικής ανάπτυξης, η ελεύθερη εκδήλωση των τάσεων και η απεικόνιση της εσωτερικής προσπάθειας του παιδιού. Είναι η πιο σπουδαία αποκάλυψη του μακρινού παρελθόντος και του πιθανού μέλλοντος της ανθρωπότητας, ο μαγικός καθρέφτης που δεν έχεις παρά να τον παρατηρήσεις για να μάθεις, τι ήταν ο άνθρωπος, τι πρόκειται να γίνει και τι πρέπει να κάνεις για να τον βοηθήσεις να φτάσει στον προορισμό του* »(Hailman,...σ.68,στο Βαληνάκη)

2.4 Τα στάδια του παιχνιδιού

Ο Piaget και άλλοι ερευνητές διακρίνουν το παιχνίδι στις εξής κατηγορίες:

- Σε ατομικό (μοναχικό)
- Σε παράλληλο παιχνίδι
- Σε ομαδικό (κοινωνικό)

Το ατομικό και το παράλληλο παιχνίδι κάνουν την εμφάνισή τους στην ηλικία των δυο ετών, όταν το παιδί ασχολείται με αντικείμενα του άμεσου περιβάλλοντός του, ενώ προσπαθεί να το γνωρίσει. Αυτό το είδος παιχνιδιού αποκαλείται λειτουργικό (functional play),δεν διέπεται από κανόνες και αποτελεί μέρος του αυθόρμητου παιχνιδιού (Wall 1975,στο Ματσαγγούρας 1982,σ.181).Στο τρίτο έτος το παιδί

κατακτά το συμβολικό ή φανταστικό παιχνίδι και μιμείται διάφορα στιγμιότυπα από την οικογενειακή ζωή του και ζει σε έναν δικό του ,φανταστικό κόσμο.

Το συμβολικό παιχνίδι παρατηρείται κυρίως σε παιδιά προσχολικής ηλικίας.Ο Piaget (1951) ονομάζει το συμβολικό παιχνίδι εγωκεντρικό ,αφού το παιδί έχει την τάση να βλέπει την πραγματικότητα σύμφωνα με τη μορφή που θα ήθελε να είχε ο κόσμος γύρω του. Χρησιμοποιεί τον μονόλογο και συνομιλεί με φανταστικούς φίλους ,ενώ βιώνει τα φανταστικά γεγονότα με την ίδια ένταση ,που ζει κανείς τα πραγματικά γεγονότα. Στο συμβολικό παιχνίδι το παιδί αποδίδει ζωή σε άψυχα αντικείμενα και τους δίνει ρόλους στην τύχη (Ματσαγγούρας,1982,σ.182)

Με το μιμητικό παιχνίδι προσθέτει στο εγώ του και άλλα «εγώ» και συνήθως επικρατεί μια σύγχυση μεταξύ φανταστικού και πραγματικού. Με το μιμητικό παιχνίδι και με την ποικιλία των ρόλων, που παίζει το παιδί, αυξάνει την ικανότητά του να βλέπει τα πράγματα από την οπτική γωνία των άλλων και σε αυτό το σημείο στηρίζεται η παιδαγωγική του αξία. Το μιμητικό παιχνίδι μειώνει τον εγωκεντρισμό του παιδιού και συμβάλλει στην κοινωνικοποίησή του. Όσο η κοινωνικότητα ενισχύεται κάνει την εμφάνισή του το ομαδικό παιχνίδι, το οποίο έχει ως αρχή την αποδοχή των κανόνων από την ομάδα, πράγμα που αρχίζει να κατανοεί το παιδί.(Ματσαγγούρας,1982,σ.182).

2.5 Το παιχνίδι ως σημαντικό αναπτυξιακό μέσο.

Το παιχνίδι από τη φύση του αποτελεί αξιόλογο αναπτυξιακό μέσο, συμβάλλει στην ανάπτυξη της νοημοσύνης, της συναισθηματικής υγείας, της κοινωνικοποίησης, στην ανάπτυξη πολλών δεξιοτήτων του παιδιού.

Στην προσχολική ηλικία το παιχνίδι αποτελούσε ανέκαθεν το κυριότερο διδακτικό μέσο. Στο Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών τονίζεται ιδιαίτερα η μοναδική αξία του παιχνιδιού για την ολιστική ανάπτυξη του παιδιού κατά τη μαθησιακή διαδικασία.(Γκλιάου, 2005). Μέσα από το παιχνίδι, είτε αυτό είναι ελεύθερο είτε οργανωμένο, ατομικό ή ομαδικό, συμβολικό, παιχνίδι κανόνων, το παιδί παίζει, ανακαλύπτει, πειραματίζεται, συγκεντρώνεται, κάνει συλλογισμούς, υποθέσεις, διαπραγματεύεται, χρησιμοποιεί διαφορετικά υλικά , κατασκευάζει, δημιουργεί, εξερευνεί, επιλύει προβλήματα, εκφράζεται, συγκρίνει, μαθαίνει τον εαυτό του, συνεργάζεται, μπαίνει στη θέση του άλλου ,κ.ά.(Δαφέρμου & συν. 2006).

Το δημιουργικό, το δραματικό παιχνίδι, οι δραστηριότητες σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα των παιδιών αλλά και κάθε μορφή παιχνιδιού, αποτελούν βασική προϋπόθεση για την υλοποίηση των σημαντικών στόχων του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών(ΑΠΣ).

- Νοητική ανάπτυξη του παιδιού: Το παιχνίδι, ατομικό ή ομαδικό προσφέρει νέες εμπειρίες, οι οποίες, σύμφωνα με την σύγχρονη ψυχολογία, παίζουν πρωτεύοντα ρόλο στην νοητική ανάπτυξη των παιδιών. Ένα μεγάλο μέρος των εμπειριών αυτών προέρχεται από το παιχνίδι. Οι εμπειρίες με τα φυσικά αντικείμενα, κατά τον Piaget, βοηθούν το παιδί να ανακαλύψει τις ιδιότητες των αντικειμένων και να φτάσει στη σύλληψη των εννοιών, οι οποίες οδηγούν το παιδί από το προεγνωσιολογικό στάδιο στο στάδιο της συγκεκριμένης σκέψης. (Ματσαγγούρας, 1982, σ185).

Το συμβολικό παιχνίδι βοηθάει το παιδί να πραγματοποιήσει τα πρώτα του απαγκιστρώματα από το παρόν και το συγκεκριμένο, πράγμα που βοηθάει στην ανάπτυξη της υποθετικής και αφηρημένης σκέψης αλλά και στην κατανόηση των συμβόλων, που είναι τα γράμματα και οι αριθμοί. (Ματσαγγούρας, 1982, σ.187).

Το παιχνίδι αποτελεί επί πλέον τη «γλώσσα», με την οποία το παιδί εκφράζει σε εξωτερική πράξη τις σκέψεις του. (Ματσαγγούρας 1982, σ.186).

Σύμφωνα με τον Vygotsky, το παιχνίδι είναι αναντικατάστατο μέσο για την εξέλιξη του παιδιού, ως η σημαντικότερη δραστηριότητά τους, ενεργοποιεί τη φαντασία, ενδυναμώνει τη θέληση και αναπτύσσει την αφηρημένη σκέψη. Κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού το παιδί, δραστηριοποιείται, ξεπερνάει τα όρια του εαυτού του και έτσι οδηγείται αβίαστα στη ζώνη της εγγύτερης ανάπτυξης, η οποία κατά τον Vygotsky, αποτελεί παράγοντα πολύπλευρης ανάπτυξης. (Vygotsky, 1976)

- Γλωσσική ανάπτυξη: Το παιχνίδι βελτιώνει και ενισχύει τη γλωσσική ανάπτυξη του παιδιού, αφού ακόμα και στην ατομική του μορφή συνοδεύεται από τον εσωτερικό μονόλογο. Σε άλλα είδη παιχνιδιού, τα παιδιά χρησιμοποιούν περισσότερο διάλογο, με αποτέλεσμα να βελτιώνονται γλωσσικά. (Ματσαγγούρας, 1982, σ.186). Επίσης η Smilansky (1968) έχει αποδείξει, ότι

το κοινωνικό δραματικό παιχνίδι συντελεί ουσιαστικά στη γλωσσική ανάπτυξη παιδιών με δυσκολίες.

- Συναισθηματική ανάπτυξη: Σύμφωνα με πορίσματα πολλών ερευνών ,το παιχνίδι αποτελεί μοναδικό τρόπο έκφρασης των συναισθημάτων και εκτόνωσης της έντασης και του άγχους των παιδιών. Συχνά το παιδί δυσκολεύεται να εκφράσει τα αρνητικά του συναισθήματα, τις φοβίες και το άγχος και τις αναστολές του, μέσα στο παιχνίδι όμως βρίσκει την ευκαιρία να αποβάλλει το συναισθηματικό του φορτίο ή να κάνει πράγματα, που μέχρι τώρα δεν επιτρέπονταν. Έτσι οδηγείται σε μια μορφή συναισθηματικής κάθαρσης και ψυχικής ισορροπίας. (Ματσαγγούρας ,1982,σ.187). Η Klein τονίζει πως το παιδικό παιχνίδι αποτελεί το κατάλληλο θεραπευτικό μέσο για την Ψυχαναλυτική ψυχολογία. Η ίδια χρησιμοποίησε το παιχνίδι για θεραπεία νηπίων, παιδιών και εφήβων. Ενήλικες ,οι οποίοι εμφάνισαν ψυχοπαθολογικές διαταραχές, δυσκολεύονταν να παίρνουν μέρος σε ομαδικά παιχνίδια (Gowen 1973,στο Ματσαγγούρας ,1982,σ.188).Ο Winnicot ισχυρίζεται πως το παιχνίδι αποτελεί από μόνο του μια θεραπεία. «Το να φροντίζουμε να είναι τα παιδιά ικανά να παίζουν είναι καθαυτό μια ψυχοθεραπεία,που έχει άμεση και καθολική εφαρμογή και περιλαμβάνει την εδραίωση μιας θετικής κοινωνικής στάσης απέναντι στο παιχνίδι» (Winnicot,1995,στο Σιβροπούλου σ.,1996).
- Ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων: Το παιχνίδι συμβάλλει αποτελεσματικά στην απόκτηση κοινωνικών δεξιοτήτων στο παιδί ,καθώς μειώνει τον εγωκεντρισμό του και του παρέχεται η ευκαιρία να υποδυθεί διαφορετικούς ρόλους και να βιώσει ποικίλες μορφές συμπεριφοράς. Μαθαίνει να συνεργάζεται, να επικοινωνεί και να λειτουργεί σε ένα ομαδικό πνεύμα. Με το παιχνίδι το παιδί ασκείται στη ζωή ,μαθαίνει να επιβιώνει, είτε μόνο του ,είτε σε σχέση με τους άλλους.(Dolto, 1987).Η συνεργασία μεταξύ των παιδιών, η κάθε ομαδική και διαδραστική ενασχόλησή τους σε ένα παιγνιώδες πλαίσιο συμβάλλει στην ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων (Ντολιοπούλου, 1999). *«Τα παιδιά αποκτούν μια ταυτότητα στο πλαίσιο της ομάδας. Μέσω της αλληλεπίδρασης και της κοινωνικής εκπαίδευσης ακούν διάφορες απόψεις,*

εκφράζουν και ξεκαθαρίζουν τις ιδέες τους, γεγονός που δεν αναιρεί τις ατομικές διαφορές τους, αλλά αποτελεί μέσο αναγνώρισής τους».(New (2002, σ. 350).

- Δημιουργικότητα με το παιχνίδι: Σύμφωνα με την Hutt (1971), το παιδί πρόθυμα αξιοποιεί υλικά και αντικείμενα ,που δεν έχει ξαναχρησιμοποιήσει, τα εξερευνά και με τη βοήθεια της φαντασίας του και προβαίνει σε δημιουργικές και πρωτότυπες εργασίες. Μαθητές, που ήταν εφευρετικοί στο παιχνίδι, κατάκτησαν υψηλές επιδόσεις σε δοκιμασίες πρωτοτυπίας (Bruner,1975). Στο παιχνίδι και μόνο στο παιχνίδι, το παιδί είναι δημιουργικό και κάνει χρήση ολόκληρης της προσωπικότητάς του, ανακαλύπτοντας με τη δημιουργικότητά του αυτή τον αληθινό εαυτό του. (Winnicot ,1975,στο Γαλανάκη, σ.25).
- Ταυτότητα και παιχνίδι: Μέσα από το παιχνίδι το παιδί μπορεί να αποκτήσει αυτογνωσία, να βελτιώσει την εικόνα για τον εαυτό του, να ανακαλύψει την ταυτότητα του , ώστε να αναπτυχθεί πολύπλευρα η προσωπικότητά του(Isaacs 1993,στο Ματσαγγούρας 1982 ,σ.190). Για τον Winnicot (1968),το παιχνίδι είναι ο βασικός τρόπος ζωής. Ενώ ο Erikson ,διερευνώντας όλες τις λειτουργίες του παιχνιδιού, διατυπώνει την άποψη, ότι αυτό συνιστά αναμφίβολα ένα ισχυρό μέσο διαμόρφωσης της ταυτότητας και εξάσκησης του παιδιού για την μελλοντική του κοινωνική πορεία. Ο Vygotsky αναφέρει, πως στο παιχνίδι το παιδί πετυχαίνει τον μέγιστο αυτοέλεγχο παρουσιάζει ισχυρή θέληση, καθώς εφαρμόζει εκούσια τους κανόνες.(Vygotsky,1994, σ.90).
- Ανάπτυξη και παιχνίδι: Η φυσική ανάπτυξη του παιδιού με το παιχνίδι είναι αξιοσημείωτη, ο J.Bruner το αποδεικνύει με τις μελέτες του (Bruner 1975).Ο Erikson αναφέρει ότι τα άτομα που ξεχωρίζουν για την πρόοδο τους ,ήταν τις περισσότερες φορές καλοί παίκτες στην παιδική ηλικία και καταφέρνουν να καλλιεργήσουν μια θετική στάση για το παιχνίδι. Ο Debesse (1970,σ.63-68), προβάλλει την ασύγκριτη συμβολή του παιχνιδιού στην ανάπτυξη των αισθήσεων, των κινητικών και γλωσσικών δεξιοτήτων.

2.6 Κατηγορίες του παιχνιδιού

Το παιχνίδι από τη φύση του, την τεράστια πολυμορφία του παρουσιάζει πάρα πολλά είδη, ανάλογα με την οπτική των παιδαγωγών αλλά και την επιστημονική

προσέγγιση ,που επιχειρείται κάθε φορά. Παρακάτω παραθέτουμε τις κατηγορίες και τα είδη του παιχνιδιού.

Το ατομικό παιχνίδι

Τα παιδιά παίζουν ατομικά παιχνίδια μέχρι το τρίτο έτος, αποκομίζοντας νέες εμπειρίες, τις οποίες επιχειρούν να ενσωματώσουν στα προηγούμενα νοητικά σχήματά τους, προκειμένου να κατανοήσουν τον κόσμο γύρω τους. Τα μικρά παιδιά παίζουν περισσότερο μόνα τους, αισθάνονται ελεύθερα, αφού κανένας δεν τους επιβάλλει περιορισμούς. Στο ατομικό παιχνίδι το παιδί αναπτύσσει διάφορες δεξιότητες, όπως :Υπομονή ,αυτεπίγνωση, δημιουργικότητα και ανακαλύπτει πτυχές της προσωπικότητάς του και εκφράζει τα συναισθήματά του και εξωτερικεύει τις σκέψεις του.(Piaget, 1951, στο Ματσαγγούρας,1982).

Το ομαδικό παιχνίδι

Το ομαδικό παιχνίδι, η συναναστροφή του παιδιού με τους συνομήλικους του πραγματοποιείται μετά τον τρίτο χρόνο, αποτελεί την αφετηρία της κοινωνικοποίησής του , έχει τεράστια σημασία, αφού αναπτύσσεται μέσα στην ομάδα, συγκρίνει τον εαυτό του με τους άλλους και αποκτάει αυτοπεποίθηση. Με το ομαδικό παιχνίδι, το παιδί αποκτάει την αίσθηση του « ανήκειν » στην ομάδα, αναπτύσσεται ολόπλευρα, μαθαίνει να συνεργάζεται, να μοιράζεται, να σέβεται και να είναι αλληλέγγυος με τους άλλους. Επί πλέον πειθαρχεί σε κανόνες, δημιουργεί διαπροσωπικές και φιλικές σχέσεις και απομακρύνεται από τον εγωκεντρισμό του, αφού τώρα πια έχει περάσει στο «εμείς», έχοντας παραμερίσει το «εγώ» της προηγούμενης ηλικίας. Το ομαδικό παιχνίδι προετοιμάζει το παιδί για τους ρόλους, που σύμφωνα με τις κοινωνικές μας αντιλήψεις, ταιριάζουν στο φύλο του.(Ματσαγγούρας,1982,σ.σ.188-189).Το παιδί στην ομάδα παρουσιάζει μεγάλη γλωσσική εξέλιξη, αφού κάθε ομαδικό παιχνίδι συνοδεύεται από πολλές συζητήσεις.(Ματσαγγούρας,1982,σ.186)

Το παράλληλο παιχνίδι

Τα πολύ μικρά παιδιά, συνήθως των δυο ετών, παίζουν δίπλα σε άλλα παιδιά, χωρίς να παίζουν μαζί, απλά παίζουν στον ίδιο χώρο και διασκεδάζουν με αυτό τον τρόπο.(Κάππας,2005)

Το αυθόρμητο παιχνίδι

Το αυθόρμητο ή ελεύθερο παιχνίδι προάγει την δημιουργικότητα, την εφευρετικότητα και τη φαντασία του παιδιού, καλύπτοντας πολλές από τις ατομικές ανάγκες του και ενεργοποιεί τα ενδιαφέροντά του. Ο Vygotsky(1994) τονίζει ότι η φαντασιακή κατάσταση, που δημιουργεί το παιδί μέσα στο αυθόρμητο παιχνίδι, έχει μεγάλη αξία, καθώς αυτό αποτελεί μια ζώνη επικείμενης ανάπτυξης. Το φαντασιακό παιχνίδι απαλλάσσει το παιδί από διάφορους περιορισμούς και το παιδί κατασκευάζει την πραγματικότητα όπως επιθυμεί και όπως την έχει σκεφτεί. Με τον τρόπο αυτό το παιδί αναπτύσσει την αφαιρετική σκέψη και κατανοεί τις νέες σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των αντικειμένων και των νοημάτων τους.(Schwartzman, 2001 p.275 στο Αυγητίδου,2001 σ.21).

Το κατευθυνόμενο παιχνίδι.

Κατευθυνόμενο είναι το παιχνίδι, το οποίο πλαισιώνεται από κανόνες, τους οποίους το παιδί είναι υποχρεωμένο να τηρεί και παρατηρείται κυρίως στην προσχολική αλλά και στη δημοτική ηλικία.(Κάππας,2005).

2.7 Είδη του παιχνιδιού

Το παιχνίδι ταχύτητας

Τα παιδιά προτιμούν και επιλέγουν τα παιχνίδια ταχύτητας από άλλα, γιατί απολαμβάνουν περισσότερο την ελεύθερη κίνησή τους στο χώρο.

Το πνευματικό παιχνίδι

Τα πνευματικά παιχνίδια ενεργοποιούν και ασκούν τις πνευματικές δεξιότητες του παιδιού, συμβάλλουν στη βελτίωση της συγκέντρωσης και της προσοχής, ώστε να εξεύρει τις απαιτούμενες λύσεις.(Αντωνιάδης,1994).

Το δραματικό παιχνίδι

Ο Roger Caillois αναφέρει για το δραματικό παιχνίδι, ότι είναι μια ελεύθερη δραστηριότητα, ξεχωριστή, ολοκληρωμένη και φαντασιακή. Δεν επιτρέπεται καμία

μορφή πίεσης στο παιδί για να παίξει, διαφορετικά γίνεται δυστυχημένο και εκλαμβάνει την αναγκαστική συμμετοχή του σαν τιμωρία. Το δραματικό παιχνίδι πραγματοποιείται μέσα σε προκαθορισμένα χωροχρονικά πλαίσια και οι παίκτες του οφείλουν να τηρούν συγκεκριμένες συμβάσεις. Οι αυτοσχεδιασμοί του παιχνιδιού σχετίζονται με την καθημερινή πραγματικότητα, όμως με τη δραματική μεταφορά και την ερμηνεία το παιχνίδι μεταμορφώνει με έμφαση το πραγματικό στοιχείο. (Caillois, 1958,60). Σύμφωνα με τους Caillois και Chateau το παιδί στο δραματικό παιχνίδι παίζει για να κάνει τον εαυτό του να πιστέψει αλλά και τους άλλους να πεισθούν, ότι είναι ένας άλλος. Για το λόγο αυτό μεταμφιέζεται, απογυμνώνεται παροδικά από την προσωπικότητά του για να υποδυθεί μια άλλη» (Caillois,1958,61, στο Beauchamp H.,1998). Το δραματικό παιχνίδι είναι μια διασκέδαση και με τη μαγεία της προσποίησης παρέχει την ευκαιρία στα παιδιά να διαπραγματεύονται, να επεξεργάζονται τις επιθυμίες, τις φιλοδοξίες, τους φόβους και τις παιδικές φαντασιώσεις (Cohen et al,1991, στο Σιβροπούλου, P.,1996, σ.114.). Η Smilansky τονίζει ότι το δραματικό παιχνίδι αξιολογείται για την απόκτηση γνωστικών, γλωσσικών και κοινωνικών δεξιοτήτων από τα παιδιά. Η Smilansky και η Shefatya κάνουν λόγο για έξι στοιχεία του φανταστικού παιχνιδιού:

- Μιμητικό παιχνίδι ρόλων.
- Προσποίηση με αναφορά στα παιχνίδια.
- Λεκτική προσποίηση με αναφορά σε πράξεις και καταστάσεις.
- Εμμονή στο παιχνίδι ρόλων.
- Αλληλεπίδραση (αλληλεπιδρούν το λιγότερο δυο παιδιά μέσα στο πλαίσιο του παιχνιδιού).
- Λεκτική επικοινωνία: υπάρχει μια μορφή λεκτικής αλληλεπίδρασης σχετική με το παιχνίδι- επεισόδιο. (Σιβροπούλου P.,1996,σ.σ.114- 115).

Το φανταστικό παιχνίδι

Το παιδί όταν αδυνατεί να αντιμετωπίσει την πραγματικότητα, καταφεύγει στη δημιουργία ενός δικού του σεναρίου, εφευρίσκει έναν φανταστικό φίλο και καταλήγει σε ένα φανταστικό παιχνίδι. (Γέρου,1984).

Το συμβολικό παιχνίδι

Στο συμβολικό παιχνίδι το παιδί φαντάζεται μόνο πρόσωπα, με τα οποία προσπαθεί να επικοινωνήσει, ενώ εμπνυχώνει υλικά αντικείμενα και τους μοιράζει ρόλους, όπως αυτό κρίνει κάθε φορά. Στην προκειμένη περίπτωση το παιδί παίζει ρόλους και μιμείται τα πρόσωπα του κοντινού περιβάλλοντός του, τους ήρωες των ιστοριών και των τηλεοπτικών προγραμμάτων. Με το συμβολικό παιχνίδι προσπαθεί να κατανοήσει την πραγματικότητα και αυτό του το εγχείρημα το υποστηρίζει και το ενδυναμώνει, ώστε να αντιμετωπίσει τις δύσκολες καταστάσεις, που βιώνει. Συνήθως το συμβολικό παιχνίδι παρατηρείται σε παιδιά προσχολικής ηλικίας αλλά και σε μικρότερα.

Το φυσικό παιχνίδι

Στα φυσικά παιχνίδια ανήκουν τα παιχνίδια, που αναδεικνύουν δεξιότητες κινητικές, όπως η ταχύτητα, η δύναμη, η ισορροπία και η αντοχή.

Το παιχνίδι του ενστίκτου

Κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού το παιδί εκφράζει και το χαρακτήρα του, από τον τρόπο που παίζει, μπορούμε να διακρίνουμε ένα ήρεμο, ένα σκληρό, ένα δυναμικό ή ένα δειλό παιδί. Παιχνίδι ενστίκτου είναι το τρέξιμο αλλά και τον φανταστικό τρόπο παιζίματος. (Κάππας, 2005)

Το παιχνίδι της άσκησης

Το συγκεκριμένο παιχνίδι πραγματοποιείται με τις κινήσεις του σώματος και προσφέρει σωματική και ψυχική ενδυνάμωση. Σε συνδυασμό με την κίνηση το παιδί χρησιμοποιεί τη φωνή του, καθώς και αντικείμενα. Με την επανάληψη σωματικών ασκήσεων μέσα στο παιχνίδι αυτό, το παιδί ασκείται, αποκτά καλύτερο συντονισμό των μελών του, βελτιωμένο έλεγχο του περιβάλλοντός του και μια ποιοτική ψυχοσωματική εξέλιξη. (Αντωνιάδης, 1994)

Το παιχνίδι μνήμης

Τα παιχνίδια μνήμης παίζονται από μικρές ομάδες παιδιών και τις περισσότερες φορές είναι επιτραπέζια. Συμβάλλουν στην απόκτηση γνωστικών και γλωσσικών δεξιοτήτων και αναπτύσσουν τη μνήμη.(Αντωνιάδης).

Το παιχνίδι ισορροπίας

Στο παιχνίδι ισορροπίας το παιδί επιστρατεύει την προσοχή και την αυτοσυγκέντρωση, ώστε να πετύχει το στόχο του. Με τα παιχνίδια προσοχής, ασκείται η προσοχή των παιδιών και σταδιακά βελτιώνεται και αξιοποιείται σε πνευματικές δραστηριότητες, που είναι αναγκαία. (Κάππας,2005).

Το παιχνίδι της προσοχής

Τα παιχνίδια της προσοχής ασκούν τα παιδιά στη συγκέντρωση και την παρατηρητικότητα, το ζητούμενο είναι να προσέχουν σε όλη τη διάρκεια του παιχνιδιού.

Το παιχνίδι της μίμησης

Τα παιδιά κατά κανόνα μιμούνται τα άτομα από το οικογενειακό τους περιβάλλον ή άτομα που παρατηρούν στην τηλεόραση και στο ευρύτερο περιβάλλον τους. Η μίμησή τους επικεντρώνεται στον τρόπο που συμπεριφέρονται και εκφράζονται οι άλλοι γύρω τους. Το παιχνίδι της μίμησης προετοιμάζει το έδαφος για την ταύτισή τους με το πρόσωπο που υποδύονται.

Το θεατρικό παιχνίδι

Με το θεατρικό παιχνίδι το παιδί ,έρχεται με ευχαρίστηση σε επαφή με τη δραματική τέχνη και συμμετέχει με παιγνιώδη τρόπο στην ερμηνεία ρόλων, ενώ παράλληλα εκφράζει τα συναισθήματά του. Τα παιδιά ενθουσιάζονται με το θεατρικό παιχνίδι, αντλούν μεγάλη ευχαρίστηση καθώς αυτενεργούν, αυτοσχεδιάζουν, μεταμφιέζονται και παίζουν συχνά το δικό τους πρωτότυπο σενάριο, ενώ παράλληλα επικοινωνούν χωρίς αναστολές. Με το θέατρο τα παιδιά, τη δημιουργική και ταυτόχρονα συλλογική αυτή δραστηριότητα, παίζουν και διαχειρίζονται τις επιθυμίες,

τους φόβους, τις σκέψεις τους αλλά και τον εαυτό τους. Αποκτούν υπευθυνότητα, πολύπλευρη ανάπτυξη και κοινωνικοποιούνται. Ενώ το θεατρικό παιχνίδι διέπεται από μια σύμβαση είναι για τα παιδιά ένα πεδίο ελευθερίας στην «παιδική αναρχία» (Λάντα & Λάντα. 1998,σ.σ.7,8,9).

Το μουσικό παιχνίδι

Τα παιδιά διασκεδάζουν παίζοντας ομαδικά με τα μουσικά παιχνίδια. Η μουσική και η κίνηση ψυχαγωγούν, ενώ παράλληλα κοινωνικοποιούν τα παιδιά και συμβάλλουν στην ανάπτυξη και των ψυχοκινητικών δεξιοτήτων τους.

Το παιχνίδι δύναμης

Στο παιχνίδι δύναμης παίρνουν μέρος πάντα αγόρια, προσπαθώντας να ταυτιστούν και να μιμηθούν κάποιο ανδρικό πρότυπό τους, να το φτάσουν ή να το ξεπεράσουν στη σωματική δύναμη και αντοχή. Συνήθως τα αγόρια ανταγωνίζονται μεταξύ τους σε δραστηριότητες ,που απαιτούν δύναμη και πολλές φορές ξεπερνούν τον εαυτό τους.

Ο Makarenko διατυπώνει μια διαφορετική ταξινόμηση με βάση το υλικό κατασκευής του παιχνιδιού:

- Το μηχανικό παιχνίδι (π. χ. το αυτοκίνητο).
- Το ημιτελές (αυτό που πρέπει να ολοκληρωθεί από το παιδί.
- Το υλικό για παιχνίδι (πηλός, άμμος κ. ά.) Πανταζής

2.8 Το παιχνίδι ως μέσο πολυπολιτισμικής επίγνωσης .

Το παιχνίδι, ως μία από τις σημαντικότερες ασχολίες του παιδιού, αποτελεί πρωταρχικό παράγοντα ανάπτυξης και ασκεί καθοριστική επιρροή στη διαδικασία της μάθησης. Μέσω αυτού, ενισχύονται λειτουργίες όπως: επανάληψη, εξάσκηση, μίμηση, εξερεύνηση, ανακάλυψη, σύνθεση. Το παιχνίδι βοηθάει στην ανάπτυξη ικανοτήτων που είναι απαραίτητες για τη μάθηση και αφορούν στα : εσωτερικά κίνητρα, εμπλοκή, επιμονή, αυτορρύθμιση, συναλλαγή με τον κοινωνικό περίγυρο, αυτοεκτίμηση, εμπιστοσύνη στον εαυτό του και στους άλλους.

Τα οφέλη του παιχνιδιού είναι πολλά τόσο σε γνωστικό, όσο και σε κοινωνικό επίπεδο και για αυτό μπορεί να αποτελέσει μια διαπροσωπική και συνεργατικά δομημένη δραστηριότητα στα πλαίσια της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Ο όρος μάθηση δεν αναφέρεται μόνο στην πείρα που αποκτά ο μαθητής μέσα από τη διδασκαλία των διαφόρων μαθημάτων, αλλά και σε αυτή που αποκτά πέραν της διδασκαλίας (Μετοχιανάκη, 2008).

Σε μια πολυπολιτισμική τάξη, αναζητούμε εναλλακτικές μορφές προσέγγισης της μάθησης, που θα εκτυλίσσονται μέσα σε ένα παιγνιώδη κλίμα χωρίς το άγχος της εξέτασης και της επίδοσης. Το παιχνίδι βοηθά στην επιτυχή σχολική ένταξη των πολιτισμικά διαφορετικών μαθητών με την ανάπτυξη αποτελεσματικών εργαλείων και τεχνικών που θα ενισχύσουν την επικοινωνία, την αλληλογνωριμία, την ανάπτυξη του συναισθήματος και του αμοιβαίου σεβασμού όλων των μαθητών. Η σχέση που αναπτύσσεται στα άτομα των ομάδων, δημιουργεί ένα κατάλληλο κλίμα για μια δυναμική διαδικασία αλληλεπίδρασης, αμοιβαίας αναγνώρισης και συνεργασίας μεταξύ των διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων. Μέσα από το παιχνίδι θα τονίζεται η αποδοχή και η ατομικότητα. Τα παιδιά θα είναι μέρος της ομάδας, αλλά ταυτόχρονα μέσα από την ατομικότητά τους θα αισθάνονται άνετα και ασφάλεια με τη δική τους ταυτότητα.

Μέσα από τη διαδικασία του παιχνιδιού, τα παιδιά από διαφορετικά γλωσσικά περιβάλλοντα, μπορούν να αναπτύξουν ταυτόχρονα και τις γλωσσικές τους ικανότητες, μαθαίνοντας λέξεις της κυρίαρχης γλώσσας μέσω της αναφοράς και της επανάληψης κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με αναφορά γλωσσικών στοιχείων και από άλλες εθνικότητες που υπάρχουν σ' ένα πολυπολιτιστικό περιβάλλον μάθησης, με μουσικά ακούσματα διαφορετικών πολιτισμικών κομματιών, προκειμένου όλα τα παιδιά να αναγνωρίσουνε την ιδιαιτερότητα του κάθε πολιτισμού.

Τα παιχνίδια που εμπεριέχουν μέσα στη δομή τους τη μουσική, το χορό, το θέατρο, τα παραμύθια, τα ποιήματα, τον κινηματογράφο, τις εικαστικές τέχνες, βοηθούν τα παιδιά από άλλα πολιτισμικά περιβάλλοντα να ενταχθούν στην εκπαιδευτική διαδικασία, να υπερβούν τους φόβους τους και είναι σημαντικά τόσο για τη σωματική αλλά και για την ψυχοκοινωνική διαμόρφωση τους. (στο Έργο της Εκπαίδευσης των Προσφύγων- Επιστημονική Επιτροπή ΥΠΠΕΘ Απρίλιος 2017)

3. Βιωματική προσέγγιση στη διδακτική διαδικασία

3.1. Βασικές αρχές της βιωματικής προσέγγισης

*« Μόνο ό,τι δέχτηκες με τη ψυχή σου, αυτό μόνο μαθαίνεις
και αυτό ενσωματώνεις στη ζωή σου και το χαρακτήρα σου»*

Dewey

Η βιωματική μάθηση στηρίζεται στη διερευνητική μάθηση, τη μέθοδο επίλυσης προβλημάτων και ιδιαίτερα τη μέθοδο Project, χωρίς βέβαια να ταυτίζεται με αυτές. Ο όρος μέθοδος Project, έχει αποδοθεί στα ελληνικά από την Μ. Κλεάνθους – Παπαδημητρίου (1952), ως *μέθοδος βιωμάτων* ενώ από το Χρυσυφίδη (1994) ως *βιωματική επικοινωνιακή μάθηση*.

Οι κυριότερες αρχές της μπορούν να συνοψιστούν ως εξής :

- Η βιωματική μάθηση αξιοποιεί τα βιώματα των μαθητών ή προκαλεί νέα.
- Ενθαρρύνει το μαθητή να συμμετέχει ενεργά και να οικειοποιείται το προς προσέγγιση θέμα μέσω επένδυσης προσωπικού ενδιαφέροντος σε αυτό.
- Προτρέπει τον μαθητή να ερευνά, να ανακαλύπτει, να ενεργοποιεί τη φαντασία και τη δημιουργικότητα του.
- Προτείνει την αναζήτηση ή τη δημιουργία νοήματος αντί της απομνημόνευσης πληροφοριών.
- Στοχεύει στην απαρτίωση της νοητικής και συγκινησιακής διαδικασίας, κινητοποιώντας το μαθητή διανοητικά και συναισθηματικά.
- Βοηθά τον μαθητή να αντιληφθεί το ρόλο των κοινωνικών, οικονομικών, ιστορικών και πολιτισμικών παραγόντων στη διαμόρφωση του κοινωνικού γίνεσθαι και να συνειδητοποιήσει τον τρόπο με τον οποίο οι κοινωνικές συνιστώσες συναντώνται με την προσωπική του ιστορία.
- Προωθεί την αυτογνωσία του μαθητή (Δελούδη, χ.χ.).

3.2. Μορφές βιωματικών δραστηριοτήτων

Τρεις φαίνεται να είναι οι κύριες κατηγορίες των εκπαιδευτικών τεχνικών που προωθούν τη Βιωματική Εκπαίδευση:

1. *Εκπαιδευτικές δραστηριότητες που διεξάγονται μέσα στην τάξη*: Οι τεχνικές αυτές ενισχύουν την ενεργητική συμμετοχή των εκπαιδευομένων με διάφορους τρόπους, δίνοντας τη δυνατότητα να παράγονται άμεσα εμπειρίες. Η ενεργητική συμμετοχή προωθείται με μεθόδους και τεχνικές που αναπτύσσουν την αλληλεπίδραση του εκπαιδευτικού και των μαθητών (αλλά και των μαθητών μεταξύ τους) και που δίνουν στους τελευταίους πηγές ώστε να αναζητούν πληροφορίες, να αναπτύσσουν την κριτική τους ικανότητα, να επεξεργάζονται λύσεις, να μαθαίνουν πράττοντας. Μερικά παραδείγματα τέτοιων τεχνικών που συναντά κανείς στη βιβλιογραφία είναι:

- Ο καταγισμός ιδεών
- Το παιχνίδι ρόλων
- Οι προσομοιώσεις
- Η ομαδική συζήτηση
- Η εργασία σε ομάδες
- Οι μελέτες περίπτωσης (Κόκκος, 1999).

Οι τεχνικές αυτές διαφέρουν μεταξύ τους ως προς τη φύση της αλληλεπίδρασης που επιφέρουν. Το κοινό χαρακτηριστικό όλων είναι η προσπάθεια να εμπλακεί ο μαθητής στην εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς μάλιστα έχει την ευκαιρία να αξιοποιήσει την προηγούμενη εμπειρία και γνώση και να τη μοιραστεί σε ομάδες για να λύσει προβλήματα και να συνεργαστεί (Jarvis, 1999: 122).

2. *Εκπαιδευτικές δραστηριότητες που διεξάγονται έξω από την τάξη (outdoor training)*: Οι δραστηριότητες αυτές προκαλούν τους μαθητές να χρησιμοποιήσουν ή να αναπτύξουν ικανότητες όπως η επίλυση προβλημάτων, η ηγεσία, η συνεργασία, η αποτελεσματική επικοινωνία. Αυτή η μορφή εκπαίδευσης, στο βαθμό μάλιστα που ενισχύεται από την προηγούμενη εμπειρία και γνώση και τους ιδιαίτερους τρόπους μάθησης που έχει το άτομο, δημιουργεί μια έντονη διεργασία μάθησης που είναι πλούσια σε ευκαιρίες ανάπτυξης (Jackson & Caffarella, 1994: 80).

3. *Εκπαιδευτικές ασκήσεις*: Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται ασκήσεις, δραστηριότητες, εκπαιδευτικά παιχνίδια κ.ά., που έχουν ως κύριο στόχο τους τη δημιουργία βιωμάτων στους μαθητές, επάνω στα οποία θα έχουν την ευκαιρία να αναστοχαστούν αργότερα και να τα ερμηνεύσουν. Οι Jackson & Caffarella αναφέρονται στα εκπαιδευτικά παιχνίδια ως δραστηριότητες που χαρακτηρίζονται από σχεδιασμένο ανταγωνισμό ή συνεργασία για να δώσουν στους μαθητές την ευκαιρία να εξασκήσουν συγκεκριμένες ικανότητες, όπως είναι, για παράδειγμα, η λήψη αποφάσεων (Jackson & Caffarella, 1994: 47).

Η Δελούδη αναφέρεται ενδεικτικά σε κάποιες μορφές βιωματικών μαθησιακών δραστηριοτήτων οι οποίες έχουν δοκιμαστεί στη διδακτική πράξη υπογραμμίζοντας ότι δεν είναι μόνο ο τύπος μιας δραστηριότητας που την κατατάσσει στον χώρο της βιωματικής μάθησης, αλλά το γενικό πνεύμα που διέπει τον σχεδιασμό, την οργάνωση και την εφαρμογή της, δηλαδή ο τρόπος αξιοποίησης της στη συνολική ροή της εκπαιδευτικής πράξης.

- Προσομοίωση: επιτρέπει την ανασύσταση πραγματικών καταστάσεων, προσπαθεί, δηλαδή, να μιμηθεί μια κατάσταση πραγματικής ζωής.
- Παιχνίδι ρόλων: αναφέρεται σε μια ομάδα τεχνικών με την οποία ζητείται από τους συμμετέχοντες να διαδραματίσουν ένα ρόλο σε μια δεδομένη κατάσταση. Συνήθως αξιοποιείται και η τεχνική της αντιστροφής ρόλων.
- Αφηγηματική ανασύνθεση: απόδοση μιας φανταστικής ιστορίας που να βασίζεται σε ιστορικά ελεγμένες πληροφορίες.
- Ταξίδια κατευθυνόμενης φαντασίας: ο μαθητής καλείται να φανταστεί ότι είναι το ίδιο το αντικείμενο μελέτης.
- Συγκρουσιακή θύελλα ή αντιτιθέμενες απόψεις: οι μαθητές χωρίζονται σε δυο ομάδες και καλούνται να υπερασπιστούν δυο αντίθετες θέσεις, διατυπώνοντας κατάλληλα επιχειρήματα.
- Δραστηριότητες άμεσης εμπειρίας: εμπλοκή των μαθητών στο σχεδιασμό, την οργάνωση και τη διεξαγωγή έρευνας με παρατήρηση, ερωτηματολόγια ή συνεντεύξεις. Συμμετοχή σε πρόγραμμα δράσης με κοινοτικό επίπεδο. Συμμετοχή σε έρευνα σε ιστορικά αρχεία, βιβλιοθήκες ή αρχεία δήμων.

- Δραματοποίηση: απόδοση θεατρικής μορφής σε ένα μύθο, μια ιστορία, ένα μάθημα. Θεατρική επεξεργασία αφηγηματικού κειμένου. Αυτοσχεδιασμός.
- Οργάνωση συζήτησης στρογγυλού τραπεζιού: κάποιοι μαθητές καλούνται να προσεγγίσουν και να αναλύσουν πολυπρισματικά ένα θέμα, ενώ οι υπόλοιποι μπορούν να υποβάλουν τα ερωτήματά τους.
- Δραστηριότητες δημιουργικής έκφρασης: μετά από τη διδασκαλία κάποιου ποιήματος ή πεζού λογοτεχνήματος, οι μαθητές ενθαρρύνονται να εκφράσουν σε λόγο, σε εικόνα, σε μουσική ή σε κίνηση, τον τρόπο με τον οποίο συναντήθηκαν με το συγκεκριμένο κείμενο.
- Μυθοπλασία: συγγραφή παραμυθιού ή σεναρίου, με προσωπική, αλυσιδωτή ή ομαδική γραφή.
- Δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού: οι μαθητές καλούνται οι ίδιοι να δημιουργήσουν υλικό για κάποια διδακτική ενότητα. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει φωτοτυπίες, κωμικογραφήματα, σταυρόλεξα, κολάζ, πάζλ, σλάιντς, διαφάνειες, μουσικές συνθέσεις, μαγνητοσκοπημένα βίντεο κ.α.
- Επισκέψεις σε χώρους πολιτισμικής αναφοράς: μπορούν να αποτελέσουν βιωματική εμπειρία αν οι μαθητές λάβουν μέρος σε κάποιο εκπαιδευτικό πρόγραμμα και στη συνέχεια υπάρξει χρόνος και χώρος για κριτικό στοχασμό (Δελούδη, χ.χ.)

Τέλος, απαραίτητη προϋπόθεση είναι η δημιουργία συνθηκών οι οποίες επιτρέπουν στους μαθητές να αναλάβουν ενεργό ρόλο στη διαδικασία μάθησης. Ευνοϊκές συνθήκες αποτελούν η δημιουργία συναισθηματικού κλίματος αποδοχής, ενδιαφέροντος, εμπιστοσύνης, ασφάλειας και ομαδικότητας το οποίο θα ενισχύσει την αυτοεκτίμηση, την ανάληψη πρωτοβουλιών, την αναγνώριση της ισοτιμίας των μελών της ομάδας, την ανάπτυξη συναισθημάτων αλληλεγγύης.

3.3. Αξιοποίηση της βιωματικής προσέγγισης στο εκπαιδευτικό περιβάλλον

Η βιωματική προσέγγιση αποτελεί το βασικότερο, μέχρι στιγμής, εργαλείο μέσω του οποίου καθίσταται δυνατή η επίτευξη των αρχών, των σκοπών και στόχων που τίθενται για την δημιουργία ενός εκπαιδευτικού περιβάλλοντος που θα καλλιεργεί την

πολύ/διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση/επίγνωση και επικοινωνία. Η σημαντική της διαφορά από άλλες μεθόδους είναι ότι επιλέγει να στηρίζεται στην αξιοποίηση της βιωμένης εμπειρίας των μαθητών. Αποσκοπεί όχι μόνο στην απόκτηση γνώσεων, αλλά και στην καλλιέργεια δεξιοτήτων, καθώς και στην υιοθέτηση στάσεων και συμπεριφορών (Βοσνιάδου, 2001: 4). Προσφέρει ελπίδα για περισσότερες ευκαιρίες αλληλεπίδρασης (Ματσαγούρας, 2000α). Ενθαρρύνει την κριτική σκέψη, την έρευνα, τη δραστηριοποίηση και ενεργοποίηση του μαθητή, ώστε αυτόνομα και μέσα από προσωπικές διεργασίες να μετακινείται από την προσωπική υποκειμενική οπτική και να ανανεώνει τον τρόπο θέασης της πραγματικότητας, γεγονός που ίσως θα μπορούσε να συμβάλλει θετικά ώστε ενδεχομένως να αποσβεστούν στερεότυπα και προκαταλήψεις απέναντι στις μειονοτικές ομάδες.

Επιπλέον, ο μαθητής ερχόμενος στη σχολική τάξη έχει ήδη βιώσει εμπειρίες, οι οποίες έχουν διαμορφώσει τις γνωστικές δομές του. Οι νέες εμπειρίες είναι ορθό να συνδεθούν με τις ήδη υπάρχουσες γνώσεις και μνήμες, και οι σχέσεις τους να γίνουν αντικείμενο προσωπικής επεξεργασίας από το μαθητή, αφού η μοναδική κατασκευή του νοήματος επηρεάζεται τόσο από κοινωνικοπολιτισμικούς όσο και από συναισθηματικούς παράγοντες. Ο μαθητής αναλαμβάνει να δραστηριοποιηθεί ο ίδιος την κατασκευή νέων γνώσεων. Αυτή η νέα γνώση δεν του προσφέρθηκε έτοιμη και δεν υπήρξε προϊόν αποστήθισης ούτε άκριτης αποδοχής κάποιας δοτής σοφίας και δε θεωρείται αιώνια και αμετάβλητη, αλλά έχει αφομοιωθεί από τους γνωστικούς μηχανισμούς του μαθητή. Επιπρόσθετα, η νέα γνώση έχει επιδράσει θετικά στην κοινωνική ωρίμασή του και έχει ενισχύσει τις δεξιότητές του για συνεργασία και κοινωνική αλληλεπίδραση. Του έχει μάθει πώς να μαθαίνει και του έχει εμπνεύσει μια νοοτροπία συνεχούς και αυτόβουλης μάθησης για την υπόλοιπη ζωή του μέσω της αυτορρύθμισης (Τριλιανός, 1997: 206- 210· Κοσσυβάκη, 1998: 100· Ευαγγελόπουλος, 1999: 34· Φλουρής, 2002: 24).

Ιδιαίτερα τέλος, προτείνεται η *βιωματική προσέγγιση* για αρμονική συνύπαρξη με τους άλλους, για συνεργατική συμμετοχή, για αλληλεξάρτηση, για αλληλεγγύη και ενσυναίσθηση, για το σεβασμό των άλλων και παράλληλα κρίνεται απαραίτητο να εμφυσούνται οι αξίες του πλουραλισμού και της διαφορετικότητας στους μαθητές όλων των βαθμίδων, εφόσον καλούνται να ζήσουν σε μια παγκοσμιοποιημένη και

πολυπολιτισμική κοινωνία, η σύνθεση της οποίας συνεχώς μεταβάλλεται. Επίσης, στη συγκεκριμένη περίπτωση επιβάλλεται να κυριαρχούν οι βασικές αρχές: της καταπολέμησης του αποκλεισμού, της ειρηνικής επίλυσης των συγκρούσεων, της κοινωνικής αλληλόδρασης, της διαπροσωπικής νοημοσύνης και της αποφυγής δημιουργίας προκαταλήψεων και διακρίσεων (Ματσαγγούρας,1999: 142, Φλουρής, 2002: 24).

Συνοψίζοντας, η *βιωματική προσέγγιση* στην πολυπολιτισμική τάξη φαίνεται ότι βελτιώνει την ποιότητα της διδασκαλίας και συνιστά ένα μαθησιακό περιβάλλον ευέλικτο, πλούσιο σε ερεθίσματα και εμπειρίες. Ένα τέτοιο μαθησιακό περιβάλλον δίνει τη δυνατότητα στον αλλοδαπό μαθητή να αξιοποιήσει το υφιστάμενο δυναμικό του, αλλά και τις εμπειρίες των άλλων, προετοιμάζοντάς με επιτυχία την κοινωνική ένταξη του. Επιπρόσθετα, το πνεύμα της ομαδικής προσπάθειας καλλιεργεί αξίες, ισχυροποιεί το συναίσθημα κοινωνικοποίησης και ακυρώνει τις αναστολές και την ξενοφοβία, τον ρατσισμό και τους φόβους αποτυχίας.

4. Το πιλοτικό πρόγραμμα «Γνωρίζω την Ευρώπη μέσα από το παιχνίδι»

Τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, εισέρχονται όλο και περισσότεροι μετανάστες και παλινοστούντες και οι μαθητές με άλλη μητρική γλώσσα από την Ελληνική συνεχώς αυξάνονται ιδιαίτερα στις παραμεθόριες περιοχές της ελληνικής επικράτειας. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση στο σχολείο είναι ο ικανότερος μεσολαβητής ώστε να διαχειριστεί την υπάρχουσα πραγματικότητα. Η ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική εντάσσει στην εκπαιδευτική διαδικασία, τη δημιουργική αξιοποίηση της γλωσσικής και πολιτισμικής πολυμορφίας. Είναι μια αρχή μείζονος σημασίας ώστε να επιτευχθεί μια θετική κοινωνική πραγματικότητα.

Αν στο ελληνικό σχολείο δημιουργηθούν τάξεις που θα καλλιεργούν τη διαπολιτισμική επικοινωνία και ευαισθητοποίηση, θα αντιμετωπιστεί και θα αξιοποιηθεί δημιουργικά το ζήτημα της εθνικής ποικιλομορφίας. Για το λόγο αυτό πρέπει να δοθεί μεγάλη βαρύτητα στη διαπολιτισμοποίηση του περιεχομένου της διδασκαλίας, στο συσχετισμό των διαφορετικών πολιτισμών, ώστε να μειωθούν οι προκαταλήψεις και να χρησιμοποιηθούν εναλλακτικά μοντέλα διδασκαλίας που θα επιτρέπουν στους μαθητές να συνεργάζονται, να αυτοεκφράζονται και να ενεργοποιούνται.

Όταν πρώτοι οι εκπαιδευτικοί διανθίσουν τη διδασκαλία τους ακολουθώντας τις αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, εφαρμόζοντας πρακτικές και διδακτικές μεθόδους, σύγχρονες, στη συνέχεια και οι μαθητές θα αναπτύξουν πολυπολιτισμική επίγνωση και διαπολιτισμική επικοινωνιακή ικανότητα. Ο εκπαιδευτικός αναλαμβάνει το δύσκολο έργο ώστε να σχεδιάσει διδακτικές ενότητες και να εμπλουτίσει τα Αναλυτικά προγράμματα σύμφωνα με τις αρχές της διαπολιτισμικής αγωγής. Ο τρόπος που θα προσεγγίζει ο εκπαιδευτικός τα περιεχόμενα από άλλους πολιτισμούς σε σχέση με τον κυρίαρχο πολιτισμό, έχει μεγαλύτερη σημασία από το πλήθος των περιεχομένων που θα επιλέξει.

Σύμφωνα με τα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω και το ενδιαφέρον που έδειξαν τα παιδιά όταν συμμετείχαν σε δραστηριότητες για τον εορτασμό της επετείου του Όχι, αποφασίστηκε να πραγματοποιηθεί στην τάξη ένα πρόγραμμα με βασικό σκοπό την

ανάπτυξη της πολυπολιτισμικής επίγνωσης και της διαπολιτισμικής επικοινωνίας. Ως κεντρικό διδακτικό εργαλείο, εντοπίστηκε το παιχνίδι στις διάφορες εκδοχές του (ατομικό, ομαδικό, παραδοσιακό, επιτραπέζιο, μίμησης, προσομοίωσης) καθώς αποτελεί ένα οικείο διδακτικό μέσο και σε συνθήκες πολυπολιτισμικότητας, η διδακτική του αξία διαπιστώνεται πιο μεγάλη.

Η αξιοποίηση παραδοσιακών και σύγχρονων παιχνιδιών των διαφόρων χωρών, όπως και η δημιουργία καινούριων παιχνιδιών που στηρίζονται σε πληροφορίες, ή σε προτιμήσεις των παιδιών όταν γνωρίζουν μια άλλη χώρα, βοηθάει ώστε τα παιδιά να γνωρίσουν τόσο την κουλτούρα, όσο και το σύστημα αξιών των ανθρώπων, με παιγνιώδη τρόπο που είναι κοντά στη φύση και την ηλικία τους και συμβαδίζει με τα ενδιαφέροντά τους.

Ο πρωταρχικός λόγος που διεξάχθηκε η παρούσα έρευνα ήταν τα ακαδημαϊκά ενδιαφέροντα της ερευνήτριας, αλλά και το ενδιαφέρον των παιδιών της τάξης, που αποτέλεσε μια σημαντική βάση ώστε να ανακαλυφθούν οι τρόποι που μπορεί να διαχειριστεί και να αξιοποιηθεί η πολυπολιτισμικότητα σε μια σύγχρονη ελληνική τάξη. Η εκπαιδευτική παρέμβαση εφαρμόστηκε στη συγκεκριμένη εκπαιδευτική ομάδα, χωρίς να υπάρχουν ιδιαίτερες ανάγκες, καθώς στην τάξη δεν υπάρχουν παιδιά από άλλα πολιτισμικά περιβάλλοντα. Ο στόχος όμως της ερευνήτριας ήταν να καλλιεργηθεί η διαπολιτισμική επίγνωση και να αποκτήσουν τα παιδιά θετική στάση απέναντι σε διαφορετικές κουλτούρες. Η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων του όλου εγχειρήματος θα αποκαλύψει εάν καλλιεργήθηκε στα παιδιά η πολυπολιτισμική ευαισθητοποίηση και η διαπολιτισμική επίγνωση.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε τη σχολική χρονιά 2018-19, σε τάξη νηπιαγωγείου με παιδιά νήπια και προνήπια ηλικίας 4 μέχρι 6 ετών. Η διδακτική παρέμβαση είχε τη μορφή ενός διαθεματικού project που περιλάμβανε δέκα διδακτικές ενότητες. Στη διδασκαλία αξιοποιήθηκαν εποπτικό υλικό, παραμύθια της λαϊκής και σύγχρονης παράδοσης, παιχνίδια παραδοσιακά, σύγχρονα και παιχνίδια που κατασκευάστηκαν από τα παιδιά, έργα τέχνης, τραγούδια και παραδοσιακοί χοροί. Τα παιδιά με βιωματικές και κυρίως ομαδικές δραστηριότητες επεξεργάστηκαν το υλικό με τέτοιο τρόπο ώστε να τους καλλιεργηθεί η διαπολιτισμική επίγνωση και επικοινωνία.

4.1. Σκοπός της παρέμβασης

Ο βασικός σκοπός του προγράμματος ήταν να καλλιεργηθεί η πολυπολιτισμική συνείδηση, ώστε να δημιουργηθεί διαπολιτισμική επικοινωνιακή ικανότητα και συνείδηση. Η προσδοκία της ερευνήτριας ήταν να αποκτήσουν οι μαθητές και οι μαθήτριες, διαπολιτισμική συνείδηση μέσα από την κατανόηση του διαφορετικού, να διαμορφώσουν θετικές αναπαραστάσεις για τις ποικίλες γλωσσικές και πολιτισμικές μορφές και να εμπλουτίσουν τους τρόπους της πολιτισμικής τους ένταξης. Ο πολιτισμικός και γλωσσικός εμπλουτισμός περιλαμβάνει βεβαίως και αρχές όπως του αλληλοσεβασμού, της αλληλοκατανόησης και της ενσυναίσθησης.

Για να επιτευχθούν τα προαναφερθέντα, έπρεπε να δημιουργηθεί ένα μαθησιακό περιβάλλον που να δίνει ευκαιρίες για εποικοδομητική αλληλεπίδραση και σεβασμό στους διαφορετικούς πολιτισμούς από τον κυρίαρχο. Μέσα στα πλαίσια λοιπόν, του αναλυτικού προγράμματος του νηπιαγωγείου, εντάχθηκε το πιλοτικό πρόγραμμα «Γνωρίζω την Ευρώπη μέσα από το παιχνίδι». Το πρόγραμμα έλαβε υπόψη την ηλικία και την κουλτούρα των παιδιών και διακρίνεται κυρίως για τον παιγνιώδη τρόπο με τον οποίο προσπάθησε να καλλιεργήσει στα παιδιά την αλληλεγγύη και την ενσυναίσθηση.

4.1.1. Στόχοι και επιδιώξεις

Γενικοί στόχοι :

- Η ενίσχυση της πολυπολιτισμικής επίγνωσης και διαπολιτισμικής επικοινωνίας
- Η καλλιέργεια των γλωσσικών δεξιοτήτων
- Η ανάπτυξη διαπολιτισμικής συνείδησης
- Η σταδιακή καλλιέργεια του συναισθήματος ότι ανήκουν στην «οικογένεια» της Ευρώπης.
- Η απόκτηση γνώσεων για Ευρωπαϊκές χώρες.

Ειδικοί στόχοι πολύ/διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης/επίγνωσης:

- Να καλλιεργήσουν και να κατανοήσουν τις έννοιες του πολιτισμού, της πολυγλωσσίας και της πολυπολιτισμικότητας.

- Να συσχετίζουν τις έννοιες της πολυγλωσσίας και της πολυπολιτισμικότητας με την καθημερινή τους ζωή και τις εμπειρίες τους.
- Να αντιληφθούν την αξία της αλληλεπίδρασης και διάδρασης μεταξύ ατόμων με διαφορετικό γλωσσικό και πολιτισμικό υπόβαθρο.
- Να διερευνήσουν και να εντοπίσουν κοινά στοιχεία ανάμεσα στον ελληνικό πολιτισμό και την κάθε φορά προς διερεύνηση χώρα.
- Να γνωρίσουν στοιχεία πολιτισμού και παράδοσης των χωρών αυτών.
- Να εντοπίσουν ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στην Ελλάδα και τις άλλες χώρες σχετικές με τον πολιτισμό, τα ήθη, τα έθιμα και τη γεωμορφολογία των χωρών.
- Να καλλιεργηθεί η αμοιβαία αποδοχή της διαφορετικότητας, ο σεβασμός και η ισότιμη αναγνώριση των διακριτών εθνικών και θρησκευτικών ομάδων.
- Να σέβονται κάθε είδους διαφορετικότητα.

Ειδικοί γνωστικοί στόχοι

- Να γνωρίσουν το αλφάβητο ορισμένων χωρών και να έρθουν σε επαφή με νέο λεξιλόγιο.
- Να μάθουν μύθους και παραμύθια άλλων χωρών .
- Να γνωρίσουν παραδοσιακούς χορούς .
- Να γνωρίσουν τοπικά παιδικά τραγούδια και παιχνίδια.
- Να γευτούν και να πληροφορηθούν για φαγητά των χωρών αυτών.
- Να μάθουν για τα σύμβολα τους.
- Να αναγνωρίζουν αντιπροσωπευτικά μνημεία των χωρών.

Κοινωνικοί στόχοι

- Να κοινωνικοποιηθούν και συναισθανθούν κοινωνική ευθύνη.
- Να αποκτήσουν ευελιξία προσαρμογής σε νέες καταστάσεις.
- Να βελτιώσουν τις δεξιότητες επικοινωνία, συνεργασίας.
- Να αναγνωρίσουν την ανάγκη για συλλογικότητα.
- Να αυτοπροσανατολίζονται μέσα από τη συνειδητοποίηση.
- Να εξασκηθούν στην από κοινού δράση.
- Να καλλιεργήσουν τη φαντασία και τη δημιουργική τους έκφραση.

4.2. Το διδακτικό πλαίσιο

Το παρόν πιλοτικό πρόγραμμα πραγματοποιήθηκε σε παιδιά νηπιαγωγείου. Το νηπιαγωγείο βρίσκεται σε μια περιοχή της Αθήνας όπου χαρακτηρίζεται για την πολιτισμική της ομοιογένεια. Το γεγονός όμως αυτό αποτέλεσε πρόκληση για την ερευνήτρια κατά πόσο θα μπορούσαν να επιτευχθούν οι στόχοι της πολυπολιτισμικής επίγνωσης και επιδιώχθηκε και η συμμετοχή των γονιών σε κάποια μέρη των δραστηριοτήτων. Εφαρμόστηκε το ακαδημαϊκό έτος 2018-19 μέσα στα πλαίσια του αναλυτικού προγράμματος, από την ερευνήτρια η οποία υπηρέτησε εκεί ως γ5αναπληρώτρια .

Το γεγονός ότι η εκπαιδευτικός είχε το πρωινό ωράριο 8:15 – 1 , είχε το πλεονέκτημα ότι υπήρχε ευχέρεια χρόνου για ευελιξία στο πρόγραμμα και η εκπαιδευτικός γνώριζε το μαθησιακό επίπεδο των παιδιών της τάξης και τις ιδιαίτερες μαθησιακές τους ικανότητες.

Οι δραστηριότητες έλαβαν χώρα στην τάξη του νηπιαγωγείου και στην αυλή η οποία είναι αρκετά μεγάλη. Στην τάξη υπήρχε φορητός υπολογιστής με χρήση από τη νηπιαγωγό, με όχι ιδιαίτερα μεγάλη οθόνη, με σύνδεση στο διαδίκτυο ώστε να μη χρειάζεται τα παιδιά να αλλάζουν χώρο αν λάβουμε υπόψη και το νεαρό της ηλικίας τους, καθώς και σταθερός υπολογιστής για χρήση από τα παιδιά. Η χρήση του Η/Υ, του έγχρωμου εκτυπωτή και του ποικίλου εποπτικού υλικού, συνόδευσε όλες τις δραστηριότητες του προγράμματος.

4.3. Οι συμμετέχοντες

Η παρούσα έρευνα έγινε σε νήπια (16) και προνήπια (3) ηλικίας 4 – 6 ετών. Η τάξη αποτελείται από 10 κορίτσια και 9 αγόρια, όπου όλα έχουν γεννηθεί και έχουν χώρα καταγωγής τους την Ελλάδα. 1 κορίτσι έχει μητέρα με χ καταγωγή από την Αλβανία, αλλά στο σπίτι μιλάνε μόνο ελληνικά, 1 αγόρι έζησε τρία χρόνια στην Ιταλία επειδή υπηρετούσε εκεί ο στρατιωτικός πατέρας του, 1 κορίτσι έχει μητέρα καθηγήτρια γαλλικών στις Ουρσουλίνες και 1 κορίτσι θα φύγει του χρόνου για εξωτερικό (Αγγλία) λόγω του στρατιωτικού πατέρα της.

Το γνωστικό επίπεδο της τάξης ήταν πολύ καλό, με το 1/3 των παιδιών να έχει κατακτήσει τις συμβάσεις της ανάγνωσης και της γραφής. Επίσης με εξαίρεση τριών

παιδιών, όλα τα υπόλοιπα χειρίζονταν με άνεση το ψαλίδι. Στον προφορικό λόγο, τα περισσότερα παιδιά είχαν δομημένο και κατανοητό λόγο και μπορούσαν να μεταφέρουν πληροφορίες και να περιγράψουν τις εντυπώσεις τους. Περίπου τα μισά παιδιά ήταν εξοικειωμένα με τη χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή και συχνά αναζητούσαν μόνοι τους πληροφορίες στο διαδίκτυο. Οι διαπροσωπικές σχέσεις των παιδιών ήταν καλές και οι εντάσεις εκδηλωνόταν στη διεκδίκηση αρχηγικών ρόλων στις ομάδες ή στη διανομή ρόλων στις δραματοποιήσεις. Με το πέρασμα του χρόνου έμαθαν να διαχειρίζονται ομαλά τις διαφωνίες τους ενώ αρχικά, βρήκαν δίκαιη και κοινά αποδεκτή τη χρήση των λαχνισμάτων. Οι μαθητές είχαν μάθει να δουλεύουν ομαδικά, αλλά στο συγκεκριμένο πρόγραμμα η εργασία σε ομάδες κυριαρχούσε σ' όλες σχεδόν τις δραστηριότητες.

5. Σχεδιασμός κι εφαρμογή του πιλοτικού προγράμματος

5.1. Ο σχεδιασμός του πιλοτικού προγράμματος

Σύμφωνα με τους στόχους που διατυπώθηκαν παραπάνω, πραγματοποιήθηκε η οργάνωση και ο σχεδιασμός του πιλοτικού προγράμματος « Γνωρίζω την Ευρώπη, μέσα από το παιχνίδι ». Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο περιγράφονται όλα τα επιμέρους στάδια που ακολούθησε η ερευνήτρια μέχρι να ολοκληρώσει το σχεδιασμό του πιλοτικού προγράμματος και να το θέσει σε εφαρμογή. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζονται οι διδακτικές προσεγγίσεις, οι μέθοδοι και τα διδακτικά μέσα που αξιοποιήθηκαν κατά την οργάνωση της διδακτικής παρέμβασης. Στο τέλος, υπάρχει αναλυτική παρουσίαση των δραστηριοτήτων που πραγματοποιήθηκαν στις θεματικές ενότητες του προγράμματος.

5.1.1. Διερεύνηση και καταγραφή αναγκών

Πριν από το σχεδιασμό της παρέμβασης, κρίθηκε σκόπιμο να ανιχνευθούν οι ανάγκες των μαθητών/ -τριων και να διερευνηθεί η προϋπάρχουσα γνώση για το βασικό θέμα το οποίο θα αποτελούσε τον άξονα όλων των διδακτικών ενοτήτων της παρέμβασης.

Η νηπιαγωγός είχε σαφής και διαπιστωμένη γνώση του μαθησιακού επιπέδου των μαθητών/ -τριων και των πολιτισμικών χαρακτηριστικών τους. Τα παιδιά της τάξης προέρχονται από το ίδιο πολιτισμικό περιβάλλον και έχουν όλα την ίδια χώρα καταγωγής (Ελλάδα). Για το λόγο αυτό η διερεύνηση έγινε μόνο για τις γνώσεις και τις πληροφορίες που είχαν για χώρες της Ευρώπης, πως τις είχαν αποκτήσει (τηλεόραση, αθλήματα, ταξίδια) και τι θα τους ενδιέφερε να μάθουν.

Πριν από κάθε ενότητα η νηπιαγωγός ρωτούσε τα παιδιά τι θα ήθελαν να μάθουν για τη χώρα. Μετά από τις πρώτες ενότητες οι ερωτήσεις των παιδιών παγιώθηκαν στα παρακάτω ερωτήματα:

- Έχουν αθλήματα;

- Έχουν Καραγκιόζη;
- Έχουν τα ίδια παιδικά;
- Έχουν Ακρόπολη;
- Έχουν καρναβάλι ;
- Μιλάνε την ίδια γλώσσα με εμάς;
- Έχουν τα ίδια παιχνίδια;
- Τι σημαία έχουν;
- Έχουν λεωφορεία κι αυτοκίνητα;
- Ακούνε τα ίδια τραγούδια;
- Έχουν μηχανάκια;
- Έχουν τα ίδια ζώα;
- Έχουν άγιο Βασίλη;
- Έχουν τα ίδια γλυκά ;
- Έχουν clown ;
- Έχουν Πάσχα ;
- Έχουν αρλεκίνο ;
- Έχουν Καλοκαίρι /τις ίδιες εποχές;
- Έχουν τα ίδια γλυκά ;

5.1.2. Επιλογή του εκπαιδευτικού υλικού

Για την εφαρμογή του πιλοτικού προγράμματος επρόκειτο να αξιοποιηθούν πληροφορίες από τις χώρες της Ευρώπης και να σχεδιαστούν επιτραπέζια παιχνίδια . Η ερευνήτρια αποφάσισε από την αρχή να συμπεριλάβει στην ερευνά της, τις πιο ενδεικτικές χώρες της Ευρώπης οι οποίες είχαν στοιχεία που θα προσέλκυαν το ενδιαφέρον των παιδιών και θα οδηγούσαν στην έμπνευση, το σχεδιασμό και την υλοποίηση επιτραπέζιων παιχνιδιών.

Επιτραπέζια που σχεδιάστηκαν σε κάθε χώρα

Διδακτικές ενότητες	Τίτλος επιτραπέζιου	Χώρα έμπνευσης
2 ^η	Κάνε το όπως ο Πινόκιο	Ιταλία
3 ^η	Ζορό	Ισπανία
4 ^η	Σχημάτισε το παραμύθι	Γαλλία
5 ^η	Τόμπολα ώρας	Μ. Βρετανία
6 ^η	Θυμήσου, θυμήσου!!! Πού είναι το ζευγάρι;	Δανία
7 ^η	Ποιος θα φτάσει στον ανεμόμυλο ;	Ολλανδία
8 ^η	Ντόμινο με μουσικά όργανα	Γερμανία
9 ^η	Μπάμπουσκες	Ρωσία
10 ^η	Ψάρεμα στην Ευρώπη !!!	Ελλάδα και 8 χώρες

5.1.3. Διδακτικές προσεγγίσεις που αξιοποιήθηκαν

Με σκοπό να επιτευχθούν στο μεγαλύτερο ποσοστό ο κεντρικός σκοπός και οι στόχοι που τέθηκαν αρχικά, αξιοποιήθηκαν οι παρακάτω διδακτικές προσεγγίσεις: η βιωματική προσέγγιση (learning by doing) και η αξιοποίηση των δραστηριοτήτων.

5.1.3.1. Βιωματική προσέγγιση (learning by doing)

Σύμφωνα και με το θεωρητικό μέρος, η βιωματική μάθηση αποτελεί έναν εναλλακτικό τρόπο εκπαίδευσης που επεκτείνεται πέρα από τα θρανία, τα σχολικά

βιβλία, τη μετωπική διδασκαλία και την απομνημόνευση της “ ύλης” (Τριλίβα & Αναγνωστοπούλου, 2008). Στόχος της είναι να φέρει τον μαθητή σε άμεση επαφή με το αντικείμενο μάθησης, μέσα από την έρευνα, την εργασία πεδίου, την παρατήρηση, τις συνεντεύξεις, τα παιχνίδια ρόλων κ.α. (Δεδούλη, 2002). Η βιωματική μέθοδος επιδιώκει την ενεργό συμμετοχή των παιδιών στη μάθηση, θεωρώντας σημαντικές τις συναισθηματικές αντιδράσεις, τις ερωτήσεις και απορίες των μαθητών που συζητούνται ελεύθερα στην τάξη. Επιπλέον, τα παιδιά δουλεύουν σε ομάδες, επικοινωνούν τα βιώματά τους, επεξεργάζονται από κοινού τις αντιδράσεις τους, θέτουν τους δικούς τους στόχους, εκφράζονται και δημιουργούν. Τέλος, τα παιδιά μαθαίνουν να προβληματίζονται και να αναρωτιούνται για την εμπειρία τους και να αναπτύσσουν την ικανότητα για κριτικό αναστοχασμό.

Τα παιδιά κατακτούν τη γνώση μέσα από την εμπειρία και ο εκπαιδευτικός στηρίζεται και αξιοποιεί τις βιωμένες εμπειρίες των μαθητών. Σύμφωνα με τον Bruner ο εκπαιδευτικός οφείλει να δίνει ευκαιρίες στον μαθητή για να αντιμετωπίζει προβληματικές καταστάσεις, στις οποίες θα πειραματίζεται και θα ανακαλύπτει μόνος του τη γνώση, μέσω της προσωπικής διερεύνησης (Κασσωτάκης & Φλουρής, 2006:129). Και με βάση τα λεγόμενα του Ντιούι το σχολείο πρέπει να αντιπροσωπεύει τη σημερινή ζωή ως πραγματική και ζωτική για το παιδί, όπως αυτή που ασκεί στο σπίτι, στη γειτονιά ή στην παιδική χαρά". - John Dewey (My Pedagogic Creed). Η Βιωματική εκπαίδευση είναι η πιο αποτελεσματική μέθοδος για την απόκτηση νέων γνώσεων, ικανοτήτων, συμπεριφορών και νοοτροπιών. Η αρχή της βιωματικότητας αποτελεί βασική αρχή της παιδαγωγικής επιστήμης και γίνεται αποδεκτό με ενθουσιασμό από τους εκπαιδευτικούς, γιατί καλύπτει τα κενά των γνωστικών μεθόδων, απευθυνόμενη στο σύνολο των αισθήσεων του μαθητή (Σέξτου & Χατζηνικολάου 2007).

Στο παρόν πιλοτικό πρόγραμμα, η διδασκαλία πραγματοποιήθηκε βασισμένη στη βιωματική προσέγγιση γιατί η ερευνήτρια πιστεύει ότι είναι ιδιαίτερα χρήσιμη για την πραγματοποίηση των σκοπών και στόχων που τίθενται για την καλλιέργεια πολύ/πολιτισμικής συνείδησης και ευαισθητοποίησης .

Ολοκληρώνοντας , η βιωματική μέθοδος αποδεικνύεται ότι βελτιώνει την ποιότητα της διδασκαλίας και δημιουργεί ένα μαθησιακό περιβάλλον ευέλικτο, πλούσιο σε ερεθίσματα και εμπειρίες. Επίσης το πνεύμα της ομαδικής προσπάθειας

καλλιιεργεί αξίες, ενισχύει την κοινωνικοποίηση και δημιουργεί στάσεις κατά της ξενοφοβίας και του ρατσισμού.

5.1.3.2. Παιγνιώδεις δραστηριότητες.

Το παιχνίδι είναι μια από τις σημαντικότερες ασχολίες του παιδιού. Αποτελεί πρωταρχικό παράγοντα ανάπτυξης και επηρεάζει καθοριστικά τη μάθηση. Σημαντικές λειτουργίες όπως η επανάληψη, η εξάσκηση, η μίμηση, η εξερεύνηση και η ανακάλυψη ενισχύονται μέσα από το παιχνίδι. Αποτελεί ένα διαφορετικό διδακτικό μέσο που κρατάει ενεργό το ενδιαφέρον των μαθητών, οι οποίοι μαθαίνουν τη νέα γνώση μέσα σε ένα «χαλαρό» και διασκεδαστικό περιβάλλον (Γρίβα & Σέμογλου, 2013). Σε προηγούμενη ενότητα έχει τεκμηριωθεί αναλυτικά η χρήση και σημασία του παιχνιδιού ως εκπαιδευτικό εργαλείο.

Στο συγκεκριμένο πιλοτικό πρόγραμμα περιλήφθηκαν στις δραστηριότητες παιχνίδια από όλο τον κόσμο, παιχνίδια ρόλων, κινητικά και γλωσσικά παιχνίδια, επιτραπέζια, ομαδικά, ατομικά παιχνίδια, με επιλογή από την ερευνήτρια. Ο σκοπός τους ήταν τόσο να διασκεδάσουν τους μαθητές, όσο και να τους βοηθήσουν να έρθουν σε επαφή με τα πολιτιστικά στοιχεία κάθε λαού. Οι μαθητές θα αποκτούσαν πολυπολιτισμική επίγνωση με παιγνιώδη τρόπο και θα μπορούσαν να αναπτύξουν διαπολιτισμικές επικοινωνιακές ικανότητες.

Στο πρόγραμμα «Γνωρίζω την Ευρώπη μέσα από το παιχνίδι » φάνηκε πολύ ενδιαφέρον στην ερευνήτρια να χρησιμοποιηθεί η εμπλοκή του περιστεριού της ειρήνης και ο γρίφος στην ολοκλήρωση κάθε ενότητας. Το περιστερί ως κούκλα/εμπυχωτής αποτέλεσε κι αυτό με τη σειρά του σημαντικό εργαλείο στην μαθησιακή διαδικασία. Η κούκλα αποτελεί έναν έμπυχο σύντροφο για τα παιδιά. Αν και εκ πρώτης όψεως η κούκλα μοιάζει με ένα άψυχο αντικείμενο, τα παιδιά τις αισθάνονται σαν κάτι το ζωντανό, προσδίδοντάς τους ανθρώπινα χαρακτηριστικά (Μαγουλιώτης & Αλεξανδρίδου, 2012). Το παιδί μαγεύεται ιδιαίτερα από την παρουσία της κούκλας με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που εκείνη έχει και ταξιδεύει μαζί της σε κόσμους φανταστικούς και παραμυθένιους. Εκτός από το να τα ταξιδεύει, η κούκλα εμπλέκει τα παιδιά συναισθηματικά, κάνοντάς τα να πάσχουν και να συμπάσχουν μαζί της. Νιώθουν όμορφα μαζί της όταν την κοιτούν, πόσο μάλλον όταν εκείνη τους μιλά (Κοντογιάννη, 1992). Η κούκλα απευθύνεται στην ολότητα του

παιδιού, στο σώμα, στο μυαλό του, στις συγκινήσεις καθώς και στην κοινωνική του ταυτότητα (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2011). Ο Gardner (2012) πιστεύει ότι τα παιχνίδια - κούκλες κατατάσσονται στα αντικείμενα ευχάριστων δραστηριοτήτων. «Γιατί είναι πιο εύκολο για το παιδί να μιλήσει, μέσα από το στόμα μιας κούκλας, παρά να πει απευθείας αυτά που δυσκολεύεται να εκφράσει» (Nalchiodi, 2009, σελ. 89). Τα παιδιά περίμεναν με αγωνία την ολοκλήρωση της ενότητας για το γρίφο του περιστεριού, να πάρουν ένα ακόμη κομμάτι puzzle και να δουν σε ποια χώρα θα τους ταξιδέψει το περιστέρι.

5.1.4 Δραματοποίηση και παιχνίδια ρόλων

Τα παιδιά εκφράζουν μέσω του παιχνιδιού των ρόλων, τους φόβους και τις φαντασιώσεις τους και εκτονώνουν τις συναισθηματικές τους συγκρούσεις. Με αυτό τον τρόπο προσπαθούν να καταπολεμήσουν τους φόβους τους ή να τους φέρουν στα μέτρα τους (πχ. φόβος γιατρού ή φόβος σχολείου). Επίσης, εκφράζουν το πώς νομίζουν ότι οι άλλοι άνθρωποι αισθάνονται για εκείνα και για τους άλλους ανθρώπους. Ακόμη, εκφράζουν πως θα ήθελαν να τους φέρονται οι άλλοι. Τα παιδιά υποδύονται υπερήρωες για να καλύψουν τις συναισθηματικές τους ανάγκες. Εκφράζουν επιθετικότητα, δίχως να έχουν τύψεις και πραγματικό κίνδυνο.

Αρκετοί επιστήμονες όπως ο Vygotsky, ο Bruner, ο Piaget, ο Maslow, ο Rogers κ.α. έχουν ασχοληθεί με την επιστημονική βάση της παιδαγωγικής και διδακτικής του παιχνιδιού των ρόλων. Οι παιδαγωγικές θεωρίες που είχαν κοινωνικό προσανατολισμό, όπως του Luhmann, του Freire, του Feldenkreis και του Cohn επηρέασαν επίσης την ανάπτυξή του.

Ένα πολύ σημαντικό πλεονέκτημα για τη δραματοποίηση και τα παιχνίδια ρόλων μέσα στο σχολείο είναι ότι δεν απαιτούνται ούτε ακριβά υλικά ούτε συγκεκριμένη αίθουσα. Η αυλή, η τάξη του νηπιαγωγείου, είναι αρκετά για να λάβουν χώρα τέτοιου είδους δραστηριότητες. Επιπρόσθετα, δε χρειάζονται σκηνικά. Τα κοστούμια μπορεί να είναι αυτοσχέδια, με υλικά από το σχολείο και ρούχα από τη γωνιά της μεταμφίεσης, τα οποία εμπλουτίζουν και ανανεώνουν σε όλη τη διάρκεια της χρονιάς οι νηπιαγωγοί με τη βοήθεια των γονιών.

Η παιδαγωγός μπορεί να εκμεταλλευτεί την ιδιότητα του θεάτρου για να καλλιεργεί την ικανότητα για την αποκαλούμενη πολιτισμική ενσυναίσθηση (intercultural empathy) (Στάλικας και Χαμοδράκα 2004, σ. 130-9), εργαλείο της διαπολιτισμικής συμβουλευτικής ψυχολογίας που εστιάζει την προσοχή στη μαθημένη δεξιότητα να κατανοούμε με ακρίβεια την εμπειρία και τα συναισθήματα από άλλους πολιτισμούς. Η δραματική τέχνη αποτελεί εργαλείο της πολιτισμικής ενσυναίσθησης, ακριβώς γιατί αποτελεί μέσο έκφρασης που ξεπερνά τα όρια της λεκτικής επικοινωνίας και μπορεί έτσι να συμβάλλει αποφασιστικά στην κωδικοποίηση και κατανόηση της υποκειμενικά σημαντικής διαφοράς και διαφορετικότητας : *« Η θεατρική πράξη ως πλέγμα εικόνων και πολύσημων συμβόλων, μπορεί να διαμορφώσει μορφές και συνειδήσεις αντίστασης, ενάντια στην κυρίαρχη λογοκεντρική παρουσία του « άλλου» ως επικίνδυνου και κατώτερου «ξένου»* (Γκόβαρης 2003, σ.35). οι δραστηριότητες της δραματικής τέχνης στην εκπαίδευση «αποσταθεροποιούν» τις αναπαραστάσεις, καταστρέφοντας τη συνοχή των εσωτερικών αυτών δομήσεων της πραγματικότητας: *υιοθετώντας μια διαφορετική οπτική γωνία αντιλαμβανόμαστε πως και ο άλλος είναι εγκλωβισμένος στις δικές του υποκειμενικές αναπαραστάσεις»* (Νικολάου 2005, σ.311).

Στο συγκεκριμένο πιλοτικό πρόγραμμα « Γνωρίζω την Ευρώπη μέσα από το παιχνίδι », χρησιμοποιήθηκε η δραματοποίηση και τα παιχνίδια ρόλων, σύμφωνα και με όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, ως εξαιρετικές τεχνικές για να επιτευχθεί ο βασικός σκοπός της πολυπολιτισμικής επίγνωσης και διαπολιτισμικής επικοινωνίας όσο και των ειδικών στόχων. Πραγματοποιήθηκε στις ενότητες ώστε τα παιδιά να εφαρμόσουν τις γνώσεις που είχαν αποκτήσει και να εκφραστούν δημιουργικά, να κατανοήσουν βιωματικά και να νιώσουν εμπειρικά.

5.1.5 Πολυτροπικά κείμενα και πολυμεσικό περιβάλλον

Πολυτροπικό είναι το κείμενο εκείνο που χρησιμοποιεί για τη μετάδοση μηνυμάτων συνδυασμό σημειωτικών τρόπων. Για παράδειγμα, τα περισσότερα κείμενα των σχολικών βιβλίων, του ημερήσιου τύπου ή της τηλεόρασης είναι πολυτροπικά, αφού

συχνά συνδυάζουν γλώσσα και εικόνα ή στην περίπτωση της τηλεόρασης και μουσική. (E. Χοντολίδου, *Γλωσσικός Υπολογιστής 1999, 1: 115-117*). Οι εισηγητές του όρου της πολυτροπικότητας (βλ. κυρίως Kress & Teo van Leeuwen 1996) θεωρούν την πολυτροπικότητα όχι ένα επιπλέον στοιχείο που πρέπει να επισυναφθεί στην ανάλυση της επικοινωνίας, αλλά ως ουσιαστική και θεμελιώδη παράμετρο κάθε κειμένου.

Στην προσχολική αγωγή, το πρώτο βήμα των νηπίων προς το γραμματισμό συνίσταται στο πέρασμα από τον τρισδιάστατο φυσικό κόσμο της εμπειρίας τους στον δισδιάστατο κόσμο της οπτικής του αναπαράστασης. Τα πρώτα βιβλία είναι εικόνες, που χρησιμοποιούνται ως ερέθισμα είτε για την ακρόαση είτε για την παραγωγή προφορικού λόγου. Αλλά και η πρώτη επαφή του νηπίου με το μολύβι και το χαρτί δεν είναι παρά η αφαιρετική αποτύπωση μιας ιστορίας ή πτυχών της μέσα από ζωγραφιές.

Το σχολείο δε θα πρέπει να μείνει αδιάφορο σε αυτή την αλλαγή, είναι σκόπιμο να συμπεριλάβει στις διδακτικές πρακτικές που εφαρμόζει και έναν νέο προσανατολισμό : να αναπτύξει τις δεξιότητες των μαθητών αναφορικά με την πρόσληψη και επεξεργασία πολυτροπικών κειμένων, έτσι ώστε να βελτιωθούν οι αντιληπτικές, σημασιοδοτικές και ερμηνευτικές ικανότητές τους. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τις πολυπολιτισμικές τάξεις, καθώς η εικόνα ή ο ήχος μεταξύ άλλων, μπορούν να αποτελέσουν πεδία για την αφήγηση προσωπικών ιστοριών, ευαισθητοποίηση ιδιαιτεροτήτων σε αλλοεθνείς μαθητές, αλλά αφορμές αντίδρασης σε πολιτισμικές διακρίσεις ή κοινωνικούς αποκλεισμούς (Δημητριάδου, 2007)

Για τους λόγους αυτούς στο πιλοτικό πρόγραμμα «Γνωρίζω την Ευρώπη μέσα από το παιχνίδι » χρησιμοποιήθηκε πλούσιο φωτογραφικό υλικό από την ερευνήτρια και από τους μαθητές/ τριες με τη βοήθεια των γονιών τους σε έντυπη μορφή. Επιπλέον, χρησιμοποιήθηκε κατά κόρον το πρόγραμμα παρουσίασης (power point), η προβολή βίντεο, η προβολή παραμυθιών με τη μορφή κινουμένων σχεδίων, η προβολή παιδικών τραγουδιών και τοπικών παραδοσιακών χορών.

Έτσι, στο παρόν πιλοτικό πρόγραμμα έγινε χρήση του διαδικτύου, των μηχανών αναζήτησης (Google, Google Map' s και Google Earth), της εφαρμογής google translate, του youtube, του Wikipedia. Τα παραπάνω διαμόρφωσαν ένα πολυτροπικό και πολυπολιτισμικό περιβάλλον.

5.1.6. Δημιουργικές δραστηριότητες

Από τις πιο σημαντικές παιδαγωγικές μεθόδους οι οποίες απελευθερώνουν τη δημιουργικότητα των μαθητών είναι οι κατασκευές και η ζωγραφική, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, αλλά και η έκφραση μέσω του γραπτού λόγου. Στο πιλοτικό πρόγραμμα «Γνωρίζω την Ευρώπη μέσα από το παιχνίδι» οι μαθητές/-τριες συμμετείχαν σε πολλές δραστηριότητες κατασκευών, κυρίως αντικειμένων για τη δραματοποίηση και την κατασκευή των επιτραπέζιων παιχνιδιών. Επίσης, υπήρξαν αρκετές δραστηριότητες με κεντρικό άξονα τη ζωγραφική, για αυτοέκφραση και για να αποτυπώσουν αυτά που τους άρεσαν και τους έκαναν εντύπωση σε κάθε χώρα.

Μέσω των παραπάνω δημιουργικών δραστηριοτήτων οι μαθητές/-τριες αποκτούν οικειότητα με τους «άλλους» πολιτισμούς. Έτσι, σταδιακά τους δίνεται η δυνατότητα να ανακαλύψουν πως οι πολιτισμικές διαφορετικότητες μπορούν να αποτελέσουν θετικό στοιχείο για τις ανθρώπινες κοινωνίες. Επίσης, διαπιστώνεται ότι όταν δίνεται η πρωτοβουλία στα παιδιά, αυτά με τη σειρά τους απελευθερώνουν τη φαντασία και τη δημιουργικότητά τους και μπορούν να δημιουργήσουν καταπληκτικά αποτελέσματα. Η δημιουργική συμπεριφορά εκφράζεται με την επινοητικότητα, τη σύνθεση και το σχεδιασμό.

Επιπρόσθετα, οι μαθητές/-τριες που έχουν αναπτύξει αβίαστα τις γλωσσικές τους δεξιότητες μέσα από δημιουργικές δραστηριότητες αποκτούν και τη δυνατότητα να εκφράζονται και μέσω του γραπτού λόγου, καθώς δημιουργείται η ανάγκη γραπτού λόγου μέσα σε δραστηριότητες όπως για παράδειγμα τους πίνακες αναφοράς σε κάθε χώρα. Οι δημιουργικές δραστηριότητες, που συμπεριλήφθηκαν στο πρόγραμμα και συνέβαλαν στην ικανοποίηση των στόχων του, αφορούσαν και στον πειραματισμό με διάφορα κειμενικά είδη (ποιήματα, τραγούδια, συνεντεύξεις). Τέλος, οι μαθητές/-τριες κλήθηκαν να πραγματοποιήσουν ένα λογοτεχνικό εγχείρημα το οποίο αφορούσε στην ομαδική συγγραφή παραμυθιού βασιζόμενου σε εικόνες ζωγράφων όπου δόθηκε έμφαση στη διαδικασία και όχι τόσο στο αποτέλεσμα.

Μέσα από τις διαδικασίες αυτές της ενεργητικής μάθησης δόθηκε η δυνατότητα να γνωρίσουν το διαφορετικό, να το δεχθούν και να το σεβαστούν. Επίσης να

συγκεραστούν πολιτισμικά στοιχεία και να προαχθούν η πολυπολιτισμική επίγνωση και διαπολιτισμική επικοινωνία.

5.2. Σχεδιασμός επιμέρους ενοτήτων

Η παρέμβαση αποτελείται από δέκα ενότητες που περιλάμβαναν τη γνωριμία μέσα από το παιχνίδι, των διαφόρων πολιτισμών, την κατασκευή επιτραπέζιων παιχνιδιών εμπνευσμένων από αυτούς και πλήθος βιωματικών και δημιουργικών δραστηριοτήτων. Οδηγός στο ταξίδι στην Ευρώπη ήταν το περιστέρι της Ειρήνης. Ολοκληρώνοντας τη γνωριμία με κάθε χώρα τα παιδιά καλούνταν να λύσουν ένα σχετικό γρίφο. Όταν έβρισκαν την απάντηση το περιστέρι τους έδινε ένα κομμάτι puzzle και *ταξίδευε* στον επόμενο προορισμό. Τα παιδιά χρωμάτιζαν σε μια καρτέλα τη σημαία της χώρας, αντέγραφαν τη λέξη *Ειρήνη*, στην αντίστοιχη γλώσσα και τοποθετούσαν την καρτέλα στο ατομικό τους περιστέρι. Στο όλο εγχείρημα είχε ζητηθεί και η συμμετοχή των γονιών με εποπτικό ή ό,τι άλλο σχετικό υλικό μπορούσαν να φέρουν στην τάξη. Επίσης αγόρασαν υλικά για συνταγές που έφτιαζαν τα παιδιά στο σχολείο και έφεραν χειροποίητες παρασκευές για να δοκιμάσουν τα παιδιά. Στη συνέχεια παρατίθεται μια συνοπτική παρουσίαση του περιεχομένου των ενοτήτων με λεπτομερή υλικό στο Παράρτημα.

5.2.1: Πρώτη ενότητα - Ο μύθος της Ευρώπης

Περιγραφή: Κρίθηκε αναγκαία μία εισαγωγική ενότητα, η οποία εισάγει τους μαθητές στην έννοια της Ευρώπης. Οι μαθητές καλούνται να ανακαλέσουν προϋπάρχουσες γνώσεις και βιωματικά να μάθουν τον μύθο.

Σκοπός: Οι μαθητές έχουν μία πρώτη επαφή με την έννοια της Ευρώπης και τις χώρες της, τις οποίες θα γνωρίσουν διεξοδικά μέσω του παιχνιδιού.

Οργάνωση τάξης : ατομικές εργασίες και συνεργασία σε ομάδες

Επιμέρους στόχοι: Οι μαθητές μετά το τέλος των δραστηριοτήτων της πρώτης ενότητας δραστηριότητες αναμένεται

Μαθησιακοί στόχοι:

- Γλωσσικές/επικοινωνιακές δεξιότητες
  - Να αφηγούνται προφορικά το μύθο της αρπαγής της Ευρώπης.
  - Να αναγνωρίζουν και να κατονομάζουν τους ήρωες του μύθου.
  - Να αφηγούνται το μύθο με χρονολογική σειρά.
  - Να εκφραστούν τα ίδια μέσα από την τέχνη αποτυπώνοντας τον μύθο με τις ζωγραφιές τους/ κατασκευές τους.
  - Να βελτιώσουν την προφορική τους έκφραση.
  - Να μπορέσουν να αυτοσχεδιάσουν και να εκφραστούν λεκτικά και εξωλεκτικά.
  - Να κατανοήσουν βασικούς κανόνες του προφορικού λόγου

- Γνωστικές δεξιότητες
  - Να γνωρίσουν τον μύθο της αρπαγής της Ευρώπης.
  - Να εντοπίσουν στον χάρτη τις περιοχές που αναφέρονται στο μύθο. Τόπος προέλευσης και τόπος τελικού προορισμού.
  - Να αναγνωρίζουν το χάρτη της Ευρώπης και να εντοπίζουν την Ελλάδα.
  - Να εντοπίζουν στο χάρτη τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα (Ανατολή – Δύση, Βορρά - Νότο)
  - Να ενεργοποιούν τις μνημονικές στρατηγικές .
  - Να βάζουν τις σκηνές σε σωστή χρονολογική σειρά.
  - Να έρθουν σε επαφή με διάφορα έργα τέχνης διαφορετικών καλλιτεχνών και εποχών με θέμα την αρπαγή της Ευρώπης.
  - Να εξοικειωθούν με τα έργα τέχνης.
  - Να γνωρίσουν τη θεατρική έκφραση.
  - Να οργανώνουν τη σκέψη τους.
  - Να αξιοποιούν προηγούμενες γνώσεις σε νέο πλαίσιο.
  - Να δραματοποιήσουν τον μύθο της αρπαγής της Ευρώπης.

- Κοινωνικές δεξιότητες
- Να τηρούν τους κανόνες ησυχίας κατά την αφήγηση του μύθου
- Να τηρούν τη σειρά τους.
- Να μάθουν να συνεργάζονται
- Να σέβονται τις διαφορετικές καλλιτεχνικές εκφράσεις.
- Να εκφράσουν τα συναισθήματά τους χρησιμοποιώντας εικαστικά μέσα.
- Να δουλέψουν ομαδικά.
- Να συνεργαστούν αρμονικά και να επιλύσουν ομαλά τις όποιες διαφωνίες προκύψουν.

Συνολική διάρκεια: 6 (έξι) διδακτικές ώρες

1^η δραστηριότητα :

« Ο μύθος της αρπαγής της Ευρώπης»

Χώρος : Η τάξη

Οργάνωση τάξης: όλοι οι μαθητές και ατομικά

Υλικά: Αφήγηση του μύθου με εικόνες και βίντεο από το διαδίκτυο

Σχεδιάγραμμα δραστηριοτήτων:

Προστάδιο

- ❖ Διερευνητικές ερωτήσεις για ανακάλυψη προϋπάρχουσων γνώσεων.

Κυρίως στάδιο

- ❖ Αφήγηση του μύθου στα παιδιά φροντίζοντας να χωρίζεται σε 6 σκηνές / επεισόδια. Επεξεργασία του μύθου.
- ❖ Ο χάρτης της Ευρώπης, της Αμερικής και της Ασίας .
- ❖ Εντοπίζουν την Ελλάδα.
- ❖ Μαθαίνουν να γράφουν τη λέξη Ευρώπη .

Μεταστάδιο

- ❖ Ζωγραφίζουν ό,τι τους άρεσε από το μύθο .
- ❖ Γράφουν τη λέξη Ευρώπη.

2^η δραστηριότητα :

«Βάζω τις εικόνες στη σωστή σειρά»

Διαδικασία:

Χώρος : Η τάξη

Οργάνωση τάξης: οι μαθητές σε ομάδες και καθένας ξεχωριστά

Υλικά: Εικόνες από πίνακες και γλυπτά

Προστάδιο

- ❖ Με τη βοήθεια εποπτικού υλικού (εικόνες από πίνακες) τα παιδιά προσπαθούν ν' αφηγηθούν ξανά το μύθο.

Κυρίως στάδιο

- ❖ Βάζουν εικόνες απ' το μύθο με σωστή χρονολογική σειρά.

Μεταστάδιο

- ❖ Κάθε παιδί σχεδιάζει μια σχετική εικόνα σε ένα βιβλιαράκι με έξι σελίδες όπου στο κάτω μέρος βρίσκεται η αφήγηση του μύθου .

3^η δραστηριότητα :

Η αρπαγή της Ευρώπης στην τέχνη .

Διαδικασία:

Χώρος : Η τάξη

Οργάνωση τάξης: όλοι οι μαθητές και καθένας ξεχωριστά

Υλικά: Εικόνες από πίνακες ή με γλυπτά από το διαδίκτυο, μέσα ζωγραφικής τέμπερες, δαχτυλομπογιές, μαρκαδόροι, πλαστελίνη και πηλός.

Προστάδιο

- ❖ Ο μύθος της αρπαγής της Ευρώπης σε διάφορους καλλιτέχνες(ζωγραφική και γλυπτική) , τεχνοτροπίες, συναισθήματα που βγαίνουν και διαφορές ανάλογα με την εποχή.

Κυρίως στάδιο

- ❖ Διαλέγουν το αγαπημένο τους έργο τέχνης και αιτιολογούν την επιλογή τους.

Μεταστάδιο

- ❖ Το κάθε παιδί ατομικά ζωγραφίζει ή πλάθει με πηλό μια εικόνα από τον καλλιτέχνη που του άρεσε περισσότερο.

4^η δραστηριότητα :

Δραματοποίηση του μύθου « Η αρπαγή της Ευρώπης»

Διαδικασία:

Χώρος : Η τάξη

Οργάνωση τάξης: όλοι οι μαθητές και καθένας ξεχωριστά

Υλικά: ρούχα και αξεσουάρ από το βεστιάριο του σχολείου , μαρκαδόρους, τέμπρες υλικά χειροτεχνίας για την κατασκευή των αξεσουάρ της δραματοποίησης, μουσική για τα χορευτικά.

Προστάδιο

- ❖ Επιλέγουν τους ρόλους

Κυρίως στάδιο

- ❖ Φτιάχνουν διαλόγους για κάθε μία από τις έξι σκηνές.

- ❖ Βρίσκουν κινήσεις για τα χορευτικά
- ❖ Φτιάχνουν αξεσουάρ.

Μεταστάδιο

- ❖ Δραματοποίηση του μύθου.

5.2.2 : Ενότητα δεύτερη - Γνωρίζοντας την Ιταλία

Περιγραφή: Οι μαθητές θα γνωρίσουν την Ιταλία μέσα από βιωματικές και ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες και θα κατασκευάσουν ένα επιτραπέζιο.

Σκοπός: Η γνωριμία των μαθητών με τον ιταλικό πολιτισμό μέσα σ' ένα παιγνιώδες πλαίσιο.

Οργάνωση τάξης : ατομικές εργασίες και συνεργασία σε ομάδες

Επιμέρους στόχοι: Οι μαθητές κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος των δραστηριοτήτων της δεύτερης ενότητας αναμένεται:

Μαθησιακοί στόχοι :

Γλωσσικές / επικοινωνιακές δεξιότητες

- Να λένε το όνομα της χώρας “διαβάζοντάς” τη στο χάρτη, ή σε ταμπέλες.
- Να εκφράζουν τις εντυπώσεις τους και τις απόψεις τους.
- Να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους μαθαίνοντας απλές ιταλικές λέξεις
- Να μάθουν μέσα από το παιχνίδι τους διαλόγους στα Ιταλικά.
- Να μπορούν να μεταφέρουν πληροφορίες για την Ιταλία.
- Να λένε το όνομα του Λεονάρντο ντα Βίντσι.
- Να εκφράζουν τις εντυπώσεις τους και τις απόψεις τους για τα έργα και τις εφευρέσεις του .
- Να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους μαθαίνοντας απλές λέξεις όπως εφευρέτης, μηχανικός, αρχιτέκτονας.
- Να μπορούν να μεταφέρουν πληροφορίες για τον Ντα Βίντσι και τα έργα του.
- Να αναδιηγηθούν το παραμύθι.

- Να εκφράζουν τις εντυπώσεις τους και τις απόψεις τους για τους ήρωες της ιστορίας.
  - Να λένε τα ονόματα των πρωταγωνιστών.
  - Να χρησιμοποιήσουν επιχειρήματα ώστε να προωθήσουν μια δική τους πρόταση.
-
- Να λένε το όνομα του παραδοσιακού χορού.
  - Να εκφράζουν τις απόψεις τους και τα συναισθήματα που νιώθουν όταν ακούν τη μελωδική γραμμή της ταραντέλας.
  - Να δώσουν οδηγίες για την κατασκευή του μουσικού οργάνου (ντέφι) .
  - Να εκφραστούν παραγλωσσικά και εξωγλωσσικά για να μεταδώσουν μηνύματα.

Γνωστικές δεξιότητες

- Να εντοπίζουν στο χάρτη την Ιταλία.
- Να αποκτήσουν γνώσεις για την Ιταλία και τα πολιτιστικά της στοιχεία.
- Να αναγνωρίζουν τον πίνακα της Τζοκόντα και τον Μυστικό Δείπνο .
- Να απομνημονεύσουν το νέο λεξιλόγιο.
- Να εστιάζουν την προσοχή τους.
- Να αναγνωρίζουν το παραμύθι βλέποντας μια εικόνα σχετική .
- Να «διαβάζουν» και να «γράφουν» τη λέξη Πινόκιο.
- Να κατανοήσουν την αξία της αλήθειας.
- Να αναγνωρίζουν τη μελωδία της ταραντέλας .
- Να εκφράζονται πολυαισθητηριακά.
- Να αποκτήσουν γνώσεις που αφορούν τους κανόνες του χορού.
- Να δίνουν νέα χρήση σε προϋπάρχοντα υλικά.

Κοινωνικές δεξιότητες

- Να τηρούν τους κανόνες της «παρεούλας», κυρίως να σηκώνουν χέρι για να πάρουν το λόγο και να περιμένουν τη σειρά τους.
- Να δουλέψουν ομαδικά και συνεργατικά στην ταξινόμηση και παρουσίαση του υλικού.
- Να κατανοήσουν πόσο πρωτοπόρος ήταν ο Ντα Βίντσι για την εποχή του και να καλλιεργηθεί ένα κλίμα αποδοχής και σεβασμού στη διαφορετικότητα.
- Να συνεργαστούν και να αλληλοδράσουν.
- Να συνεργαστούν για την επίτευξη ενός κοινού στόχου.
- Να αλληλοδράσουν.
- Να πάρουν μια κοινή απόφαση και αν υπάρχει διαφωνία να σεβαστούν τη γνώμη της πλειοψηφίας.
- Να ακολουθούν τους κανόνες της χορογραφίας ώστε να υπάρχει συντονισμός.
- Να συνεργαστούν και να αλληλοδράσουν ώστε να ολοκληρώσουν μια χορογραφία.
- Να κατανοήσουν την αξία της προσπάθειας.

Συνολική Διάρκεια: 6(έξι) διδακτικές ώρες

Σχεδιάγραμμα δραστηριοτήτων:

1^η δραστηριότητα :

« Γνωρίζουμε την Ιταλία»

Διαδικασία :

Χώρος : Η τάξη

Οργάνωση τάξη : ομαδοσυνεργατική

Υλικά: εποπτικό υλικό σε powerpoint και εικόνες εκτυπωμένες αναμνηστικά (μαγνητάκια, μπλούζες, νομίσματα, κάρτες κ.α.) τραγούδια παιδικά και παραμύθια, χαρτόνι. εποπτικό υλικό από το youtube, εικόνες από το διαδίκτυο, μαρκαδόροι, δαχτυλομπογιές, οικοδομικό υλικό . ο χορός σε βίντεο, χάρτινα πιάτα, δαχτυλομπογιές, χρωματιστές κορδέλες και κουδουνάκια.

Προστάδιο

- ❖ Ορίζεται συγκεκριμένη μέρα που θα φέρουν το υλικό π.χ η Δευτέρα.
- ❖ Σε τέσσερις ομάδες τα παιδιά ταξινομούν το υλικό:
  - › Υλικό εποπτικό που αφορά μνημεία της Ιταλίας
  - › Υλικό για τις διατροφικές συνήθειες των Ιταλών
  - › Πληροφορίες που αφορούν στον πολιτισμό και την ιστορία της χώρας
  - › Παραδοσιακά παιδικά τραγούδια, παραμύθια και παιχνίδια

Κυρίως στάδιο

- ❖ Ταξινόμηση υλικού
- ❖ Παρουσίαση υλικού
- ❖ Διερεύνηση ομοιοτήτων και διαφορών μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας
- ❖ Μέρα αφιερωμένη στην Ιταλία.

Μεταστάδιο

- ❖ Φτιάχνουν πίτσα.
- ❖ Τρώνε ιταλικά γλυκά
- ❖ Ακούνε ιταλικά παιδικά τραγούδια.
- ❖ Χορεύουν ταραντέλα.
- ❖ *Μιλάνε ιταλικά.*

2η δραστηριότητα :

« Γνωρίζω το Λεονάρντο ντα Βίντσι»

Προστάδιο

- ❖ Παρακολούθηση βίντεο.
- ❖ Σχολιασμός, διευκρινήσεις.
- ❖ Παρακολούθηση βίντεο.
- ❖ Διερεύνηση ομοιοτήτων με σημερινές μηχανές και κατασκευές.

Κυρίως στάδιο

- ❖ Πίνακας Τζοκόντας και Μυστικού Δείπνου.
- ❖ Παρατήρηση και συζήτηση.
- ❖ Μέθοδος του αντικατοπτρισμού.

Μεταστάδιο

- ❖ Ζωγραφίζουν όποιο πίνακα επιλέξουν.
- ❖ Κατασκευάζουν με το οικοδομικό υλικό.
- ❖ Γράφουν τ' όνομά τους κοιτάζοντας μέσα από καθρέφτη.

3^η δραστηριότητα:

« Πινόκιο »

Προστάδιο

- ❖ Παρακολούθηση σε βίντεο του παραμυθιού.
- ❖ Σχολιασμός, το ψέμα και οι συνέπειές του.
- ❖ Ζωγραφίζουν εικόνες από το παραμύθι.
- ❖ Τραγούδι: «τα ψέματα - στραβός βελόνα γύρευε»

Κυρίως στάδιο

- ❖ Κατασκευή επιτραπέζιου που να θυμίζει τον Πινόκιο του οποίου η μύτη μεγάλωνε κάθε φορά που έλεγε ψέματα.
- ❖ Συζήτηση για τις συμβάσεις που πρέπει να ακολουθήσουν για την κατασκευή του παιχνιδιού.

Μεταστάδιο

- ❖ Κατασκευή επιτραπέζιου και παιχνίδι.

4^η δραστηριότητα :

« Ταραντέλα »

Προστάδιο

- ❖ Παρακολούθηση βίντεο.
- ❖ Πληροφορίες για την Ταραντέλα.
- ❖ Διερεύνηση γνώσεων γύρω από τους ελληνικούς παραδοσιακούς χορούς
- ❖ Συναισθήματα που τους βγάζει αυτό ο χορός.

- ❖ Παρακολούθηση διαφόρων χορογραφιών και εντοπισμός κοινών στοιχείων.

Κυρίως στάδιο

- ❖ Φτιάχνουν χορογραφία ταραντέλας.
- ❖ Κατασκευάζουν ντέφια.

Μεταστάδιο

- ❖ Τη μέρα που θα είναι αφιερωμένη στην Ιταλία , παρουσιάζουν το χορευτικό τους στους γονείς τους ή στα υπόλοιπα τμήματα του σχολείου.

5^η δραστηριότητα

Ολοκλήρωση ενότητας – Γρίφος

- ❖ Ζωγραφίζουν ό,τι τους άρεσε.
- ❖ Ατομικό περιστέρι με τη σημαία και γραφή της λέξης Ειρήνη στα ιταλικά.
- ❖ Βρίσκουν την απάντηση στο γρίφο του περιστεριού.

5.2.3. : Ενότητα τρίτη - Γνωρίζοντας την Ισπανία

Περιγραφή: Οι μαθητές θα γνωρίσουν την Ισπανία μέσα από βιωματικές και ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες και θα κατασκευάσουν ένα επιτραπέζιο.

Οργάνωση τάξης : ατομικές εργασίες και συνεργασία σε ομάδες

Σκοπός: Η γνωριμία των μαθητών με τον ισπανικό πολιτισμό μέσα σ' ένα παιγνιώδες πλαίσιο.

Επιμέρους στόχοι: Οι μαθητές κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος των δραστηριοτήτων της τρίτης ενότητας αναμένεται:

Μαθησιακοί στόχοι :

- Γλωσσικές / επικοινωνιακές δεξιότητες
  - ❖ Να λένε το όνομα της χώρας «διαβάζοντας» τη στο χάρτη, ή σε ταμπέλες.

- ❖ Να εκφράζουν τις απόψεις τους και τις εντυπώσεις τους.
  - ❖ Να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους μαθαίνοντας απλές ισπανικές λέξεις όπως καλημέρα – Buenos días, καληνύχτα - buenas noches, γεια – hola, ειρήνη – paz
  - ❖ Να μπορούν να μεταφέρουν πληροφορίες για την Ισπανία.
  - ❖ Να λένε τα ονόματα των ισπανικών παιχνιδιών .
  - ❖ Να εκφράζουν τις απόψεις τους και τις εντυπώσεις τους για τα παιχνίδια.
  - ❖ Να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους μαθαίνοντας καινούριες λέξεις.
  - ❖ Να μπορούν να μεταφέρουν πληροφορίες για τον τρόπο που παίζονται τα παιχνίδια.
  - ❖ Να αναδιηγηθούν το παραμύθι.
  - ❖ Να εκφράζουν τις εντυπώσεις τους και τις απόψεις τους για τους ήρωες της ιστορίας.
  - ❖ Να λένε τα ονόματα των πρωταγωνιστών.
  - ❖ Να χρησιμοποιήσουν επιχειρήματα ώστε να προωθήσουν μια δική τους πρόταση.
  - ❖ Να εκφραστούν παραγλωσσικά και εξωγλωσσικά για να μεταδώσουν μηνύματα
- Γνωστικές δεξιότητες
    - ❖ Να εντοπίζουν στο χάρτη την Ισπανία.
    - ❖ Να αναγνωρίζουν την ισπανική σημαία.
    - ❖ Να αποκτήσουν γνώσεις για την Ισπανία και τα πολιτιστικά της στοιχεία.
    - ❖ Να μάθουν τους κανόνες των παιχνιδιών.
    - ❖ Να λένε το όνομα του παραδοσιακού χορού.
    - ❖ Να εκφράζουν τις απόψεις τους και τα συναισθήματα που νιώθουν όταν ακούν τη μελωδική γραμμή του φλαμένγκο και του πάσο ντόμπλε.
    - ❖ Να δώσουν οδηγίες για την κατασκευή της βεντάλιας και για την καστανιέτα .
    - ❖ Να απομνημονεύσουν τα ονόματα τους.

- ❖ Να εστιάζουν την προσοχή τους.
  - ❖ Να μάθουν ισπανικό τραγούδι
  - ❖ Να αναγνωρίζουν το παραμύθι βλέποντας μια εικόνα σχετική .
  - ❖ Να «διαβάζουν» και να « γράφουν» τις λέξεις Ζορό.
  - ❖ Να μάθουν ότι Ζορό σημαίνει *αλεπού* στα ισπανικά.
  - ❖ Να μάθουν τι σημαίνει η λέξη «καταπιεσμένοι» που υπάρχει στο Ζορό.
  - ❖ Να αναγνωρίζουν τη μελωδία του φλαμένγκο και του πάσο ντόμπλε.
  - ❖ Να εκφράζονται πολυαισθητηριακά.
  - ❖ Να αποκτήσουν γνώσεις που αφορούν τους κανόνες του χορού.
  - ❖ Να αποκτήσουν γνώσεις που αφορούν στην ιστορία και τη χρήση της βεντάλιας.
  - ❖ Να δίνουν νέα χρήση σε προϋπάρχοντα υλικά.
- Κοινωνικές δεξιότητες
    - ❖ Να τηρούν τους κανόνες της παρεούλας (να σηκώνουν χέρι για να πάρουν το λόγο και να περιμένουν τη σειρά τους).
    - ❖ Να δουλέψουν ομαδικά και συνεργατικά στην ταξινόμηση και παρουσίαση του υλικού.
    - ❖ Να δουλέψουν ομαδικά και συνεργατικά στις δραστηριότητες για τα παιχνίδια.
    - ❖ Να επιλύσουν ομαλά τυχόν διαφωνίες που θα προκύψουν στις ομαδικές εργασίες και να σεβαστούν τη γνώμη του συμμαθητή τους.
    - ❖ και να σεβαστούν τη γνώμη του συμμαθητή του
    - ❖ Να συνεργαστούν για την επίτευξη ενός κοινού στόχου.
    - ❖ Να αλληλοδράσουν.
    - ❖ Να πάρουν μια κοινή απόφαση και αν υπάρχει διαφωνία να σεβαστούν τη γνώμη της πλειοψηφίας.
    - ❖ Να ακολουθούν τους κανόνες της χορογραφίας ώστε να υπάρχει συντονισμός.
    - ❖ Να συνεργαστούν και να αλληλοδράσουν ώστε να ολοκληρώσουν μια χορογραφία.

- ❖ Να κατανοήσουν την αξία της προσπάθειας.

Συνολική Διάρκεια: 8 (οκτώ) διδακτικές ώρες

Χώροι διεξαγωγής:

α) αίθουσα διδασκαλίας

β) αυλή του σχολείου

Υλικά/ προετοιμασία: εποπτικό υλικό σε powerpoint και εικόνες εκτυπωμένες αναμνηστικά (μαγνητάκια, μπλούζες, νομίσματα, κάρτες κ.α.) τραγούδια παιδικά και παραμύθια, χαρτόνι, εποπτικό και πληροφοριακό υλικό για τα ισπανικά παιχνίδια στο διαδίκτυο, μαρκαδόροι, δαχτυλομπογιές, καπάκια, χαρτί του μέτρου, βίντεο του χορού, φωτογραφίες από βεντάλιες, χαρτόνι, πλαστικά καπάκια, γλωσσοπίεστρα, πούπουλα, υφάσματα.

Σχεδιάγραμμα δραστηριοτήτων:

1^η δραστηριότητα:

« Γνωρίζουμε την Ισπανία»

Προστάδιο

- ❖ Ορίζεται συγκεκριμένη μέρα που θα φέρουν το υλικό π.χ η Δευτέρα.

Σε τέσσερις ομάδες τα παιδιά ταξινομούν το υλικό:

- Υλικό εποπτικό που αφορά μνημεία της Ισπανίας
- Υλικό για τις διατροφικές συνήθειες των Ιταλών
- Πληροφορίες που αφορούν στον πολιτισμό και την ιστορία της χώρας
- Παραδοσιακά παιδικά τραγούδια, παραμύθια και παιχνίδια

Κυρίως στάδιο

- ❖ Ταξινόμηση υλικού
- ❖ Παρουσίαση υλικού
- ❖ Διερεύνηση ομοιοτήτων και διαφορών μεταξύ Ελλάδας , Ισπανίας και Ιταλίας.

Μεταστάδιο

- ❖ Ακούνε ισπανικά παιδικά τραγούδια.
- ❖ Χορεύουν φλαμένγκο, πάσο ντόμπλε και μακαρένα.
- ❖ Μιλάνε ισπανικά.
- ❖ Μέρα αφιερωμένη στην Ισπανία.
- ❖ Δοκιμάζουν ισπανικά φαγητά και γλυκά.

2^η δραστηριότητα :

« Παίζουμε ισπανικά παιχνίδια»

Προστάδιο

- ❖ Παρακολούθηση της παρουσίασης για τα ισπανικά παιχνίδια.
- ❖ Συζήτηση, ποια ελληνικά παιχνίδια τους θυμίζουν.

Κυρίως στάδιο

- ❖ Ανάλυση του τρόπου εκτέλεσης του κάθε παιχνιδιού.
- ❖ Παίζουν τα παιχνίδια στην τάξη ή στην αυλή.
- ❖ Διαλέγουν τα παιχνίδια που θέλουν να φτιάξουν ή να παίξουν στην αυλή.

Μεταστάδιο

- ❖ Φτιάχνουν τα παιχνίδια.
- ❖ Τα παίζουν στην τάξη και στην αυλή.

3^η δραστηριότητα :

« ΖΟΡΟ »

Προστάδιο

- ❖ Το παραμύθι σε βίντεο
- ❖ Ζωγραφίζουν ό,τι τους άρεσε.

Κυρίως στάδιο

- ❖ Επιτραπέζιο σχετικό με το παραμύθι του Ζορό.
- ❖ Σχεδιάζουν το παιχνίδι.

Μεταστάδιο

- ❖ Υλοποίηση του επιτραπέζιου.
- ❖ Μάσκα του Ζορό.

4^η δραστηριότητα :

« Βεντάλιες, καστανιέτες και χορός...»

Προστάδιο

- ❖ Από το διαδίκτυο παίρνουν πληροφορίες για την ιστορία της βεντάλιας.
- ❖ Διακρίνουν διάφορα είδη βεντάλιας.
- ❖ Βλέπουν τι είναι οι καστανιέτες.
- ❖ Παρακολουθούν διάφορα βίντεο με φλαμένγκο, πάσο ντόμπλε.
- ❖ Συζητάμε για τα χαρακτηριστικά των χορών.
- ❖ Διαφορές ομοιότητες με ελληνικούς και ιταλικούς χορούς .

Κυρίως στάδιο

- ❖ Φτιάχνουν χορογραφίες.
- ❖ Συζήτηση για να κατασκευάσουν καστανιέτες και βεντάλιες.
- ❖ Αποφασίζουν τα υλικά.

Μεταστάδιο

- ❖ Διαλέγουν τα ζευγάρια τους και κάνουν πρόβες στη χορογραφία.
- ❖ Κατασκευάζουν βεντάλιες και καστανιέτες.

5^η δραστηριότητα

Ολοκλήρωση ενότητας – Γρίφος

- ❖ Ζωγραφίζουν ό,τι τους άρεσε.
- ❖ Ατομικό περιστέρι με τη σημαία και γραφή της λέξης Ειρήνη στα ισπανικά.
- ❖ Βρίσκουν την απάντηση στο γρίφο του περιστεριού.

5.2.4 : Ενότητα τέταρτη - Γνωρίζοντας τη Γαλλία

Περιγραφή: Οι μαθητές μέσα από ποικίλες βιωματικές δραστηριότητες θα γνωρίσουν με παιγνιώδη τρόπο τη χώρα της Γαλλίας.

Σκοπός: Οι μαθητές/ -τριες να γνωρίσουν τη χώρα της Γαλλίας και να έρθουν σε επαφή με τη γλώσσα και τον πολιτισμό της.

Οργάνωση τάξης : ατομικές εργασίες και συνεργασία σε ομάδες

Επιμέρους στόχοι: Οι μαθητές/ -τριες κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος των δραστηριοτήτων της τέταρτης ενότητας αναμένεται:

Μαθησιακοί στόχοι :

- Γλωσσικές / επικοινωνιακές δεξιότητες
  - ❖ Να λένε το όνομα της χώρας «διαβάζοντας» τη στο χάρτη, ή σε ταμπέλες.
  - ❖ Να εκφράζουν τις απόψεις τους και τις εντυπώσεις τους.
  - ❖ Να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους μαθαίνοντας απλές γαλλικές λέξεις όπως καλημέρα , καληνύχτα, γεια , ειρήνη
  - ❖ Να μπορούν να μεταφέρουν πληροφορίες για τη Γαλλία.
  - ❖ Να λένε τα ονόματα των ζωγράφων.
  - ❖ Να εκφράζουν τις εντυπώσεις τους και τις απόψεις τους για τα έργα τους.
  - ❖ Να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους και να χρησιμοποιήσουν αυτό που ήδη ξέρουν για να φτιάξουν μια ιστορία.
  - ❖ Να μπορούν να εκφράσουν τις ιδέες τους έχοντας ως αφορμή και έμπνευση έναν πίνακα ζωγραφικής.
  - ❖ Να αναδιηγηθούν τα παραμύθια.
  - ❖ Να εκφράζουν τις εντυπώσεις τους και τις απόψεις τους για τους ήρωες των παραμυθιών.
  - ❖ Να λένε τα ονόματα των πρωταγωνιστών.
Να χρησιμοποιήσουν επιχειρήματα ώστε να υποστηρίξουν το αγαπημένο τους παραμύθι

- Γνωστικές δεξιότητες
  - ❖ Να εντοπίζουν στο χάρτη τη Γαλλία.
  - ❖ Να αναγνωρίζουν τη γαλλική σημαία.
  - ❖ Να αποκτήσουν γνώσεις για τη Γαλλία και τα πολιτιστικά της στοιχεία.
  - ❖ Να αναγνωρίζουν τους πίνακες: Γυναίκες στον κήπο - Μονέ, Οι ομπρέλες - Ρενουάρ , Χορός των κοριτσιών της Βρετάνης - Γκωκέν, Αρλεκίνος - Σεζάν.
  - ❖ Να απομνημονεύσουν το νέο λεξιλόγιο.
  - ❖ Να εστιάζουν την προσοχή τους, να παρατηρούν λεπτομέρειες .
  - ❖ Να αναγνωρίζουν τα παραμύθι βλέποντας μια εικόνα σχετική .
  - ❖ Να «διαβάζουν» τους τίτλους των παραμυθιών.
  - ❖ Να κατανοήσουν κάποια βαθύτερα νοήματα των παραμυθιών π.χ για την αξία της εργατικότητας, της υπομονής, της καλοσύνης, της εξυπνάδας κ.α.

- Κοινωνικές δεξιότητες
  - ❖ Να τηρούν τους κανόνες της παρεούλας (να σηκώνουν χέρι για να πάρουν το λόγο και να περιμένουν τη σειρά τους).
  - ❖ Να δουλέψουν ομαδικά και συνεργατικά στην ταξινόμηση και παρουσίαση του υλικού.
  - ❖ Να μάθουν να σέβονται τη γνώμη των άλλων .
  - ❖ Να υποστηρίζουν την άποψή τους και να διαφωνούν χρησιμοποιώντας επιχειρήματα.
  - ❖ Να συνεργαστούν και να αλληλοδράσουν ώστε να έχει μια λογική ροή η εξέλιξη της ιστορίας που θα φτιάξουν και να συμφωνούν όλοι οι τουλάχιστον οι περισσότεροι .
  - ❖ Να αλληλοδράσουν.
  - ❖ Να πάρουν μια κοινή απόφαση και αν υπάρχει διαφωνία να σεβαστούν τη γνώμη της πλειοψηφίας.
  - ❖ Να ακολουθήσουν τους κανόνες του παιχνιδιού.

Συνολική Διάρκεια: 8(οχτώ) διδακτικές ώρες

Χώροι διεξαγωγής:

α) αίθουσα διδασκαλίας

β) αυλή του σχολείου

Υλικά/ προετοιμασία: εποπτικό υλικό σε powerpoint και εικόνες εκτυπωμένες αναμνηστικά (μαγνητάκια, μπλούζες, νομίσματα, κάρτες κ.α.) τραγούδια παιδικά στο youtube και παραμύθια σε κινούμενα σχέδια, χαρτόνι, εποπτικό υλικό από το διαδίκτυο με εικόνες από τα έργα των ζωγράφων, μαρκαδόροι, φωτοτυπίες των παραμυθιών για ζωγραφική και έγχρωμες για εκτύπωση.

Σχεδιάγραμμα δραστηριοτήτων:

1^η δραστηριότητα:

« Γνωρίζουμε τη Γαλλία»

Προστάδιο

- ❖ Ορίζεται συγκεκριμένη μέρα που θα φέρουν το υλικό π.χ η Δευτέρα.
- ❖ Σε τέσσερις ομάδες τα παιδιά ταξινομούν το υλικό:
  - Υλικό εποπτικό που αφορά μνημεία της Γαλλίας
  - Υλικό για τις διατροφικές συνήθειες των Γάλλων
  - Πληροφορίες που αφορούν στον πολιτισμό και την ιστορία της χώρας
  - Παραδοσιακά παιδικά τραγούδια, παραμύθια και παιχνίδια

Κυρίως στάδιο

- ❖ Ταξινόμηση υλικού
- ❖ Παρουσίαση υλικού
- ❖ Διερεύνηση ομοιοτήτων και διαφορών μεταξύ Ελλάδας , Ισπανίας, Ιταλίας και Γαλλίας.

Μεταστάδιο

- ❖ Ακούνε γαλλικά παιδικά τραγούδια.
- ❖ Μιλάνε γαλλικά.
- ❖ Μέρα αφιερωμένη στη Γαλλία.
- ❖ Δοκιμάζουν γαλλικά φαγητά και γλυκά.

2η δραστηριότητα :

« Γνωρίζω γάλλους ζωγράφους (Μονέ, Ρενουάρ, Γκωκέν και Σεζάν) και φτιάχνω μια ιστορία με τους πίνακές τους»

Προστάδιο

- ❖ Προβολή έργων των ζωγράφων στο διαδίκτυο.
- ❖ Παρατήρηση και σχολιασμός τους από τα παιδιά.
- ❖ Επιλέγουν με κριτήρια που θέτουν ένα έργο από κάθε ζωγράφο.

Κυρίως στάδιο

- ❖ Ανάλυση του κάθε πίνακα ξεχωριστά.
- ❖ Περιγραφή των συναισθημάτων που τους προκαλεί.

Μεταστάδιο

- ❖ Επιλέγουν σε ποια σειρά θα μπουν οι πίνακες.
- ❖ Χωρίζονται σε τέσσερις ομάδες ώστε κάθε ομάδα να φτιάξει το δικό της κομμάτι της ιστορίας. Η νηπιαγωγός θα αναλάβει το ρόλο του γραφέα.
- ❖ Δημιουργία της ιστορίας.

3^η δραστηριότητα :

« Παραμύθι- παραμύθι, το κουκί και το ρεβύθι...»

Προστάδιο

- ❖ Τοποθέτηση των παραμυθιών (Ωραία Κοιμωμένη, η Σταχτοπούτα, ο Παπουτσωμένος Γάτος, η Κοκκινোসκουφίτσα, ο Κοντορεβυθούλης και η Ωραία και το Τέρας) στη βιβλιοθήκη του σχολείου.
- ❖ Ανάγνωση των παραμυθιών μετά από το πρωινό.
- ❖ Τα παιδιά ζωγραφίζουν ατομικά το αγαπημένο τους παραμύθι και εξηγούν την επιλογή τους.

Κυρίως στάδιο

- ❖ Κατασκευή επιτραπέζιου σχετικό με αυτά τα παραμύθια.
- ❖ Αποφασίζουν τον τρόπο που θα το παίξουν, τους κανόνες και το νικητή.

Μεταστάδιο

- ❖ Υλοποίηση του επιτραπέζιου.

4^η δραστηριότητα

Ολοκλήρωση ενότητας – Γρίφος

- ❖ Ζωγραφίζουν ό,τι τους άρεσε.
- ❖ Ατομικό περιστέρι με τη σημαία και γραφή της λέξης Ειρήνη στα γαλλικά.
- ❖ Βρίσκουν την απάντηση στο γρίφο του περιστεριού.

5.2.5 : Ενότητα πέμπτη - Γνωρίζοντας τη Μ. Βρετανία

Περιγραφή: Οι μαθητές μέσα από ποικίλες βιωματικές δραστηριότητες θα γνωρίσουν τη χώρα της Μ. Βρετανίας με παιγνιώδη τρόπο.

Σκοπός: Οι μαθητές/ τριες να γνωρίσουν τη χώρα της Μ. Βρετανίας και να έρθουν σε επαφή με τη γλώσσα και τον πολιτισμό της.

Οργάνωση τάξης : ατομικές εργασίες και συνεργασία σε ομάδες

Επιμέρους στόχοι: Οι μαθητές/ -τριες κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος των δραστηριοτήτων της πέμπτης ενότητας αναμένεται:

Μαθησιακοί στόχοι :

- Γλωσσικές / επικοινωνιακές δεξιότητες
  - ❖ Να λένε το όνομα της χώρας «διαβάζοντας» τη στο χάρτη, ή σε ταμπέλες.
  - ❖ Να εκφράζουν τις απόψεις τους και τις εντυπώσεις τους.
  - ❖ Να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους μαθαίνοντας απλές αγγλικές λέξεις όπως καλημέρα, καληνύχτα , γεια , ειρήνη

- ❖ Να μπορούν να μεταφέρουν πληροφορίες για τη Μ. Βρετανία.
  - ❖ Να λένε την ώρα στο ακριβώς και στο και μισή.
  - ❖ Να αναγνωρίζουν το αγγλικό μνημείο και να λένε το όνομά του.
  - ❖ Να δώσουν οδηγίες για την κατασκευή του δικού τους ρολογιού .
  - ❖ Να εκφραστούν παραγλωσσικά και εξωγλωσσικά για να μεταδώσουν μηνύματα. Να λένε την ώρα στο ακριβώς και στο και μισή.
  - ❖ Να δώσουν οδηγίες για την κατασκευή και τον τρόπο που παίζεται το παιχνίδι .
  - ❖ Να περιγράφουν το κείμενο μιας πρόσκλησης.
  - ❖ Να εκφράζουν τις εντυπώσεις τους και τις απόψεις τους για τα υλικά που διακοσμούν τις κατασκευές τους.
  - ❖ Να μπορούν να εκφραστούν ανάλογα σε περιπτώσεις προσομοίωσης π.χ *Πώς μιλάμε σε επίσημες περιστάσεις.*
  - ❖ Να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιο τους με νέες λέξεις .
  - ❖ Να χρησιμοποιήσουν επιχειρήματα ώστε να προωθήσουν μια δική τους πρόταση.
- Γνωστικές δεξιότητες
    - ❖ Να εντοπίζουν στο χάρτη τη Μ. Βρετανία.
    - ❖ Να αναγνωρίζουν τη βρετανική σημαία.
    - ❖ Να αποκτήσουν γνώσεις για τη Μ. Βρετανία και τα πολιτιστικά της στοιχεία.
    - ❖ Να αναγνωρίζουν την ώρα στο ακριβώς και στο και μισή .
    - ❖ Να εκφράζονται πολυαισθητηριακά.
    - ❖ Να αποκτήσουν γνώσεις που αφορούν το αναλογικό ρολόι..
    - ❖ Να δίνουν νέα χρήση σε προϋπάρχοντα υλικά.
    - ❖ Να αναγνωρίζουν την ώρα στο ακριβώς και στο και μισή .
    - ❖ Να αποκτήσουν γνώσεις που αφορούν τα επιτραπέζια.
    - ❖ Να χρησιμοποιήσουν το καινούριο λεξιλόγιο
    - ❖ Να «διαβάζουν» και να « γράφουν» μια πρόσκληση.
    - ❖ Να κατανοήσουν τους κανόνες καλής συμπεριφοράς.

- Κοινωνικές δεξιότητες
  - ❖ Να τηρούν τους κανόνες της παρεούλας (να σηκώνουν χέρι για να πάρουν το λόγο και να περιμένουν τη σειρά τους).
  - ❖ Να δουλέψουν ομαδικά και συνεργατικά στην ταξινόμηση και παρουσίαση του υλικού.
  - ❖ Να ακολουθούν τους κανόνες σωστής χρήσης των υλικών .
  - ❖ Να συνεργαστούν και να αλληλοδράσουν ώστε να ολοκληρώσουν μια χορογραφία.
  - ❖ Να κατανοήσουν την αξία της προσπάθειας.
  - ❖ Να ακολουθούν τους κανόνες που διέπουν ένα παιχνίδι .
  - ❖ Να συνεργαστούν και να αλληλοδράσουν ώστε να ολοκληρώσουν το παιχνίδι.
  - ❖ Να συνεργαστούν για την επίτευξη ενός κοινού στόχου.
  - ❖ Να αλληλοδράσουν.
  - ❖ Να πάρουν μια κοινή απόφαση και αν υπάρχει διαφωνία να σεβαστούν τη γνώμη της πλειοψηφίας

Συνολική Διάρκεια: 8 (οχτώ) διδακτικές ώρες

Χώρος διεξαγωγής: αίθουσα διδασκαλίας

Υλικά/ προετοιμασία: εποπτικό υλικό σε powerpoint και εικόνες εκτυπωμένες αναμνηστικά (μαγνητάκια, μπλούζες, νομίσματα, κάρτες κ.α.) τραγούδια παιδικά και παραμύθια από το youtube , χαρτόνι, μαρκαδόροι, χάρτινα μπουκάλια από γάλα, χαρτόνι, διπλόκαρφα, δαχτυλομπογιές, φωτοτυπίες με ρολόγια χωρίς δείκτες, ξυλομπογιές, φωτοτυπία του ρολογιού του Big Ben, βίντεο με τη βασίλισσα της Αγγλίας, εικόνες από διάφορες προσκλήσεις, πούλιες, χρωματιστά χαρτόνια, χρυσόσκονες

Σχεδιάγραμμα δραστηριοτήτων:

1^η δραστηριότητα:

« Γνωρίζουμε τη Μ. Βρετανία »

Προστάδιο

- ❖ Ορίζεται συγκεκριμένη μέρα που θα φέρουν το υλικό π.χ η Δευτέρα.
- ❖ Τα παιδιά ταξινομούν το υλικό.

Κυρίως στάδιο

- ❖ Ταξινόμηση υλικού
- ❖ Παρουσίαση υλικού
- ❖ Εκμάθηση τραγουδιών, παιχνιδιών και χορών.
- ❖ Διερεύνηση ομοιοτήτων και διαφορών μεταξύ Ελλάδας , Ισπανίας, Ιταλίας, Γαλλίας και Μ. Βρετανίας.

Μεταστάδιο

- ❖ Ακούνε αγγλικά παιδικά τραγούδια.
- ❖ Χορεύουν στο « παλάτι» .
- ❖ Μιλάνε αγγλικά.
- ❖ Μέρα αφιερωμένη στη Μ. Βρετανία .
- ❖ Δοκιμάζουν αγγλικά φαγητά και γλυκά

2η δραστηριότητα :

« Τι ώρα είναι Big Ben ;»

Προστάδιο

- ❖ Παρακολούθηση με τα παιδιά ένα βίντεο για το Big Ben.
- ❖ Σχολιασμός και συζήτηση.

Κυρίως στάδιο

- ❖ Μαθαίνουν τα μέρη του ρολογιού.
- ❖ Μαθαίνουν την ώρα στο ακριβώς και στο και μισή.
- ❖ Παίζουν με ρολόι εκμάθησης.
- ❖ Ζωγραφίζουν το δικό τους ρολόι και λένε τι ώρα είναι.

Μεταστάδιο

- ❖ Φτιάχνουν με ανακυκλωμένα υλικά το Big Ben .

3η δραστηριότητα :

« Τόμπολα ώρας »

Προστάδιο

- ❖ Βρίσκουν παιχνίδια τόμπολες απ' την τάξη και μαθαίνουν πως παίζεται.

Κυρίως στάδιο

- ❖ Κατασκευάζουν επιτραπέζιο τόμπολα ώρας.

Μεταστάδιο

- ❖ Παίζουν το επιτραπέζιο.

4η δραστηριότητα :

« Τσάι με τη Βασίλισσα της Αγγλίας »

Προστάδιο

- ❖ Παρακολούθηση βίντεο – σχολιασμός συζήτηση.
- ❖ Τύποι προσκλήσεων – συζήτηση για τα μέρη μιας πρόσκλησης

Κυρίως στάδιο

- ❖ *Οργανώνουν μια δραματοποίηση στο νηπιαγωγείο: Τσάι με τη βασίλισσα*

- ❖ Ετοιμάζουν την πρόσκληση.
- ❖ Χειροτεχνίες για τη δραματοποίηση, στέμματα, κατασκευή κούπας.

Μεταστάδιο

- ❖ Εμφυλώνουν την περίσταση: *Τσάι με τη βασίλισσα.*

4^η δραστηριότητα

Ολοκλήρωση ενότητας – Γρίφος

- ❖ Ζωγραφίζουν ό,τι τους άρεσε.
- ❖ Ατομικό περιστέρι με τη σημαία και γραφή της λέξης *Ειρήνη* στα αγγλικά.
- ❖ Βρίσκουν την απάντηση στο γρίφο του περιστεριού

5.2.6 : Ενότητα έκτη - Γνωρίζοντας τη Δανία

Περιγραφή: Οι μαθητές μέσα από ποικίλες βιωματικές δραστηριότητες θα γνωρίσουν με παιχνιδιώδη τρόπο τη χώρα της Δανίας.

Σκοπός: Οι μαθητές/ -τριες να γνωρίσουν τη χώρα της Δανίας και να έρθουν σε επαφή με τη γλώσσα και τον πολιτισμό της.

Οργάνωση τάξης : ατομικές εργασίες και συνεργασία σε ομάδες

Επιμέρους στόχοι: Οι μαθητές/ -τριες κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος των δραστηριοτήτων της τέταρτης ενότητας αναμένεται:

Μαθησιακοί στόχοι :

- Γλωσσικές / επικοινωνιακές δεξιότητες
  - ❖ Να λένε το όνομα της χώρας «διαβάζοντας» τη στο χάρτη, ή σε ταμπέλες.
  - ❖ Να εκφράζουν τις απόψεις τους και τις εντυπώσεις τους.
  - ❖ Να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους
  - ❖ Να μπορούν να μεταφέρουν πληροφορίες για τη Δανία.
  - ❖ Να λένε τα ονόματα των παραμυθιών του Άντερσεν.
  - ❖ Να εκφράζουν τις εντυπώσεις τους και τις απόψεις τους για τα έργα του.

- ❖ Να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους και να χρησιμοποιήσουν αυτό που ήδη ξέρουν για να φτιάξουν μια ιστορία.
  - ❖ Να μπορούν να εκφράσουν τις ιδέες τους έχοντας ως αφορμή και έμπνευση εικόνες από παραμύθια.
  - ❖ Να αναδιηγηθούν τα παραμύθια.
  - ❖ Να εκφράζουν τις εντυπώσεις τους και τις απόψεις τους για τους ήρωες των παραμυθιών.
  - ❖ Να λένε τα ονόματα των πρωταγωνιστών.
  - ❖ Να χρησιμοποιήσουν επιχειρήματα ώστε να υποστηρίξουν το αγαπημένο τους παραμύθι
- Γνωστικές δεξιότητες
    - ❖ Να εντοπίζουν στο χάρτη τη Δανία.
    - ❖ Να αναγνωρίζουν τη δανική σημαία.
    - ❖ Να αποκτήσουν γνώσεις για τη Δανία και τα πολιτιστικά της στοιχεία.
    - ❖ Να εστιάζουν την προσοχή τους, να παρατηρούν λεπτομέρειες .
    - ❖ Να αναγνωρίζουν τα παραμύθι βλέποντας μια εικόνα σχετική .
    - ❖ Να «διαβάζουν» τους τίτλους των παραμυθιών.
    - ❖ Να κατανοήσουν κάποια βαθύτερα νοήματα των παραμυθιών π.χ για την αξία της εργατικότητας, της υπομονής, της καλοσύνης, της εξυπνάδας κ.α.
  - Κοινωνικές δεξιότητες
    - ❖ Να τηρούν τους κανόνες της παρεούλας (να σηκώνουν χέρι για να πάρουν το λόγο και να περιμένουν τη σειρά τους).
    - ❖ Να δουλέψουν ομαδικά και συνεργατικά στην ταξινόμηση και παρουσίαση του υλικού.
    - ❖ Να μάθουν να σέβονται τη γνώμη των άλλων .
    - ❖ Να υποστηρίζουν την άποψή τους και να διαφωνούν χρησιμοποιώντας επιχειρήματα.
    - ❖ Να αλληλοδράσουν.
    - ❖ Να ακολουθήσουν τους κανόνες του παιχνιδιού.

Συνολική Διάρκεια: 4(τέσσερις) διδακτικές ώρες

Χώροι διεξαγωγής:

α) αίθουσα διδασκαλίας

Υλικά/ προετοιμασία: εποπτικό υλικό σε powerpoint και εικόνες εκτυπωμένες παραμύθια σε κινούμενα σχέδια, τραγούδια από το youtube, πρόγραμμα μετάφρασης ,χαρτόνι, εποπτικό υλικό από το διαδίκτυο με εικόνες από τα παραμύθια του Άντερσεν, μαρκαδόροι, φωτοτυπίες των παραμυθιών για ζωγραφική και έγχρωμες για εκτύπωση,τουβλάκια

Σχεδιάγραμμα δραστηριοτήτων:

1^η δραστηριότητα:

« Γνωρίζουμε τη Δανία »

Προστάδιο

- ❖ Ορίζεται συγκεκριμένη μέρα που θα φέρουν το υλικό π.χ η Δευτέρα.
- ❖ Σε τέσσερις ομάδες τα παιδιά ταξινομούν το υλικό:
  - Υλικό εποπτικό που αφορά μνημεία της Δανίας
  - Υλικό για τις διατροφικές συνήθειες των Δανών
  - Πληροφορίες που αφορούν στον πολιτισμό και την ιστορία της χώρας

Κυρίως στάδιο

- ❖ Ταξινόμηση υλικού
- ❖ Παρουσίαση υλικού

Μεταστάδιο

- ❖ Διερεύνηση ομοιοτήτων και διαφορών μεταξύ Ελλάδας , Ισπανίας, Ιταλίας, Μ. Βρετανίας και Δανίας

2η δραστηριότητα :

« Γνωρίζω τον παραμυθά Χαν Κρίστιαν Άντερσεν »

Προστάδιο

- ❖ Παρουσίαση και αφήγηση της βιογραφίας του .
- ❖ Σχολιασμός και παρατηρήσεις από τα παιδιά.
- ❖ Γνωριμία με τα παραμύθια του.

Κυρίως στάδιο

- ❖ Αφήγηση του κάθε παραμυθιού ξεχωριστά.
- ❖ Συζήτηση για τα παραμύθια και διερεύνηση των νοημάτων τους.

Μεταστάδιο

- ❖ Κόβουν εικόνες από πέντε παραμύθια.
- ❖ Τα κολλάνε με τη σειρά που επιθυμούν.
- ❖ Γράφουν ή αφηγούνται στη νηπιαγωγό την ιστορία που έφτιαξαν.

3^η δραστηριότητα :

« Θυμήσου, θυμήσου !!! Πού είναι το ζευγάρι; (Παιχνίδι μνήμης) »

Προστάδιο

- ❖ Τα παιδιά ζωγραφίζουν ατομικά το αγαπημένο τους παραμύθι και εξηγούν την επιλογή τους.

Κυρίως στάδιο

- ❖ Κατασκευή επιτραπέζιου σχετικό με αυτά τα παραμύθια.
- ❖ Αποφασίζουν τον τρόπο που θα το παίζουν, τους κανόνες και το νικητή.

Μεταστάδιο

- ❖ Υλοποίηση του επιτραπέζιου.

4^η δραστηριότητα

Ολοκλήρωση ενότητας – Γρίφος

- ❖ Ζωγραφίζουν ό,τι τους άρεσε.
- ❖ Ατομικό περιστέρι με τη σημαία και γραφή της λέξης Ειρήνη στα δανικά.
- ❖ Βρίσκουν την απάντηση στο γρίφο του περιστεριού.

5.2.7 : Ενότητα έβδομη - Γνωρίζοντας την Ολλανδία

Περιγραφή: Οι μαθητές θα γνωρίσουν την Ολλανδία μέσα από βιωματικές και ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες και θα κατασκευάσουν ένα επιτραπέζιο.

Οργάνωση τάξης : ατομικές εργασίες και συνεργασία σε ομάδες

Σκοπός: Η γνωριμία των μαθητών με τον ολλανδικό πολιτισμό μέσα σ' ένα παιγνιώδες πλαίσιο.

Επιμέρους στόχοι: Οι μαθητές κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος των δραστηριοτήτων της τρίτης ενότητας αναμένεται:

Μαθησιακοί στόχοι :

- Γλωσσικές / επικοινωνιακές δεξιότητες
  - ❖ Να λένε το όνομα της χώρας «διαβάζοντας» τη στο χάρτη, ή σε ταμπέλες.
  - ❖ Να εκφράζουν τις απόψεις τους και τις εντυπώσεις τους.
  - ❖ Να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους μαθαίνοντας απλές ολλανδικές λέξεις όπως καλημέρα, καληνύχτα, γεια, ειρήνη
  - ❖ Να μπορούν να μεταφέρουν πληροφορίες για την Ολλανδία.
  - ❖ Να εκφράζουν τις απόψεις τους και τις εντυπώσεις τους για τα παιχνίδια.
  - ❖ Να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους μαθαίνοντας καινούριες λέξεις.
  - ❖ Να μπορούν να μεταφέρουν πληροφορίες για τον τρόπο που παίζονται τα παιχνίδια.
  - ❖ Να εκφράζουν τις εντυπώσεις τους και τις απόψεις τους για τους ζωγράφους της Ολλανδίας.
  - ❖ Να λένε τα ονόματα των ζωγράφων.

- ❖ Να χρησιμοποιήσουν επιχειρήματα ώστε να προωθήσουν μια δική τους πρόταση.
  - ❖ Να εκφραστούν παραγλωσσικά και εξωγλωσσικά για να μεταδώσουν μηνύματα
- Γνωστικές δεξιότητες
    - ❖ Να εντοπίζουν στο χάρτη την Ολλανδία.
    - ❖ Να αναγνωρίζουν την ολλανδική σημαία.
    - ❖ Να αποκτήσουν γνώσεις για την Ολλανδία και τα πολιτιστικά της στοιχεία.
    - ❖ Να μάθουν τους κανόνες των παιχνιδιών.
    - ❖ Να λένε το όνομα του παραδοσιακού χορού.
    - ❖ Να εκφράζουν τις απόψεις τους και τα συναισθήματα που νιώθουν όταν ακούν τη μελωδική γραμμή του χορού Santoso .
    - ❖ Να δώσουν οδηγίες για την κατασκευή της τουλίπας και για τον ανεμόμυλο καστανιέτα .
    - ❖ Να απομνημονεύσουν τα ονόματα τους.
    - ❖ Να εστιάζουν την προσοχή τους.
    - ❖ Να αναγνωρίζουν τους πίνακες των ζωγράφων και να λένε το όνομά τους
    - ❖ Να «διαβάζουν» και να «γράφουν» τις λέξεις τουλίπα και ανεμόμυλος.
    - ❖ Να εκφράζονται πολυαισθητηριακά.
    - ❖ Να αποκτήσουν γνώσεις που αφορούν τους κανόνες του χορού.
    - ❖ Να αποκτήσουν γνώσεις που αφορούν στην ιστορία και τη χρήση των ανεμόμυλων στην Ολλανδία.
    - ❖ Να δίνουν νέα χρήση σε προϋπάρχοντα υλικά.
  - Κοινωνικές δεξιότητες
    - ❖ Να τηρούν τους κανόνες της παρεούλας (να σηκώνουν χέρι για να πάρουν το λόγο και να περιμένουν τη σειρά τους).

- ❖ Να δουλέψουν ομαδικά και συνεργατικά στην ταξινόμηση και παρουσίαση του υλικού.
- ❖ Να δουλέψουν ομαδικά και συνεργατικά στις δραστηριότητες για τα παιχνίδια.
- ❖ Να επιλύσουν ομαλά τυχόν διαφωνίες που θα προκύψουν στις ομαδικές εργασίες και να σεβαστούν τη γνώμη του συμμαθητή τους.
- ❖ Να συνεργαστούν για την επίτευξη ενός κοινού στόχου.
- ❖ Να αλληλοδράσουν.
- ❖ Να πάρουν μια κοινή απόφαση και αν υπάρχει διαφωνία να σεβαστούν τη γνώμη της πλειοψηφίας.
- ❖ Να ακολουθούν τους κανόνες της χορογραφίας ώστε να υπάρχει συντονισμός.
- ❖ Να συνεργαστούν και να αλληλοδράσουν ώστε να ολοκληρώσουν μια χορογραφία.
- ❖ Να κατανοήσουν την αξία της προσπάθειας.

Συνολική Διάρκεια: 6 (οκτώ) διδακτικές ώρες

Χώροι διεξαγωγής:

α) αίθουσα διδασκαλίας

Υλικά/ προετοιμασία: εποπτικό υλικό σε powerpoint και εικόνες εκτυπωμένες αναμνηστικά (μαγνητάκια, μπλούζες, νομίσματα, κάρτες κ.α.), χαρτόνι, εποπτικό και πληροφοριακό υλικό για το Βαν Γκογκ στο διαδίκτυο, μαρκαδόροι, δαχτυλομπογιές, χαρτί του μέτρου, βίντεο του χορού, φωτογραφίες από τουλίπες και ανεμόμυλους, χαρτόνι, ισοθερμικά ποτήρια, γλωσσοπίεστρα, διπλόκαρφα.

Σχεδιάγραμμα δραστηριοτήτων:

1^η δραστηριότητα:

« Γνωρίζουμε την Ολλανδία »

Προστάδιο

- ❖ Ορίζεται συγκεκριμένη μέρα που θα φέρουν το υλικό π.χ η Δευτέρα.
Τα παιδιά ταξινομούν το υλικό:

Κυρίως στάδιο

- ❖ Ταξινόμηση υλικού
- ❖ Παρουσίαση υλικού
- ❖ Διερεύνηση ομοιοτήτων και διαφορών μεταξύ Ελλάδας , Ισπανίας και Ιταλίας.

Μεταστάδιο

- ❖ Χορεύουν τον ολλανδικό χορό Santoso
- ❖ Μιλάνε ολλανδικά.
- ❖ Μέρα αφιερωμένη στην Ολλανδία.

2^η δραστηριότητα :

« Φτιάχνουμε ολλανδικά καπέλα, τουλίπες και ανεμόμυλους »

Προστάδιο

- ❖ Συζήτηση για την επιλογή των υλικών στις κατασκευές καπέλο , τουλίπες και ανεμόμυλο.

Κυρίως στάδιο

- ❖ Κατασκευάζουν τις χειροτεχνίες με τα υλικά και τη διαδικασία που αποφάσισαν

Μεταστάδιο

- ❖ Δραματοποίηση μια μέρα στην Ολλανδία.

3^η δραστηριότητα :

« Τουλίπες κι ανεμόμυλοι »

Προστάδιο

- ❖ Συζήτηση για την κατασκευή του επιτραπέζιου.

Κυρίως στάδιο

- ❖ Κατασκευάζουν το παιχνίδι.

Μεταστάδιο

- ❖ Παίζουν το παιχνίδι.

4^η δραστηριότητα :

« Ολλανδία και χορός...»

Προστάδιο

- ❖ Παρακολούθηση βίντεο για το χορό Santosos.

Κυρίως στάδιο

- ❖ Φτιάχνουν χορογραφίες.

Μεταστάδιο

- ❖ Χορεύουν το χορό.

5^η δραστηριότητα

Ολοκλήρωση ενότητας – Γρίφος

- ❖ Ζωγραφίζουν ό,τι τους άρεσε.
- ❖ Ατομικό περιστέρι με τη σημαία και γραφή της λέξης Ειρήνη στα ολλανδικά.
- ❖ Βρίσκουν την απάντηση στο γρίφο του περιστεριού.

5.2.8 : Ενότητα όγδοη -Γνωρίζοντας τη Γερμανία

Περιγραφή: Οι μαθητές θα γνωρίσουν τη Γερμανία μέσα από βιωματικές και ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες και θα κατασκευάσουν ένα επιτραπέζιο.

Σκοπός: Η γνωριμία των μαθητών με το γερμανικό πολιτισμό μέσα σ' ένα παιγνιώδες πλαίσιο.

Οργάνωση τάξης : ατομικές εργασίες και συνεργασία σε ομάδες

Επιμέρους στόχοι: Οι μαθητές κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος των δραστηριοτήτων της δεύτερης ενότητας αναμένεται:

Μαθησιακοί στόχοι :

Γλωσσικές / επικοινωνιακές δεξιότητες

- Να λένε το όνομα της χώρας “διαβάζοντάς” τη στο χάρτη, ή σε ταμπέλες.
- Να εκφράζουν τις εντυπώσεις τους και τις απόψεις τους.
- Να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους μαθαίνοντας απλές γερμανικές λέξεις
- Να μπορούν να μεταφέρουν πληροφορίες για τη Γερμανία.
- Να λένε τα ονόματα του Μπαχ, του Μπετόβεν και του Βάγκνερ.
- Να εκφράζουν τις εντυπώσεις τους και τις απόψεις τους για τις μουσικές των συνθετών.
- Να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους μαθαίνοντας απλές λέξεις όπως όπερα, κονσέρτο, συμφωνία μουσική.
- Να λένε το όνομα του παραδοσιακού χορού πόλκα.
- Να δώσουν οδηγίες για την κατασκευή του μουσικού οργάνου (ακορντεόν) .
- Να εκφραστούν παραγλωσσικά και εξωγλωσσικά για να μεταδώσουν μηνύματα.

Γνωστικές δεξιότητες

- Να εντοπίζουν στο χάρτη τη Γερμανία.
- Να αποκτήσουν γνώσεις για τη Γερμανία και τα πολιτιστικά της στοιχεία.
- Να αναγνωρίζουν τους ήχους της κλασσικής μουσικής .
- Να απομνημονεύσουν το νέο λεξιλόγιο.
- Να εστιάζουν την προσοχή τους.
- Να αναγνωρίζουν το παραμύθι βλέποντας μια εικόνα σχετική .
- Να μάθουν τις νότες του πενταγράμμου.
- Να αναγνωρίζουν τα είδη των μουσικών οργάνων .
- Να εκφράζονται πολυαισθητηριακά.
- Να δίνουν νέα χρήση σε προϋπάρχοντα υλικά.

Κοινωνικές δεξιότητες

- Να τηρούν τους κανόνες της «παρεούλας», κυρίως να σηκώνουν χέρι για να πάρουν το λόγο και να περιμένουν τη σειρά τους.

- Να δουλέψουν ομαδικά και συνεργατικά στην ταξινόμηση και παρουσίαση του υλικού.
- Να συνεργαστούν για την επίτευξη ενός κοινού στόχου.
- Να αλληλοδράσουν.
- Να πάρουν μια κοινή απόφαση και αν υπάρχει διαφωνία να σεβαστούν τη γνώμη της πλειοψηφίας.
- Να ακολουθούν τους κανόνες της χορογραφίας ώστε να υπάρχει συντονισμός.
- Να συνεργαστούν και να αλληλοδράσουν ώστε να ολοκληρώσουν μια χορογραφία.
- Να κατανοήσουν την αξία της προσπάθειας.

Συνολική Διάρκεια: 6(έξι) διδακτικές ώρες

Σχεδιάγραμμα δραστηριοτήτων:

1^η δραστηριότητα :

« Γνωρίζουμε τη Γερμανία »

Διαδικασία :

Χώρος : Η τάξη

Οργάνωση τάξη : ομαδοσυνεργατική

Υλικά: εποπτικό υλικό σε powerpoint και εικόνες εκτυπωμένες αναμνηστικά (μαγνητάκια, μπλούζες, νομίσματα, κάρτες κ.α.) τραγούδια παιδικά και παραμύθια σε βίντεο από το youtube , χαρτόνι, μαρκαδόροι, δαχτυλομπογιές, κλωστές.

Προστάδιο

- ❖ Ορίζεται συγκεκριμένη μέρα που θα φέρουν το υλικό π.χ η Δευτέρα.
Τα παιδιά ταξινομούν το υλικό:

Κυρίως στάδιο

- ❖ Ταξινόμηση υλικού
- ❖ Παρουσίαση υλικού

- ❖ Διερεύνηση ομοιοτήτων και διαφορών μεταξύ των χωρών που έχουν προηγηθεί.

Μεταστάδιο

- ❖ Μέρα αφιερωμένη στη Γερμανία.
- ❖ Τρόνε γερμανικά φαγητά και γλυκά
- ❖ Χορεύουν πόλκα.

2η δραστηριότητα :

« Γνωρίζω την κλασσική μουσική με τον Μπαχ, τον Μπετόβεν και το Βάγκνερ φτιάχνω μουσικά όργανα και ορχήστρα.»

Προστάδιο

- ❖ Παρακολούθηση βίντεο για τους συνθέτες.
- ❖ Σχολιασμός, διευκρινήσεις.
- ❖ Οι νότες του πενταγράμμου μουσικά όργανα.

Κυρίως στάδιο

- ❖ Συζήτηση και κατασκευή μουσικών οργάνων που συναντούν σε μια ορχήστρα κλασσικής μουσικής.

Μεταστάδιο

- ❖ Με τα όργανα που κατασκεύασαν «παίζουν» κλασσική μουσική σε μια ορχήστρα

3^η δραστηριότητα:

« Όργανα και Ντορεμί »

Προστάδιο

- ❖ Συζήτηση για την κατασκευή επιτραπέζιου με βάση τα μουσικά όργανα και τους συνθέτες που γνώρισαν.

Κυρίως στάδιο

- ❖ Κατασκευή επιτραπέζιου

Μεταστάδιο

- ❖ Παίζουν το παιχνίδι που κατασκεύασαν με βάση τις οδηγίες και τους κανόνες που αποφάσισαν .

4η δραστηριότητα :

« Πόλκα και ακορντεόν »

Προστάδιο

- ❖ Παρακολούθηση βίντεο.

Κυρίως στάδιο

- ❖ Φτιάχνουν χορογραφία πόλκας
- ❖ Κατασκευάζουν ακορντεόν.

Μεταστάδιο

- ❖ Τη μέρα που θα είναι αφιερωμένη στη Γερμανία , παρουσιάζουν το χορευτικό στα υπόλοιπα τμήματα του σχολείου.

5^η δραστηριότητα

Ολοκλήρωση ενότητας – Γρίφος

- ❖ Ζωγραφίζουν ό,τι τους άρεσε.
- ❖ Ατομικό περιστέρι με τη σημαία και γραφή της λέξης Ειρήνη στα γερμανικά.
- ❖ Βρίσκουν την απάντηση στο γρίφο του περιστεριού.

5.2.9 : Ενότητα ένατη - Γνωρίζοντας τη Ρωσία

Περιγραφή: Οι μαθητές μέσα από ποικίλες βιωματικές δραστηριότητες θα γνωρίσουν με παιγνιώδη τρόπο τη χώρα της Ρωσίας.

Σκοπός: Οι μαθητές/ -τριες να γνωρίσουν τη χώρα της Ρωσίας και να έρθουν σε επαφή με τη γλώσσα και τον πολιτισμό της.

Οργάνωση τάξης : ατομικές εργασίες και συνεργασία σε ομάδες

Επιμέρους στόχοι: Οι μαθητές/ -τριες κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος των δραστηριοτήτων της τέταρτης ενότητας αναμένεται:

Μαθησιακοί στόχοι :

- Γλωσσικές / επικοινωνιακές δεξιότητες
  - ❖ Να λένε το όνομα της χώρας «διαβάζοντας» τη στο χάρτη, ή σε ταμπέλες.
  - ❖ Να εκφράζουν τις απόψεις τους και τις εντυπώσεις τους.
  - ❖ Να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους μαθαίνοντας απλές ρωσικές λέξεις όπως καλημέρα , καληνύχτα, γεια , ειρήνη
  - ❖ Να μπορούν να μεταφέρουν πληροφορίες για τη Ρωσία.
  - ❖ Να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους.
  - ❖ Να αναδιηγηθούν τα παραμύθια.
  - ❖ Να εκφράζουν τις εντυπώσεις τους και τις απόψεις τους για τους ήρωες των παραμυθιών.
  - ❖ Να λένε τα ονόματα των πρωταγωνιστών.

- Γνωστικές δεξιότητες
  - ❖ Να εντοπίζουν στο χάρτη τη Ρωσία
  - ❖ Να αναγνωρίζουν τη ρωσική σημαία.
  - ❖ Να αποκτήσουν γνώσεις για τη Ρωσία και τα πολιτιστικά της στοιχεία.
  - ❖ Να απομνημονεύσουν το νέο λεξιλόγιο.
  - ❖ Να εστιάζουν την προσοχή τους, να παρατηρούν λεπτομέρειες .
  - ❖ Να αναγνωρίζουν τα παραμύθια βλέποντας μια εικόνα σχετική.

- Κοινωνικές δεξιότητες
  - ❖ Να τηρούν τους κανόνες της παρεούλας (να σηκώνουν χέρι για να πάρουν το λόγο και να περιμένουν τη σειρά τους).
  - ❖ Να δουλέψουν ομαδικά και συνεργατικά στην ταξινόμηση και παρουσίαση του υλικού.
  - ❖ Να μάθουν να σέβονται τη γνώμη των άλλων .
  - ❖ Να υποστηρίζουν την άποψή τους και να διαφωνούν χρησιμοποιώντας επιχειρήματα.
  - ❖ Να συνεργαστούν και να αλληλοδράσουν ώστε να έχει μια λογική ροή η εξέλιξη της ιστορίας που θα φτιάξουν και να συμφωνούν όλοι οι τουλάχιστον οι περισσότεροι .
  - ❖ Να αλληλοδράσουν.
  - ❖ Να πάρουν μια κοινή απόφαση και αν υπάρχει διαφωνία να σεβαστούν τη γνώμη της πλειοψηφίας.
  - ❖ Να ακολουθήσουν τους κανόνες του παιχνιδιού.

Συνολική Διάρκεια: 6 (έξι) διδακτικές ώρες

Χώροι διεξαγωγής:

αίθουσα διδασκαλίας

Υλικά/ προετοιμασία: εποπτικό υλικό σε powerpoint και εικόνες εκτυπωμένες αναμνηστικά (μαγνητάκια, μπλούζες, νομίσματα, κάρτες κ.α.) τραγούδια παιδικά στο youtube και παραμύθια σε κινούμενα σχέδια, χαρτόνι, εποπτικό υλικό από το διαδίκτυο με εικόνες από τα έργα των ζωγράφων, μαρκαδόροι, φωτοτυπίες για ζωγραφική και έγχρωμες για εκτύπωση.

Σχεδιάγραμμα δραστηριοτήτων:

1^η δραστηριότητα:

« Γνωρίζουμε τη Ρωσία»

Προστάδιο

- ❖ Ορίζεται συγκεκριμένη μέρα που θα φέρουν το υλικό π.χ η Δευτέρα.
- ❖ Σε ομάδες τα παιδιά ταξινομούν το υλικό

Κυρίως στάδιο

- ❖ Ταξινόμηση υλικού
- ❖ Παρουσίαση υλικού
- ❖ Διερεύνηση ομοιοτήτων και διαφορών μεταξύ της Ρωσίας και των προηγούμενων χωρών

Μεταστάδιο

- ❖ Μέρα αφιερωμένη στη Ρωσία.
- ❖ Ακούνε ρώσικα παιδικά τραγούδια.
- ❖ Μιλάνε ρώσικα.
- ❖ Δοκιμάζουν ρώσικα φαγητά και γλυκά.

2η δραστηριότητα :

« Η κούκλα που ήθελε να αποκτήσει μωρό – Ρώσικο παραμύθι - Κατασκευή μπάμπουσκας»

Προστάδιο

- ❖ Ανάγνωση του παραμυθιού.
- ❖ Παρατήρηση και σχολιασμός του από τα παιδιά.
- ❖ Ζωγραφίζουν ό,τι τους άρεσε.

Κυρίως στάδιο

- ❖ Κατασκευή μπάμπουσκας με υλικά που θα αποφασίσουν τα παιδιά

Μεταστάδιο

- ❖ Δραματοποίηση του παραμυθιού με τις κούκλες που κατασκεύασαν.

3η δραστηριότητα :

« Μπάμπουσκες »

Προστάδιο

- ❖ Συζήτηση για την κατασκευή επιτραπέζιου με θέμα την μπάμπουσκα.(υλικά, οδηγίες παιχνιδιού)

Κυρίως στάδιο

- ❖ Κατασκευή επιτραπέζιου του επιτραπέζιου.

Μεταστάδιο

- ❖ Παίζουν το επιτραπέζιο.

4^η δραστηριότητα

Ολοκλήρωση ενότητας – Γρίφος

- ❖ Ζωγραφίζουν ό,τι τους άρεσε.
- ❖ Ατομικό περιστέρι με τη σημαία και γραφή της λέξης Ειρήνη στα ρώσικα.
- ❖ Βρίσκουν την απάντηση στο γρίφο του περιστεριού παίρνουν κομμάτι του puzzle.

5.2.10 : Ενότητα δέκατη - Γνωρίζοντας την Ελλάδα - Δραστηριότητες ανάκλησης γνώσης και κλεισίματος

Τίτλος: Παίζουμε στην Ελλάδα , παίζουμε στην Ευρώπη

Περιγραφή: Στην τελευταία αυτή ενότητα οι μαθητές/ -τριες θα κληθούν αφού ασχοληθούν σε κάποιες δραστηριότητες με την Ελλάδα να σκεφτούν και να θυμηθούν ώστε να δημιουργήσουν το επιτραπέζιο για την Ευρώπη με βάση τα όσα έμαθαν από το «ταξίδι» τους κατά τη διάρκεια του project .

Σκοπός: Η ενίσχυση των κατακτηθέντων γνώσεων και η επέκτασή τους με τη λήξη του project.

Επιμέρους στόχοι: Οι μαθητές/-τριες κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος των δραστηριοτήτων της ενότητας αναμένεται:

Μαθησιακοί στόχοι :

- Γλωσσικές / επικοινωνιακές δεξιότητες
  - ❖ Να λένε τα ονόματα των χωρών του προγράμματος «διαβάζοντας» τα στο χάρτη, ή σε ταμπέλες.
  - ❖ Να εκφράζουν τις απόψεις τους, τις εντυπώσεις τους και τα συναισθήματά τους .
  - ❖ Να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους και να θυμηθούν ποιες λέξεις θυμούνται από άλλες χώρες.
  - ❖ Να μπορούν να μεταφέρουν πληροφορίες για τη Ρωσία.
  - ❖ Να επιλέξουν το αγαπημένο τους επιτραπέζιο και να στηρίξουν με επιχειρήματα την άποψή τους

- Γνωστικές δεξιότητες
  - ❖ Να εντοπίζουν στο χάρτη τις χώρες.
  - ❖ Να αναγνωρίζουν τις σημαίες.
  - ❖ Να απομνημονεύσουν το νέο λεξιλόγιο.
  - ❖ Να εστιάζουν την προσοχή τους, να παρατηρούν λεπτομέρειες .
  - ❖ Να αναγνωρίζουν τις χώρες βλέποντας μια εικόνα σχετική.

- Κοινωνικές δεξιότητες
  - ❖ Να τηρούν τους κανόνες της παρεούλας (να σηκώνουν χέρι για να πάρουν το λόγο και να περιμένουν τη σειρά τους).
  - ❖ Να δουλέψουν ομαδικά και συνεργατικά στην ταξινόμηση και παρουσίαση του υλικού.
  - ❖ Να μάθουν να σέβονται τη γνώμη των άλλων .
  - ❖ Να υποστηρίζουν την άποψή τους και να διαφωνούν χρησιμοποιώντας επιχειρήματα.
  - ❖ Να συνεργαστούν και να αλληλοδράσουν ώστε να έχει μια λογική ροή η εξέλιξη της ιστορίας που θα φτιάξουν και να συμφωνούν όλοι οι τουλάχιστον οι περισσότεροι .
  - ❖ Να αλληλοδράσουν.

- ❖ Να πάρουν μια κοινή απόφαση και αν υπάρχει διαφωνία να σεβαστούν τη γνώμη της πλειοψηφίας.
- ❖ Να ακολουθήσουν τους κανόνες του παιχνιδιού.

Συνολική Διάρκεια: 6 (έξι) διδακτικές ώρες

Χώροι διεξαγωγής:

αίθουσα διδασκαλίας

Υλικά/ προετοιμασία: χάρτης Ευρώπης, βίντεο από youtube, μαρκαδόροι , χαρτόνι, εποπτικό υλικό,

Σχεδιάγραμμα δραστηριοτήτων:

1^η δραστηριότητα:

« Γνωρίζουμε την Ελλάδα »

Προστάδιο

- ❖ Ορίζεται συγκεκριμένη μέρα που θα φέρουν το υλικό π.χ η Δευτέρα.
- ❖ Σε ομάδες τα παιδιά ταξινομούν το υλικό

Κυρίως στάδιο

- ❖ Ταξινόμηση υλικού
- ❖ Παρουσίαση υλικού
- ❖ Διερεύνηση ομοιοτήτων και διαφορών μεταξύ της Ελλάδας και των προηγούμενων χωρών

Μεταστάδιο

- ❖ Μέρα αφιερωμένη στην Ευρώπη.
- ❖ Ακούνε παιδικά τραγούδια και χορούς που έμαθαν κατά τη διάρκεια του project.

2η δραστηριότητα :

« Φεύγουμε για την Ευρώπη;»

Προστάδιο

- ❖ Συζήτηση για το πρόγραμμα και τα συναισθήματα που τους προκάλεσε.
- ❖ Ανάκληση των πληροφοριών για κάθε χώρα μέσα από τους πίνακες αναφοράς.

Κυρίως στάδιο

- ❖ Συζήτηση για την κατασκευή ενός επιτραπέζιου για την Ευρώπη.
- ❖ Υλοποίηση της κατασκευής

Μεταστάδιο

- ❖ Παίζουν το επιτραπέζιο

4^η δραστηριότητα

Ολοκλήρωση ενότητας – Γρίφος

- ❖ Ζωγραφίζουν ό,τι τους άρεσε από όλο το πρόγραμμα.
- ❖ Ατομικό περιστέρι με τη σημαία της Ελλάδας και γραφή της λέξης Ειρήνη .
- ❖ Βρίσκουν την απάντηση στο γρίφο του περιστεριού, παίρνουν το κομμάτι και σχηματίζουν το puzzle.

6. Εφαρμογή του πιλοτικού προγράμματος

6.1 Περιγραφή της εφαρμογής

Οι διδακτικές ενότητες που περιγράφηκαν υλοποιήθηκαν από το Νοέμβριο του 2018 έως τον Απρίλιο του 2019. Αφορμή για το εγχείρημα ήταν εκτός από τις ανάγκες της ερευνήτριας, το ενδιαφέρον των παιδιών να γνωρίζουν πιο διεξοδικά τις χώρες που συνάντησαν όταν επεξεργάστηκαν τη θεματική ενότητα της 28^{ης} Οκτωβρίου. Σχεδιάστηκε από την ερευνήτρια και παρουσιάστηκε στα παιδιά με τέτοιο τρόπο ώστε να νιώθουν ότι ήταν δική τους ιδέα το ταξίδι στην Ευρώπη. Η εμπλοκή του περιστεριού με τους γρίφους και η συμπλήρωση του puzzle, διατηρούσε αμείωτο το ενδιαφέρον τους. Η ενεργή συμμετοχή τους σε όλα τα στάδια των δραστηριοτήτων έκανε το όλο εγχείρημα πιο βιωματικό και η γνωριμία διαφορετικών πολιτισμών με παιγνιώδη τρόπο γίνονταν ευκολότερα κατανοητή.

Αναλυτικότερα, μετά την πειραματική εφαρμογή της πρώτης ενότητας, και σε όλη τη διάρκεια του πιλοτικού προγράμματος, οι μαθητές/ -τριες είχαν την ευκαιρία να αξιολογούν τις δραστηριότητες και να ανατροφοδοτούν την ερευνήτρια τόσο για την ικανοποίηση τους όσο και για τις ανάγκες τους. Τα δεδομένα λαμβάνονταν υπόψη σε κάθε βήμα, ώστε το υλικό που είχε προεπιλεγεί και οι στόχοι που είχαν τεθεί προκαταβολικά να συνδυάζονται με τις ολοένα διαμορφούμενες ανάγκες κι επιθυμίες των παιδιών. Το γεγονός ότι το πρόγραμμα στο σύνολό του δεν ήταν «προκατασκευασμένο» από νωρίτερα, είχε ως αποτέλεσμα να τηρηθεί στην

πλειοψηφία των περιπτώσεων ο προαναφερθείς σχεδιασμός κατά την υλοποίηση των δράσεων. Μάλιστα δημιουργήθηκε μια εβδομαδιαία «ρουτίνα» για τα παιδιά. Ήξεραν ότι κάθε Δευτέρα, Τετάρτη και Παρασκευή είχαν την υλοποίηση των δραστηριοτήτων του προγράμματος. Ιδιαίτερα κάθε τελευταία Παρασκευή που γινόταν η ολοκλήρωση της θεματικής ενότητας/χώρας με γεύσεις τοπικών εδεσμάτων, χορούς, τραγούδια και παιχνίδια στηνόταν μια μικρή γιορτή στην τάξη.

Οι ενότητες χωρίστηκαν όπως αναφέρθηκε και παραπάνω σε τρία βασικά στάδια, όπως επιτάσσει ή δραστηριοκεντρική προσέγγιση διδασκαλίας η οποία επιλέχθηκε. Αναλυτικότερες πληροφορίες σχετικά με τα όσα συνέβησαν σε αυτά τα στάδια κατά την εφαρμογή του προγράμματος παρουσιάζονται παρακάτω.

6.1.1 Προ-στάδιο

Το προστάδιο είναι το στάδιο που θα ενεργοποιηθεί η προϋπάρχουσα γνώση των παιδιών, καθώς τα παιδιά έχουν την τάση να χρησιμοποιούν τόσο τις υπάρχουσες εμπειρίες όσο και γνώσεις για την κατασκευή της νέας γνώσης και την ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους (Griva & Chostelidou, 2012). Οι δραστηριότητες σ' αυτό στάδιο περιλαμβάνουν παρουσιάσεις Power Point, πλούσιο φωτογραφικό υλικό, χάρτες και εφαρμογές πλοήγησης, video που παρουσιάζουν κάθε χώρα που γνωρίζουν τα παιδιά, και άλλες κατάλληλες δραστηριότητες που θα παρουσιαστούν λεπτομερώς στη συνέχεια. Παράλληλα, σε αυτό το στάδιο διεγείρεται το ενδιαφέρον των μαθητών και προετοιμάζεται το έδαφος για το κυρίως στάδιο.

Τα παιδιά κατάλαβαν ότι στο προ-στάδιο πραγματοποιούσαν δραστηριότητες γνωριμίας με τα πολιτιστικά στοιχεία της κάθε χώρας και είχαν μια πρώτη επαφή με τη γλώσσα της. Συμμετείχαν ενεργά και ιδιαίτερα στις πρώτες ενότητες έφεραν πλούσιο εποπτικό υλικό με τη βοήθεια των γονιών τους και έδειχναν να το απολαμβάνουν. Ήταν ιδιαίτερα ενθουσιασμένα κατά τη διάρκεια όλου του εγχειρήματος και το ενδιαφέρον τους όχι μόνο δε μειώθηκε αλλά διαρκώς αυξανόταν όσο κατανοούσαν τη δομή του προγράμματος και τον παιγνιώδη τρόπο με το οποίο γνώριζαν την κάθε χώρα. Η συμμετοχή όλων των παιδιών στις συζητήσεις ήταν ενεργή και ήθελαν να μάθουν

πληροφορίες που αφορούσαν κυρίως τις συνήθειες, τα παιχνίδια και τα ενδιαφέροντα των συνομηλίκων τους σε κάθε χώρα. Σ' αυτό το στάδιο δούλευαν πάντα σε ομάδες.

Οι δραστηριότητες γνωριμίας της κάθε χώρας με εποπτικό υλικό, με βίντεο στο youtube, με τη χρήση του google earth, του google translate και ο πίνακας αναφοράς, ενθουσίαζαν τα παιδιά και σταδιακά δημιούργησαν σταθερές ενότητες (μνημεία, ήθη και έθιμα, αθλήματα, καιρός, φαγητά και γλυκά). Τα παιδιά, στην αρχή υποκινούμενα από τη νηπιαγωγό και στη συνέχεια αυθόρμητα, έβρισκαν ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των εξεταζόμενων πολιτισμών.

6.1.2 . Κυρίως στάδιο

Στο κυρίως στάδιο δίνεται ιδιαίτερο βάρος στα πολιτιστικά στοιχεία που εισήγαγε η υπό εξέταση ενότητα. Τα παιδιά ήρθαν σε επαφή με αντιπροσωπευτικά έργα τέχνης ζωγράφων της χώρας, άκουσαν παραδοσιακά παραμύθια και έπαιζαν παραδοσιακά παιχνίδια. Έμαθαν παιδικά τραγούδια και χόρεψαν χορούς. Δούλευαν κυρίως ομαδικά και σε μερικές περιπτώσεις ατομικά. Ο ρόλος της ερευνήτριας/ εκπαιδευτικού περιοριζόταν στο να ενθαρρύνει τις ομάδες και να τους δίνει διευκρινίσεις εφόσον το ζητούσαν. Συχνά οι μαθητές/ -τριες καλούνταν να παρουσιάσουν τα αποτελέσματα των εργασιών ή τις απόψεις που μπορεί να έχουν σχετικά με ότι μελέτησαν.

Στο στάδιο αυτό τα παιδιά με τη βοήθεια της νηπιαγωγού αποφάσιζαν το επιτραπέζιο που θα κατασκεύαζαν με αφορμή κάποιο πολιτιστικό στοιχείο της προς διερεύνηση χώρας. Στο παράρτημα θα υπάρχουν τα παιχνίδια με οδηγίες κατασκευής με τους κανόνες και τις οδηγίες για την εκτέλεσή τους. Αναλυτικότερα για κάθε ενότητα:

- Στη δεύτερη ενότητα στην Ιταλία, τα παιδιά έφτιαξαν το επιτραπέζιο « Κάν' το όπως ο Πινόκιο» με αφορμή το γνωστό παραμύθι.
- Στην τρίτη ενότητα για την Ισπανία με αφορμή την ιστορία του Ζορό τα παιδιά σχεδίασαν το επόμενο επιτραπέζιο « ΖΟΡΟ».

- Στην τέταρτη ενότητα στη Γαλλία με αφορμή τα παραμύθια του Charles Perrault κατασκευάστηκε το επιτραπέζιο « Σχημάτισε το παραμύθι»
- Στην πέμπτη ενότητα για τη Μ. Βρετανία και με αφορμή το Big Ben τα παιδιά έφτιαζαν « Τόμπολα ώρας»
- Στην έκτη ενότητα, στη Δανία ο Άντερσεν και τα παραμύθια του έδωσαν την αφορμή για το « Θυμήσου, θυμήσου»
- Στην έβδομη ενότητα για την Ολλανδία με αφορμή τις τουλίπες και τους ανεμόμυλους έφτιαζαν το επιτραπέζιο « Ποιος θα φτάσει στον ανεμόμυλο;»
- Στην όγδοη ενότητα, στη Γερμανία έφτιαζαν «Ντόμινο με μουσικά όργανα» με αφορμή τη γνωριμία τους με τα όργανα μιας ορχήστρας κλασσικής μουσικής.
- Στην ένατη ενότητα για τη Ρωσία οι ρώσικες κούκλες με το ομώνυμο όνομα οδήγησαν στο επιτραπέζιο « Μπάμπουσκες»
- Στη δέκατη ενότητα, η ανάκληση των γνώσεων για τις χώρες που έμαθαν ήταν η αφορμή για το επιτραπέζιο « Ψάρεμα στην Ευρώπη»

Εάν επιτευχθούν όλα αυτά με φυσικό τρόπο, και αν καλλιεργηθούν στα παιδιά κίνητρα για μάθηση, τότε θεωρείται το συγκεκριμένο στάδιο πετυχημένο. Οι δραστηριότητες στόχευαν στην ανάπτυξη πολυπολιτισμικής επίγνωσης και δεξιοτήτων διαπολιτισμικής επικοινωνίας. Τέλος οι δραστηριότητες είχαν βιωματικό χαρακτήρα και ποικιλία ώστε να διατηρούν την περιέργεια και το ενδιαφέρον των παιδιών και να διασφαλίζουν, τη συμμετοχή όλων των παιδιών.

6.1.3. Μετα-στάδιο

Στο μετα-στάδιο δίνεται έμφαση στις δραστηριότητες που στοχεύουν στην εμπέδωση της νέας γνώσης, την καλλιτεχνική έκφραση και την ψυχαγωγία τους. Οι δραστηριότητες, απαιτούσαν ομαδική δράση, προωθούσαν την πολυπολιτισμική συνείδηση με επέκταση της αντίστοιχης γνώσης, μέσω της δραματοποίησης, παιχνιδιών, χορών, εικαστικών δημιουργημάτων, δραστηριότητες δημιουργικής

γραφής. Στο τελευταίο στάδιο η τάξη συμμετέχει σε πλήθος ευχάριστων δραστηριοτήτων που οδηγούν στην εμπέδωση της γνώσης.

Οι Παρασκευές που ήταν αφιερωμένες στη χώρα/στόχο αποτελούσαν μια μικρή γιορτή για το τμήμα και τα παιδιά προσέρχονταν εκείνη τη μέρα με μεγαλύτερο ενθουσιασμό και ανυπομονησία να εφαρμόσουν όσα είχαν μάθει, να χορέψουν, να τραγουδήσουν και φυσικά να γευστούν τα εδέσματα της χώρας.

6.2 Εφαρμογή των ενοτήτων

6.2.1 : Εφαρμογή της πρώτης ενότητας : « Ο μύθος της Ευρώπης»

Αναλυτικά οι δραστηριότητες:

1^η δραστηριότητα

Προστάδιο

Ξεκινήσαμε τη δραστηριότητα διερευνώντας με ερωτήσεις αν τα παιδιά γνώριζαν ήδη τι είναι η Ευρώπη, αν ήξεραν χώρες που ανήκουν σ' αυτή και αν ήξεραν τον μύθο της αρπαγής της Ευρώπης. Τα περισσότερα παιδιά είχαν ακούσει για την ευρωπαϊκή ένωση. Στη συνέχεια η νηπιαγωγός κατεύθυνε τη συζήτηση προς το μύθο με ερωτήσεις όπως:- *Τι σημαίνει Ευρώπη;* - *Από που πήρε τ' όνομά της η Ευρώπη;* Τα παιδιά δε γνώριζαν, οπότε όταν ρωτήθηκαν αν ήθελαν να μάθουν την προέλευση της λέξης και το μύθο γι' αυτήν, όλα απάντησαν θετικά.

Κυρίως στάδιο

Συνεχίσαμε με την αφήγηση του μύθου στα παιδιά φροντίζοντας να χωρίζεται σε 6 σκηνές / επεισόδια. :

1. Η οικογένεια της Ευρώπης
2. Το όνειρο της Ευρώπης.
3. Γνωριμία Δία – Ευρώπης
4. Ταξίδι Δία – Ευρώπης

5. Κρήτη- τα παιδιά του Δία και της Ευρώπης.

6. Τα δώρα του Δία στην Ευρώπη

Με ερωτήσεις επεξεργάστηκαν το μύθο, βρίσκοντας τους ήρωες , τη σειρά των γεγονότων και τις περιοχές που αναφέρονται στο μύθο στο χάρτη. Ξαναείδανε το μύθο σε βίντεο μέσα από επιλογή έργων τέχνης .

Είδανε τον χάρτη της Ευρώπης, το χάρτη της Αμερικής και της Ασίας και εντόπισαν την Ελλάδα.

Έμαθαν να γράφουν τη λέξη Ευρώπη παίζοντας τη με καρτέλες. Πρώτα τη διάβασαν, τη χώρισαν σε συλλαβές, μέτρησαν τις φωνούλες της, είπαν τα φωνήματα με τη σειρά και στη συνέχεια κάθε παιδιά έπρεπε να βάλει στη σωστή σειρά τις κάρτες με τα φωνήματα για να σχηματιστεί η λέξη.

Μεταστάδιο

Ζωγράρισαν ό,τι τους άρεσε από το μύθο και έγραψαν τη λέξη Ευρώπη.

2^η δραστηριότητα :

«Βάζω τις εικόνες στη σωστή σειρά»

Προστάδιο

Με τη βοήθεια εποπτικού υλικού (εικόνες από πίνακες) τα παιδιά αφηγήθηκαν ξανά το μύθο.

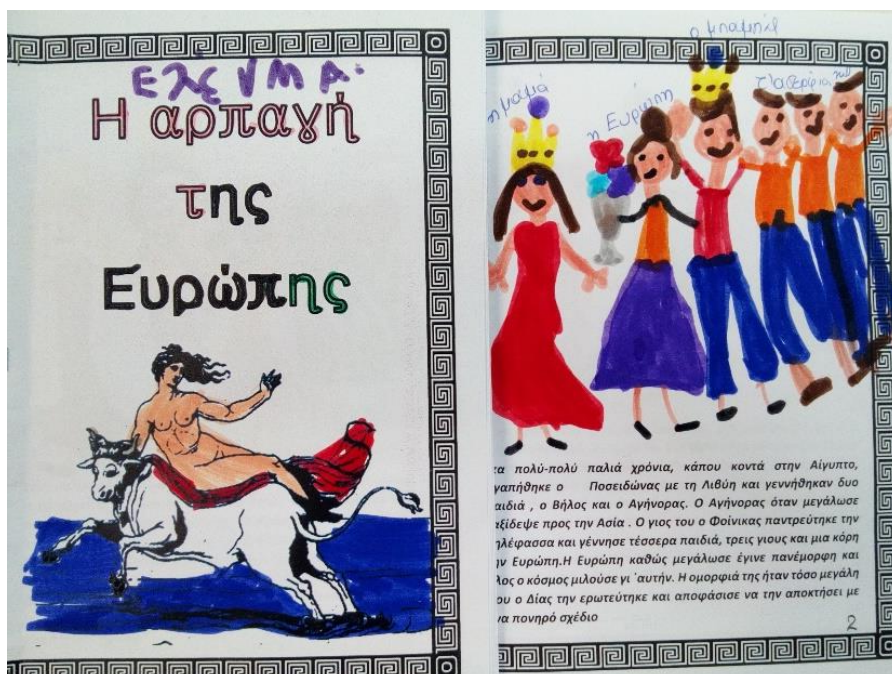
Κυρίως στάδιο

Στη συνέχεια κάθε παιδί έβαλε τις κάρτες στη σειρά με βάση την εξέλιξη του μύθου.

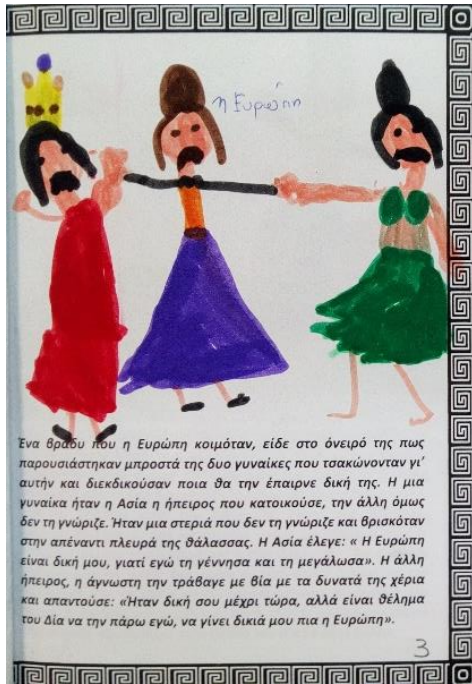

Μεταστάδιο

Κάθε παιδί ζωγράφισε το δικό του βιβλίο που είχε ετοιμάσει η νηπιαγωγός. Σε κάθε σελίδα προηγήθηκε η ανάγνωση στην ολομέλεια και στην συνέχεια τα παιδιά προχώρησαν στη ζωγραφική.

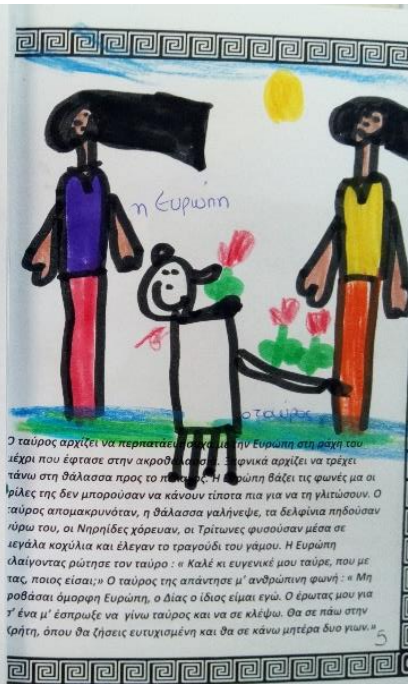

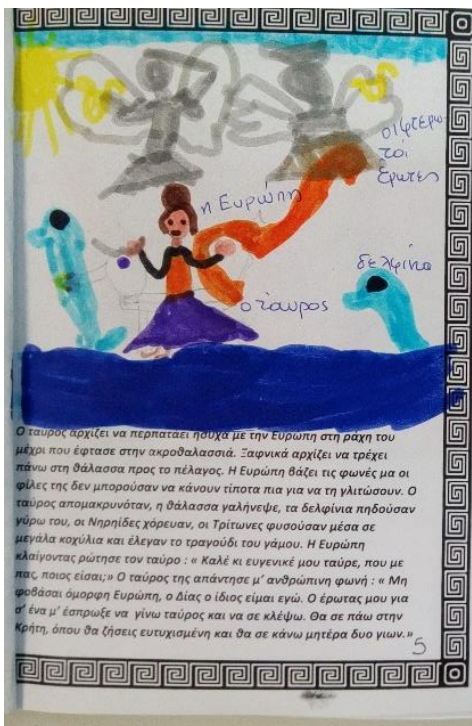
Ένα βράδυ που η Ευρώπη κοιμόταν, είδε στο όνειρό της πως παρουσιάστηκαν μπροστά της δύο γυναίκες που τσακωνόνταν γι' αυτήν και διεκδικούσαν ποια θα την έπαιρνε δική της. Η μια γυναίκα ήταν η Ασία η ήπειρος που κατοικούσε, την άλλη όμως δεν τη γνώριζε. Ήταν μια στεριά που δεν τη γνώριζε και βρισκόταν στην απέναντι πλευρά της θάλασσας. Η Ασία έλεγε: « Η Ευρώπη είναι δική μου, γιατί εγώ τη γέννησα και τη μεγάλωσα». Η άλλη ήπειρος, η άγνωστη την τράβαγε με βία με τα δυνατά της χέρια και απαντούσε: «Ήταν δική σου μέχρι τώρα, αλλά είναι θέλημα του Δία να την πάρω εγώ, να γίνει δικιά μου πια η Ευρώπη».

3

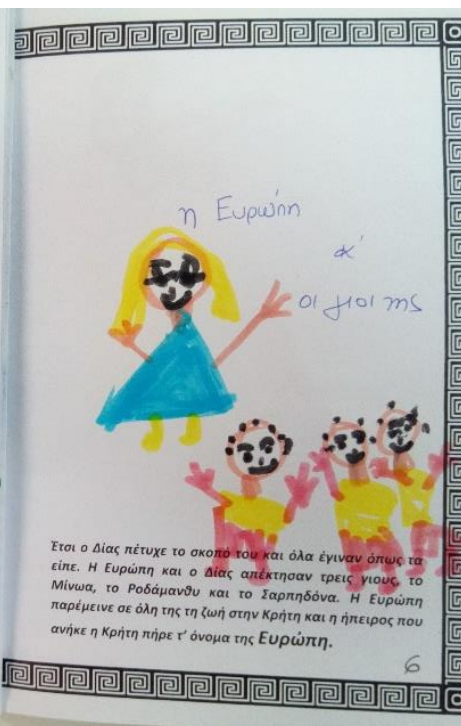
Ο ταύρος αρχίζει να περπατάει μαζί με την Ευρώπη στη ράχη του μέχρι που έφτασε στην ακροθαλασσιά. Ξαφνικά αρχίζει να τρέχει πάνω στη θάλασσα προς το πέλαγος. Η Ευρώπη θάζει τις φωνές μα οι φίλες της δεν μπορούσαν να κάνουν τίποτα πια για να τη γλιτώσουν. Ο ταύρος απομακρυνόταν, η θάλασσα γαλήνεψε, τα δελφίνα πηδούσαν γύρω του, οι Νηρηίδες χόρευαν, οι Τρίτωνες φυσούσαν μέσα σε μεγάλα κοχύλια και έλεγαν το τραγούδι του γάμου. Η Ευρώπη κλαιγοντας ρώτησε τον ταύρο : « Καλέ κι ευγενικό μου ταύρε, που με πας, ποιος είσαι;» Ο ταύρος της απάντησε μ' ανθρώπινη φωνή : « Μη φοβάσαι όμορφη Ευρώπη, ο Δίας ο ίδιος είμαι εγώ. Ο έρωτας μου για σ' ένα μ' έσπρωξε να γίνω ταύρος και να σε κλέψω. Θα σε πάω στην Κρήτη, όπου θα ζήσεις ευτυχισμένη και θα σε κάνω μητέρα δυο γιων.»

5

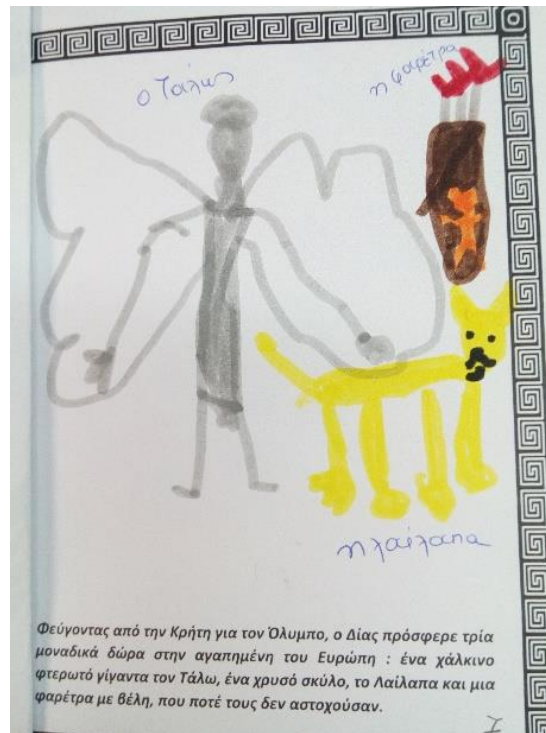
Ο ταύρος αρχίζει να περπατάει μαζί με την Ευρώπη στη ράχη του μέχρι που έφτασε στην ακροθαλασσιά. Ξαφνικά αρχίζει να τρέχει πάνω στη θάλασσα προς το πέλαγος. Η Ευρώπη θάζει τις φωνές μα οι φίλες της δεν μπορούσαν να κάνουν τίποτα πια για να τη γλιτώσουν. Ο ταύρος απομακρυνόταν, η θάλασσα γαλήνεψε, τα δελφίνα πηδούσαν γύρω του, οι Νηρηίδες χόρευαν, οι Τρίτωνες φυσούσαν μέσα σε μεγάλα κοχύλια και έλεγαν το τραγούδι του γάμου. Η Ευρώπη κλαιγοντας ρώτησε τον ταύρο : « Καλέ κι ευγενικό μου ταύρε, που με πας, ποιος είσαι;» Ο ταύρος της απάντησε μ' ανθρώπινη φωνή : « Μη φοβάσαι όμορφη Ευρώπη, ο Δίας ο ίδιος είμαι εγώ. Ο έρωτας μου για σ' ένα μ' έσπρωξε να γίνω ταύρος και να σε κλέψω. Θα σε πάω στην Κρήτη, όπου θα ζήσεις ευτυχισμένη και θα σε κάνω μητέρα δυο γιων.»

5

Έτσι ο Δίας πέτυχε το σκοπό του και όλα έγιναν όπως τα είχε ειπεί. Η Ευρώπη και ο Δίας απέκτησαν τρεις γιους, το Μίνωα, το Ροδάμανθου και το Σαρπηδόνα. Η Ευρώπη παρέμεινε σε όλη της τη ζωή στην Κρήτη και η ήπειρος που ανήκε η Κρήτη πήρε τ' όνομα της Ευρώπη.

6

3^η δραστηριότητα :

Η αρπαγή της Ευρώπης στην τέχνη .

Προστάδιο

Στον ηλεκτρονικό υπολογιστή είδαν τα παιδιά τον μύθο της αρπαγής της Ευρώπης σε διάφορους καλλιτέχνες(ζωγραφική και γλυπτική) και έμαθαν τι σημαίνει τεχνοτροπίες, τι συναισθήματα βγαίνουν και παρατήρησαν διαφορές ανάλογα με την εποχή.

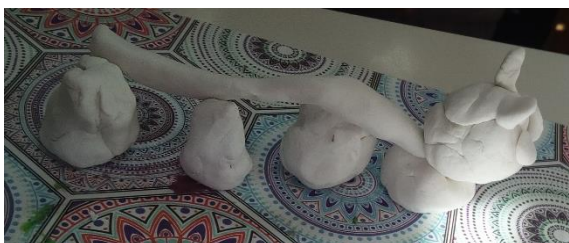
Κυρίως στάδιο

Τα παιδιά διάλεξαν το αγαπημένο τους έργο τέχνης και αιτιολόγησαν στους συμμαθητές τους την επιλογή τους. Τα περισσότερα διάλεξαν τον πίνακα του *Simon Vouet (1640)* γιατί τους άρεσαν τα χρώματα και η έκφραση του ταύρου και του *Zan-Mπατιστ Μαρί Πιερ (1750)* , κυρίως τον επέλεξαν κορίτσια γιατί ήθελαν να ζωγραφίσουν τους φτερωτούς έρωτες και τα δελφίνια.

Μεταστάδιο

Τα περισσότερα παιδιά ζωγράρισαν και λιγότερα έπλασαν με πηλό. Όσα ζωγράρισαν χρησιμοποίησαν τα χρώματα που έβλεπαν στον πίνακα της προτίμησής τους. Όσα επέλεξαν αρχικά να φτιάξουν τάυρο με πηλό δυσκολεύτηκαν αρκετά και στη συνέχεια ζήτησαν να ζωγραφίσουν κι αυτά με πινέλο.

4^η δραστηριότητα :

Δραματοποίηση του μύθου « Η αρπαγή της Ευρώπης»

Προστάδιο

Τα παιδιά ήθελαν να συμμετέχουν όλα στη δραματοποίηση του μύθου οπότε και διάλεξαν το ρόλο τους. Η επιλογή των κεντρικών ρόλων Δία, ταύρου έγινε με ευκολία καθώς δεν υπήρχαν πολλές διεκδικήσεις. Για το ρόλο της Ευρώπης έγινε η επιλογή μέσω της αποδεκτής μεθόδου από τα παιδιά του λαχνίσματος του αμπεμπαμπλομ. Τα υπόλοιπα κορίτσια (9) επέλεξαν να είναι οι φίλες τις Ευρώπης και στη συνέχεια να κρατάνε τα πανιά για τα κύματα. Τα υπόλοιπα αγόρια (7) διάλεξαν να γίνουν δελφίνια, έρωτες (2) , Τάλως,(1) λαίλαπα και φαρέτρα.(1). Δύο αγόρια έπαιξαν διπλό ρόλο.

Κυρίως στάδιο

Το σκηνικό δεν ήθελαν να το σχεδιάσουν και έτσι η νηπιαγωγός χρησιμοποίησε φόδρες. Για τους διαλόγους υπήρχαν αρκετά παιδιά που δεν ήξεραν τι να πουν. Από τη δύσκολη θέση τους έβγαλε ένας συμμαθητής τους ο οποίος έδειξε ιδιαίτερη ικανότητα στον αυτοσχεδιασμό. Το παιδί που διάλεξε τον ταύρο ζωγράφισε και έκοψε τη μάσκα του. Η νηπιαγωγός έδειξε στα παιδιά να κατασκευάζουν λουλούδια από γκοφρέ. Τα δελφίνια και οι φτερωτοί έρωτες εκτυπώθηκαν στον έγχρωμο εκτυπωτή. Για τις

μουσικές, άκουσαν μελωδίες ορχηστρικές που επέλεγε η νηπιαγωγός και διάλεξαν αυτές με γρήγορα ρυθμικά μοτίβα.

Μεταστάδιο

Η δραματοποίηση ορίστηκε για Παρασκευή. Τα παιδιά προτίμησαν να την παρουσιάσουν στην τάξη τους. Ετοίμασαν το χώρο μετακινώντας τα έπιπλα και έφτιαξαν τη σκηνή. Η νηπιαγωγός έφερε τα ρούχα από το βεστιάριο και τα παιδιά με τη σειρά εμφάνισης επέλεξαν το χρώμα της φόδρας που ήθελαν. Αφού τοποθέτησε η νηπιαγωγός τα διάφορα αξεσουάρ, τα παιδιά δραματοποίησαν το μύθο.

6.2.2: Εφαρμογή της δεύτερης ενότητας – Γνωρίζοντας την Ιταλία

Αναλυτικά οι δραστηριότητες :

1^η δραστηριότητα :

« Γνωρίζουμε την Ιταλία»

Προστάδιο

Με ανακοίνωση που έστειλε η νηπιαγωγός στους γονείς την Παρασκευή, ζήτησε να στείλουν το υλικό στο νηπιαγωγείο τη Δευτέρα. Η συμμετοχή των γονιών κυμάνθηκε στο 1/3. Από τα 19 παιδιά έφεραν εποπτικό υλικό τα 9. Επίσης μία μαμά έφερε πινατά για να παίξουν τα παιδιά στην τάξη. Με σημειώμά της ενημέρωσε ότι είναι έθιμο στα γενέθλια, τα χριστούγεννα και το Πάσχα και έγραψε πληροφορίες για την προέλευση της. Η νηπιαγωγός μετέφερε προφορικά στα παιδιά τις πληροφορίες.

Κυρίως στάδιο

Το φωτογραφικό υλικό που έφεραν τα παιδιά μοιράστηκε σε όλα τα παιδιά έτσι ώστε να συμμετέχουν κι αυτά που δεν είχαν φέρει από το σπίτι. Αφού έκοψαν τις εικόνες, στην παρεούλα άρχισαν να ταξινομούν το υλικό. Οι κατηγορίες που προέκυψαν ήταν : Μνημεία , έθιμα, διατροφή, ζωγράφοι, παραμύθια.

Με συζήτηση αποφάσισαν να τοποθετήσουν τις εικόνες φτιάχνοντας έναν εννοιολογικό χάρτη της Ιταλίας με κολλάζ. Η νηπιαγωγός εκτύπωσε τον χάρτη της Ιταλίας και εξήγησε την έννοια «πρωτεύουσα».

Στη συνέχεια αφηγήθηκε στην ολομέλεια το μύθο του Ύρεμου και του Ρωμούλου που έδωσε τ' όνομά του στη Ρώμη. Από το διαδίκτυο εκτυπώθηκε και κολλήθηκε η σχετική εικόνα.

Για τη γραφή των λέξεων των κατηγοριών, τα παιδιά προτίμησαν να γράφουν στα κεφαλαία με τα οποία έδειξαν να αισθάνονται πιο ασφάλεια στη γραφή τους. Κάθε λέξη την ανέλυαν φωνολογικά και η νηπιαγωγός έκανε το γραφέα. Στη συνέχεια τα παιδιά αντέγραφαν τη λέξη στο χαρτόνι. Δύο παιδιά έγραψαν τη λέξη χωρίς να την αντιγράψουν, ακούγοντας τα φωνήματα από την ομάδα.

Τις λέξεις καλημέρα, καληνύχτα, γεια τις άκουσαν στον υπολογιστή από το πρόγραμμα μετάφρασης και η νηπιαγωγός της έγραψε η ίδια.

Τέλος ολοκλήρωσαν τη δραστηριότητα με την παρουσίαση της κάθε κατηγορίας από κάποια παιδιά. Η επιλογή ήταν με προσωπική επιθυμία των παιδιών.

Στο τέλος των παρουσιάσεων τα παιδιά βρήκαν ομοιότητες και διαφορές μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας. Με τη βοήθεια του google earth είδαν τη μορφολογία της Ιταλίας και τους θύμισε την Ελλάδα. Στα παιδικά τραγούδια που άκουσαν υπήρχαν λέξεις που ακούγονταν σαν ελληνικές. Στο youtube βρήκαν τα παιδικά που βλέπουν μεταγλωττισμένα στα ιταλικά. Το παιχνίδι « Πετάω την μπάλα στον τοίχο και μαζεύω πατάτες» τους θύμισε λίγο « Τα μήλα». Το καρναβάλι της Βενετίας τους θύμισε τις απόκριες. Έμαθαν ότι στην Ιταλία τα δώρα τα μοιράζει η Μπεφάνα την ημέρα των Φώτων. Στα γενέθλια κάθε παιδί δίνει το δώρο στον εορτάζοντα που κάθεται σε μια καρέκλα θρόνο. Επίσης σε κάποιες πόλεις της Ιταλίας τα χριστούγεννα τρώνε ψάρι κ.α. Ολοκληρώνοντας η νηπιαγωγός τους εξήγησε την έκφραση « *Ούνα φάτσα, ούνα ράτσα*»

Η νηπιαγωγός πρότεινε στα παιδιά να παίξουν με την πινατά την ημέρα αφιερωμένη στην Ιταλία, τα παιδιά ήθελαν όμως να την παίξουν την ίδια μέρα και έτσι ακολούθησε το παιχνίδι.

Μεταστάδιο

Η μέρα του εορτασμού οργανώθηκε από τις προηγούμενες μέρες. Η νηπιαγωγός έστειλε ανακοίνωση στους γονείς ώστε τα παιδιά να φέρουν την Παρασκευή ατομικά υλικά για την πίτσα (4 φέτες τυρί του τοστ, και υλικά της αρεσκείας τους). Τα υλικά για το ζυμάρι υπήρχαν στο σχολείο από παλιότερη παρασκευή. Μία μαμά ανέλαβαν να φτιάξει πανακότα.

Την ημέρα εκείνη τα παιδιά μπήκαν στην τάξη λέγοντας καλημέρα στα ιταλικά. Στο ελεύθερό τους παιχνίδι προσπαθούσαν να επαναλάβουν τους διαλόγους που είχαν ακούσει στο πρόγραμμα μετάφρασης: - Πώς σε λένε ; (Come ti chiami?)

- Με λένε... (Io sono...)
- Τι κάνεις ; (Come stai?)
- Καλά . (Bene)

Στη συνέχεια η νηπιαγωγός διάβασε τη συνταγή για το ζυμάρι της πίτσας και τα παιδιά την εκτέλεσαν. Όταν το ζυμάρι ήταν έτοιμο κάθε παιδί πήρε μια μερίδα, το άνοιξε και τοποθέτησε τα υλικά που είχε φέρει. Υπήρξαν και τρεις περιπτώσεις παιδιών που δεν είχαν φέρει υλικά αλλά οι συμμαθητές τους τους έδωσαν από τα δικά τους.

Μέχρι να ψηθεί η πίτσα άκουσαν ιταλικά παιδικά τραγούδια που μοιάζουν με ελληνικά (<https://youtu.be/SXclszx3pn0>) και (<https://youtu.be/tY3HlvsEkW8>).

Στο πρωινό τους έφαγαν την πίτσα και δοκίμασαν το γλυκό, που τους θύμισε κρέμα.

Στο διάλειμα, στην αυλή, χόρεψαν τον παραδοσιακό χορό της ταραντέλας τον οποίο παρουσίασαν στις άλλες τάξεις του σχολείου.

2η δραστηριότητα :

« Γνωρίζω το Λεονάρντο ντα Βίντσι»

Προστάδιο

Με τη μέθοδο του παγώματος της εικόνας τα παιδιά παρακολούθησαν το βίντεο σε μορφή κινουμένων σχεδίων για τη ζωή του Ντα Βίντσι. Η νηπιαγωγός σταματούσε τη ροή του βίντεο όταν έκρινε όταν έπρεπε να εξηγήσει κάποιες πληροφορίες από την ταινία και όταν τα παιδιά έκαναν ερωτήσεις. Η διαδικασία συνεχίστηκε με περισσότερο σχολιασμό και τις απόψεις των παιδιών για τον Ντα Βίντσι. Έδειξαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις εφευρέσεις τους όπως π.χ του αναπνευστήρα και των πέδινων για να περπατάς στο νερό. Επίσης εντόπισαν το γεγονός ότι ο Ντα Βίντσι παρατηρούσε και κατέγραφε συνεχώς τον κόσμο γύρω του.

Στη δεύτερη φάση της δραστηριότητας παρακολούθησαν το με τις εφευρέσεις του Ντα Βίντσι υλοποιημένες. Τα παιδιά βρήκαν ομοιότητες με σημερινές μηχανές και κατασκευές όπως το ανεμόπτερο, το ποδήλατο και τις κρεμαστές γέφυρες.

Κυρίως στάδιο

Ο πίνακας της Τζοκόντα ήταν ήδη γνωστός σε τέσσερα παιδιά από εκπαιδευτικά βίντεο που είχαν παρακολουθήσει στο σπίτι τους. Τα παιδιά παρατήρησαν το φαινόμενο στον πίνακα όπου τα μάτια της Τζοκόντα δείχνουν να κινούνται, μέσα από μια εικόνα σε μέγεθος Α4 που είχε εκτυπώσει η νηπιαγωγός. Από το υλικό που είχε φέρει, η νηπιαγωγός έδωσε προφορικά στα παιδιά πληροφορίες για την προέλευση του πίνακα όπως ποια απεικονίζει και γιατί έχει αυτό το όνομα. Επίσης μετέφερε τις πληροφορίες ότι ο πίνακας βρίσκεται στο μουσείο μιας άλλης χώρας (Λούβρου Γαλλίας). Σε ερώτηση της νηπιαγωγού αν γνωρίζουν τα παιδιά αν υπάρχουν και κάποια ελληνικά έργα σε ξένα μουσεία, βρέθηκε ένα κορίτσι που ήξερε για την Καρυάτιδα που βρίσκεται στην αγγλία.

Η δραστηριότητα συνεχίστηκε με την παρατήρηση του πίνακα του μυστικού Δείπνου. Τα παιδιά εντόπισαν τον Ιησού και μέτρησαν τους μαθητές του .

Τέλος η νηπιαγωγός εξήγησε ότι ο Ντα Βίντσι έγραφε κωδικοποιημένα με τη μέθοδο του αντικατοπτρισμού.

Μεταστάδιο

Τα παιδιά κλήθηκαν να ζωγραφίσουν τον πίνακα που προτιμούσαν, με την πλειοψηφία να επιλέγει την Τζοκόντα. Κάποια παιδιά διάλεξαν να ζωγραφίσουν με δαχτυλομπογιές, ενώ άλλα επέλεξαν τους μαρκαδόρους.

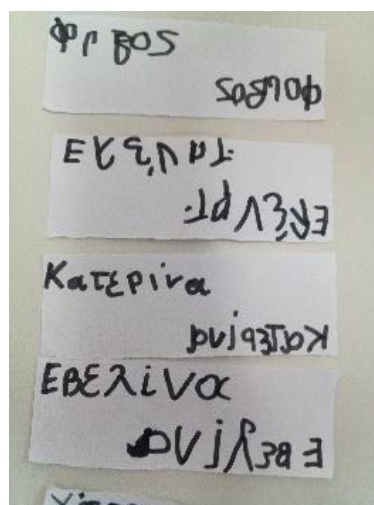
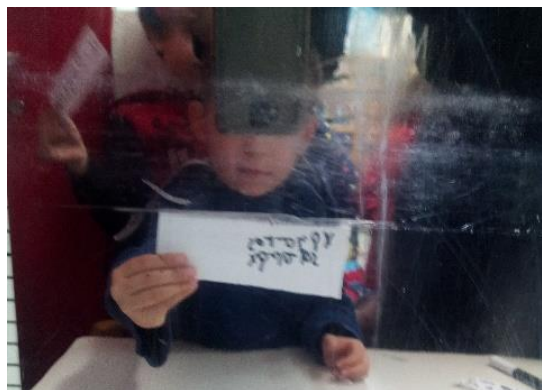

Επίσης τους προτάθηκε να επιχειρήσουν να « κατασκευάσουν» με το οικοδομικό υλικό της τάξης όποιες εφευρέσεις τους άρεσαν και οι περισσότεροι προσπάθησαν να φτιάξουν γέφυρες.

Το παιχνίδι του αντικατοπτρισμού τους φάνηκε δύσκολο καθώς προσπάθησαν να ακολουθήσουν μια απλή διαδρομή κοιτάζοντας μέσα από ένα καθρέφτη. Η νηπιαγωγός τους πρότεινε μια άλλη εναλλακτική, να γράψουν το όνομά τους κοιτάζοντας τον καθρέφτη την ώρα που γράφουν και όχι το χαρτί. Η εναλλακτική πρόταση τους άρεσε καλύτερα. Επίσης η νηπιαγωγός τους έδειξε πως μπορούν να γράψουν με αντίθετη φορά τα γράμματα και ο καθρέφτης να τα δείχνει κανονικά. Τα παιδιά ενθουσιάστηκαν και θέλησαν όλα να το δοκιμάσουν.

3η δραστηριότητα :

« Πινόκιο »

Προστάδιο

Τα παιδιά παρακολουθούν το βίντεο (https://www.youtube.com/watch?v=S_A6wTFd_QA) . Με ερωτήσεις της νηπιαγωγού

το σχολίασαν εκφράζοντας τις απόψεις τους για τον Πινόκιο, τα ψέματα και τις συνέπειες όταν λέμε ψέματα. Στη συνέχεια ζωγράρισαν ό,τι τους άρεσε από το παραμύθι. Ολοκληρώνοντας αυτό το στάδιο τραγούδησαν και το τραγούδι «τα ψέματα - στραβός βελόνα γύρευε»

Κυρίως στάδιο

Η νηπιαγωγός πρότεινε στα παιδιά αν θέλουν να φτιάξουν ένα επιτραπέζιο που να τους θυμίζει τον Πινόκιο του οποίου η μύτη μεγάλωνε κάθε φορά που έλεγε ψέματα. Ένα παιδί είχε στο σπίτι του το επιτραπέζιο «Μυταράδες Ψευταράδες» και έδωσε αρκετές ιδέες για την κατασκευή του δικού τους επιτραπέζιου. Με τη βοήθεια της νηπιαγωγού αναζήτησαν εικόνες τους συγκεκριμένου παιχνιδιού και είδαν σχετικό βίντεο για τον τρόπο που παίζεται (<https://www.moustakastoys.gr/gr/epitrapezia-pazl/epitrapezia/epitrapezia-paidika/pseutarades-mutarades-34545-394922034545/>).

Επειδή τους φάνηκε δύσκολο συζήτησαν με τη βοήθεια της νηπιαγωγού πώς θα μπορούσε να παίζεται το δικό τους παιχνίδι. Επ' ευκαιρίας της δραστηριότητας συζητήθηκε στην ομάδα πως παίζονται τα επιτραπέζια και ποια είναι τα βασικά στοιχεία που πρέπει να έχουν. Δηλαδή μίλησαν για το ταμπλό, τον αριθμό των παικτών, τα ζάρια και άλλους τρόπους για να προχωράνε, το σκοπό και πως βγαίνει ο νικητής.

Μεταστάδιο

Η υλοποίηση του επιτραπέζιου στηρίχθηκε στα υλικά που υπήρχαν στο νηπιαγωγείο. Στη γωνιά της μεταμφίεσης υπήρχαν χρωματιστοί σκελετοί γυαλιών οι οποίοι και χρησιμοποιήθηκαν. Χρειάστηκε η επέμβαση της νηπιαγωγού όπου με γλωσσοπίεστρα και χαρτόνι έφτιαξε την προέκταση της μύτης. Τα παιδιά επέλεξαν ποια χρώματα σκελετών θα είχαν στο παιχνίδι τους (άσπρο, κόκκινο, ροζ, πράσινο, μπλε, κίτρινο). Στη συνέχεια αποφάσισαν να κρατήσουν την ίδια μέθοδο που είχε το παιχνίδι του εμπορίου. Βρήκαν ένα μεταλλικό κουτί κυκλικού σχήματος και σχεδίασαν το

περίγραμμά του. Η νηπιαγωγός χώρισε με μοιρογνωμόνιο τον κύκλο σε έξι μέρη. Τα παιδιά ζωγράφισαν με δαχτυλομπογιές τα αντίστοιχα χρώματα. Ένα παιδί έκοψε σε μαύρο χαρτόνι ένα βελάκι που σχεδίασε η νηπιαγωγός. Στη συνέχεια η νηπιαγωγός τους πρότεινε να χρησιμοποιήσουν πλαστικά σφηνόπτηρα, τα οποία έβαψαν τα παιδιά στα έξι χρώματα που είχαν διαλέξει, βάφοντας συνολικά 30 ποτήρια πέντε για κάθε χρώμα. Όταν όλα είχαν ετοιμαστεί ξεκίνησε το παιχνίδι. Η δομή του παιχνιδιού βρίσκεται στο παράρτημα.

4η δραστηριότητα :

« Ταραντέλα »

Προστάδιο

Η νηπιαγωγός ξεκίνησε τη δραστηριότητα με διερευνητικές ερωτήσεις ώστε να ανακαλύψει τις πρότερες γνώσεις των παιδιών για τους παραδοσιακούς χορούς. Στη συνέχεια τα παιδιά παρακολούθησαν το βίντεο https://www.youtube.com/watch?v=E_n6_hq6uZ0.

Έμαθαν το όνομα του χορού και η νηπιαγωγός τους ρώτησε αν χορεύουν κάποιον αντίστοιχο χορό στο χωριό τους. Ένα κορίτσι με καταγωγή από την Κρήτη είπε ότι χορεύει πεντοζάλι και σουστά. Η νηπιαγωγός της ζήτησε να δείξει στους συμμαθητές τους πως χορεύει . Της έβαλε την αντίστοιχη μουσική και όλα τα παιδιά την χειροκροτούσαν την ώρα που χόρευε. Στη συνέχεια η νηπιαγωγός έκανε ερωτήσεις για το χορό. – Γιατί χορεύουν οι άνθρωποι ;

-Πότε χορεύουν;

- Τι νιώθουν όταν χορεύουν ;

- Ποιο ρυθμό μουσικής προτιμάνε γρήγορο ή αργό;

Τα περισσότερα παιδιά είπαν ότι χορεύουν στο γάμο, στα βαφτίσια και στο πανηγύρι στο χωριό.

Κάποια αγόρια είπαν ότι χορεύουν και ζεϊμπέκικο. Όλα τα παιδιά απάντησαν ότι προτιμούν χορούς με γρήγορο ρυθμό.

Στη συνέχεια της διαδικασίας εστίασαν την προσοχή τους στην ταραντέλα. Είδαν διάφορες χορογραφίες έχοντας ως στόχο να εντοπίσουν τα κοινά στοιχεία που είχαν όλες. Έτσι τα παιδιά διαπίστωσαν ότι ο χορός γίνεται με ντέφι απ' το οποίο κρέμονται χρωματιστές κορδέλες.

Κυρίως στάδιο

Στη φάση αυτή η νηπιαγωγός συζήτησε με τα παιδιά αν θέλουν να φτιάξουμε κι αυτά μια χορογραφία αυτού του παραδοσιακού χορού και να κατασκευάσουμε τα δικά τους ντέφια. Συμφώνησαν κυρίως τα κορίτσια της ομάδας. Στη συνέχεια ξαναείδαν τα βίντεο ώστε να επιλέξουν τις κινήσεις της χορογραφίας τους. Η νηπιαγωγός πάγωνε την εικόνα και τα παιδιά επαναλάμβαναν τη χορευτική κίνηση που είχαν δει. Όταν

διάλεξαν ποια ήθελαν και μπορούσαν να εκτελέσουν η νηπιαγωγός την κατέγραφε σε χαρτί ώστε μετά να την επαναλάβουν σε μια ολοκληρωμένη χορογραφία.

Ολοκληρώνοντας αυτή τη φάση συζήτησαν για τα υλικά που μπορούσαν να φτιάξουν τα ντέφια τους.

Μεταστάδιο

Όταν οι κινήσεις της χορογραφίας είχαν ολοκληρωθεί, τα παιδιά διάλεξαν τα ζευγάρια τους και κάνανε ε πρόβες στη χορογραφία.

Η κατασκευή για το ντέφι ακολούθησε τα παρακάτω βήματα :

- › Τα παιδιά έβαψαν δυο πιάτα στο χρώμα της επιλογής τους.
- › Έκοψαν τον πάτο και κράτησαν το στεφάνι.
- › Η νηπιαγωγός ένωσε τα δύο στεφάνια με συρραπτικό και στη συνέχεια έδεσε γύρω τους μακριές χρωματιστές κορδέλες.
- › Πέρασε μερικά κουδουνάκια στο τελείωμα σε κάποιες κορδέλες .

5^η δραστηριότητα

Ολοκλήρωση ενότητας - Γρίφος

Στον υπολογιστή τα παιδιά άκουσαν στο πρόγραμμα μετάφρασης τη λέξη ειρήνη στα ιταλικά. Στη συνέχεια έγραψαν τη λέξη σε μια καρτέλα και απ' την άλλη ζωγράρισαν την ιταλική σημαία. Συνέχισαν βάζοντας την καρτέλα σε κορδέλα και την κόλλησαν στο ατομικό τους περιστέρι. Βρήκαν το γρίφο και το περιστέρι τους έδωσε το α' κομμάτι από ένα puzzle.

6.2.3 : Εφαρμογή της τρίτης ενότητας – Γνωρίζοντας την Ισπανία

Αναλυτικά οι δραστηριότητες :

1^η δραστηριότητα:

« Γνωρίζουμε την Ισπανία»

Προστάδιο

Με ανακοίνωση που έστειλε η νηπιαγωγός στους γονείς την Παρασκευή, ζήτησε να στείλουν το υλικό στο νηπιαγωγείο τη Δευτέρα. Η συμμετοχή των γονιών ήταν σχεδόν μηδενική . Από τα 19 παιδιά έφεραν εποπτικό υλικό μόνο 1 κορίτσι και 1 αγόρι. Η ερευνήτρια έδειξε στα παιδιά την παρουσίαση που είχε ετοιμάσει για την Ισπανία. Με την τεχνική του παγώματος η νηπιαγωγός σταματούσε τις διαφάνειες ώστε να μεταδώσει πληροφορίες, να κάνει ερωτήσεις στα παιδιά και τα παιδιά να κάνουν με τη σειρά τους ερωτήσεις όταν κάτι τους ενδιέφερε.

Κυρίως στάδιο

Η νηπιαγωγός εκτύπωσε το φωτογραφικό υλικό από τις διαφάνειες και το μοίρασε για επεξεργασία στα παιδιά. Αφού έκοψαν τις εικόνες, στην παρεούλα άρχισαν να ταξινομούν το υλικό. Οι κατηγορίες που προέκυψαν ήταν :

Μνημεία , έθιμα, διατροφή, ζωγράφοι, παραμύθια και ζώα.

Για τη γραφή των λέξεων των κατηγοριών, άλλα παιδιά προτίμησαν να γράψουν στα κεφαλαία και άλλα στα πεζά. Τα παιδιά έγραψαν τις λέξεις χωρίς να τις αντιγράψουν, ακούγοντας τα φωνήματα από την ομάδα.

Τέλος ολοκλήρωσαν τη δραστηριότητα με την παρουσίαση της κάθε κατηγορίας από κάποια παιδιά. Η επιλογή ήταν με προσωπική επιθυμία των παιδιών.

Στο τέλος των παρουσιάσεων τα παιδιά βρήκαν ομοιότητες και διαφορές μεταξύ Ελλάδας Ισπανίας και Ιταλίας :

- Στην Ισπανία το καρναβάλι λέγεται ο χορός των τρελών.
- Τα δώρα τα φέρνουν οι τρεις μάγοι την ημέρα των Φώτων όπως και η Πεφάνα στην Ιταλία.
- Τα Χριστούγεννα στην Ισπανία τρώνε αρνί όπως και στην Ελλάδα, αλλά και ψάρι όπως στην Ιταλία.
- Η σημαία της Ισπανίας έχει τρεις γραμμές όπως και της Ιταλίας απλά είναι οριζόντιες και έχουν άλλα χρώματα.
- Στην Ισπανία υπάρχουν ζώα που δεν τα βρίσκουμε αλλού όπως ο Ιβηρικός Λύγκας και η Μαγκούστα.
- Το κλίμα και στις τρεις χώρες μοιάζει. Ένα παιδί παρατήρησε στο χάρτη της Ευρώπης ότι οι τρεις χώρες είναι στην ίδια ευθεία. Η νηπιαγωγός για να το επιβεβαιώσει και να το καταλάβουν και παιδιά που ίσως δεν το είχαν κατανοήσει χρησιμοποίησε ένα χάρακα που τον τοποθέτησε οριζόντια. Η ερευνήτρια θα χρησιμοποιήσει τη μέθοδο του χάρακα όταν θα επισκεφτούν χώρες πιο βόρειες.
- Στην Ισπανία παίζουν καλό ποδόσφαιρο όπως και στην Ιταλία.
- Στην Ελλάδα σπάνε το ρόδι την Πρωτοχρονιά ενώ στην Ισπανία τρώνε δώδεκα ρώγες σταφύλι.
- Στην Ελλάδα έχουν βασιλόπιτα, στην Ισπανία τα φώτα έχουν το γλυκό Roscón de los Reyes, ένα μεγάλο τσουρέκι σε σχήμα δακτυλίου που είναι

διακοσμημένο με φρούτα γλασέ, που συμβολίζουν τα σμαράγδια που στόλιζαν τα ρούχα των Τριών Μάγων. Κάπου μέσα στην τούρτα υπάρχει μια έκπληξη, και αυτός που θα τη βρει θα στεφθεί βασιλιάς ή βασίλισσα του σπιτιού για το υπόλοιπο της ημέρας.

- Το φεγγαράκι μου λαμπρό υπάρχει στα ισπανικά ως *Brilla Estrellita*.
- Το έθιμο της πιριάτας υπάρχει και στην Ισπανία όπως στην Ιταλία.

Αποφασίστηκε η μέρα για την Ισπανία να' ναι η Παρασκευή .

Μεταστάδιο

Την Παρασκευή που είχε οριστεί όσα παιδιά ήθελαν έφεραν για μεσημεριανό ισπανική ομελέτα. Η νηπιαγωγός είχε δώσει τη συνταγή στους γονείς την προηγούμενη μέρα ώστε να την ετοιμάσουν. Το πρωινό το ετοίμασαν τρεις μητέρες. Η μία ετοίμασε το ισπανικό ατομικό κέικ magdalenas ή δεύτερη το γλυκό churros και η τρίτη έφερε pachos και συσκευασία με έτοιμο λιωμένο τυρί cheddar. Σχεδόν όλα τα παιδιά δοκίμασαν απ' όλα με ιδιαίτερη προτίμηση στα churros.

Στο διάλειμμα παρουσίασαν τα χορευτικά τους με το φλαμένγκο και το πάσο ντόμπλε στην αυλή στα άλλα παιδιά, και όλα τα παιδιά του σχολείου χόρεψαν στο ρυθμό της Μακαρένα.

2^η δραστηριότητα :

« Παίζουμε ισπανικά παιχνίδια»

Προστάδιο

Η νηπιαγωγός ρώτησε τα παιδιά ποια παιχνίδια ομαδικά ξέρουν να παίζουν. Τα περισσότερα ανέφεραν το κρυφό και το κυνηγητό. Στη συνέχεια ρωτήθηκαν αν θέλουν να γνωρίσουν παραδοσιακά ισπανικά παιχνίδια. Έγινε η προβολή της παρουσίασης με αναλυτική επεξήγηση κάθε ισπανικού παιχνιδιού. Στο παράρτημα βρίσκεται λεπτομερής περιγραφή των παιχνιδιών. Στη συνέχεια τα παιδιά επεξεργάστηκαν πάλι τα παιχνίδια αναζητώντας αυτή τη φορά αντίστοιχα ελληνικά παιχνίδια. Δεν γνώριζαν πολλά παιχνίδια κυρίως το κουτσό ήταν γνωστό στο σύνολο των παιδιών. Στο youtube η ερευνήτρια αναζήτησε τους κανόνες παιχνιδιού παραδοσιακών ελληνικών παιχνιδιών που έμοιαζαν με τα ισπανικά. Τα αποτελέσματα της διερεύνησης οδήγησαν στα εξής συμπεράσματα :

1. • Chapas: Chapas – Τάπες
Και στις δύο χώρες κερδίζει όποιος πετάξει τις τάπες του πιο μακριά. Στην Ισπανία οι τάπες είναι χειροποίητες από καπάκια.
2. Churro, mediamanga, mangantera – Μακριά γαϊδούρα
Ο σχηματισμός των παιδιών είναι ίδιος και στα δυο παιχνίδια και η προϋπόθεση να μην σπάσει η αλυσίδα των παιδιών. Ο τρόπος παιχνιδιού διαφέρει.
3. • Escondite – Κρυφό
Η μόνη διαφορά είναι ότι το ισπανικό κρυφό παίζεται στο σκοτάδι.
4. • Gomas – Λάστιχο
Παίζεται με τον ίδιο τρόπο και στις δύο χώρες.
5. Peonza – Σβούρα
Είναι το ίδιο παιχνίδι.
6. • 1, 2, 3 Momia Es – 1,2,3 πράσινο φως/ κόκκινο φως.
Παίζεται με τον ίδιο τρόπο και στην Ελλάδα και στην Ισπανία.
7. • Basta – Όνομα – Ζώο – Πράγμα
Το παιχνίδι είναι το ίδιο και στις δύο χώρες.
8. • Rayuela - Κουτσό

Ο τρόπος παιχνιδιού είναι ο ίδιος και στις δύο χώρες.

9. Tripas de Gato

Δεν υπάρχει αντίστοιχο παιχνίδι στα ελληνικά.

10. Mia Pares y Nones

Δεν υπάρχει αντίστοιχο ελληνικό παιχνίδι.

Κυρίως στάδιο

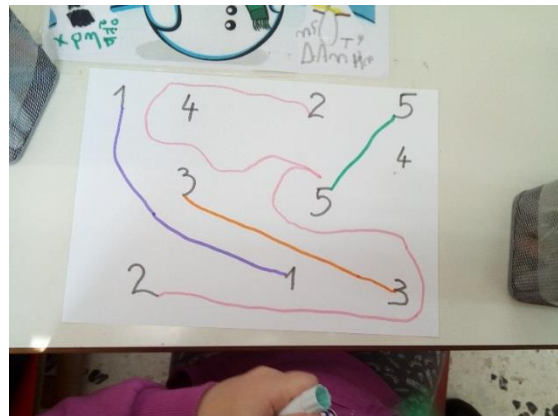
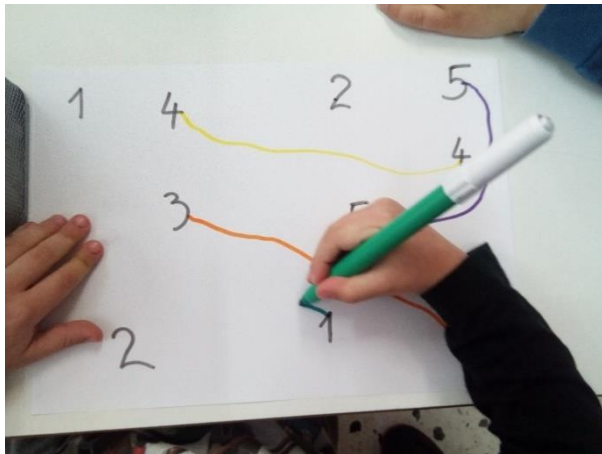
Τα παιδιά συζήτησαν ποιο από τα ισπανικά παιχνίδια ήθελαν να μάθουν να παίζουν. Οι περισσότεροι διάλεξαν τα παιχνίδια που δεν υπάρχουν στην Ελλάδα δηλαδή το

Tripas de Gato επειδή μπορούσαν να το παίξουν και ατομικά και στον πίνακα και στο χαρτί του μέτρου και το *Mia Pares y Nones* καθώς συνοδεύεται από ένα παιδικό τραγούδι και νιώθουν όπως είπαν ενθουσιασμό να σχηματίσουν ομάδες με τόσα παιδιά όσα λέει η νηπιαγωγός κάθε φορά. Και για τα δύο παιχνίδια τα παιδιά είδαν στο youtube τον τρόπο παιχνιδιού τους.

Μεταστάδιο

Στην τάξη τα παιδιά έπαιζαν τα καινούρια ισπανικά παιχνίδια, όπως και στην αυλή παίζοντας επίσης και κουτσό, κυνηγητό, κρυφτό και τάπες.

3^η δραστηριότητα :

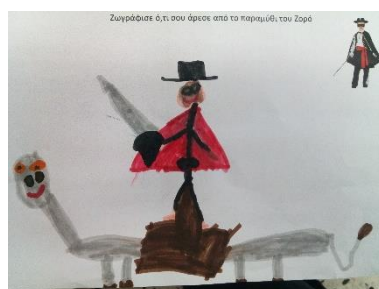
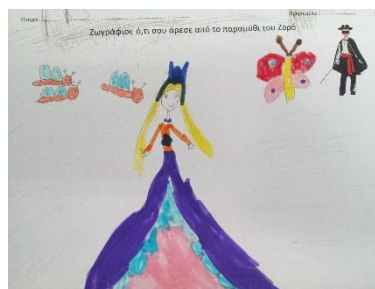
« ΖΟΡΟ »

Προστάδιο

Η νηπιαγωγός με ερωτήσεις διερεύνησε τις υπάρχουσες γνώσεις των παιδιών για το παραμύθι του Ζορό. Όλα τα παιδιά γνώριζαν τον ήρωα του παραμυθιού ο οποίος τους είχε γίνει γνωστός όχι από βιβλίο αλλά από τα κινούμενα σχέδια στην τηλεόραση. Ιδιαίτερα ένα παιδί μπορούσε να περιγράψει με λεπτομέρειες την υπόθεση του Ζορό, να ονοματίσει τους ήρωες και να μεταφέρει στην ομάδα των συμμαθητών του αρκετές λεπτομέρειες από τα τηλεοπτικά επεισόδια που είχε παρακολουθήσει. Στη συνέχεια τα παιδιά παρακολούθησαν το πρώτο επεισόδιο από μια σειρά κινουμένων σχεδίων για το Ζορό. Η νηπιαγωγός έθεσε ερωτήσεις του τύπου :

- Τι ήταν ο Ζορό;
- Γιατί φορούσε μάσκα;

Τα παιδιά απάντησαν στην πλειοψηφία ότι ήταν ήρωας που βοηθούσε τους φτωχούς. Η νηπιαγωγός εξήγησε την έννοια *καταπιεσμένοι* που ακούστηκε στο επεισόδιο. Στον πίνακα της τάξης έγραψαν τη λέξη *Ζορό* .Στη συνέχεια ζωγράφισαν το Ζορό. Αρκετά αγόρια είπαν ότι θα επιλέξουν το Ζορό για να μεταμφιεστούν τις Απόκριες.

Κυρίως στάδιο

Η νηπιαγωγός συζήτησε με τα παιδιά αν θέλουν να φτιάξουν ένα επιτραπέζιο για το Ζορό. Επειδή η γραφή της λέξης Ζορό τους είχε φανεί εύκολη, η νηπιαγωγός ρώτησε τα παιδιά αν ήθελαν στο παιχνίδι να σχηματίζουν τη λέξη Ζορό με κάρτες. Η απάντηση ήταν θετική και συνέχισαν με τις υπόλοιπες λεπτομέρειες για το παιχνίδι. Αποφασίστηκε ο αριθμός των παικτών να είναι από 2- 6. Η νηπιαγωγός τους ρώτησε αν θα ζωγράφιζαν τα ίδια το Ζορό στις κάρτες ή θα χρωμάτιζαν μια έτοιμη εικόνα. Προτίμησαν την έτοιμη εικόνα. Στις υπόλοιπες κάρτες θα έγραφαν όποιο γράμμα ήθελαν. Αποφάσισαν ποιος θα ήταν ο νικητής και πως μπορούσαν να παίξουν το παιχνίδι.

Μεταστάδιο

Η νηπιαγωγός ετοίμασε τις κάρτες με την εικόνα του Ζορό. Τα παιδιά έκοψαν από δύο κάρτες ο καθένας αλλά τέσσερα παιδιά έκοψαν και ζωγράρισαν τις υπόλοιπες δέκα που περίσσευαν. Σε 24 κάρτες τα παιδιά έγραφαν έξι φορές τη λέξη Ζορό. Στις υπόλοιπες έγραψε το κάθε παιδί το γράμμα που ήθελε. Ένα παιδί έκοψε σε μαύρο χαρτόνι τη μάσκα του Ζορό που φοράει ο νικητής. Η νηπιαγωγός πλαστικοποίησε τις έτοιμες κάρτες και στη συνέχεια ξεκίνησε το παιχνίδι. Στην αρχή η νηπιαγωγός έβαλε και τα 19 παιδιά να παίξουν για να τους δείξει ότι με αυτό τον τρόπο δεν μπορεί να παιχτεί το παιχνίδι καθώς δεν μπορούν να συμπληρώσουν τα γράμματα της λέξης αν έχουν μοιραστεί όλες οι κάρτες. Το παιχνίδι ξαναξεκίνησε ακολουθώντας τους κανόνες που είχε αποφασίσει η ομάδα.

3^η δραστηριότητα :

« Βεντάλιες, καστανιέτες και χορός...»

Προστάδιο

Από το διαδίκτυο τα παιδιά πήραν πληροφορίες για την ιστορία της βεντάλιας και διέκριναν διάφορα είδη βεντάλιας. Στη συνέχεια είδαν τι είναι οι καστανιέτες, άκουσαν τον ήχο τους και παρακολούθησαν διάφορα βίντεο με φλαμένγκο και πάσο ντόμπλε. Συζητήθηκαν τα χαρακτηριστικά των χορών και ιδιαίτερα του πάσο ντόμπλε που οι κινήσεις του θύμιζαν τη μονομαχία ταυρομάχου και ταύρου.

Κυρίως στάδιο

Έγινε συζήτηση με τα παιδιά αν θέλουν να φτιάξουν κι αυτά τη δική τους χορογραφία γι' αυτούς τους παραδοσιακούς χορούς και να κατασκευάσουν τις δικές τους κλακέτες και βεντάλιες. Βρήκαν με τη βοήθεια των διάφορων βίντεο τις κινήσεις για τις χορογραφίες και αποφάσισαν τα υλικά για να φτιάξουν τις βεντάλιες και τις καστανιέτες.

Μεταστάδιο

Διάλεξαν τα ζευγάρια τους και έκαναν πρόβες στις χορογραφίες.

Κατασκεύασαν τις καστανιέτες ακολουθώντας τα παρακάτω βήματα :

- > Τα παιδιά έκοψαν ένα σχεδιασμένο χαρτόνι.
- > Στη συνέχεια ζωγράφισαν ό,τι ήθελαν στη μία πλευρά.
- > Στη μέσα πλευρά η νηπιαγωγός κόλλησε καπάκια.

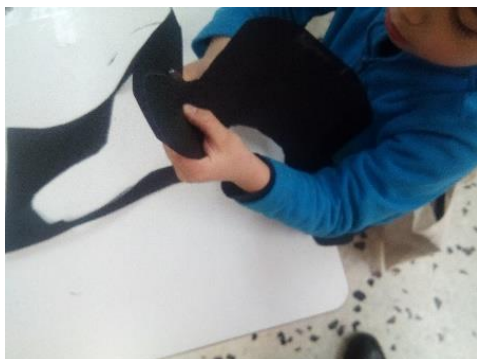

Για τις βεντάλιες ακολουθήθηκε η παρακάτω διαδικασία :

- › Διάλεξαν 3 ημικύκλια διαφορετικού σχεδίου και χρώματος από χαρτόνι και ύφασμα.
- › Τα έκοψαν, τα κόλλησαν και κόλλησαν τα φτερά και το γλωσσοπίεστρο για χερούλι.

Επίσης τα αγόρια έκοψαν και το καπέλου του ταυρομάχου και τα κορίτσια με τη βοήθεια της νηπιαγωγού έφτιαξαν τριαντάφυλλα από γκοφρέ, τα οποία και φόρεσαν τη μέρα που παρουσίασαν τα χορευτικά.

Τη μέρα που έχουμε ορίσαμε ως ημέρα της Ισπανίας, τα παιδιά παρουσίασαν το χορευτικό τους στα υπόλοιπα τμήματα του σχολείου.

5η δραστηριότητα

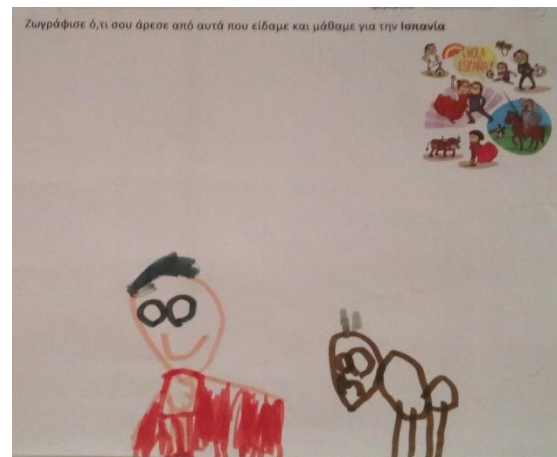
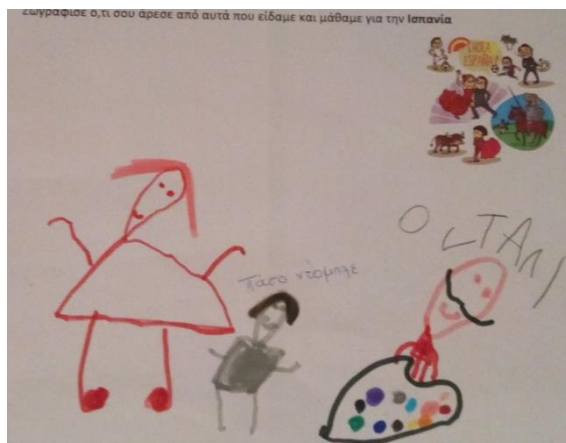
Ολοκλήρωση ενότητας - Γρίφος

Στον υπολογιστή τα παιδιά άκουσαν στο πρόγραμμα μετάφρασης τη λέξη ειρήνη στα ισπανικά. Στη συνέχεια έγραψαν τη λέξη σε μια καρτέλα και απ' την άλλη ζωγράρισαν την ισπανική σημαία. Η νηπιαγωγός ένωσε την καρτέλα σε κορδέλα και την σύρραψε στο ατομικό τους περιστέρι. Βρήκαν το γρίφο και το περιστέρι τους έδωσε το β' κομμάτι από ένα puzzle.

Τέλος ολοκλήρωσαν την ενότητα ζωγραφίζοντας ό,τι τους άρεσε περισσότερο από αυτά που είδαν και έμαθαν.

Γρίφος :

Μεταμορφώθηκε ο Δίας για να κλέψει την Ευρώπη και θυμώνει όταν βλέπει κόκκινο πανί . Ποιος είναι; Ο τάυρος !!!

6.2.4 : Εφαρμογή της τέταρτης ενότητας – Γνωρίζοντας τη Γαλλία

Αναλυτικά οι δραστηριότητες :

1^η δραστηριότητα:

« Γνωρίζουμε τη Γαλλία »

Προστάδιο

Η ερευνήτρια έδειξε στα παιδιά την παρουσίαση που είχε ετοιμάσει για τη Γαλλία. Με την τεχνική του παγώματος η νηπιαγωγός σταματούσε τις διαφάνειες ώστε να μεταδώσει πληροφορίες, να κάνει ερωτήσεις στα παιδιά και τα παιδιά να κάνουν με τη σειρά τους ερωτήσεις όταν κάτι τους ενδιέφερε.

Κυρίως στάδιο

Η νηπιαγωγός εκτύπωσε το φωτογραφικό υλικό από τις διαφάνειες και το μοίρασε για επεξεργασία στα παιδιά. Αφού έκοψαν τις εικόνες, στην παρεούλα άρχισαν να ταξινομούν το υλικό. Οι κατηγορίες που προέκυψαν ήταν :

Μνημεία , έθιμα, διατροφή, ζωγράφοι, παραμύθια και παιδικά.

Ολοκλήρωσαν τη δραστηριότητα με την παρουσίαση της κάθε κατηγορίας από κάποια παιδιά.

Στο τέλος των παρουσιάσεων τα παιδιά βρήκαν ομοιότητες και διαφορές μεταξύ Ελλάδας Ισπανίας και Ιταλίας :

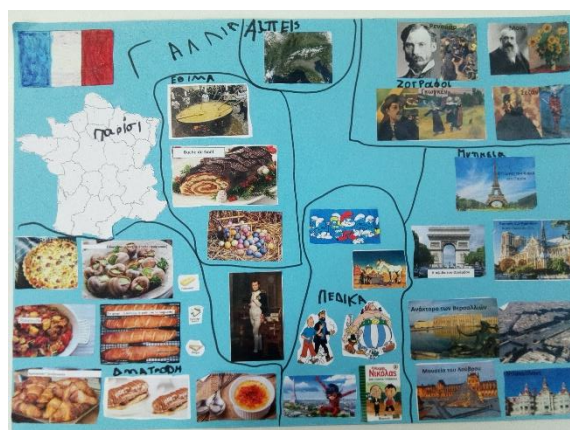
- Η σημαία της Ιταλίας και της Γαλλίας διαφέρουν μόνο σε ένα χρώμα.
- Τα δώρα τα φέρνει στη Γαλλία ο άγιος Βασίλης την παραμονή των Χριστουγέννων.
- Η Γαλλία είναι η μεγαλύτερη χώρα από την Ισπανία και την Ιταλία.
- Στην Ελλάδα έχουν βασιλόπιτα, στην Ισπανία Roscón de los Reyes, που μοιάζει με το γλυκό των γάλλων γιατί όποιος βρει το κέρμα γίνεται βασιλιάς της μέρας.

Μία μητέρα που είναι καθηγήτρια γαλλικής φιλολογίας προσφέρθηκε να έρθει στην τάξη και να παρουσιάσει κι εκείνη υλικό για τη Γαλλία. Καθορίστηκε η μέρα και όταν έφτασε τα παιδιά την καλημέρισαν στα γαλλικά. Το « ταξίδι» ξεκίνησε με «αεροπλάνο»

όπου τα παιδιά πριν «δέσουν τη ζώνη τους» συστήθηκαν στη μητέρα «μιλώντας» γαλλικά όπως τους έμαθε.

Παρουσίασε βίντεο με φωτογραφικό υλικό, καρτ ποστάλ και ένα χάρτη της γαλλίας όπου με τη βοήθεια ενός χάρακα εξήγησε πως οι άκρες της γαλλίας σχηματίζουν ένα εξάγωνο. Μίλησε για συνήθειες και έθιμα των γάλλων και έδειξε το θεματικό πάρκο του Αστεριζ.

Ολοκλήρωσε την παρουσίαση της με δυο γαλλικά τραγούδια. Το *Sur le pont d'Avignon*, όπου αφού εξήγησε στα παιδιά τι σημαίνει το δραματοποίησαν και το *Frère Jacques* όπου έμαθε στα παιδιά να το τραγουδούν.

Μεταστάδιο

Την Παρασκευή που είχε οριστεί ως ημέρα για τη Γαλλία τα παιδιά δοκίμασαν γεύσεις που ετοίμασαν και αγόρασαν κάποιες μητέρες. Στο πρωινό υπήρχαν κρουασάν, μπριός σκέτο ή με σπιτική μαρμελάδα, τυρί καμαμπέρ και εκλέρ.

Στη συνέχεια τα

παιδιά χόρεψαν και τραγούδησαν τα γαλλικά τραγούδια.

2η δραστηριότητα :

« Γνωρίζω γάλλους ζωγράφους (Μονέ, Ρενουάρ, Γκωκέν και Σεζάν) και φτιάχνω μια ιστορία με τους πίνακές τους»

Προστάδιο

Τα παιδιά είδαν διάφορα έργα των ζωγράφων στο διαδίκτυο. Η νηπιαγωγός κατήυθνε το σχολιασμό με ερωτήσεις για τα χρώματα που επέλεγε ο κάθε ζωγράφος, τα θέματα που προτιμούσε ο καθένας να ζωγραφίζει και τα συναισθήματα που τους προκαλούσαν οι διάφοροι πίνακες. Στη συνέχεια με τη βοήθεια της ερευνήτριας επέλεξαν ένα πίνακα από τον κάθε ζωγράφο για να τον επεξεργαστούν στη συνέχεια.

Κυρίως στάδιο

Κάθε πίνακας ξεχωριστά αναλύθηκε και σχολιάστηκε. Τα παιδιά προσπάθησαν να μαντέψουν γιατί επέλεξε ο κάθε καλλιτέχνης να ζωγραφίσει τον κάθε πίνακα. Τα παιδιά αποφάσισαν να φτιάξουν μια δική τους ιστορία με αυτούς τους πίνακες. Διάλεξαν τη σειρά που ήθελαν να τους βάλουν και χωρίστηκαν σε τέσσερις ομάδες. Η νηπιαγωγός ανέλαβε το ρόλο του γραφέα.

Μεταστάδιο

Η πρώτη ομάδα συζήτησε για τον πίνακά της και αποφασίστηκε η αρχή της ιστορίας. Για να έχει ροή και λογική εξέλιξη η ιστορία κάθε ομάδα περίμενε την προηγούμενη για να και να φτιάξει και να συνεχίσει την ιστορία. Η δραστηριότητα ολοκληρώθηκε με την ακρόαση στην ολομέλεια ολόκληρης της ιστορίας όπως αυτή δημιουργήθηκε από τα παιδιά.

3^η δραστηριότητα :

« Παραμύθι- παραμύθι, το κουκί και το ρεβύθι...»

Προστάδιο

Η νηπιαγωγός μίλησε στα παιδιά για το γάλλο παραμυθά - συγγραφέα Charles Perrault και ανέφερε διάφορα από τα παραμύθια του. Τα περισσότερα παιδιά γνώριζαν όλα τα παραμύθια του. Μετά το πρωινό ή το διάλειμμα η νηπιαγωγός διάβαζε κι από ένα παραμύθι το οποίο είχε φροντίσει να υπάρχει στη βιβλιοθήκη της τάξης. Τα παιδιά ζωγράφισαν ατομικά το αγαπημένο τους παραμύθι και εξήγησαν την επιλογή τους.

Κυρίως στάδιο

Συζητήθηκε η κατασκευή ενός επιτραπέζιου σχετικού με αυτά τα παραμύθια. Αποφασίστηκε ο αριθμός των παικτών, οι κανόνες του παιχνιδιού και ποιος θα είναι νικητής.

Μεταστάδιο

Η υλοποίηση του επιτραπέζιου εφαρμόστηκε με βάση τις αποφάσεις των παιδιών. Εκτυπώθηκαν έγχρωμες εικόνες από έξι παραμύθια και κάθε εικόνα χωρίστηκε σε έξι μέρη με τη βοήθεια χάρακα. Τα παιδιά έγραψαν σε κάθε ορθογώνιο τους αριθμούς από το 1-6. Στη συνέχεια οι εικόνες πλαστικοποιήθηκαν. Τέλος τα παιδιά τις έκοψαν και κάθε puzzle, μπήκε σε φάκελο που έφτιαξε η νηπιαγωγός. Απέξω από κάθε φάκελο τα παιδιά έγραψαν τον τίτλο του παραμυθιού. Στην τάξη υπήρχαν δυο ξύλινα μεγάλα ζάρια το ένα με αριθμούς το άλλο με κουκίδες. Τα παιδιά διάλεξαν αυτό με τους αριθμούς. Επίσης για να αυξήσουν τον αριθμό των παικτών ένα παιδί πρότεινε να πλαστικοποιήσει η νηπιαγωγός και να φτιάξουν puzzle, την εικόνα απ' το αγαπημένο παραμύθι που είχαν ζωγραφίσει. Έτσι κι έγινε και κάθε παιδί είχε το δικό του puzzle και μπορούσε να παίξει με αυτό στην ομάδα.

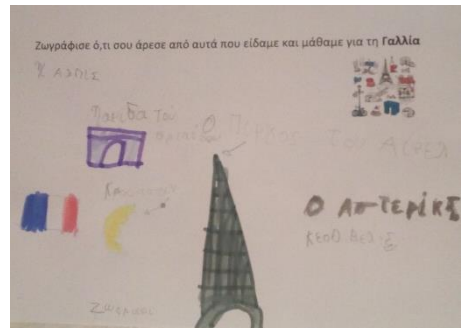

4^η δραστηριότητα

Ολοκλήρωση ενότητας – Γρίφος

Τα παιδιά ζωγράρισαν ό,τι τους άρεσε από το ταξίδι τους στη Γαλλία.

Στη συνέχεια άκουσαν από το πρόγραμμα μετάφρασης τη λέξη ειρήνη στα γαλλικά και την έγραψαν στην καρτέλα αφού πρώτα ζωγράρισαν τη σημαία της Γαλλίας.

Ολοκληρώθηκε η ενότητα με τον γρίφο του περιστεριού για τη Γαλλία. Η νικήτρια επιβραβεύθηκε και το περιστέρι «πέταξε» για την επόμενη χώρα.

Γρίφος :

Αγαπημένο μέρος της Γαλλίας για μικρούς και μεγάλους, γεμάτο με ήρωες των παραμυθιών ; Ποιο είναι ; Η Disneyland !!!

6.2.5 : Εφαρμογή της πέμπτης ενότητας - Γνωρίζοντας τη Μ. Βρετανία

Αναλυτικά οι δραστηριότητες :

1^η δραστηριότητα:

« Γνωρίζουμε τη Μ. Βρετανία »

Προστάδιο

Τη Δευτέρα που είχε ανακοινωθεί ότι θα άρχιζε το ταξίδι στη Μ. Βρετανία τρία παιδιά έφεραν στην τάξη αναμνηστικά. Ήταν τρία λούτρινα και δύο συσκευασίες η μία κουτί – Big Ben και η άλλη κουτί με εικόνες από διπλά λεωφορεία και τηλεφωνικούς θαλάμους. Η νηπιαγωγός χρησιμοποίησε τα λούτρινα σε όλη τη διάρκεια της ενότητας ως εμψυχωτές δραστηριοτήτων που εφαρμόστηκαν στην τάξη. Στη συνέχεια η ομάδα είδε μια παρουσίαση για τη Μ. Βρετανία. Σε κάθε διαφάνεια υπήρχε σχολιασμός τόσο από τα παιδιά, όσο και από τη νηπιαγωγό.

Κυρίως στάδιο

Στη συνέχεια η νηπιαγωγός εκτύπωσε τις εικόνες από τις διαφάνειες και τα παιδιά τις έκοψαν. Μετά την διαδικασία αυτή, ακολούθησε η ταξινόμηση των εικόνων. Οι ομάδες που προέκυψαν ήταν οι εξής : Μνημεία, έθιμα, αθλήματα, διατροφή, εκκλησία, εργοστάσια, παλιά ρούχα, θέατρο, παραμύθια. Ακολούθησε συζήτηση για τις ομάδες και σύγκριση με τις προηγούμενες χώρες για αναζήτηση ομοιοτήτων και διαφορών.

Χρησιμοποιήθηκε το ένα λούτρινο που η νηπιαγωγός το ονόμασε Simon για να τους μάθει το παιχνίδι *Simon says*. Το άλλο λούτρινο φορούσε μια μπλούζα με μια κορόνα και η νηπιαγωγός είπε στα παιδιά ότι δουλεύει στο παλάτι. Το κορίτσι που το έφερε το ονόμασε *Cookie*. Το τρίτο λούτρινο που ήταν από το παιδικό *Paddington* έμαθε στα παιδιά τρία αγγλικά τραγούδια : *Good morning, One, two, three, four, five once I caught a fish alive, Head, shoulders, knees and toes*. Επειδή δυο κορίτσια από το τμήμα μιλούσαν αγγλικά, η νηπιαγωγός τις επόμενες μέρες τις χρησιμοποίησε ως *μεταφράστριες* του Simon, του Cookie και του *Paddington*, οι οποίοι μιλούσαν αγγλικά. Επίσης έμαθαν το παιχνίδι « *Skin the snake* » και το έπαιξαν τόσο στην τάξη όσο και στην αυλή.

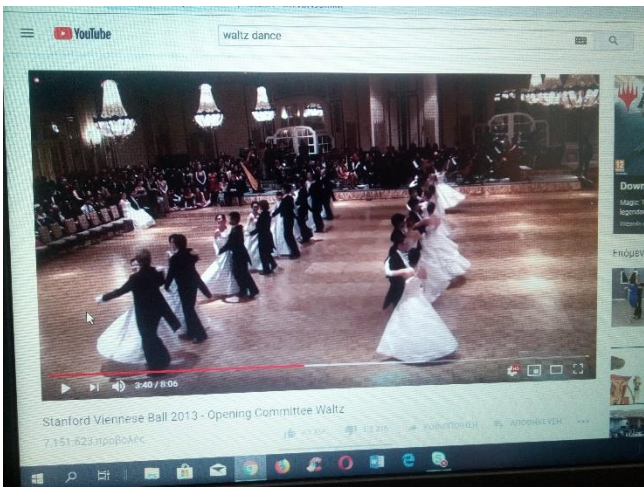
Ένα αγόρι έφερε στην τάξη ένα σετ με πλαστικά μαστούνια του γκολφ. Αφού είδαν στον υπολογιστή πώς παίζεται, τα παιδιά δοκίμασαν το παιχνίδι.

Επίσης άκουσαν και χόρεψαν τραγούδια από τους Beatles.

Στο youtube παρακολούθησαν μια χορογραφία βαλς για να τη μάθουν και να τη χορέψουν στο παλάτι.

Την Παρασκευή που ήταν η πρόσκληση για το *tea party* στο παλάτι, τα παιδιά εμπύχωσαν το σενάριο φορώντας και χρησιμοποιώντας τα αξεσουάρ που είχαν κατασκευάσει. Έμπαιναν σε ζευγάρια στο παλάτι δείχνοντας την πρόσκληση τους στον Cookie και τον Simon και μετά πήγαιναν για χαιρετισμό και υπόκλιση στη βασίλισσα και της απευθύνονταν με το χαιρετισμό « Good morning, your majesty». Στη συνέχεια έκαναν ότι έπιναν τσάι με τις χάρτινες κούπες και τέλος χόρεψαν σε ζευγάρια ένα βάλς ακολουθώντας τη χορογραφία που είχαν μάθει

2η δραστηριότητα :

« Τι ώρα είναι big Ben ;»

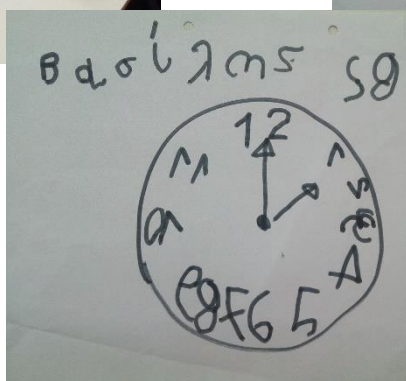
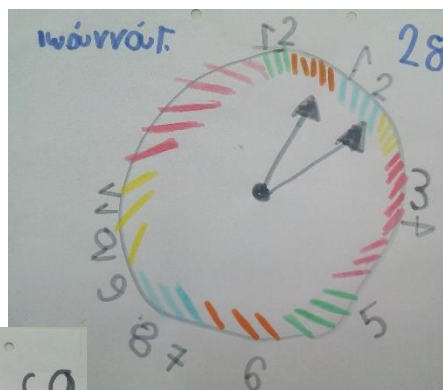

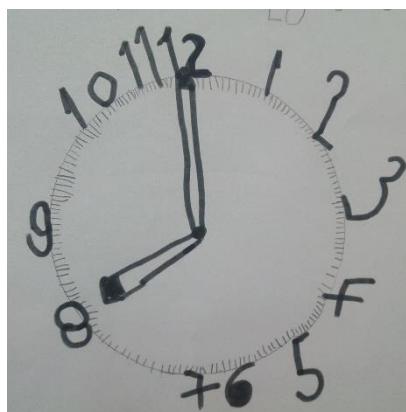
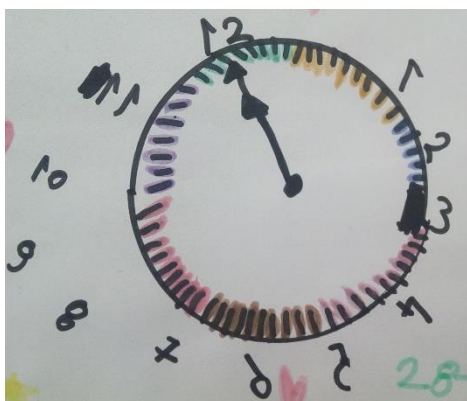
Προστάδιο

Τα παιδιά παρακολούθησαν ένα βίντεο με ιστορική αναδρομή και περιήγηση στο εσωτερικό του Big Ben. Σε σημεία που έκρινε η νηπιαγωγός και όταν προέκυπταν ερωτήματα από τα παιδιά, σταματούσε η προβολή του βίντεο και ακολουθούσαν σχολιασμός και επεξηγήσεις.

Κυρίως στάδιο

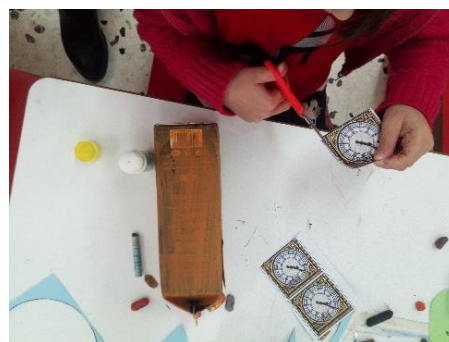
Η νηπιαγωγός έκανε διερευνητικές ερωτήσεις στα παιδιά για να ανακαλύψει τις υπάρχουσες γνώσεις τους για τα μέρη ενός ρολογιού και αν ξέρουν να διαβάζουν κάποιους δείκτες. Σε πρώτη φάση αφού η νηπιαγωγός διαπίστωσε ότι όλα τα παιδιά της τάξης αναγνώριζαν τους αριθμούς από το 1-12, τα παιδιά με ένα ρολόι εκμάθησης, έμαθαν να αναγνωρίζουν και να λένε την ώρα στο ακριβώς. Για καλύτερη εμπέδωση οι μαθητές ζωγράρισαν ο καθένας το δικό τους ρολόι και τοποθέτησαν τους δείκτες στο ακριβώς. Κάθε παιδί έλεγε στη νηπιαγωγό την ώρα που είχε φτιάξει. Η ίδια διαδικασία επαναλήφθηκε την επόμενη φορά με την εκμάθηση της ώρας στο και μισή.

Μεταστάδιο

Κάθε παιδί έφερε ένα μεγάλο χάρτινο μπουκάλι από γάλα ή χυμό. Στη συνέχεια έβαψαν το μπουκάλι και το άφησαν να στεγνώσει. Την επόμενη μέρα η νηπιαγωγός και τα παιδιά διαπίστωσαν ότι η μπογιά σε αρκετά μπουκάλια είχε ξεφλουδίσει. Επαναλήφθηκε το βάνσιμο με την προσθήκη κόλλας στο μείγμα. Το αποτέλεσμα ήταν καλύτερο, αλλά και πάλι προέκυψαν προβλήματα όταν τα παιδιά επιχειρήσαν να ολοκληρώσουν την κατασκευή με ζωγραφική και να κολλήσουν το ρολόι.

Η αποτυχία της κατασκευής, οδήγησε την ομάδα σε μια συζήτηση για εναλλακτικές τεχνικές με τις οποίες θα μπορούσε να γίνει η κατασκευή. Έτσι τα παιδιά άρχισαν να προτείνουν και παράλληλα να δοκιμάζουν υλικά όπως μαρκαδόρο, ξυλομπογιά και κηρομπογιά. Κάθε παιδί που πρότεινε μια τεχνική την εφάρμοζε και έβλεπαν όλοι αν ήταν υλοποιήσιμη. Κανένα από τα μέσα που πρότειναν δεν έβαψε το μπουκάλι. Κάποιο παιδί πρότεινε να ντύσουν το μπουκάλι με γκοφρέ. Επειδή όμως δεν υπήρχε σε καφέ χρώμα στα υλικά της τάξης, η νηπιαγωγός πρότεινε να δοκιμάσουν και το βελουτέ. Με ερωτήσεις της νηπιαγωγού τα παιδιά σκέφτηκαν να βάλουν κόλλα για να το τοποθετήσουν. Στη συνέχεια ανακάλυψαν ότι οι κηρομπογιές ζωγράφιζαν καλύτερα πάνω στο βελουτέ. Τέλος ολοκλήρωσαν την εναλλακτική κατασκευή.

3η δραστηριότητα :

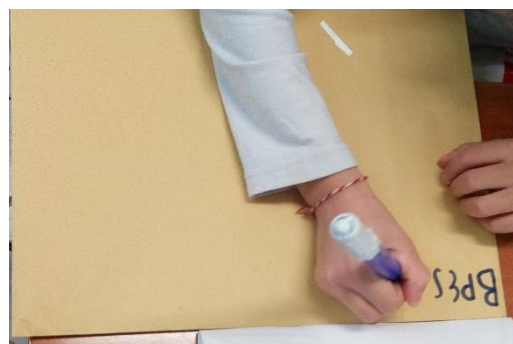
« Τόμπολα ώρας »

Προστάδιο

Την ώρα του ελεύθερου παιχνιδιού η νηπιαγωγός ζήτησε από τα παιδιά να ξεχωρίσουν τις τόμπολες από τα επιτραπέζια του σχολείου και να τις φέρουν στην παρεούλα. Στη συνέχεια με ερωτήσεις η ερευνήτρια προσπάθησε να καταλάβει αν οι μαθητές ήξεραν να παίζουν τόμπολα. Τα μισά περίπου παιδιά ήξεραν το παιχνίδι. Τα παιδιά που δεν το γνώριζαν το έπαιξαν με τη βοήθεια της νηπιαγωγού για να κατανοήσουν τους κανόνες του.

Κυρίως στάδιο

Η νηπιαγωγός έδωσε σε τέσσερα ζευγάρια παιδιών από δυο φωτοτυπίες με ρολόγια χωρίς δείκτες. Κάθε ζευγάρι έπρεπε να ζωγραφίσει τις φωτοτυπίες του ακολουθώντας τα ίδια χρώματα σε κάθε τετράγωνο. Στη συνέχεια άλλα ζευγάρια παιδιών σχεδίασαν τους δείκτες υπό την επίβλεψη και καθοδήγηση της νηπιαγωγού ώστε να μην προκύψει η ίδια ώρα σε ίδιο χρώμα. Προχωρώντας τη διαδικασία, η νηπιαγωγός πλαστικοποίησε τις φωτοτυπίες και άλλη ομάδα έκοψε τις τέσσερις από τις οχτώ καρτέλες. Τέλος έφτιαξαν ένα φάκελο για να αποθηκεύουν το παιχνίδι.

Τα παιδιά έπαιξαν την τόμπολα της ώρας, αφού πρώτα αναγνώρισαν την ώρα σε κάθε καρτέλα.

4η δραστηριότητα :

« Τσάι με τη Βασίλισσα της Αγγλίας »

Προστάδιο

Τα παιδιά παρακολούθησαν βίντεο με αποσπάσματα από τη βασίλισσα της Αγγλίας. Ακολούθησε συζήτηση και η νηπιαγωγός εξήγησε στα παιδιά ότι ο θεσμός της βασιλείας δεν ισχύει σε αρκετές χώρες του κόσμου και μια μαθήτρια θυμήθηκε τη Γαλλική επανάσταση.

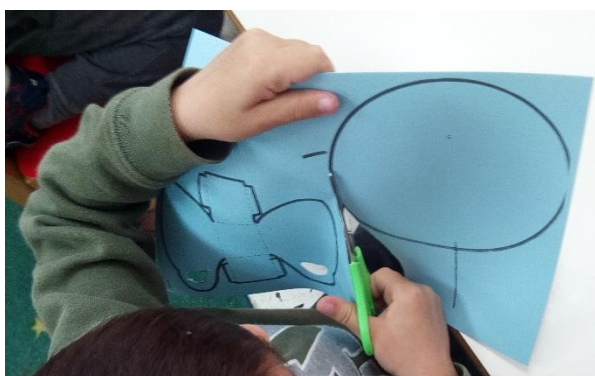
Στη συνέχεια έγινε συζήτηση για τη δομή μιας πρόσκλησης (περίσταση, μέρος, ημερομηνία, ώρα). Τα περισσότερα παιδιά ανέφεραν την πρόσκληση για πάρτι.

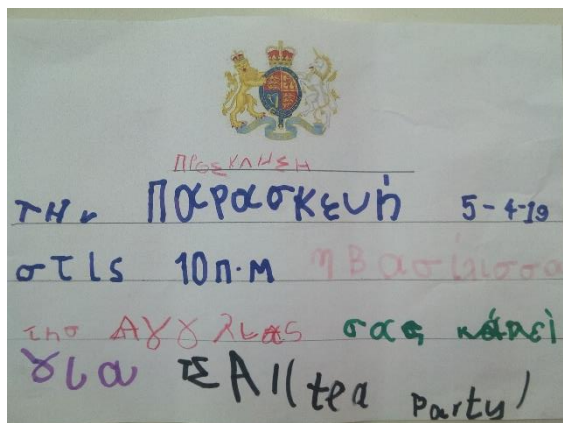
Κυρίως στάδιο

Διοργανώθηκε μια συζήτηση ώστε να σχεδιαστεί ένα πλάνο για τις δραστηριότητες που χρειάζονταν να πραγματοποιηθούν για να υλοποιηθεί *Το τσάι με τη βασίλισσα*. Τα παιδιά εκείνη τη μέρα θα φορούσαν τα καλά τους ρούχα, τα κορίτσια φόρεμα και τ' αγόρια πουκάμισο για να φορέσουν παπιγιόν και όλοι θα είχαν στέμματα. Επίσης θα χόρευαν σε ζευγάρια βαλς. Θα ακολουθούσε το γεύμα.

Στη συνέχεια τα παιδιά έγραψαν τη δική τους πρόσκληση. Η νηπιαγωγός την έβγαλε φωτοτυπία και κάθε παιδί πήρε ατομική.

Κάθε παιδί έκοψε και στόλισε το στέμμα του και την κούπα του.

Μεταστάδιο

Τη μέρας της υλοποίησης τα παιδιά κατέφθαναν ενθουσιασμένα στην τάξη με μεγάλη προσμονή για τη δραματοποίηση. Αφού φωτογραφήθηκαν και αποφασίστηκε ποιο κορίτσι θα είχε το ρόλο της Βασίλισσας, ξεκίνησε η διαδικασία. Τα παιδιά έμπαιναν στο παλάτι σε ζευγάρια, αφού πρώτα επιδείκνυαν την πρόσκλησή τους στον Simon και τον Cookie. Στη συνέχεια πήγαιναν για χαιρετισμό στη βασίλισσα, ακολούθησε ο χορός και η δραστηριότητα ολοκληρώθηκε με τη δοκιμή αγγλικών συνταγών (apple pie, lemon pie, scones) που είχαν ετοιμάσει τρεις μητέρες. Επίσης μια μητέρα έφερε φυσικό χυμό πορτοκάλι ο οποίος ήταν το τσάι των παιδιών.

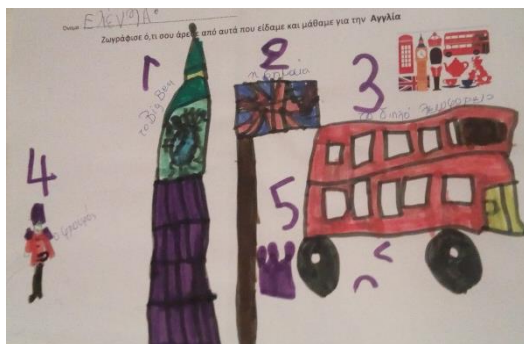
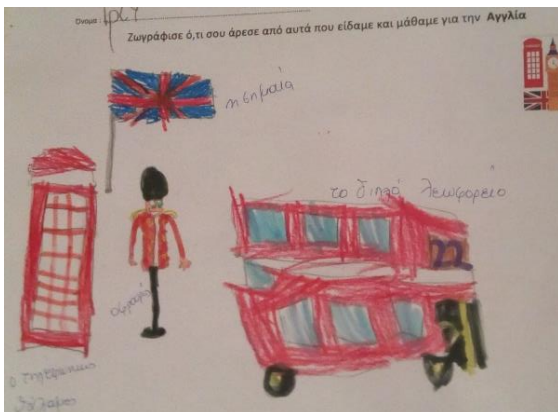

4^η δραστηριότητα

Ολοκλήρωση ενότητας – Γρίφος

Τα παιδιά ζωγράρισαν ό,τι τους άρεσε απ' όσα είδαν και έμαθαν για τη Μ. Βρετανία.

Στη συνέχεια άκουσαν στο πρόγραμμα μετάφρασης τη λέξη *Ειρήνη* και την αντέγραψαν στην καρτέλα με τη σημαία την οποία και χρωμάτισαν.

Η ενότητα ολοκληρώθηκε με το γρίφο για τη Μ. Βρετανία :

Λατρεύουν να το πίνουν στην Αγγλία. Τι είναι ; Το τσάι !!!

Το κορίτσι που απάντησε πρώτο επιβραβεύθηκε και προστέθηκε ένα ακόμη κομμάτι puzzle.

6.2.6 : Εφαρμογή της έκτης ενότητας – Γνωρίζοντας τη Δανία

Αναλυτικά οι δραστηριότητες :

1^η δραστηριότητα:

« Γνωρίζουμε τη Δανία »

Προστάδιο

Με βάση τις διερευνητικές ερωτήσεις, η νηπιαγωγός σχεδίασε και έδειξε στα παιδιά την παρουσίαση που είχε ετοιμάσει για τη Δανία. Με την τεχνική του παγώματος, σταματούσε στα σημεία που υπήρχαν σχόλια από τα παιδιά ή έκρινε η ίδια ότι έπρεπε να επεξηγήσει πιο λεπτομερώς κάποιες πληροφορίες. Για παράδειγμα ότι λόγω των ισχυρών ανέμων που επικρατούν στη χώρα οι Δανοί έχουν εκμεταλλευτεί την αιολική ενέργεια με ανεμογεννήτριες φροντίζοντας με αυτό τον τρόπο και το φυσικό περιβάλλον. Επίσης άκουσαν στο πρόγραμμα μετάφρασης τις λέξεις καλημέρα, καληνύχτα και γεια στα δανικά όπως και ένα χριστουγεννιάτικο τραγούδι.

Κυρίως στάδιο

Το φωτογραφικό υλικό από τις διαφάνειες τυπώθηκε και μοιράστηκε στα παιδιά για επεξεργασία. Αφού έκοψαν τις εικόνες, στην παρεούλα άρχισαν να ταξινομούν το υλικό. Οι κατηγορίες που προέκυψαν ήταν :

Αξιοθέατα, Χριστούγεννα, Βίκινγκς, Lego, ρούχα, Άντερσεν, διατροφή.

Ολοκλήρωσαν τη δραστηριότητα με την παρουσίαση της κάθε κατηγορίας από κάποια παιδιά.

Μεταστάδιο

Στο τέλος των παρουσιάσεων τα παιδιά βρήκαν ομοιότητες και διαφορές μεταξύ Ελλάδας, Δανίας, Μ. Βρετανίας, Γαλλίας, Ισπανίας και Ιταλίας :

- Η σημαία της Δανίας έχει σταυρό όπως και η ελληνική
- Τα δώρα τα φέρνει στη Δανία ο άγιος Βασίλης την παραμονή των Χριστουγέννων όπως στη Γαλλία και τη Μ. Βρετανία
- Το πάσχα παίζουν το κυνήγι των πασχαλινών αβγών .

- Τα Χριστούγεννα αντί για φλουρί βάζουν στο γλυκό ένα μεγάλο αμύγδαλο.
- Το Πάσχα τρώνε ψάρι και όχι αρνί.
- Η Δανία δεν έχει καθόλου βουνά και περιτριγυρίζεται από θάλασσα όπως και η Μ. Βρετανία.

2η δραστηριότητα :

« Γνωρίζω τον παραμυθά Χαν Κρίστιαν Άντερσεν »

Προστάδιο

Η νηπιαγωγός έκανε διερευνητικές ερωτήσεις για να διαπιστώσει αν τα παιδιά γνώριζαν τον Άντερσεν και τα παραμύθια του. Από τις ερωτήσεις διαπιστώθηκε ότι τα παιδιά δε γνώριζαν ποιος ήταν ήξεραν όμως καλά τα παραμύθια του, η μικρή γοργόνα, το ασχημόπαπο, ο μολυβένιος στρατιώτης, το κοριτσάκι με τα σπύρτα και η πριγκίπισσα και το μπιζέλι.

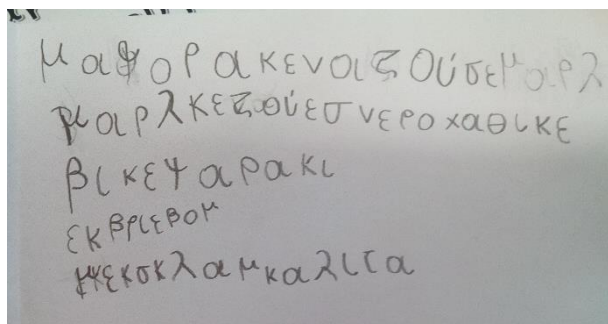
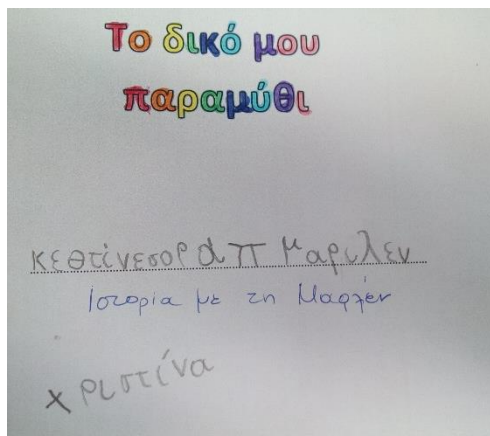
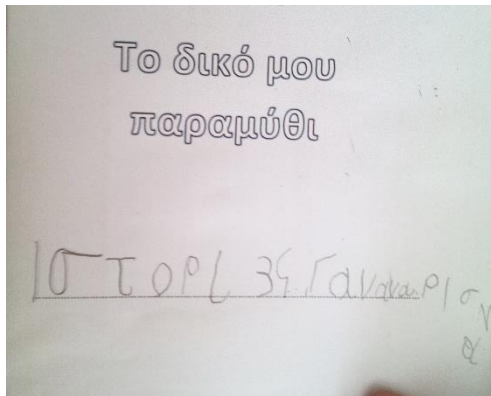
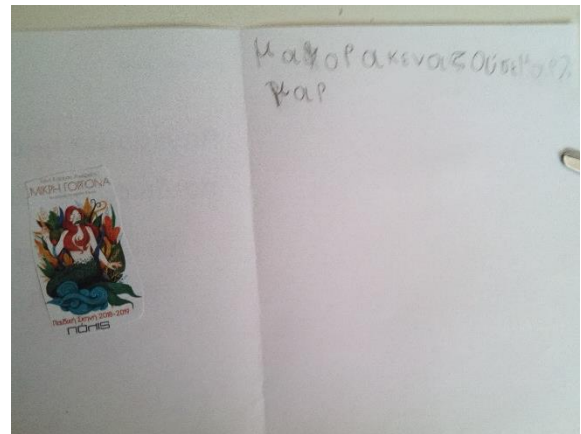
Κυρίως στάδιο

Η ερευνήτρια ζήτησε από τα παιδιά να της αφηγηθούν όσα από τα παραπάνω παραμύθια ήξεραν. Σε κάθε αφήγηση ακολουθούσε και μια μικρή συζήτηση για το νόημα και το μήνυμα που μπορεί να μετέδιδε το κάθε παραμύθι (δύναμη της αγάπης, πίστη, ειλικρίνεια, ευγένεια, ήρωες που αντέχουν τις δυσκολίες). Τέλος συζητήθηκε με ποιες εκφράσεις ξεκινάει και ολοκληρώνεται συνήθως ένα παραμύθι. (Μια φορά κι έναν καιρό... και Έζησαν αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα)

Μεταστάδιο

Στη συνέχεια δόθηκε σε κάθε παιδί φωτοτυπία με έξι εικόνες , μία του Άντερσεν και πέντε παραμυθιών του. Τα παιδιά αφού πρώτα τις έκοψαν, κλήθηκαν να τις κολλήσουν με τη σειρά που επιθυμούσαν. Με βάση αυτή τη σειρά έγραψαν μόνοι τους ή υπαγόρεψαν στη νηπιαγωγό το δικό τους παραμύθι. Επειδή αρκετά παιδιά δυσκολεύτηκαν να καταλάβουν τι ακριβώς ζητούσε η νηπιαγωγός από αυτά στη συγκεκριμένη δραστηριότητα, η νηπιαγωγός επανέλαβε τη δραστηριότητα στην ομάδα ακολουθώντας τις οδηγίες που είχε δώσει. Τα παιδιά έβαλαν στη σειρά τις εικόνες και έφτιαξαν με αυτές ένα ομαδικό παραμύθι.

3^η δραστηριότητα :

« Θυμήσου, θυμήσου !!! Πού είναι το ζευγάρι; (Παιχνίδι μνήμης) »

Προστάδιο

Η νηπιαγωγός με τα παιδιά συζήτησαν για την κατασκευή ενός επιτραπέζιου με αφορμή τον Άντερσεν και τα παραμύθια του. Προτάθηκε από τη νηπιαγωγό ένα παιχνίδι μνήμης.

Κυρίως στάδιο

Κάθε παιδί ζωγράφισε μια φωτοτυπία με διπλές εικόνες από έξι παραμύθια του Άντερσεν. Η νηπιαγωγός τα πλαστικοποίησε και τα παιδιά τα έκοψαν δημιουργώντας το ατομικό τους παιχνίδι. Για την τάξη η νηπιαγωγός εκτύπωσε εικόνες από έντεκα παραμύθια του Άντερσεν και μια φωτογραφία του. Τα έκοψε και τα έδωσε στα παιδιά για να παίξουν ομαδικά.

Μεταστάδιο

Οι εικόνες τοποθετήθηκαν ανάποδα σε τέσσερις εξάδες στη μοκέτα. Τα παιδιά κάθισαν κυκλικά και με τη σειρά προσπαθούσαν να θυμηθούν και να ανοίξουν τα ζεύγη των παραμυθιών.

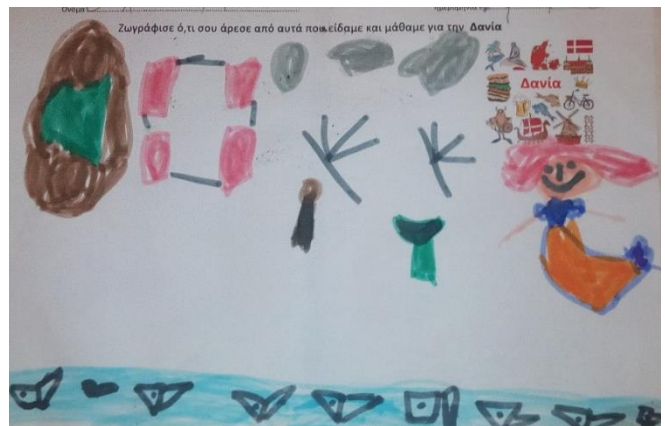
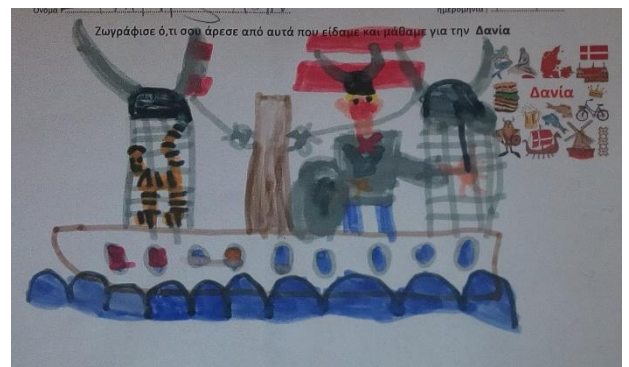
4^η δραστηριότητα

Ολοκλήρωση ενότητας – Γρίφος

Ολοκληρώνοντας την ενότητα τα παιδιά ζωγράρισαν ό,τι τους άρεσε και θυμήθηκαν από τη Δανία. Χρωμάτισαν τη σημαία της Δανίας και στη συνέχεια αντέγραψαν τη λέξη ειρήνη στα δανικά αφού πρώτα την είχαν ακούσει από το πρόγραμμα μετάφρασης. Τέλος η νηπιαγωγός είπε το γρίφο και έδωσε το επόμενο κομμάτι του puzzle.

« Αγαπημένος παραμυθάς της Δανίας και όλου του κόσμου. Ποιος είναι ; ; »

Ο Άντερσεν

6.2.7 : Εφαρμογή της εβδομης ενότητας – Γνωρίζοντας την Ολλανδία

1^η δραστηριότητα:

« Γνωρίζουμε την Ολλανδία »

Προστάδιο

Η νηπιαγωγός παρουσίασε στην τάξη το powerpoint για την Ολλανδία. Σε κάθε διαφάνεια ακολουθούσαν συζήτηση και διευκρινήσεις. Επίσης παρουσιάστηκαν βίντεο με τον ολλανδικό χορό. Στο πρόγραμμα μετάφρασης τα παιδιά άκουσαν και επανέλαβαν τις λέξεις καλημέρα, καληνύχτα και γεια. Στη συνέχεια η νηπιαγωγός έδωσε στα παιδιά τις εικόνες να τις κόψουν και να τις ταξινομήσουν.

Κυρίως στάδιο

Τα παιδιά έκοψαν τις εικόνες και τις χώρισαν βάζοντας κριτήρια. Έτσι έφτιαξαν ομάδες για τα μνημεία, τα αξιοθέατα, τις γιορτές, τα φαγητά και τα γλυκά και τους ζωγράφους.

Μεταστάδιο

Με τη βοήθεια του βίντεο για τον παραδοσιακό χορό, οι μαθητές/-τριες έμαθαν τη χορογραφία την οποία και χόρεψαν τη μέρα για την Ολλανδία.

2^η δραστηριότητα :

« Φτιάχνουμε ολλανδικά καπέλα, τουλίπες και ανεμόμυλους »

Προστάδιο

Από την παρουσίαση για την Ολλανδία τα παιδιά είχαν δει εικόνες με ολλανδικά καπέλα, τουλίπες και ανεμόμυλους. Στη συνέχεια ακολούθησε συζήτηση με ποια υλικά από αυτά που γνώριζαν μπορούσαν να φτιάξουν τις κατασκευές.

Κυρίως στάδιο

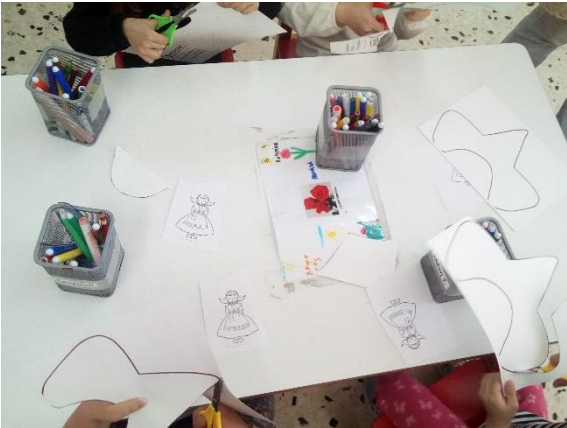
Όταν είχαν αποφασιστεί τα υλικά τα παιδιά προχώρησαν στην υλοποίηση των κατασκευών. Πρώτα φτιάχτηκαν τα καπέλα και στη συνέχεια, χρωμάτισαν τη ζωγραφιά που κόλλησαν ως διακοσμητικό. Η νηπιαγωγός παρουσίασε την κατασκευή της χάρτινης τουλίπας και κάθε νήπιο έκοβε το χαρτόνι με το χρώμα της επιλογής του. Τέλος κατασκευάστηκαν οι ανεμόμυλοι σε ισοθερμικό ποτήρι το οποίο και έβαψαν τα παιδιά ατομικά. Όταν στέγνωσε σχεδίασαν και έβαψαν την πόρτα και τα παράθυρα. Με τη βοήθεια της νηπιαγωγού έφτιαξαν τα φτερά του μύλου και τα τοποθέτησαν στην κατασκευή τους.

Μεταστάδιο

Σε μια γωνιά της τάξης στήθηκε ένα σκηνικό με ανεμόμυλους, τουλίπες και ποτάμια. Την ημέρα για την Ολλανδία τα παιδιά φόρεσαν τα καπέλα τους όταν χόρεψαν τον χορό.

3^η δραστηριότητα :

« Στον ανεμόμυλο, πρώτος ποιος θα φτάσει; »

Προστάδιο

Η νηπιαγωγός συζήτησε με τα παιδιά για το επιτραπέζιο που θα έφτιαχναν για την Ολλανδία. Τα παιδιά αποφάσισαν να χρησιμοποιήσουν στο παιχνίδι ανεμόμυλους και τουλίπες που χαρακτηρίζουν την Ολλανδία. Στο διαδίκτυο με τη βοήθεια της νηπιαγωγού τα παιδιά αναζήτησαν ιδέες για χειροποίητα παιχνίδια. Σε αρκετά άρεσε η ιδέα να προχωράνε τα πιόνια τους πάνω σε τετράγωνα ή άλλα σχήματα. Τελικά αποφάσισαν να χρησιμοποιήσουν το εξάγωνο σχήμα. Στη συνέχεια συζητήθηκαν οι οδηγίες και ο στόχος του παιχνιδιού. Νικητής θα ήταν όποιος έφτανε πρώτος στο τέλος της διαδρομής. Για να έχει πιο ενδιαφέρον η διαδρομή επινοήθηκαν εξάγωνα με επιβράβευση ή συνέπεια (όπως στο φιδάκι που ανέφερε ένας μαθητής).

Κυρίως στάδιο

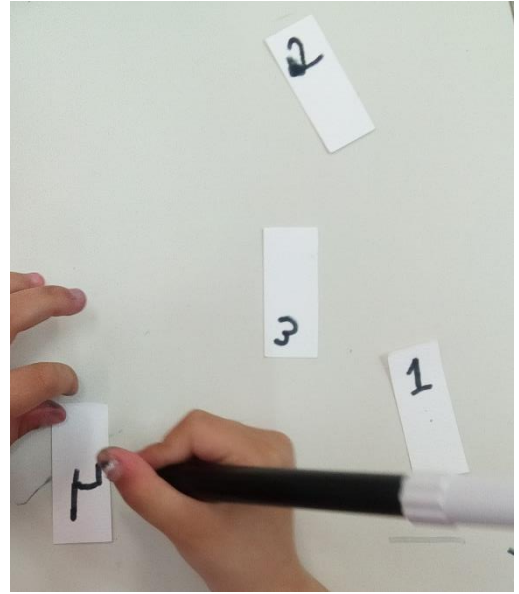
Με τη βοήθεια της νηπιαγωγού σχεδίασαν το παιχνίδι στο πρόγραμμα word. Βρήκαν στο διαδίκτυο εικόνες για τα εξάγωνα (τουλίπα - βήματα μπροστά, ανεμόμυλος – βήματα πίσω), το ζωγράρισαν και η νηπιαγωγός το πλαστικοποίησε. Για ζάρι χρησιμοποιήθηκε ένας ανεμόμυλος όπου σε κάθε φτερό έγραψαν τους αριθμούς 1-4. Για πιόνια έφτιαξαν και πλαστικοποίησαν τέσσερις τουλίπες που τις έβαλαν σε βάση από πηλό για να τις μετακινούν.

Μεταστάδιο

Όταν ήταν όλα έτοιμα τα παιδιά έπαιζαν το παιχνίδι.

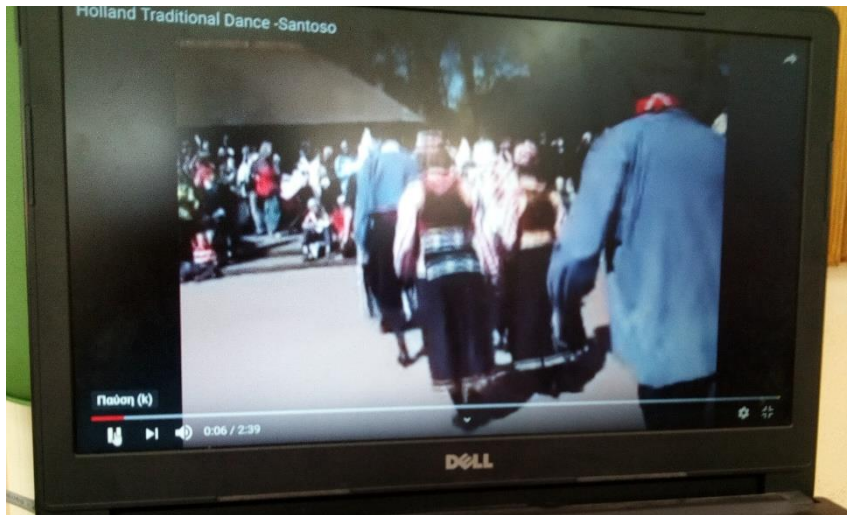

4^η δραστηριότητα :

« Ολλανδία και χορός...»

Προστάδιο

Στο youtube τα παιδιά είδαν το χορό Santoso. Συζήτησαν γι' αυτό και τους θύμισε στις χορογραφίες την ταραντέλα από την Ιταλία.

Κυρίως στάδιο

Τα παιδιά με τη βοήθεια της νηπιαγωγού έφτιαξαν τις χορογραφίες.

Μεταστάδιο

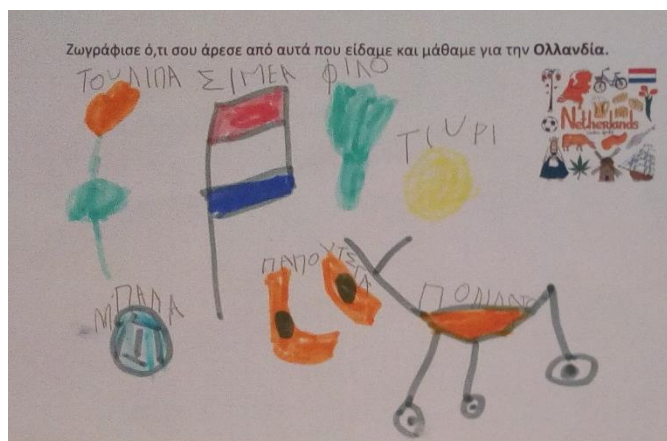
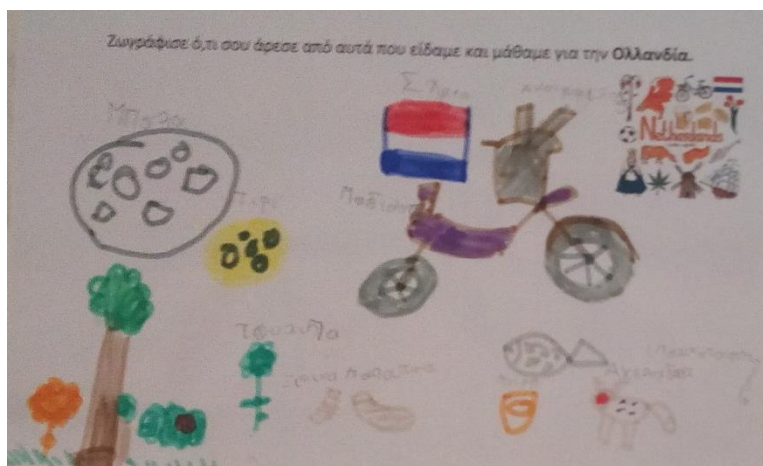
Τη μέρα για την Ολλανδία φόρεσαν τα καπέλα τους και χόρεψαν το χορό.

5^η δραστηριότητα

Ολοκλήρωση ενότητας – Γρίφος

Στην ολοκλήρωση της ενότητας ζωγράρισαν ό,τι τους άρεσε.

Άκουσαν στο πρόγραμμα μετάφρασης τη λέξη ειρήνη και την αντέγραψαν, αφού πρώτα είχαν χρωματίσει τη σημαία της Ολλανδίας.

Τέλος το περιστέρι τους είπε το γρίφο και τους έδωσε ένα ακόμη κομμάτι του puzzle.

Γρίφος : Αγαπημένο μεταφορικό μέσο των Ολλανδών. Ποιο είναι;

Το ποδήλατο !!!

6.2.8 : Εφαρμογή της όγδοης ενότητας – Γνωρίζοντας τη Γερμανία

Αναλυτικά οι δραστηριότητες:

1^η δραστηριότητα :

« Γνωρίζουμε τη Γερμανία »

Προστάδιο

Στα παιδιά έγινε η παρουσίαση του powerpoint για τη Γερμανία. Σε κάθε διαφάνεια η νηπιαγωγός έκανε διερευνητικές ερωτήσεις και απαντούσε στις ερωτήσεις των παιδιών. Στη συνέχεια άκουσαν στο πρόγραμμα μετάφρασης τις λέξεις καλημέρα καληνύχτα , γεια και προσπάθησαν να τις επαναλάβουν. Επίσης είδαν τον παραδοσιακό χορό πόλκα. Τέλος η νηπιαγωγός έδωσε στα παιδιά να κόψουν τις εικόνες.

Κυρίως στάδιο

Στην παρευούλα τα παιδιά ταξινόμησαν τις φωτογραφίες για τον πίνακα αναφοράς και έφτιαξαν τις παρακάτω ομάδες : μνημεία, αξιοθέατα, διατροφή, φρου φρου, συνθέτες , ποδόσφαιρο, πόλκα και έθιμα.

Μεταστάδιο

Τη μέρα για τη Γερμανία, τα παιδιά έφαγαν γερμανικά φαγητά(βουαρικά τυρομπισκότα) και γλυκά (χριστουγεννιάτικα μπισκότα σοκολάτας και ρολά κανέλας), «έπαιξαν» κλασσική μουσική με τα όργανα που κατασκεύασαν και χόρεψαν πόλκα.

2η δραστηριότητα :

« Γνωρίζω την κλασσική μουσική με τον Μπαχ, τον Μπετόβεν και το Βάγκνερ φτιάχνω μουσικά όργανα και ορχήστρα.»

Προστάδιο

Στο youtube παρακολούθησαν τα βίντεο για τους συνθέτες. Παράλληλα άκουσαν και ένα μελωδικό κομμάτι από κάθε συνθέτη. (Μπαχ - Organ Toccata and fugue BWV 565, Μπετόβεν -Für Elise, Βάγκνερ -Η επίθεση των Βαλκυριών) έγιναν διερευνητικές ερωτήσεις και καθώς ελάχιστα παιδιά γνώριζαν την κλασσική μουσική η νηπιαγωγός έδωσε κάποιες πληροφορίες. Για να γίνει πιο ενδιαφέρον στα παιδιά χρησιμοποίησε μια κούκλα κουκλοθεάτρου η οποία έδινε της πληροφορίες και έκανε τις ερωτήσεις. Αυτή έμαθε και στα παιδιά το τραγούδι για τις επτά νότες και τους έδειξε το κλειδί του Σολ.

Κυρίως στάδιο

Τα παιδιά είδαν βίντεο με κονσέρτα κλασικής μουσικής και η νηπιαγωγός εστίασε στα μουσικά όργανα που συναντάει κάποιος σε μια ορχήστρα. Στη συνέχεια η ομάδα αποφάσισε να κατασκευάσει κάποια μουσικά όργανα για να σχηματίσει τη δική της ορχήστρα. Τα όργανα που έφτιαξαν ήταν βιολί, άρπα, πιάνο και φλάουτο.

Μεταστάδιο

Όταν ολοκλήρωσαν τα μουσικά τους όργανα τα παιδιά « έπαιξαν» με αυτά σε μια ορχήστρα στην τάξη.

3^η δραστηριότητα:

« Όργανα και Ντορεμί »

Προστάδιο

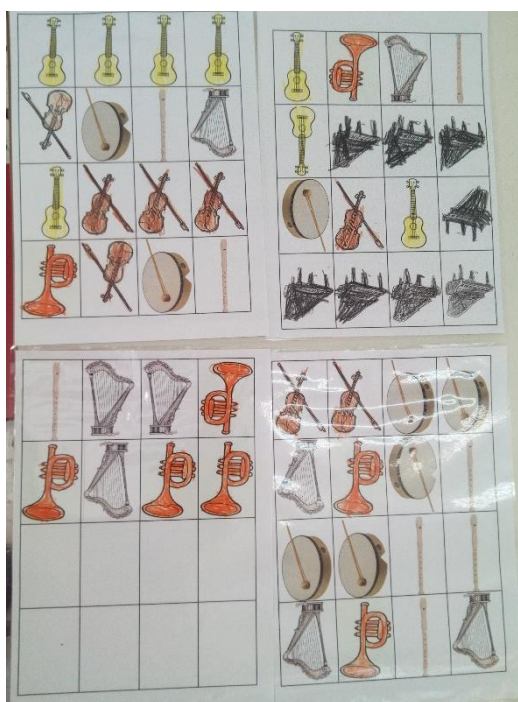
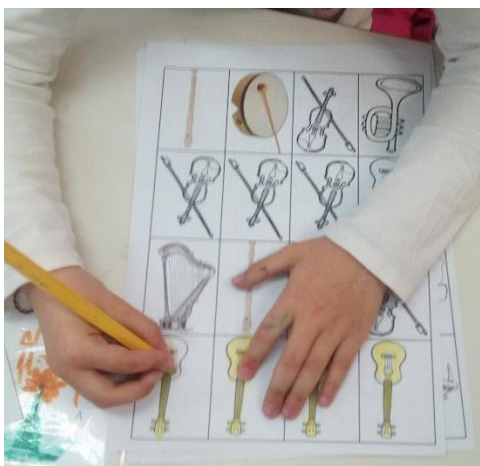
Ένα απ' τα αγαπημένα παιχνίδια των παιδιών στο νηπιαγωγείο είναι τα ντόμινο. Η νηπιαγωγός πρότεινε στα παιδιά αν θέλουν να φτιάξουν το δικό τους ντόμινο με μουσικά όργανα που είδαν στην ορχήστρα και άλλα που γνωρίζουν. Τα παιδιά συμφώνησαν και διάλεξαν να ζωγραφίσουν πιάνο, κιθάρα, βιολί, ταμπουρίνο, φλογέρα, άρπα, τύμπανο.

Κυρίως στάδιο

Η νηπιαγωγός ετοίμασε τις φωτοτυπίες με τα μουσικά όργανα και τα παιδιά τις χρωμάτισαν.

Μεταστάδιο

Όταν οι καρτέλες είχαν πλαστικοποιηθεί τις έκοψαν και το παιχνίδι ξεκίνησε.

4η δραστηριότητα :

« Πόλκα και ακορντεόν »

Προστάδιο

Τα παιδιά ξαναείδαν το βίντεο της πόλκας και γνώρισαν το ακορντεόν.

Κυρίως στάδιο

Με βάση το βίντεο δοκίμαζαν τις φιγούρες που έβλεπαν μέχρι να καταλήξουν στις φιγούρες που μπορούσαν να εκτελέσουν.

Στη συνέχεια για να φτιάξουν το ακορντεόν, ζωγράρισαν ό, τι ήθελαν σε ένα Α4 και μετά το δίπλωσαν σαν βεντάλια, έκοψαν σε μαύρο χαρτόνι τα πλαϊνά τμήματα και με δαχτυλομπογιά άσπρη ζωγράρισαν τα πλήκτρα. Όταν η μπογιά στέγνωσε κόλλησαν τα κομμάτια και ολοκλήρωσαν το ακορντεόν.

Μεταστάδιο

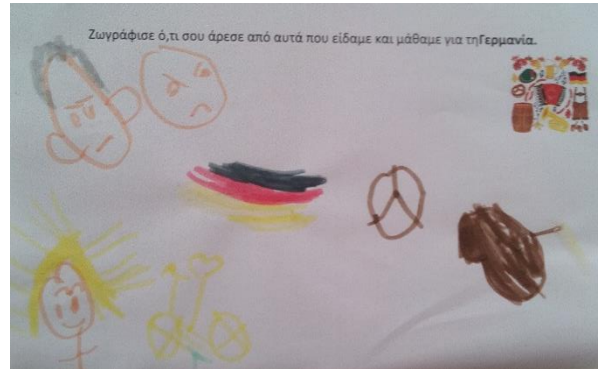
Το χορευτικό παρουσιάστηκε τη μέρα για την Γερμανία.

5^η δραστηριότητα

Ολοκλήρωση ενότητας – Γρίφος

Ολοκληρώνοντας την ενότητα για τη Γερμανία τα νήπια ζωγράρισαν ό,τι τους άρεσε.

Χρωμάτισαν τη γερμανική σημαία στην καρτέλα, άκουσαν τη λέξη ειρήνη στα γερμανικά και την αντέγραψαν.

Στο τέλος βρήκαν την απάντηση στο γρίφο του περιστεριού και κέρδισαν άλλο ένα κομμάτι puzzle.

Γρίφος : Πώς λέγεται το γερμανικό κουλούρι ;;;
« Μπρέτσελ»

6.2.9 : Εφαρμογή της ένατης ενότητας – Γνωρίζοντας τη Ρωσία

Αναλυτικά οι δραστηριότητες :

1^η δραστηριότητα:

« Γνωρίζουμε τη Ρωσία»

Προστάδιο

Τη Δευτέρα που είχαμε ορίσει η νηπιαγωγός παρουσίασε στην τάξη το powerpoint για τη Ρωσία. Σε κάθε διαφάνεια υπήρχε σχολιασμός και ερωτήσεις και από τη νηπιαγωγό και από τα παιδιά. Επίσης είδαν βίντεο για το ρωσικό χορό Καλίνκα και παρακολούθησαν το ρώσικο παραμύθι « Η βατραχίνα, τσαρίνα». Στο πρόγραμμα μετάφρασης άκουσαν τις λέξεις καλημέρα, καληνύχτα , γεια. Στο τέλος η νηπιαγωγός μοίρασε τις εικόνες για τον πίνακα αναφοράς.

Κυρίως στάδιο

Τα παιδιά έκοψαν τις εικόνες και έφτιαξαν τον πίνακα αναφοράς σχηματίζοντας τις εξής ομάδες: μνημεία, αξιοθέατα, φαγητά και γλυκά , στολές, νομίσματα, μπάμπουσκες. Με την ολοκλήρωση του πίνακα τα παιδιά ανακάλεσαν τις γνώσεις τους από τις προηγούμενες χώρες και βρήκαν ομοιότητες και διαφορές μεταξύ της Ρωσίας και των προηγούμενων χωρών :

- Η σημαία της Γαλλίας της Ολλανδίας και της Ρωσίας έχουν τα ίδια χρώματα.
- Η σημαία της Ρωσίας και της Ολλανδίας έχουν και τα ίδια οριζόντια ορθογώνια.
- Η Ρωσία είναι η μεγαλύτερη χώρα της Ευρώπης.
- Οι Ρώσοι κάνουν το σταυρό τους με τρία δάχτυλα όπως και οι Έλληνες.
- Έχουν γράμματα που μοιάζουν και με τα ελληνικά και με των άλλων χωρών.
- Έχουν σουβλάκι από αρνί.
- Έχουν πολλές σούπες όπως στη Γαλλία.
- Έχουν απόκριες.

Μεταστάδιο

Τη μέρα που ήταν αφιερωμένη στη Ρωσία, τα παιδιά χόρεψαν το ρωσικό χορό Καλίνκα, μίλησαν ρώσικα στις μπάμπουσκες και δοκίμασαν ρώσικα φαγητά (πιροσκι με πατάτα, μπλινί- τηγανίτες) και γλυκά (bulochki)

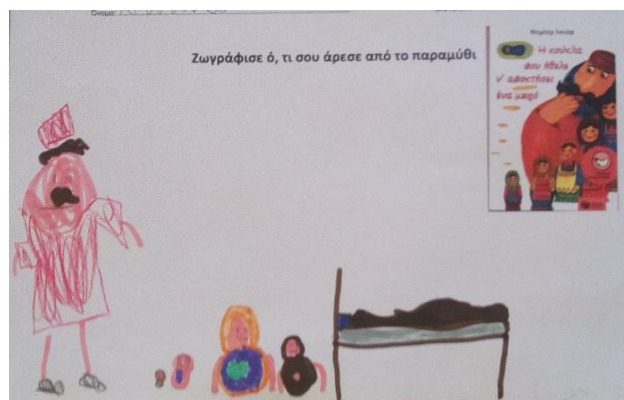
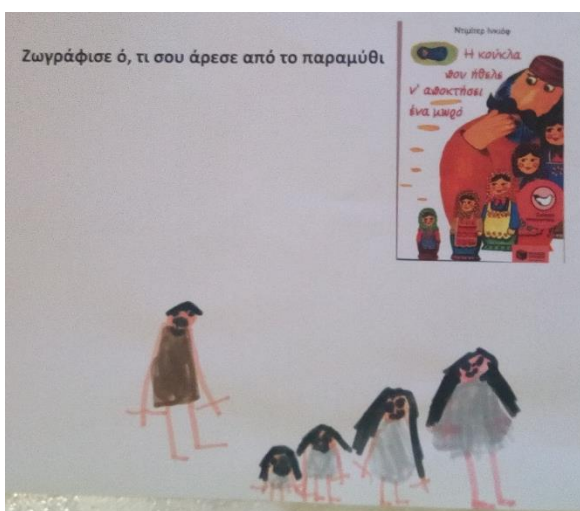
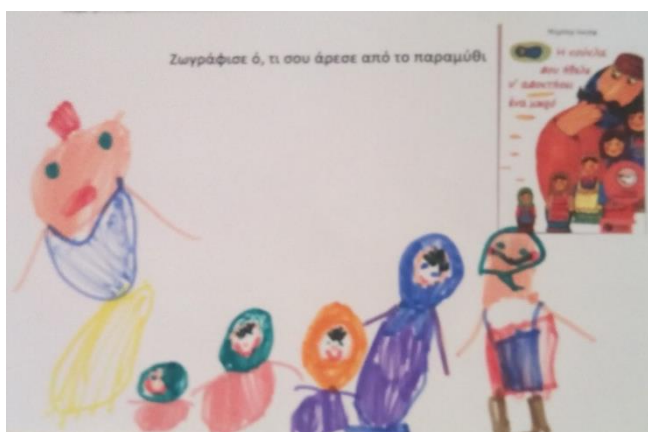

2η δραστηριότητα :

« Η κούκλα που ήθελε να αποκτήσει μωρό – Ρώσικο παραμύθι - Κατασκευή μπάμπουσκας»

Προστάδιο

Η νηπιαγωγός διάβασε το παραμύθι στα παιδιά. Συνέχισε με ερωτήσεις κατανόησης και σχολιασμού από τα παιδιά. Στο τέλος τα παιδιά ζωγράφισαν ό,τι τους άρεσε από το παραμύθι.

Κυρίως στάδιο

Στο διαδίκτυο οι μαθητές είδαν μπάμπουσκες με διάφορα υλικά και τεχνικές. Αποφάσισαν να φτιάξουν μπάμπουσκα σε χαρτόνι το οποίο θα χρωμάτιζαν και θα έκοβαν και με ένα καλαμάκι θα έκαναν τη μπάμπουσκα κούκλα για κουκλοθέατρο.

Μεταστάδιο

Όταν όλα τα παιδιά κατασκεύασαν την ατομική τους μπάμπουσκα, σε ζευγάρια έπαιξαν ένα αυτοσχέδιο σκετσάκι. Για να διασφαλιστεί ίσος χρόνος σε κάθε ζευγάρι χρησιμοποιήθηκε μια κλεψύδρα.

3^η δραστηριότητα :

« Μπάμπουσκες »

Προστάδιο

Το θέμα της μπάμπουσκας επιλέχθηκε για το επιτραπέζιο που θα κατασκεύαζαν στο νηπιαγωγείο. Τα παιδιά συζήτησαν και αποφάσισαν πως θα έφτιαχναν και πως θα έπαιζαν το επιτραπέζιο.

Κυρίως στάδιο

Στο παιχνίδι θα έπαιζαν τέσσερις παίκτες. Κάθε παίκτης θα είχε μπροστά του έξι μπάμπουσκες διαφορετικού μεγέθους. Τα παιδιά χρωμάτισαν σε χαρτόνι 24 μπάμπουσκες. Τα παιδιά δούλεψαν προσεκτικά ώστε οι μπάμπουσκες που ανήκαν στην ίδια ομάδα να έχουν τα ίδια χρώματα. Στη συνέχεια τις έκοψαν, τις κόλλησαν σε βάση και έγραψαν σε κάθε μία τους αριθμούς 1-6.

Μεταστάδιο

Όταν η προετοιμασία είχε τελειώσει τα παιδιά έπαιζαν το επιτραπέζιο. Νικητής ήταν αυτός που θα έβγαζε πρώτος και τις έξι μπάμπουσκες και θα τις ταξινομούσε ανά μέγεθος.

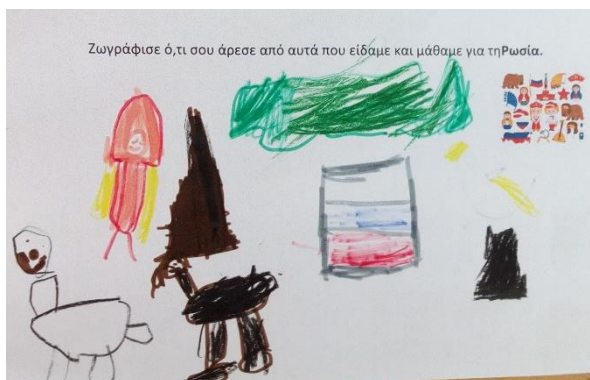
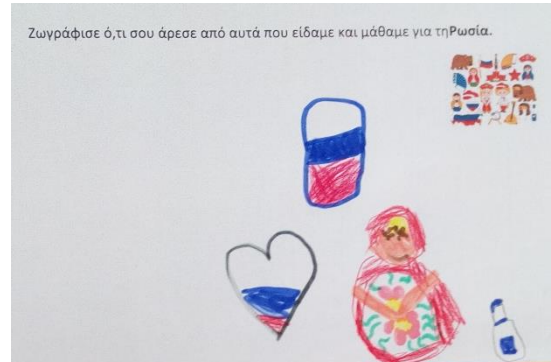
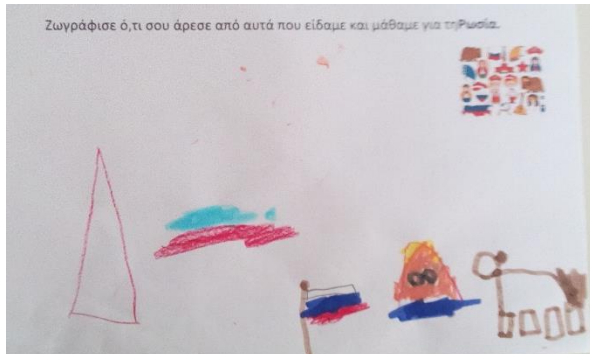

4^η δραστηριότητα

Ολοκλήρωση ενότητας – Γρίφος

Η ενότητα ολοκληρώθηκε με τα παιδιά να ζωγραφίζουν ό, τι τους άρεσε από τη Ρωσία.

Στη συνέχεια χρωμάτισαν τη σημαία και αντέγραψαν τη λέξη ειρήνη που προηγουμένως είχαν ακούσει στο πρόγραμμα μετάφρασης.

Η ενότητα ολοκληρώθηκε με το γρίφο και το κομμάτι του puzzle.

Γρίφος : « Ποιο γλυκό τρώνε τις απόκριες στη Ρωσία;»

Τηγανίτες

6.2.10 : Εφαρμογή δέκατης ενότητας- Γνωρίζοντας την Ελλάδα - Δραστηριότητες ανάκλησης γνώσης και κλεισίματος

1^η δραστηριότητα:

« Γνωρίζουμε την Ελλάδα »

Προστάδιο

Τα παιδιά έφεραν το υλικό για την Ελλάδα και στη συνέχεια είδαν την παρουσίαση που τους είχε ετοιμάσει η νηπιαγωγός. Σε κάθε διαφάνεια υπήρχαν ερωτήσεις από την ερευνητριά και σχόλια από τους μαθητές. Τέλος έκοψαν τις εικόνες.

Κυρίως στάδιο

Στην παρεούλα ταξινόμησαν το υλικό και έφτιαξαν τις παρακάτω ενότητες: μνημεία, αξιοθέατα, ιστορία, στολές, φαγητά, έθιμα, , παιδικά. Στο τέλος έκαναν σύγκριση για ομοιότητες και διαφορές της Ελλάδας με τις χώρες που γνώρισαν. Ενδεικτικά αναφέρονται :

- Η σημαία της Ελλάδας έχει σταυρό όπως και της Δανίας.
- Η Ελλάδα έχει τον ίδιο σχεδόν καιρό με την Ιταλία και την Ισπανία.
- Τα δώρα τα φέρνει ο Άγιος Βασίλης όπως στη Μ.Βρετανία, στη Δανία, στην Ολλανδία και στη Ρωσία.
- Η Ελλάδα έχει τα περισσότερα νησιά.
- Το κρυφτό, το κουτσό, τα αγαματάκια είναι παιχνίδια που τα έπαιζαν σε όλες τις χώρες.

Ορίστηκε η μέρα για την ολοκλήρωση του προγράμματος.

Μεταστάδιο

Την τελευταία μέρα τα παιδιά άκουσαν τραγούδια που είχαν μάθει και χόρεψαν παραδοσιακούς χορούς από τις χώρες που είχαν γνωρίσει. Για να γίνει πιο παιγνιώδης η διαδικασία η νηπιαγωγός ζητούσε από τα παιδιά να σηκώσουν από το περιστέρι τους τη σημαία της χώρας που ακουγόταν το τραγούδι. Τέλος έπαιξαν με τα επιτραπέζια που είχαν κατασκευάσει.

2η δραστηριότητα :

« Ψάρεμα στην Ευρώπη !!! »

Προστάδιο

Η νηπιαγωγός τοποθέτησε στην παρεούλα τους πίνακες αναφοράς από όλες τις χώρες ώστε να βοηθήσει τα νήπια να ανακαλούν τις πληροφορίες από κάθε χώρα. Ακολούθησε συζήτηση για το πρόγραμμα και τα συναισθήματα που τους προκάλεσε.

Κυρίως στάδιο

Στη συνέχεια συζητήθηκε η κατασκευή ενός επιτραπέζιου για την Ευρώπη. Η νηπιαγωγός τους πρότεινε να φτιάξουν ένα επιτραπέζιο – ψάρεμα και συζήτησαν την υλοποίησή του. Για κάθε χώρα τα παιδιά χρωμάτισαν έξι εικόνες. Η νηπιαγωγός τις πλαστικοποίησε και τα παιδιά έβαλαν μεταλλικό συνδετήρα. Στη συνέχεια τα παιδιά με τη νηπιαγωγό κατασκεύασαν τα καλάμια για το ψάρεμα στα οποία η νηπιαγωγός τοποθέτησε ένα μαγνήτη.

Μεταστάδιο

Όταν ετοιμάστηκε το επιτραπέζιο τα παιδιά συγκεντρώθηκαν στην παρεούλα για να το παίξουν. Με λάχνισμα αποφασίστηκαν οι 9 παίκτες και ξεκίνησαν το παιχνίδι. Νικητής ήταν το παιδί που «ψάρεψε» πρώτο τις εικόνες της χώρας που είχε διαλέξει.

4^η δραστηριότητα

Ολοκλήρωση ενότητας – Γρίφος

Τα παιδιά ζωγράρισαν ό,τι τους άρεσε από όλο το πρόγραμμα και ολοκλήρωσαν το ατομικό τους περιστέρι με τη σημαία της Ελλάδας και την αντιγραφή της λέξης Ειρήνης.

Βρήκαν την απάντηση στο γρίφο του περιστεριού, πήραν το τελευταίο κομμάτι του puzzle και σχημάτισαν την εικόνα.

Γρίφος : Από ποιον θεό πήρε το όνομά της η πρωτεύουσα της Ελλάδας ;
Απ' τη θεά Αθηνά!!!

7. Αποτίμηση του πιλοτικού προγράμματος

7.1. Μεθοδολογικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν

Για να αποτιμηθεί η πιλοτική εφαρμογή πιο έγκυρα και ολοκληρωμένα και για να μπορεί η ερευνήτρια να αξιολογεί με περισσότερη ακρίβεια τους καθορισμένους στόχους και τις επιδιώξεις, όπως επίσης και να ανατροφοδοτείται η ίδια χρησιμοποιήθηκαν τα εξής αξιολογικά εργαλεία :

- ❖ Το ημερολόγιο της ερευνήτριας/ εκπαιδευτικού
- ❖ Η αξιολόγηση κάθε ενότητας από τους μαθητές (feedback / ανατροφοδότηση)
- ❖ Το ερωτηματολόγιο ικανοποίησης νηπίων και γονέων μετά την ολοκλήρωση της παρέμβασης.

7.1.1. Το ημερολόγιο

Αναλυτικότερα, το ημερολόγιο της εκπαιδευτικού, αναφορικά με τη μορφή του, βασίστηκε στις «ερωτήσεις για τήρηση ημερολογίου» (questions for journal keeping) των Richard και Lockhart (1994) και μέσω αυτού επιχειρήθηκε η διερεύνηση των παρακάτω πεδίων:

A) Διδακτική διδασκαλία

1. Ποια σημεία του μαθήματος ήταν επιτυχή; Ποια λιγότερο επιτυχή;
2. Τι διδακτικές μέθοδοι και τι διδακτικά μέσα χρησιμοποιήθηκαν; Πόσο αποτελεσματικά ήταν;

B) Μαθητές και συμπεριφορά

3. Τι άρεσε στους μαθητές;
4. Σε τι δυσκολευτήκαν οι μαθητές;
5. Σε τι δεν ανταποκρίθηκαν ή σημείωσαν λιγότερο ενδιαφέρον;

Γ) Στάση της εκπαιδευτικού στο πλαίσιο της παρέμβασης

6. Τι θα μπορούσε να αλλάξει στη διδασκαλία;

Δ) Μαθησιακά αποτελέσματα του προγράμματος

7. Τι πιστεύω ότι έμαθαν οι μαθητές.

7.1.2. Ανατροφοδοτική αξιολόγηση από τους μαθητές (feedback/ ανατροφοδότηση)

Στο πιλοτικό πρόγραμμα «Γνωρίζω την Ευρώπη μέσα από το παιχνίδι» κρίθηκε σκόπιμο να χρησιμοποιηθεί και η ανατροφοδοτική αξιολόγηση από τους μαθητές. Λόγω της ηλικίας των μαθητών και για οικονομία χρόνου από την ερευνήτρια το ερωτηματολόγιο συμπληρωνόταν στο σπίτι με τη βοήθεια των γονιών. Στο τέλος κάθε ενότητας οι μαθητές έφεραν συμπληρωμένη μία φόρμα με 4 ερωτήσεις η οποία περιλάμβανε τέσσερα ανοιχτού τύπου ερωτήματα.

- α) Τι μου άρεσε περισσότερο;
- β) Τι θα άλλαζα;
- γ) Τι έμαθα;
- δ) Πώς ένιωσα;

Η ανάλυση από την ανατροφοδοτική αξιολόγηση κάθε ενότητας παρουσιάζεται παρακάτω. Η ερευνήτρια/ εκπαιδευτικός μπορούσε έτσι, να αντιλαμβάνεται λάθη, παραλείψεις, αλλά και τι ήταν αυτό που λειτούργησε καλά ώστε να το συμπεριλάβει μελλοντικά.

7.1.3. Ερωτηματολόγιο ικανοποίησης των νηπίων και των γονιών τους.

Η τελική αξιολόγηση του πιλοτικού προγράμματος θεωρήθηκε σημαντικό να ανατεθεί στους μαθητές/ -τριες και στους γονείς τους, οι οποίοι κλήθηκαν να συμπληρώσουν ένα ερωτηματολόγιο ικανοποίησης το οποίο κατασκευάστηκε από την ερευνήτρια/ εκπαιδευτικό.

Ήταν ένα ερωτηματολόγιο που ζητούσε από τους μαθητές/ -τριες και τους γονείς τους να εκφράσουν τα συναισθήματά τους για τη συμμετοχή στο πρόγραμμα και να ανακαλέσουν γνώσεις και πληροφορίες από το πρόγραμμα στο οποίο συμμετείχαν. Περιείχε ποικιλία ερωτήσεων (ανοιχτού - κλειστού τύπου, διαβαθμισμένες πολλαπλής επιλογής) και ήταν ηλεκτρονικό ώστε η διαδικασία να έχει κάποιο επιπλέον ενδιαφέρον για τους μαθητές/ -τριες και την ανωνυμία στους γονείς.

Τα ερωτηματολόγια συμπλήρωσαν το σύνολο των συμμετεχόντων στο πιλοτικό πρόγραμμα και οι απόψεις τους αναλύονται παρακάτω.

7.2. Αποτελέσματα

7.2.1 Αποτελέσματα ημερολογιακών καταγραφών για την 1^η ενότητα- Μύθος της Ευρώπης:

A) Διδακτική διδασκαλία

1. Ποια σημεία του μαθήματος ήταν επιτυχή; Ποια λιγότερο επιτυχή;

Η προσεκτική ανάγνωση του ημερολογίου κατέδειξε ότι τα περισσότερα σημεία του μαθήματος ήταν επιτυχή λόγω κυρίως του βιωματικού χαρακτήρα των δραστηριοτήτων. Στις δραστηριότητες που αναφέρθηκαν τα παιδιά δούλεψαν ομαδικά αλλά και ατομικά. Οπότε ήταν και ατομική πρόκληση γι' αυτά ή ολοκλήρωση της κάθε δραστηριότητας. Η επαφή των παιδιών με έργα τέχνης και ζωγράφους, η εισαγωγή κάποιων τεχνικών ορολογιών όπως π.χ *τεχνοτροπία*, έγινε για πρώτη φορά τόσο διεξοδικά και τους δυσκόλεψε στον να παρατηρούν τα έργα και να τα αναλύουν με πιο επιστημονικά κριτήρια. Ιδιαίτερα η προσπάθεια να αποτυπώσουν με πηλό τη μορφή ενός ταύρου δυσκόλεψε όλα τα παιδιά που το επέλεξαν, απογοητεύτηκαν και ζητούσαν συνεχώς την βοήθεια της νηπιαγωγού. Όλα τα παιδιά που επέλεξαν αυτή την τεχνική ζήτησαν στη συνέχεια να ζωγραφίσουν και με πινέλο. Η δραματοποίηση του μύθου είχε τη μεγαλύτερη επιτυχία καθώς τα παιδιά έδειξαν το μεγαλύτερο ενθουσιασμό. Οι αυτοσχέδιο διάλογοι δυσκόλεψαν τη δραστηριότητα αλλά τη λύση έδωσε ένα αγόρι όπου με ευκολία κατασκεύαζε τους διαλόγους.

2. Τι διδακτικές μέθοδοι και τι διδακτικά μέσα χρησιμοποιήθηκαν; Πόσο αποτελεσματικά ήταν;

Οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν στην 1^η ενότητα του όλου εγχειρήματος, ήταν κυρίως ομαδοσυνεργατικές και βιωματικές, επίσης αξιοποιήθηκαν εικόνες και βίντεο. Τα διδακτικά μέσα που χρησιμοποιήθηκαν ήταν η αφήγηση του μύθου, χάρτες, εικαστικές τέχνες και θεατρική αγωγή (δραματοποίηση, χορός). Ήταν αποτελεσματικά όπως αποδείχθηκε από την καθολική συμμετοχή των παιδιών, την αποτύπωση στις ζωγραφιές τους και την απόλαυση η έδειχναν όταν συμμετείχαν στη δραματοποίηση.

B) Μαθητές και συμπεριφορά

3. Τι άρεσε στους μαθητές;

Στους μαθητές άρεσε πολύ η ζωγραφική και η δραματοποίηση του μύθου.

4. Σε τι δυσκολευτήκαν οι μαθητές;

Δυσκολεύτηκαν να ανασυνθέσουν το μύθο βλέποντας τις εικόνες και να πλάσουν με πηλό τον ταύρο.

5. Σε τι δεν ανταποκρίθηκαν ή σημείωσαν λιγότερο ενδιαφέρον;

Δεν υπήρξε δραστηριότητα που δεν ανταποκρίθηκαν, απλά σημείωσαν λιγότερο ενδιαφέρον στην επεξεργασία του μύθου μέσα από τα έργα τέχνης των διαφόρων ζωγράφων.

Γ) Στάση της εκπαιδευτικού στο πλαίσιο της παρέμβασης

6. Τι θα μπορούσε να αλλάξει στη διδασκαλία;

Η έλλειψη ενδιαφέροντος για τα έργα τέχνης, αποτέλεσε κίνητρο για τη νηπιαγωγό ώστε να σχεδιάσει ξανά αυτή τη δραστηριότητα σε επόμενη ενότητα της παρέμβασης, φροντίζοντας να επιλέξει πιο λίγα έργα τέχνης με θεματικές ενότητες που να προκαλούν το ενδιαφέρον των παιδιών.

Δ) Μαθησιακά αποτελέσματα του προγράμματος

7.Τι πιστεύω ότι έμαθαν οι μαθητές.

Οι μαθητές/-τριες πέτυχαν σε μεγάλο βαθμό την κατάκτηση των γνωστικών, γλωσσικών/επικοινωνιακών και κοινωνικών δεξιοτήτων που είχε θέσει η ερευνήτρια στο σχεδιασμό της ενότητας. Ιδιαίτερα στη δραματοποίηση του μύθου ήταν απαραίτητη η συνεργασία των παιδιών σε όλα τα στάδια της υλοποίησης και έτσι προβλήματα συντονισμού, συνεργασίας, επικοινωνίας εντοπίστηκαν από την 1^η ενότητα του εγχειρήματος οπότε και αποφασίστηκαν εξ αρχής οι μέθοδοι που θ' ακολουθούσε η ομάδα για την επίλυση των διαφωνιών που θα προκύπταν. (συζήτηση με επιχειρήματα, απόφαση της πλειοψηφίας και λαχνίσματα)

7.2.2 : Αποτελέσματα ημερολογιακών καταγραφών για την δεύτερη ενότητα- Ιταλία

A) Διδακτική διδασκαλία

1. Ποια σημεία του μαθήματος ήταν επιτυχή; Ποια λιγότερο επιτυχή;

Μέσα από τη μελέτη των καταγραφών από το ημερολόγιο της νηπιαγωγού, αποδεικνύεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των δραστηριοτήτων χαρακτηρίζονται από επιτυχία. Στις δραστηριότητες που αναφέρθηκαν τα παιδιά δούλεψαν ομαδικά αλλά και ατομικά. Η πρώτη δραστηριότητα της ανακάλυψης και διερεύνησης του τρόπου ζωής των ιταλών, οι διατροφικές τους συνήθειες και κυρίως ό,τι αφορούσε στα παιδιά της ιταλίας κέντρισαν το ενδιαφέρον όλων των παιδιών. Ήθελαν να μάθουν αν οι συνομήλικοί τους έβλεπαν τα ίδια παιδικά, άκουγαν τα ίδια τραγούδια και έπαιζαν τα ίδια παιχνίδια. Έδειχναν μεγαλύτερο ενθουσιασμό όταν ανακάλυπταν συνήθειες που έμοιαζαν μ' αυτές της χώρας τους όπως τη γιορτή του καρναβαλιού. Η αποτύπωση του πίνακα ζωγραφικής με νερομπογιές τους δυσκόλεψε κυρίως στα σημεία που αναμειγνύονταν τα χρώματα όπως στο πρόσωπο με τα χαρακτηριστικά του. Στο σημείο αυτό πρότεινε η νηπιαγωγός να αφήνουν να στεγνώνει πρώτα το χρώμα στο πρόσωπο και στη συνέχεια να ζωγραφίζουν τα χαρακτηριστικά. Στο επιτραπέζιο επέλεξαν να παίξουν το παιχνίδι με την παραλλαγή του, γιατί δεν πετύχαιναν εύκολα το χρώμα που είχαν διαλέξει. Τη μέρα της γιορτής ήταν ενθουσιασμένα και έφαγαν όλα την πίτσα τους καθώς είχε τα υλικά που αυτά είχαν επιλέξει. Η παρουσίαση του χορευτικού της ταραντέλας στα

υπόλοιπα παιδιά του σχολείου, ενίσχυσε την αυτοπεποίθησή τους και μετά την ολοκλήρωσή του αρκετά παιδιά έδειχναν τη χορογραφία στα παιδιά των άλλων τάξεων.

2. Τι διδακτικές μέθοδοι και τι διδακτικά μέσα χρησιμοποιήθηκαν; Πόσο αποτελεσματικά ήταν;

Οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν στην 2^η ενότητα του όλου εγχειρήματος, ήταν κυρίως ομαδοσυνεργατικές και βιωματικές, επίσης αξιοποιήθηκαν εικόνες και βίντεο. Τα διδακτικά μέσα που χρησιμοποιήθηκαν ήταν παραμύθια, παιχνίδια, χάρτες, εικαστικές τέχνες και θεατρική αγωγή (δραματοποίηση, χορός). Ήταν αποτελεσματικά όπως αποδείχθηκε από την καθολική συμμετοχή των παιδιών, την αποτύπωση στις ζωγραφιές τους και την απόλαυση που έδειχναν όταν συμμετείχαν στις δραστηριότητες..

B) Μαθητές και συμπεριφορά

3. Τι άρεσε στους μαθητές;

Στους μαθητές άρεσε η μέρα για την Ιταλία και το παιχνίδι της Πινιάτας επίσης ότι έμαθαν να μιλάνε ιταλικά . Η γραφή με ανάποδη φορά και η εμφάνιση του ειδώλου με κανονική φορά από τον καθρέφτη, τους ενθουσίασε, όλα τα παιδιά το επιχείρησαν και όσα δυσκολεύτηκαν ζήτησαν τη βοήθεια της νηπιαγωγού μέχρι να το πετύχουν.

4. Σε τι δυσκολεύτηκαν οι μαθητές;

Δυσκολεύτηκαν να ζωγραφίσουν τους πίνακες με πινέλο, και να ακολουθήσουν μια διαδρομή μέσα από τον καθρέφτη.

5. Σε τι δεν ανταποκρίθηκαν ή σημείωσαν λιγότερο ενδιαφέρον;

Έδειξαν λιγότερο ενδιαφέρον να κατασκευάσουν με το οικοδομικό υλικό κάποιες από τις εφευρέσεις του Ντα Βίντσι όπως τις γέφυρες.

Γ) Στάση της εκπαιδευτικού στο πλαίσιο της παρέμβασης

6. Τι θα μπορούσε να αλλάξει στη διδασκαλία;

Σε επόμενη δραστηριότητα η επιλογή των έργων τέχνης πρέπει να γίνεται με κριτήρια που θα τραβήξουν το ενδιαφέρον των παιδιών για να ασχοληθούν με αυτά, όπως έγινε στην περίπτωση της Μόνα Λίζας. Το τέχνασμα του Ντα Βίντσι με τα μάτια, προκάλεσε την προσοχή τους, ενώ στην περίπτωση του Μυστικού Δείπνου δεν βρήκαν κάτι το ενδιαφέρον.

Δ) Μαθησιακά αποτελέσματα του προγράμματος

7. Τι πιστεύω ότι έμαθαν οι μαθητές.

Οι μαθητές/-τριες πέτυχαν σε μεγάλο βαθμό την κατάκτηση των γνωστικών, γλωσσικών/επικοινωνιακών και κοινωνικών δεξιοτήτων που είχε θέσει η ερευνήτρια στο σχεδιασμό της ενότητας. Άρχισε να καλλιεργείται στα παιδιά η ευαισθητοποίηση για άλλους πολιτισμούς. Άρχισαν να κατανοούν ότι οι πολιτισμοί έχουν ομοιότητες και διαφορές οι οποίες είναι σεβαστές και αποδεκτές.

7.2.3 : Αποτελέσματα ημερολογιακών καταγραφών για την τρίτη ενότητα- Ισπανία:

A) Διδακτική διδασκαλία

1. Ποια σημεία του μαθήματος ήταν επιτυχή; Ποια λιγότερο επιτυχή;

Μέσα από τη μελέτη των καταγραφών από το ημερολόγιο της νηπιαγωγού, αποδεικνύεται ότι όλες σχεδόν οι δραστηριότητες χαρακτηρίζονται από επιτυχία. Στις δραστηριότητες που αναφέρθηκαν τα παιδιά δούλεψαν σε ομάδες αλλά και ατομικά. Η δραστηριότητα της ανακάλυψης και διερεύνησης του τρόπου ζωής των ισπανών, οι διατροφικές τους συνήθειες και κυρίως το παραμύθι του Ζορό, κέντρισαν το ενδιαφέρον όλων των παιδιών. Τα αγόρια ήταν ιδιαίτερα ενθουσιασμένα καθώς ο Ζορό είναι ένας προσφιλής τους ήρωας. Τα κορίτσια ενθουσιάστηκαν με τις σπανιόλες, και την ημέρα της Ισπανίας απόλαυσαν ιδιαίτερα την μεταμφίεσή τους σε «σπανιόλες» με τη βοήθεια του μακιγιάζ και των αξεσουάρ (τριαντάφυλλο από γκοφρέ για τα μαλλιά και η βεντάλια). Οι χορογραφίες του πάσο ντόμπλε και του φλαμίνγκο τους δυσκόλεψαν λίγο και

ήθελαν συνέχεια να βλέπουν τους χορούς στον υπολογιστή. Το επιτραπέζιο τους φάνηκε εύκολο και το επέλεξαν καθημερινά στο ελεύθερο παιχνίδι τους.

2. Τι διδακτικές μέθοδοι και τι διδακτικά μέσα χρησιμοποιήθηκαν; Πόσο αποτελεσματικά ήταν;

Οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν στην 3^η ενότητα του όλου εγχειρήματος, ήταν κυρίως ομαδοσυνεργατικές και βιωματικές, επίσης αξιοποιήθηκαν εικόνες και βίντεο. Τα διδακτικά μέσα που χρησιμοποιήθηκαν ήταν παραμύθια, παιχνίδια, χάρτες, εικαστικές τέχνες και θεατρική αγωγή (δραματοποίηση, χορός). Ήταν αποτελεσματικά καθώς συμμετείχαν όλα τα παιδιά της ομάδας σε όλες τις δραστηριότητες με προθυμία και απόλαυση.

B) Μαθητές και συμπεριφορά

3. Τι άρεσε στους μαθητές;

Η μέρα που ήταν αφιερωμένη στην Ισπανία, ήταν η πιο ενδιαφέρουσα για τα παιδιά καθώς συνδύαζε τη δοκιμή των ισπανικών γεύσεων και τη διασκέδαση με τους ισπανικούς χορούς. Ιδιαίτερα το τραγούδι

«Μακαρένα» ξεσήκωσε και τα παιδιά των υπόλοιπων τμημάτων.

4. Σε τι δυσκολευτήκαν οι μαθητές;

Οι μαθητές δυσκολεύτηκαν λίγο στις χορογραφίες των χορών και στα ισπανικά τραγούδια.

5. Σε τι δεν ανταποκρίθηκαν ή σημείωσαν λιγότερο ενδιαφέρον;

Τα ισπανικά τραγούδια δυσκόλεψαν τα παιδιά καθώς δεν τους ήταν εύκολο να τα επαναλάβουν. Γι' αυτό η νηπιαγωγός επέλεξε ένα ισπανικό τραγούδι με πολύ απλά λόγια το οποίο τελικά μπόρεσαν να το μάθουν

(Hola, como estas)

Γ) Στάση της εκπαιδευτικού στο πλαίσιο της παρέμβασης

6. Τι θα μπορούσε να αλλάξει στη διδασκαλία;

Τα παιδιά δεν έδειξαν κανένα ενδιαφέρον για τα ισπανικά μνημεία και αξιοθέατα εκτός από το υποβρύχιο μουσείο. Μια καλύτερη μελέτη και πιο ενδιαφέρουσα παρουσίαση από την πλευρά της ερευνήτριας των μνημείων ίσως τραβούσε την προσοχή των παιδιών.

Δ) Μαθησιακά αποτελέσματα του προγράμματος

7. Τι πιστεύω ότι έμαθαν οι μαθητές.

Οι μαθητές/-τριες πέτυχαν σε ικανοποιητικό βαθμό την κατάκτηση των γνωστικών, γλωσσικών/επικοινωνιακών και κοινωνικών δεξιοτήτων που είχε θέσει η ερευνήτρια στο σχεδιασμό της ενότητας. Οι μαθητές σταδιακά, μπαίνουν στη διαδικασία να βρίσκουν αυθόρμητα ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των χωρών και να αποκτούν πολυπολιτισμική συνείδηση και σεβασμό στην διαφορετικότητα.

7.2.4 : Αποτελέσματα ημερολογιακών καταγραφών για την τέταρτη ενότητα- Γαλλία :

Α) Διδακτική διδασκαλία

1. Ποια σημεία του μαθήματος ήταν επιτυχή; Ποια λιγότερο επιτυχή;

Οι καταγραφές του ημερολογίου της νηπιαγωγού, αποδεικνύουν ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των δραστηριοτήτων χαρακτηρίζονται από επιτυχία. Στις δραστηριότητες που παρουσιάστηκαν τα παιδιά δούλεψαν ομαδικά αλλά και ατομικά. Η ενότητα που αφορούσε τη γνωριμία με τα μνημεία της Γαλλίας κέντρισε το ενδιαφέρον όλων των παιδιών. Ο πύργος του Άιφελ τους ήταν οικείος σαν εικόνα και τους άρεσαν οι πληροφορίες που πήραν για την κατασκευή του και τι υπάρχει σ' αυτόν. Το πάρκο της Disneyland και του Αστερίξ ήταν τα μέρη που όλα τα παιδιά είπαν ότι ήθελαν να επισκεφτούν. Τα παραμύθια του Perrault ήταν γνωστά στα παιδιά και το επιτραπέζιο με αυτά το έπαιζαν και μετά την ολοκλήρωση της ενότητας. Η επαφή με τους ζωγράφους δεν ήταν είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα δραστηριότητα,

αλλά η χρήση των έργων για την παραγωγή μιας ιστορίας από τα ίδια τα παιδιά, τα ενθουσίασε και ζήτησαν να το ξανακάνουν.

2. Τι διδακτικές μέθοδοι και τι διδακτικά μέσα χρησιμοποιήθηκαν; Πόσο αποτελεσματικά ήταν;

Οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν στην 4^η ενότητα, ήταν κυρίως ομαδοσυνεργατικές και βιωματικές, επίσης αξιοποιήθηκαν εικόνες και βίντεο. Τα διδακτικά μέσα που χρησιμοποιήθηκαν ήταν παραμύθια, παιχνίδια, χάρτες, εικαστικές τέχνες και θεατρική αγωγή (δραματοποίηση, χορός). Ήταν αποτελεσματικά όπως αποδείχθηκε από την καθολική συμμετοχή των παιδιών, την αποτύπωση στις ζωγραφιές τους και την απόλαυση που έδειχναν όταν συμμετείχαν στις δραστηριότητες.

B) Μαθητές και συμπεριφορά

3. Τι άρεσε στους μαθητές;

Στους μαθητές άρεσαν τα βίντεο από τη Γαλλία κυρίως για τη Disneyland και το πάρκο του Αστερίξ. Επίσης τα κρουασάν, τα μπριός και τα εκλέρ ζήτησαν όλα να τα δοκιμάσουν.

4. Σε τι δυσκολευτήκαν οι μαθητές;

Σε σύγκριση με τις άλλες χώρες, δυσκολεύτηκαν να μάθουν τις λέξεις καλημέρα, καληνύχτα, γεια.

5. Σε τι δεν ανταποκρίθηκαν ή σημείωσαν λιγότερο ενδιαφέρον;

Έδειξαν λιγότερο ενδιαφέρον για τους ζωγράφους και τα έργα τους.

Γ) Στάση της εκπαιδευτικού στο πλαίσιο της παρέμβασης

6. Τι θα μπορούσε να αλλάξει στη διδασκαλία;

Θα μπορούσε η ερευνήτρια να πραγματοποιήσει μια δραστηριότητα για τον πύργο του Άιφελ καθώς τα παιδιά έδειξαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Δ) Μαθησιακά αποτελέσματα του προγράμματος

7.Τι πιστεύω ότι έμαθαν οι μαθητές.

Οι μαθητές/-τριες πέτυχαν σε μεγάλο βαθμό την κατάκτηση των γνωστικών, γλωσσικών/επικοινωνιακών και κοινωνικών δεξιοτήτων που είχε θέσει η ερευνήτρια στο σχεδιασμό της ενότητας. Τα παιδιά έχουν αρχίσει να συνειδητοποιούν ότι οι πολιτισμοί έχουν ομοιότητες και διαφορές.

7.2.5 : Αποτελέσματα ημερολογιακών καταγραφών για την πέμπτη ενότητα-

M. Βρετανία :

A) Διδακτική διδασκαλία

1. Ποια σημεία του μαθήματος ήταν επιτυχή; Ποια λιγότερο επιτυχή;

Σύμφωνα με το ημερολόγιο της νηπιαγωγού, αποδεικνύεται ότι οι περισσότερες δραστηριότητες πέτυχαν τους στόχους που είχε θέσει η ερευνήτρια . Τα παιδιά δούλεψαν τόσο ατομικά όσο και ομαδικά. Στον πίνακα αναφοράς για τη Μ. Βρετανία, η ομάδα με τα μνημεία όσο και αυτή με τα έθιμα σταθερά ελκύουν το ενδιαφέρον των παιδιών. Το βίντεο για το εσωτερικό του Big Ben έδωσε αφορμή για αρκετά σχόλια και παρατηρήσεις από τα παιδιά. Η αστοχία με το βάνιμο των συσκευασιών για την κατασκευή του Big Ben τα κούρασε λίγο γιατί επανέλαβαν δεύτερη φορά τη διαδικασία και τα απογοήτευσε γιατί η μογιά ξεφλούδιζε όταν προσπαθούσαν να χρωματίσουν τα σχέδια του Big Ben. Η δραστηριότητα με το tea party στο παλάτι τα ενθουσίασε, γεγονός το οποίο φάνηκε τόσο στη ζωγραφική, όσο και την αξιολόγησή της ενότητας.

2. Τι διδακτικές μέθοδοι και τι διδακτικά μέσα χρησιμοποιήθηκαν; Πόσο αποτελεσματικά ήταν;

Οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν στην 5^η ενότητα, ήταν κυρίως ομαδοσυνεργατικές και βιωματικές, επίσης αξιοποιήθηκαν εικόνες και βίντεο. Τα διδακτικά μέσα που χρησιμοποιήθηκαν ήταν παραμύθια, παιχνίδια, χάρτες, εικαστικές τέχνες και θεατρική αγωγή (δραματοποίηση, χορός). Ήταν αποτελεσματικά όπως αποδείχθηκε από την καθολική συμμετοχή των παιδιών, την αποτύπωση στις ζωγραφιές τους και την απόλαυση που έδειχναν όταν συμμετείχαν στις δραστηριότητες.

B) Μαθητές και συμπεριφορά

3. Τι άρεσε στους μαθητές;

Οι δραστηριότητες που παρουσιάστηκαν και συνοδεύτηκαν από βίντεο όπως η περιήγηση στο Big Ben, τα τραγούδια των Beatles, η χορογραφία του βαλς και τα βίντεο για τη βασίλισσα κράτησαν αμείωτο το ενδιαφέρον των παιδιών. Επίσης οι δραστηριότητες που πλαισίωσαν τη δραστηριότητα για το τσάι με τη βασίλισσα είχαν ενεργή συμμετοχή και προθυμία. Επειδή αρκετά παιδιά της τάξης πηγαίνουν σε φροντιστήριο αγγλικών, ήταν ήδη εξοικειωμένα με τις λέξεις που συνήθως μάθαιναν στις άλλες χώρες. Η εκμάθηση αγγλικών παιδικών τραγουδιών τους φάνηκε εύκολη και γι' αυτό η νηπιαγωγός τους έμαθε τρία τραγούδια.

4. Σε τι δυσκολευτήκαν οι μαθητές;

Λόγω των τεχνικών δυσκολιών που προέκυψαν με το χρώμα στην κατασκευή του Big Ben, η ολοκλήρωση της δραστηριότητας δυσκόλεψε τους μαθητές.

5. Σε τι δεν ανταποκρίθηκαν ή σημείωσαν λιγότερο ενδιαφέρον;

Λιγότερο ενδιαφέρον έδειξαν τα παιδιά στην τόμπολα της ώρας.

Γ) Στάση της εκπαιδευτικού στο πλαίσιο της παρέμβασης

6. *Τι θα μπορούσε να αλλάξει στη διδασκαλία;*

Θα μπορούσε η ερευνήτρια να προλάβει την αστοχία με το χρώμα αν κάνει δείγμα με το χρώμα αυτό που υπήρχε στην τάξη.

Δ) Μαθησιακά αποτελέσματα του προγράμματος

7. *Τι πιστεύω ότι έμαθαν οι μαθητές.*

Οι μαθητές/-τριες πέτυχαν σε μεγάλο βαθμό την κατάκτηση των γνωστικών, γλωσσικών/επικοινωνιακών και κοινωνικών δεξιοτήτων που είχε θέσει η ερευνήτρια στο σχεδιασμό της ενότητας. Καθώς οι υποενότητες που ενδιαφέρουν τα παιδιά σε κάθε χώρα (έθιμα, παιχνίδια, μνημεία, παιδικά, διατροφή) αρχίζουν και παγιώνονται, οι μαθητές αυθόρμητα προχωρούν στην αναζήτηση ομοιοτήτων και διαφορών μεταξύ των χωρών.

7.2.6 : *Αποτελέσματα ημερολογιακών καταγραφών για την έκτη ενότητα - Δανία:*

Α) Διδακτική διδασκαλία

1. Ποια σημεία του μαθήματος ήταν επιτυχή; Ποια λιγότερο επιτυχή;

Στις περισσότερες δραστηριότητες τα παιδιά πέτυχαν τους στόχους που είχε θέσει η ερευνήτρια δουλεύοντας τόσο ατομικά όσο και σε ομάδες. Μεγάλο ενδιαφέρον έδειξαν τα παιδιά στην παρουσίαση της Δανίας για τη φυλή των Βίκινγκς, το μουσείο που υπάρχει στη Δανία με αναπαράσταση των πλοίων τους, όπως επίσης και για το μουσείο των Lego. Η εκμάθηση δανικών λέξεων (καλημέρα, καληνύχτα, γεια) τα δυσκόλεψε αρκετά λόγω της δύσκολης προφοράς τους και ελάχιστα παιδιά κατάφεραν να τις απομνημονεύσουν. Η δραστηριότητα όπου ζητήθηκε στα παιδιά να φτιάξουν το δικό τους παραμύθι με βάση τις εικόνες από τα παραμύθια του Άντερσεν δεν είχε τόσο επιτυχία ως προς τους στόχους που είχε θέσει η ερευνήτρια.

2. Τι διδακτικές μέθοδοι και τι διδακτικά μέσα χρησιμοποιήθηκαν; Πόσο αποτελεσματικά ήταν;

Οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν στην 6η ενότητα, ήταν κυρίως ατομικές εργασίες, επίσης αξιοποιήθηκαν εικόνες και βίντεο. Τα διδακτικά μέσα που χρησιμοποιήθηκαν ήταν παραμύθια, παιχνίδια, χάρτες, και εικαστικές τέχνες. Σε γενικές γραμμές ήταν αποτελεσματικές .

B) Μαθητές και συμπεριφορά

3. Τι άρεσε στους μαθητές;

Η δραστηριότητα για την κατασκευή του επιτραπέζιου όπου τα παιδιά ζωγράφισαν τα ζευγάρια των παραμυθιών άρεσε αρκετά στα παιδιά.

4. Σε τι δυσκολευτήκαν οι μαθητές;

Στη δραστηριότητα όπου ζητήθηκε από τα παιδιά να κολλήσουν με όποια σειρά ήθελαν τις πέντε εικόνες από τα παραμύθια του Άντερσεν και να σκεφτούν το δικό τους παραμύθι, οι μαθητές δυσκολεύτηκαν να κατανοήσουν το ζητούμενο της δραστηριότητας. Τα περισσότερα παιδιά αφηγούνταν τα παραμύθια που έβλεπαν χωρίς να τα αλλάζουν, να τα συνθέτουν για να φτιάξουν το δικό τους παραμύθι. Υπήρξαν βέβαια και λίγα παιδιά που κατανόησαν την εργασία και έφτιαξαν ένα δικό τους παραμύθι.

5. Σε τι δεν ανταποκρίθηκαν ή σημείωσαν λιγότερο ενδιαφέρον;

Τα παιδιά δεν ανταποκρίθηκαν επαρκώς στους στόχους που είχε θέσει η ερευνήτρια για την δραστηριότητα με το δικό τους παραμύθι.

Γ) Στάση της εκπαιδευτικού στο πλαίσιο της παρέμβασης

6. Τι θα μπορούσε να αλλάξει στη διδασκαλία;

Η ερευνήτρια θα μπορούσε να προβλέψει τη δυσκολία της σύνθεσης του δικού τους παραμυθιού και την ομαδική παραγωγή παραμυθιού να την είχε πραγματοποιήσει πριν την ατομική και όχι μετά, έτσι ώστε τα παιδιά να κατανοήσουν καλύτερα το ζητούμενο της εργασίας.

Δ) Μαθησιακά αποτελέσματα του προγράμματος

7.Τι πιστεύω ότι έμαθαν οι μαθητές.

Οι μαθητές/-τριες πέτυχαν σε ικανοποιητικό βαθμό την κατάκτηση των γνωστικών, γλωσσικών/επικοινωνιακών και κοινωνικών δεξιοτήτων που είχε θέσει η ερευνήτρια στο σχεδιασμό της ενότητας.

7.2.7 : Αποτελέσματα ημερολογιακών καταγραφών για την έβδομη ενότητα- Ολλανδία:

A) Διδακτική διδασκαλία

1. Ποια σημεία του μαθήματος ήταν επιτυχή; Ποια λιγότερο επιτυχή;

Μέσα από τη μελέτη των καταγραφών από το ημερολόγιο της νηπιαγωγού, αποδεικνύεται ότι όλες σχεδόν οι δραστηριότητες χαρακτηρίζονται από επιτυχία. Η δραστηριότητα της ανακάλυψης και διερεύνησης του τρόπου ζωής των ολλανδών, κέντρισε το ενδιαφέρον όλων των παιδιών. Η κατασκευή των ανεμόμυλων και των τουλιπών άρεσε ιδιαίτερα στα παιδιά. Επίσης το επιτραπέζιο παιχνίδι τους άρεσε και πολλά παιδιά ζητούσαν να το παίξουν..

2. Τι διδακτικές μέθοδοι και τι διδακτικά μέσα χρησιμοποιήθηκαν; Πόσο αποτελεσματικά ήταν;

Οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν στην 7^η ενότητα του όλου εγχειρήματος, ήταν κυρίως ομαδοσυνεργατικές και βιωματικές, επίσης αξιοποιήθηκαν εικόνες και βίντεο από το διαδίκτυο και την παρουσίαση που είχε ετοιμάσει η ερευνήτρια. Τα διδακτικά μέσα που χρησιμοποιήθηκαν ήταν παιχνίδια, χάρτες, εικαστικές τέχνες και

θεατρική αγωγή (δραματοποίηση, χορός). Ήταν αποτελεσματικά καθώς συμμετείχαν όλα τα παιδιά της ομάδας σε όλες τις δραστηριότητες με προθυμία και απόλαυση.

B) Μαθητές και συμπεριφορά

3. Τι άρεσε στους μαθητές;

Η μέρα που ήταν αφιερωμένη στην Ολλανδία, ήταν η πιο ενδιαφέρουσα για τα παιδιά καθώς φόρεσαν τα καπέλα τους και χόρεψαν τον παραδοσιακό χορό Santosó. Επίσης και το επιτραπέζιο που κατασκεύασαν το επέλεξαν καθημερινά στο παιχνίδι τους στις ελεύθερες γωνιές.

4. Σε τι δυσκολευτήκαν οι μαθητές;

Οι μαθητές δυσκολεύτηκαν λίγο στη χορογραφία του χορού και στις ολλανδικές λέξεις.

5. Σε τι δεν ανταποκρίθηκαν ή σημείωσαν λιγότερο ενδιαφέρον;

Η ολλανδική γλώσσα δυσκόλεψε τα παιδιά, ελάχιστα απ' τα οποία απομνημόνευσαν τις λέξεις καλημέρα, καληνύχτα, γεια από το πρόγραμμα μετάφρασης.

Γ) Στάση της εκπαιδευτικού στο πλαίσιο της παρέμβασης

6. Τι θα μπορούσε να αλλάξει στη διδασκαλία;

Σ' αυτή την ενότητα οι μαθητές έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον για τους ανεμόμυλους, η εκπαιδευτικός ίσως θα μπορούσε να οργανώσει περισσότερες δραστηριότητες.

Δ) Μαθησιακά αποτελέσματα του προγράμματος

7. Τι πιστεύω ότι έμαθαν οι μαθητές.

Οι μαθητές/-τριες πέτυχαν σε ικανοποιητικό βαθμό την κατάκτηση των γνωστικών, γλωσσικών/επικοινωνιακών και κοινωνικών δεξιοτήτων που είχε θέσει η ερευνήτρια

στο σχεδιασμό της ενότητας. Μέσα από τις δραστηριότητες και τα βίντεο οι μαθητές κατανόησαν ότι η Ολλανδία αποτελεί μια χώρα πρότυπο για την πολυπολιτισμικότητά της και το σεβασμό στη διαφορετικότητα.

7.2.8 : Αποτελέσματα ημερολογιακών καταγραφών για την όγδοη ενότητα- Γερμανία :

A) Διδακτική διδασκαλία

1. Ποια σημεία του μαθήματος ήταν επιτυχή; Ποια λιγότερο επιτυχή;

Η προσεκτική ανάγνωση του ημερολογίου κατέδειξε ότι τα περισσότερα σημεία του μαθήματος ήταν επιτυχή λόγω κυρίως του βιωματικού χαρακτήρα των δραστηριοτήτων. Στις δραστηριότητες που αναφέρθηκαν τα παιδιά δούλεψαν ομαδικά αλλά και ατομικά. Η επαφή των παιδιών με την κλασική μουσική και τους συνθέτες ενισχύθηκε με την γαντόκουκλα η οποία εισήγαγε τις ορολογίες, τους συνθέτες και τα μουσικά όργανα με παιγνιώδη τρόπο και τράβηξε το ενδιαφέρον των παιδιών. Το ντόμινο με τα μουσικά όργανα που επιλέχθηκε για επιτραπέζιο ήταν λιγότερο επιτυχής καθώς τα παιδιά δεν το επέλεξαν συχνά στο ελεύθερο παιχνίδι τους.

2. Τι διδακτικές μέθοδοι και τι διδακτικά μέσα χρησιμοποιήθηκαν; Πόσο αποτελεσματικά ήταν;

Οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν στην 7^η ενότητα του εγχειρήματος, ήταν κυρίως ομαδοσυνεργατικές και βιωματικές, επίσης αξιοποιήθηκαν εικόνες και βίντεο. Τα διδακτικά μέσα που χρησιμοποιήθηκαν ήταν χάρτες, εικαστικές τέχνες και θεατρική αγωγή (δραματοποίηση, χορός). Ήταν αποτελεσματικά όπως αποδείχθηκε από την καθολική συμμετοχή των παιδιών, την αποτύπωση στις ζωγραφιές τους και την απόλαυση η έδειχναν όταν συμμετείχαν στη δραματοποίηση.

B) Μαθητές και συμπεριφορά

3. Τι άρεσε στους μαθητές;

Στους μαθητές άρεσε πολύ η κατασκευή των μουσικών οργάνων και η δραματοποίηση που ακολούθησε. Επίσης ο παραδοσιακός χορός της Πόλκας τους άρεσε λόγω του γρήγορου ρυθμού και της χαρούμενης μελωδίας.

4. Σε τι δυσκολεύτηκαν οι μαθητές;

Οι μαθητές δυσκολεύτηκαν λίγο στην κατασκευή των μουσικών οργάνων ιδιαίτερα αυτοί που είχαν να τοποθετήσουν χορδές στα όργανά τους.

5. Σε τι δεν ανταποκρίθηκαν ή σημείωσαν λιγότερο ενδιαφέρον;

Δεν υπήρξε δραστηριότητα που δεν ανταποκρίθηκαν απλά σημείωσαν λιγότερο ενδιαφέρον στη γνωριμία τους με τους συνθέτες της κλασικής μουσικής και στο επιτραπέζιο που σχεδίασαν.

Γ) Στάση της εκπαιδευτικού στο πλαίσιο της παρέμβασης

6. Τι θα μπορούσε να αλλάξει στη διδασκαλία;

Η έλλειψη ενδιαφέροντος για το επιτραπέζιο, αποτέλεσε κίνητρο για τη νηπιαγωγό ώστε να προτείνει την κατασκευή επιτραπέζιων με περισσότερο ενδιαφέρον στη διαδικασία και το νικητή.

Δ) Μαθησιακά αποτελέσματα του προγράμματος

7. Τι πιστεύω ότι έμαθαν οι μαθητές.

Οι μαθητές/-τριες πέτυχαν σε μεγάλο βαθμό την κατάκτηση των γνωστικών, γλωσσικών/επικοινωνιακών και κοινωνικών δεξιοτήτων που είχε θέσει η ερευνήτρια στο σχεδιασμό της ενότητας. Ιδιαίτερα στη δραματοποίηση της «συναυλίας» και στη

χορογραφία του χορού ήταν απαραίτητη η συνεργασία των παιδιών για την υλοποίησή τους.

7.2.9 : Αποτελέσματα ημερολογιακών καταγραφών για την ένατη ενότητα- Ρωσία :

A) Διδακτική διδασκαλία

1. Ποια σημεία του μαθήματος ήταν επιτυχή; Ποια λιγότερο επιτυχή;

Μέσα από τη μελέτη των καταγραφών από το ημερολόγιο της νηπιαγωγού, αποδεικνύεται ότι όλες σχεδόν οι δραστηριότητες χαρακτηρίζονται από επιτυχία. Στις δραστηριότητες που αναφέρθηκαν τα παιδιά δούλεψαν σε ομάδες αλλά και ατομικά. Η παρουσίαση της χώρας στο powerpoint τράβηξε σε αρκετά σημεία το ενδιαφέρον των παιδιών ιδιαίτερα οι διαφάνειες με το έθιμο του Άγιου Βασίλη και της εγγονής του και της Μπάμπουσкас.

2. Τι διδακτικές μέθοδοι και τι διδακτικά μέσα χρησιμοποιήθηκαν; Πόσο αποτελεσματικά ήταν;

Οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν στην 9^η ενότητα, ήταν κυρίως ομαδοσυνεργατικές και βιωματικές, επίσης αξιοποιήθηκαν εικόνες και βίντεο. Τα διδακτικά μέσα που χρησιμοποιήθηκαν ήταν παραμύθια, παιχνίδια, χάρτες, εικαστικές τέχνες και θεατρική αγωγή (δραματοποίηση, χορός). Ήταν αποτελεσματικά καθώς συμμετείχαν όλα τα παιδιά της ομάδας σε όλες τις δραστηριότητες με προθυμία και απόλαυση.

B) Μαθητές και συμπεριφορά

3. Τι άρεσε στους μαθητές;

Η κατασκευή της μπάμπουσкас και το κουκλοθέατρο άρεσε ιδιαίτερα στα παιδιά καθώς τους δόθηκε η δυνατότητα να αυτοσχεδιάσουν και να εκφραστούν όπως τους άρεσε.

4. Σε τι δυσκολευτήκαν οι μαθητές;

Οι μαθητές δυσκολεύτηκαν λίγο στη χορογραφία του χορού Καλίνκα.

5. Σε τι δεν ανταποκρίθηκαν ή σημείωσαν λιγότερο ενδιαφέρον;

Οι ρώσικες λέξεις τους δυσκόλεψαν στην απομνημόνευση.

Γ) Στάση της εκπαιδευτικού στο πλαίσιο της παρέμβασης

6. Τι θα μπορούσε να αλλάξει στη διδασκαλία;

Η ερευνήτρια θα μπορούσε να ενισχύσει τα παιδιά να εμπλουτίσουν περισσότερο τους διαλόγους τους στο κουκλοθέατρο με προηγούμενη επεξήγηση της δραστηριότητας, ώστε τα παιδιά να κατανοήσουν ότι οι διάλογοί τους πρέπει να έχουν ποικιλία και να μην επαναλαμβάνουν τις στιχομυθίες που άκουσαν από προηγούμενο ζευγάρι.

Δ) Μαθησιακά αποτελέσματα του προγράμματος

7. Τι πιστεύω ότι έμαθαν οι μαθητές.

Οι μαθητές/-τριες πέτυχαν σε ικανοποιητικό βαθμό την κατάκτηση των γνωστικών, γλωσσικών/επικοινωνιακών και κοινωνικών δεξιοτήτων που είχε θέσει η ερευνήτρια στο σχεδιασμό της ενότητας. Οι μαθητές έχουν κατανοήσει τη διαδικασία να βρίσκουν αυθόρμητα ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των χωρών και να αποκτούν πολυπολιτισμική συνείδηση και σεβασμό στην διαφορετικότητα.

7.2.10 : Αποτελέσματα ημερολογιακών καταγραφών για τη δέκατη ενότητα- Ελλάδα - Δραστηριότητες ανάκλησης γνώσης και κλεισίματος.

Α) Διδακτική διδασκαλία

1. Ποια σημεία του μαθήματος ήταν επιτυχή; Ποια λιγότερο επιτυχή;

Η δραστηριότητα που τα παιδιά με τη βοήθεια των πινάκων αναφοράς ανακαλούσαν τις μνήμες από τις χώρες που επεξεργάστηκαν ήταν επιτυχής καθώς κράτησε αμείωτο το ενδιαφέρον τους και χαιρόντουσαν όταν ξαναθυμόντουσαν με τη βοήθεια των εικόνων. Η διαδικασία όπου η ερευνήτρια ζήτησε από τα παιδιά να εκφράσουν τα συναισθήματά τους για το πρόγραμμα δεν ήταν τόσο επιτυχημένη καθώς τα παιδιά απαντούσαν μονολεκτικά, επαναλάμβαναν απαντήσεις των συμμαθητών τους και δε χρησιμοποιούσαν επιχειρήματα για να στηρίξουν την άποψή τους.

2. Τι διδακτικές μέθοδοι και τι διδακτικά μέσα χρησιμοποιήθηκαν; Πόσο αποτελεσματικά ήταν;

Οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν στην 10^η ενότητα του όλου εγχειρήματος, ήταν κυρίως ομαδοσυνεργατικές και βιωματικές, επίσης αξιοποιήθηκαν εικόνες και βίντεο. Τα διδακτικά μέσα που χρησιμοποιήθηκαν ήταν παραμύθια, παιχνίδια, χάρτες, εικαστικές τέχνες και θεατρική αγωγή (δραματοποίηση, χορός). Στο μεγαλύτερο ποσοστό ήταν αποτελεσματικά .

B) Μαθητές και συμπεριφορά

3. Τι άρεσε στους μαθητές;

Στους μαθητές άρεσε το παιχνίδι με το επιτραπέζιο για την Ευρώπη και η δραστηριότητα με τους χορούς από την Ευρώπη .

4. Σε τι δυσκολευτήκαν οι μαθητές;

Δυσκολεύτηκαν να αποφασίσουν και να διαλέξουν μία επιλογή για τ' αγαπημένα τους από τις χώρες.

5. Σε τι δεν ανταποκρίθηκαν ή σημείωσαν λιγότερο ενδιαφέρον;

Λιγότερο ενδιαφέρον έδειξαν στο να εκφράσουν με λεπτομέρειες τα συναισθήματά τους για το πρόγραμμα.

Γ) Στάση της εκπαιδευτικού στο πλαίσιο της παρέμβασης

6. Τι θα μπορούσε να αλλάξει στη διδασκαλία;

Η νηπιαγωγός θα μπορούσε να προετοιμάσει/ εκπαιδεύσει καλύτερα τα παιδιά στο να εκφράζουν τις απόψεις τους.

Δ) Μαθησιακά αποτελέσματα του προγράμματος

7. Τι πιστεύω ότι έμαθαν οι μαθητές.

Οι μαθητές/-τριες πέτυχαν σε μεγάλο βαθμό την κατάκτηση των γνωστικών, γλωσσικών/επικοινωνιακών και κοινωνικών δεξιοτήτων που είχε θέσει η ερευνήτρια στο σχεδιασμό της ενότητας. Στα παιδιά έχει καλλιεργηθεί η ευαισθητοποίηση για άλλους πολιτισμούς. Έχουν κατανοήσει ότι οι πολιτισμοί έχουν ομοιότητες και διαφορές οι οποίες είναι σεβαστές και αποδεκτές.

7.3. Αποτελέσματα αξιολόγησης ενότητας από τους μαθητές (feedback/ ανατροφοδότηση)

Πίνακας 1: Συχνότητα εμφάνισης αναφορών στην ανατροφοδότηση/ Feedback των μαθητών μετά την ολοκλήρωση της 2^{ης} ενότητας- Ιταλία.

Ερωτήσεις	Απαντήσεις	Αναφορές
	Ο Πύργος της Πίζας	6
	Η Μόνα Λίζα	4

Τι μου άρεσε περισσότερο ;	Το Κολοσσαίο	5
	Ο Λεονάρντο Ντα Βίντσι	4
	Ο μυστικός Δείπνος	1
	Η ταραντέλα	4
	Η πανακότα	3
	Τα ιταλικά	1
	Η πίτσα	2
	Η Βενετία	1
	Το ντέφι	1
Ποιες δραστηριότητες δε σου άρεσαν ή σε δυσκόλεψαν;	Τίποτα	10
	Πίτσα	2
	Οι γέφυρες του Λεονάρντο Ντα Βίντσι	1
	Οι εικόνες για την Ιταλία	1
	Το ντέφι	1
	Οι βενετσιάνικες μάσκες	1
	Η σημαία	2
	Το πουλί της Ειρήνης	1
	Τη σημαία	1
	Τα φαγητά	1
	Τα έθιμα	3

Τι έμαθα για την Ιταλία;	Για την πρωτεύουσα τη Ρώμη	5
	Βενετία - Γόνδολες	3
	Φαγητά	3
	Καφέ - εσπρέσο	1
	Τη γλώσσα	6
	Κολοσσαίο	3
	Λεονάρντο Ντα Βίντσι	1
	Πύργο της Πίζας	2
	Την ταραντέλα	2
	Μόνα Λίζα	1
Πώς ένιωσα;	Θετικά συναισθήματα (όμορφα, υπέροχα, χαρά, θέλω να την επισκεφτώ)	19

Ο παραπάνω πίνακας έδωσε ποικίλες και χρήσιμες πληροφορίες προς αξιοποίηση στην ερευνήτρια/ εκπαιδευτικό. Φαίνεται ότι ο πύργος της Πίζας τους τράβηξε το ενδιαφέρον περισσότερο και ότι οι περισσότεροι μαθητές/ -τριες δε θα άλλαζαν τίποτα. Νιώθουν ότι έμαθαν περισσότερα για την ιταλική γλώσσα και την πρωτεύουσά της τη Ρώμη. Τα συναισθήματα που τους γεννήθηκαν ήταν κυρίως θετικά.

Πίνακας 2: Συχνότητα εμφάνισης αναφορών στην ανατροφοδότηση/ Feedback των μαθητών μετά την ολοκλήρωση της 3^{ης} ενότητας- Ισπανία

Ερωτήσεις	Απαντήσεις	Αναφορές
Τι μου άρεσε περισσότερο ;	Το γήπεδο της Μπαρτσελόνα	1
	Οι σπανιόλες	3
	Το πάσο ντόμπλε και το φλαμένγκο	5
	Οι ταυρομάχοι	3
	Η ισπανική σημαία	1
	Τα φαγητά	2
	Τα γλυκά	1
	Το υποβρύχιο μουσείο	1
	Οι καστανιέτες	1
	Το καπέλο του ταυρομάχου	2
	Οι ισπανικές λέξεις	2
	Ο Πικάσο	1
Ποιες δραστηριότητες δε σου άρεσαν ή σε δυσκόλεψαν;	Τίποτα	10
	Τα churros	1
	Το Φλαμένγκο	2
	Το Πάσο ντόμπλε	3
	Η βεντάλια	1
	Για την ισπανική ομελέτα	1
	Τα φαγητά	5

Τι έμαθα για την Ισπανία;	Το υποβρύχιο μουσείο	2
	Τη σημαία	4
	Τη γλώσσα	5
	Τους χορούς	10
	Τους ζωγράφους	4
	Τις ταυρομαχίες	6
	Το γήπεδο της Μπαρτσελόνα	2
	Το Ζορό	2
Πώς ένιωσα;	Θετικά συναισθήματα (όμορφα, υπέροχα, χαρά, θέλω να την επισκεφτώ)	19

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι η τρίτη ενότητα ήταν γεμάτη από ενδιαφέρουσες δραστηριότητες. Στους μαθητές/ -τριες άρεσε ιδιαίτερα το πάσο ντόμπλε και το φλαμέγκο , αλλά και οι ταυρομάχοι.. Οι περισσότεροι δε θα άλλαζαν τίποτα στην ενότητα, ενώ έμαθαν όπως δηλώσαν, για τους χορούς της και τις ταυρομαχίες. Τα συναισθήματα που τους δημιουργήθηκαν ήταν κυρίως θετικά.

Πίνακας 3: Συχνότητα εμφάνισης αναφορών στην ανατροφοδότηση/ Feedback των μαθητών μετά την ολοκλήρωση της 4^{ης} ενότητας- Γαλλία.

Ερωτήσεις	Απαντήσεις	Αναφορές
	Ο Πύργος του Αιφελ	13

Τι μου άρεσε περισσότερο ;	Το πάρκο του Αστερίξ	6
	Η Disneyland	5
	Τα Χριστουγεννιάτικα έθιμα	4
	Η σημαία	2
	Η Παναγία των Παρισίων	2
	Τα φαγητά και γλυκά	2
	Η γλώσσα	1
	Τα τραγούδια	1
	Το μουσείο του Λούβρου	1
Ποιες δραστηριότητες δε σου άρεσαν ή σε δυσκόλεψαν;	Τίποτα	19
Τι έμαθα για τη Γαλλία;	Τα παιδικά cartoons	1
	Τα φαγητά	1
	Την Παναγία των Παρισίων	4
	Για το Ναπολέοντα	3
	Για το Σηκουάνα	2
	Φαγητά	4
	Για τον πύργο του Άιφελ	10
	Το πάρκο του Αστερίξ	1

	Για την αγίδα του Θριάμβου	2
	Για τους ζωγράφους	1
	Δεν έχουν το ρ	1
	Για τα χρώματα της σημαίας	2
Πώς ένιωσα;	Θετικά συναισθήματα (όμορφα, υπέροχα, χαρά, θέλω να την επισκεφτώ)	19

Αυτό που άρεσε περισσότερο στους μαθητές/ -τριες στην τέταρτη ενότητα ήταν κυρίως ο πύργος του Άιφελ και το πάρκο του Αστερίξ. Δε θα άλλαζαν κάτι οι περισσότεροι συμμετέχοντες και έμαθαν κυρίως για τον πύργο του Άιφελ. Τα συναισθήματα που τους δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια της ενότητας ήταν θετικά.

Πίνακας 4: Συχνότητα εμφάνισης αναφορών στην ανατροφοδότηση/ Feedback των μαθητών μετά την ολοκλήρωση της 5^{ης} ενότητας-

Μ. Βρετανία .

Ερωτήσεις	Απαντήσεις	Αναφορές
Τι μου άρεσε περισσότερο ;	Η κατασκευή του Big Ben	17
	Η κατασκευή στέμματος	1
	Ο Σεξπιρ	1
	To tea party	19
	Η κατασκευή της κούπας	8
	Τα αγγλικά τραγούδια	2

	Τα φαγητά και γλυκά	3
	Η γλώσσα	3
	Τα τραγούδια	3
	Τα κέρβινα ομοιώματα	1
	Όλα	1
	Τα crackers τα Χριστούγεννα	1
Ποιες δραστηριότητες δε σου άρεσαν ή σε δυσκόλεψαν;	Καμία	17
	Το βάψιμο του Big Ben	2
Τι έμαθα για τη Μ. Βρετανία ;	Για το Big Ben	1
	Για τη βασίλισσα	6
	Για τα πασχαλινά μπισκότα	1
	Για τη γέφυρα του Λονδίνου	1
	Για τη γλώσσα	2
	Για τα φαγητά	4
	Για τους φρουρούς στο παλάτι	1
	Για το μουσείο των κέρβινων ομοιωμάτων	1
	Πίνουν πολύ τσάι	2
	Για τα διπλά κόκκινα λεωφορεία	1
	Για την Καρυάτιδα στο βρετανικό μουσείο	1

	Ότι είναι πολύ ευγενικοί	1
	Η πρωτεύουσα είναι το Λονδίνο	1
Πώς ένιωσα;	Θετικά συναισθήματα (όμορφα, υπέροχα, χαρά, θέλω να την επισκεφτώ)	19

Στην 5^η ενότητα τις προτιμήσεις για την καλύτερη δραστηριότητα συγκέντρωσε το tea party στο παλάτι με τη βασίλισσα, ενώ τις εντυπώσεις έκλεψε και η κατασκευή του Big Ben. Οι περισσότεροι μαθητές δε θα άλλαζαν τίποτα στην ενότητα, ενώ ένιωσαν πως έμαθαν πολλά για τον πολιτισμό, το φαγητό, τη γλώσσα. Στους περισσότερους μαθητές δημιουργήθηκαν θετικά συναισθήματα κατά τη διάρκεια της ενότητας.

Πίνακας 5: Συχνότητα εμφάνισης αναφορών στην ανατροφοδότηση/ Feedback των μαθητών μετά την ολοκλήρωση της 6^{ης} ενότητας- Δανία .

Ερωτήσεις	Απαντήσεις	Αναφορές
Τι μου άρεσε περισσότερο ;	Η μικρή γοργόνα	10
	Ο Άντερσεν	2
	Το δικό μου παραμύθι	1
	Το παιχνίδι μνήμης	1
	Το μουσείο Lego	5
	Η γλώσσα	10

Ποιες δραστηριότητες δε σου άρεσαν ή σε δυσκόλεψαν;	Το παραμύθι	7
	Τίποτα	2
Τι έμαθα για τη Δανία ;	Για το μουσείο Lego	10
	Για τον Άντερσεν	2
	Ότι τρώνε πολύ ψάρι	1
Πώς ένιωσα;	Θετικά συναισθήματα (όμορφα, υπέροχα, χαρά, θέλω να την επισκεφτώ)	19

Στην 6^η ενότητα στους μαθητές άρεσε περισσότερο το παραμύθι της μικρής γοργόνας, ενώ για ακόμα μια φορά στην πλειοψηφία τους δε θα άλλαζαν τίποτα. Νιώθουν ότι έμαθαν για το μουσείο Lego και τον Άντερσεν. Ενώ ένιωσαν κυρίως θετικά συναισθήματα.

Πίνακας 6: Συχνότητα εμφάνισης αναφορών στην ανατροφοδότηση/ Feedback των μαθητών μετά την ολοκλήρωση της 7^{ης} ενότητας- Ολλανδία .

Ερωτήσεις	Απαντήσεις	Αναφορές
	Το επιτραπέζιο	10
	Η κατασκευή του ανεμόμυλου	5
	Το καπέλο	7
	Η τουλίπα	3

Τι μου άρεσε περισσότερο ;	Τα περίεργα σπίτια	4
	Το μουσείο με τα παιχνίδια	2
	Ο άγιος Βασίλης και ο βοηθός του	1
	Τα παπούτσια τους	1
Ποιες δραστηριότητες δε σου άρεσαν ή σε δυσκόλεψαν;	Καμία	17
	Η τουλίπα	5
	Η γλώσσα	15
Τι έμαθα για την Ολλανδία;	Για τους ανεμόμυλους	15
	Για τα ποδήλατα	3
	Για την Άννα Φράνκ	1
	Για τον Βαν Γκογκ	1
	Για τα τυριά	2
	Για τη μέρα του Βασιλιά	1
	Για τις τουλίπες	7
Πώς ένιωσα;	Θετικά συναισθήματα (όμορφα, υπέροχα, χαρά, θέλω να την επισκεφτώ)	19

Στην 7^η ενότητα οι μαθητές έδειξαν προτίμηση σε μεγάλο ποσοστό στη δραστηριότητα με την κατασκευή του επιτραπέζιου. Ενώ αρκετοί δήλωσαν πως δε τους δυσκόλεψε τίποτα, αρκετοί δήλωσαν ότι δυσκολεύτηκαν με τη γλώσσα. Στη συγκεκριμένη ενότητα ένιωσαν θετικά .

Πίνακας 7: Συχνότητα εμφάνισης αναφορών στην ανατροφοδότηση/ Feedback των μαθητών μετά την ολοκλήρωση της 8^{ης} ενότητας- Γερμανία.

Ερωτήσεις	Απαντήσεις	Αναφορές
Τι μου άρεσε περισσότερο ;	Τα φαγητά	10
	Η κατασκευή των μουσικών οργάνων	5
	Η πόλκα	7
	Ο Φρου φρου	1
	Το ποδόσφαιρο	1
	Οι συνθέτες	1
	Το ακορντεόν	3
	Η σημαία	1
Ποιες δραστηριότητες δε σου άρεσαν ή σε δυσκόλεψαν;	Καμία	17
	Τα όργανα	5
	Η γλώσσα	7
Τι έμαθα για τη Γερμανία ;	Για τη σημαία	5
	Για τη γλώσσα	3
	Για τα μπρέτσελ	3
	Για τα λουκάνικα	2
	Για την πόλκα	4

	Για τον Μπετόβεν	1
	Για τον Φρου φρου	1
Πώς ένιωσα;	Θετικά συναισθήματα (όμορφα, υπέροχα, χαρά, θέλω να την επισκεφτώ)	19

Στην 8^η ενότητα οι μαθητές/ -τριες δήλωσαν ως πιο αγαπημένη τους δραστηριότητα την δοκιμή των γερμανικών φαγητών και γλυκών, το χορό της πόλκας και την κατασκευή των οργάνων για την ορχήστρα τους. Οι περισσότεροι και πάλι ήταν ευχαριστημένοι και δε θα άλλαζαν τίποτα στην ενότητα, ενώ κάποιοι δυσκολεύτηκαν με τις γερμανικές λέξεις. Ένιωσαν ότι έμαθαν πολλά για τον πολιτισμό της Γερμανίας και τα συναισθήματα που τους δημιουργήθηκαν ήταν κυρίως θετικά.

Πίνακας 8 : Συχνότητα εμφάνισης αναφορών στην ανατροφοδότηση/ Feedback των μαθητών μετά την ολοκλήρωση της 9^{ης} ενότητας- Ρωσία.

Ερωτήσεις	Απαντήσεις	Αναφορές
Τι μου άρεσε περισσότερο ;	Τα πιροσكى	5
	Τα λεφτά	1
	Ο χορός	7
	Ο αστροναύτης	8
	Η κόκκινη πλατεία	6
	Η Μασλένιτσα	4
	Η μπάμπουσκα	6

	Η γλώσσα	1
	Το παραμύθι	3
Ποιες δραστηριότητες δε σου άρεσαν ή σε δυσκόλεψαν;	Καμία	17
Τι έμαθα για τη Ρωσία ;	Είμαι η μεγαλύτερη χώρα	3
	Για τη γλώσσα	1
	Για τις μπάμπουσκες	9
	Για τη Σιβηρία	3
	Για το χορό	2
	Για τις απόκριες	7
	Για τα πιροσκή	5
Πώς ένιωσα;	Θετικά συναισθήματα (όμορφα, υπέροχα, χαρά, θέλω να την επισκεφτώ)	19

Στην 9^η ενότητα αγαπημένες τα παιδιά έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον για τον Γκαγκάριν, ενώ άλλοι δήλωσαν ότι τους άρεσαν η Κόκκινη πλατεία και τα πιροσκή . Και σε αυτή την ενότητα τα ποσοστά ικανοποίησης ήταν μεγάλα αφού οι περισσότεροι μαθητές/ -τριες δήλωσαν ότι δε δυσκολεύτηκαν σε κάποια δραστηριότητα, ενώ τα συναισθήματα που δημιουργήθηκαν ήταν και πάλι θετικά.

Η ανατροφοδότηση που δέχθηκε η εκπαιδευτικός στο σύνολο των ενοτήτων ήταν εξαιρετικά χρήσιμη και αξιοποιήθηκε άμεσα ώστε να βελτιώσει το πιλοτικό πρόγραμμα και να το προσαρμόσει στις ανάγκες των μαθητών.

7.4 Αποτελέσματα από το ερωτηματολόγιο ικανοποίησης

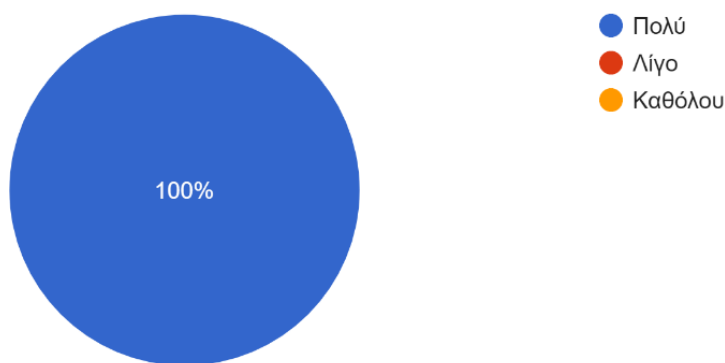
7.4.1 Αποτελέσματα από το ερωτηματολόγιο ικανοποίησης των νηπίων

Το ερωτηματολόγιο ικανοποίησης δόθηκε στους μαθητές/ -τριες μετά το πέρας και της δέκατης ενότητας που αποτέλεσε και το κλείσιμο του πιλοτικού προγράμματος. Περιλάμβανε ένα σύνολο ερωτήσεων που θα έδιναν βήμα στους μαθητές/ -τριες να αξιολογήσουν το πρόγραμμα, να εκφράσουν τα συναισθήματά τους για τη συμμετοχή στο πρόγραμμα καθώς και τις απόψεις τους σχετικά με τις γνώσεις που τους προσέφερε.

Γράφημα 1 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: «Πόσο σου άρεσε το πρόγραμμα με τις χώρες της Ευρώπης; »

1. Πόσο σου άρεσε το πρόγραμμα με τις χώρες της Ευρώπης ;

19 responses

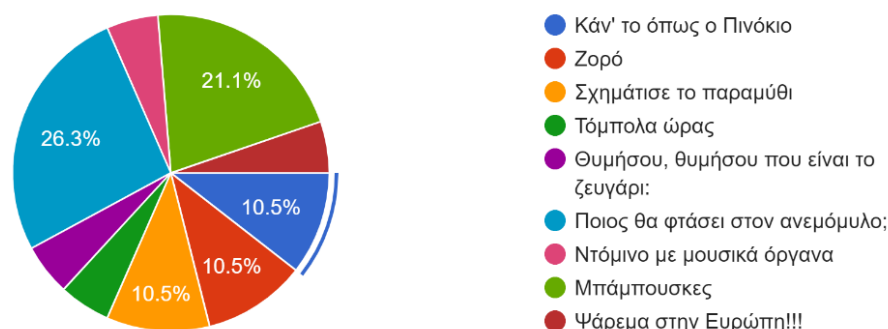

Από τον παραπάνω πίνακα φαίνεται ότι το πρόγραμμα άρεσε πολύ σε όλα τα παιδιά της τάξης.

Γράφημα 2 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: «Από τα επιτραπέζια που κατασκευάσαμε, ποιο σου άρεσε περισσότερο;»

2. Από τα επιτραπέζια που κατασκευάσαμε ποιο σου άρεσε περισσότερο ;

19 responses

Από τον παραπάνω πίνακα φαίνεται η ξεκάθαρη προτίμηση των μαθητών στο επιτραπέζιο της Ολλανδίας με 26,3 % των μαθητών/ -τριών να το προτιμούν. Ακολουθεί το επιτραπέζιο από τη Ρωσία με 21,1 % του συνόλου να το δηλώνουν ως προτίμηση. Τα επιτραπέζια της Γαλλίας , της Ισπανίας και της Ιταλίας ισοψηφούν στην τρίτη θέση με 10,5 % προτίμηση. Της Δανίας το επιτραπέζιο το προτιμά ένας μαθητής/ -τρια (5,3 %), ενώ από μία επίσης προτίμηση έχουν το παιχνίδι της Αγγλίας ,το επιτραπέζιο της Ευρώπης και της Γερμανίας.

Γράφημα 3 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: «από τα επιτραπέζια που κατασκευάσαμε, ποιο σου άρεσε περισσότερο;»

3. Γιατί σου άρεσε περισσότερο ;

Γιατί δεν βαριόμουνα

Επειδή φυσάει τα νερά

Γιατί ήταν διασκεδαστικό.

Επειδή μου αρέσουν οι κάρτες.

γιατι οταν κερδιζω φοραω τη μασκα

Επειδή ο Πινόκιο έχει μεγάλη μύτη.

γιατί την πρώτη φορά που το έπαιξα κέρδισα !

επειδή ήταν διασκεδαστικό

Τα φαγητά των χωρών

Γιατι ειχε ολες τις χωρες και ηταν και διασκεδαστικο

Γιατί έμαθα καινούργια πράγματα

Γιατί η πεντάμορφη είναι το αγαπημένο μου παραμύθι

Είχε αγωνία γιατί αν έπεφτες σε ανεμόμυλο πήγαινες πίσω κι αν έπεφτες σε λουλούδι πήγαινες μπροστά.

Είχε πλάκα

Μου άρεσε γιατί γνώρισα νέα μέρη και ξένους τόπους.

επειδή είχε πολλές κούκλες μαζί, η μία μέσα στην άλλη

Γιατί παίξαμε διάφορα παιχνίδια και φάγαμε φαγητά απο άλλες χώρες.

Γιατί ήταν ωραίο

ΕΙΧΕ ΗΡΩΑ

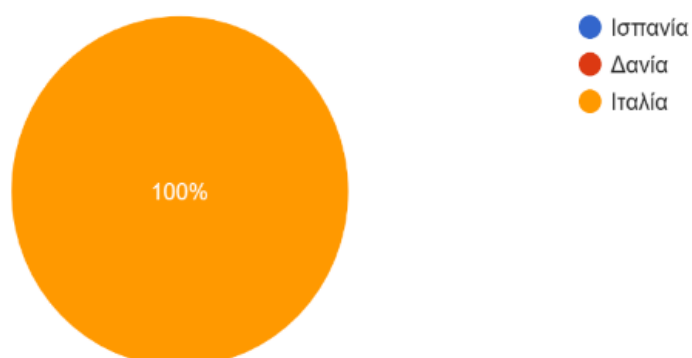

Από τον παραπάνω πίνακα φαίνεται ότι το 74 % των μαθητών/ -τριών επέλεξαν ως αγαπημένο παιχνίδι αυτό που τους διασκεδάζε περισσότερο.

Γράφημα 4 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: «Θυμάσαι σε ποια χώρα ανήκουν οι παρακάτω εικόνες;»

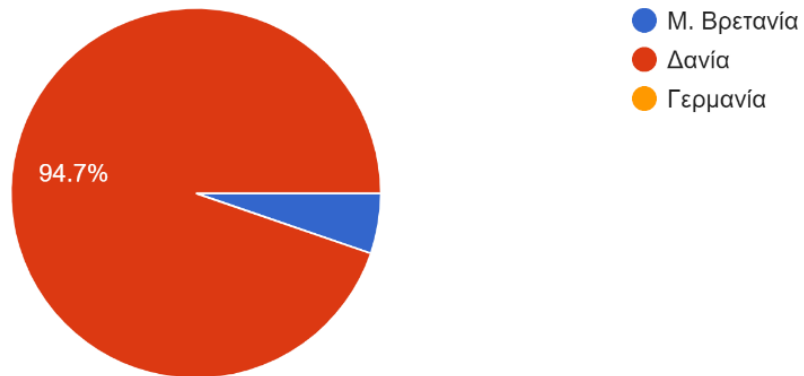
4.Θυμάσαι σε ποια χώρα ανήκουν οι παρακάτω εικόνες:

19 responses

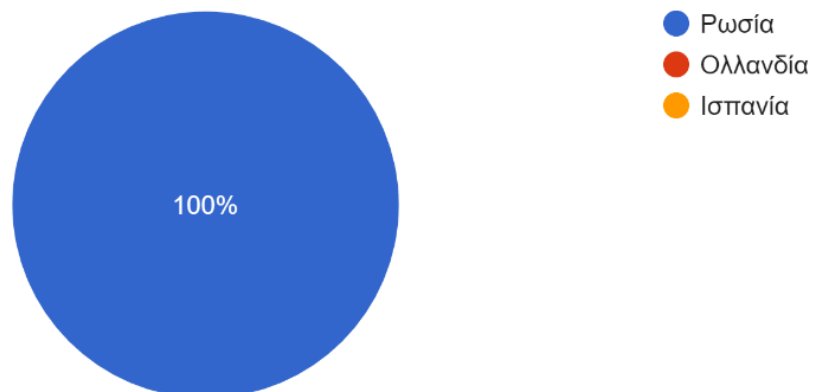
Όλοι οι μαθητές θυμήθηκαν σωστά.

19 responses

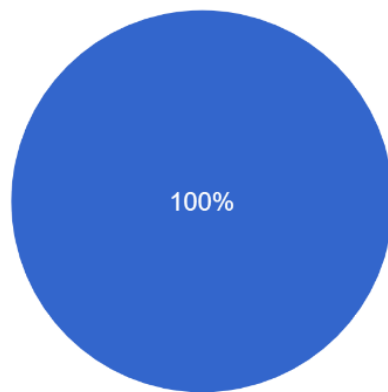
Υπήρξε μια λανθασμένη απάντηση.

19 responses

Όλοι απάντησαν σωστά.

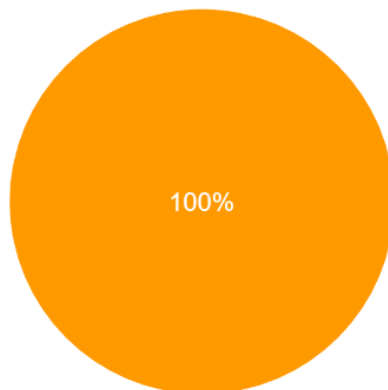
19 responses

- Ολλανδία
- Ελλάδα
- Ισπανία

Όλα τα παιδιά βρήκαν τη χώρα προέλευσης.

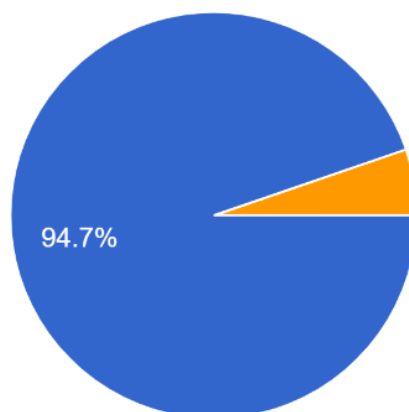
19 responses

- Γερμανία
- Δανία
- Ελλάδα

Τα παιδιά θυμήθηκαν όλα σωστά.

19 responses

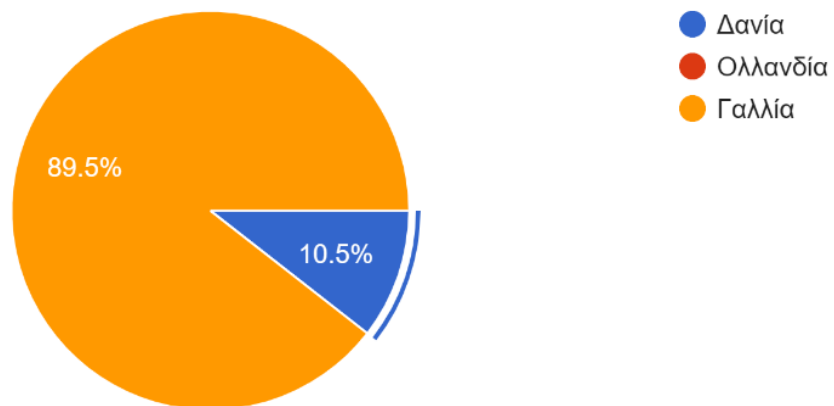
- Γερμανία
- Ιταλία
- Γαλλία

)

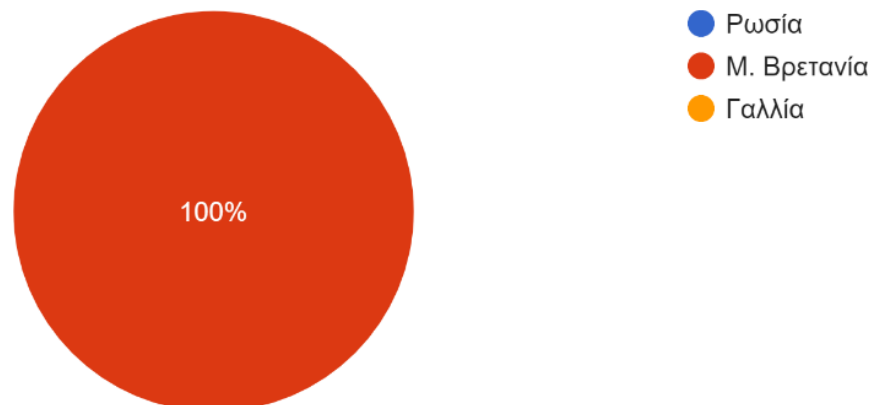
Δυο μαθητές δε θυμήθηκαν τη χώρα.

19 responses

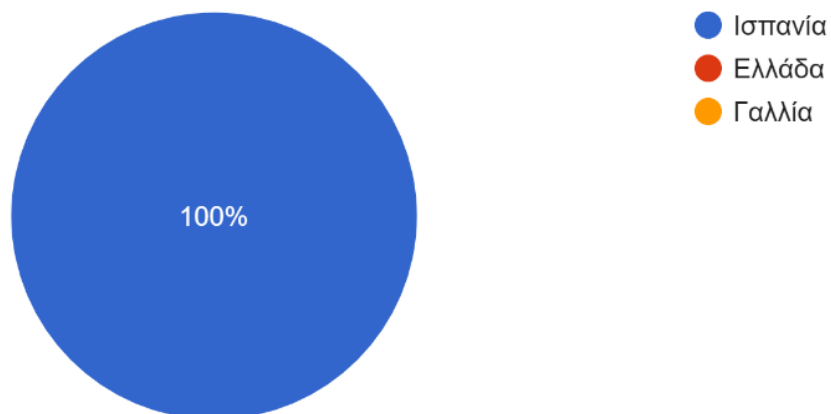
Δύο απαντήσεις δεν ήταν σωστές.

19 responses

Όλοι βρήκαν τη σωστή σημαία.

19 responses

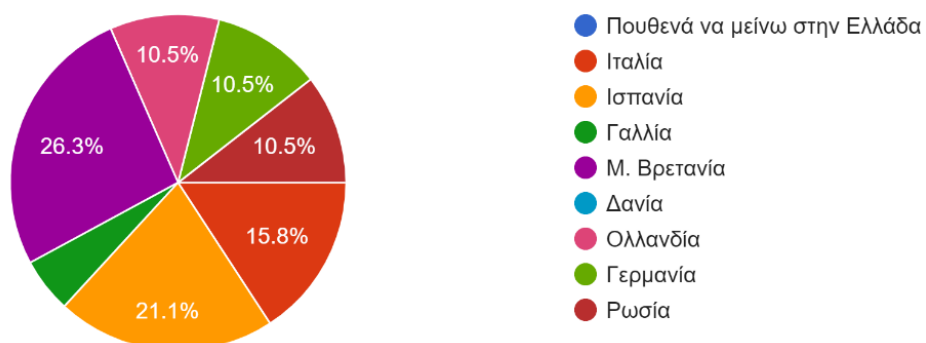
Όλα τα παιδιά απάντησαν σωστά.

Συνολικά στις εννιά χώρες το 97,7 των μαθητών απάντησαν σωστά.

Γράφημα 5 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: «Σε ποια χώρα θα ήθελες να ταξιδέψεις»

5. Σε ποιά χώρα θα 'θελες να ταξιδέψεις;

19 responses

Το 26,3 % των μαθητών/τριών όπως φαίνεται από τον παραπάνω πίνακα θα ήθελα να ταξιδέψουν στη Μ. Βρετανία. Ακολουθεί η Ισπανία με το 21,1 % των μαθητών/τριών να την επιλέγουν. Στην Ιταλία θέλει να ταξιδέψει το 15,8 %, ενώ επίσης στο 10,5 % των προτιμήσεων ισοψηφούν η Ολλανδία, η Γερμανία και η Ρωσία. Μόνο ένας μαθητής / -τρια 5,3 % επέλεξε τη Γαλλία. Κανένα παιδί δε θέλησε να μη ταξιδέψει πουθενά.

Γράφημα 6 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: «Γιατί θα επέλεγες αυτή τη χώρα;»

6. Γιατί θα επέλεγες αυτή τη χώρα; 19 responses

γιατί μου άρεσαν τα φαγητά

Επειδή δεν έχω πάει ποτέ!

Γιατί μου άρεσε ο χορός και τα φαγητά τους.

Επειδή οι άνθρωποι είναι πολύ καλοί εκεί.

θέλω να δω το παλάτι της βασίλισσας, θέλω να δω τους ταύρους

Επειδή μου αρέσει το μπιγ Μπεν κ θα ήθελα να το δω από κοντά.

Σε όλες!!! Ισπανία γιατί έχει ταύρους

Γιατί θέλω να επισκεφθώ τον Πύργο του Άιφελ και το μουσείο του Λούβρου

Γιατί μου αρέσει η πιτσα

Γιατι μου αρεσε η ταραντελα

για να πάω σε tea party με τη βασίλισσα

Επειδή μου αρέσουν οι μπάμπουσκες

Να δω τον Νταλί

Γιατί μου αρέσει ο καθαρός αέρας

Γιατί μου έδωσε τη μεγαλύτερη χαρά

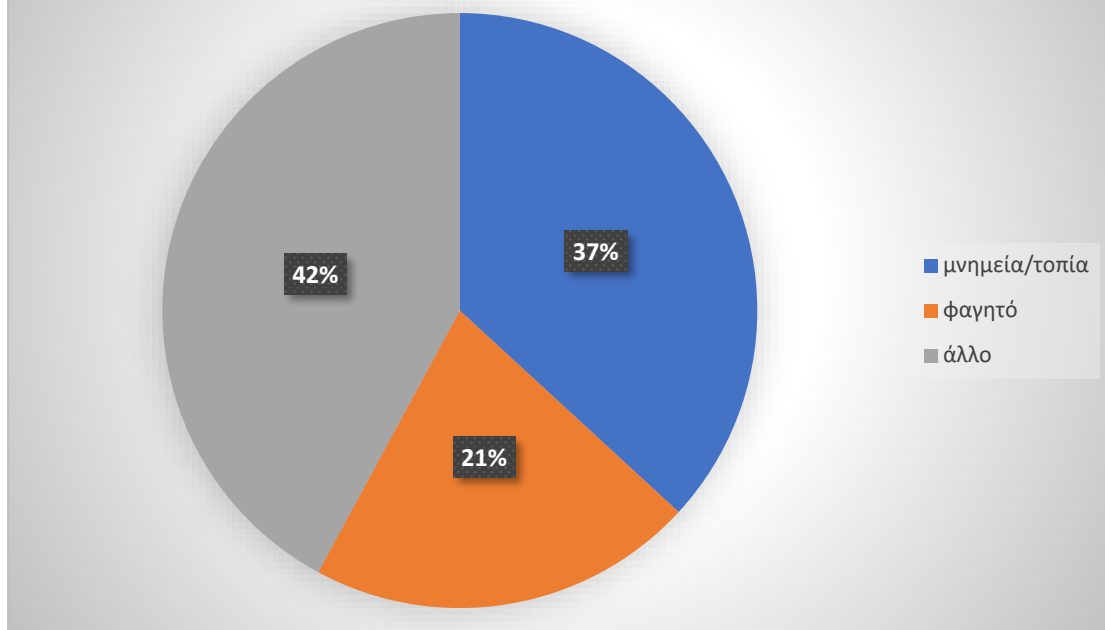
Μου αρέσουν τα πρέτσελ, και τα χρώματα της σημαίας.

Γιατί μου άρεσε ο χορός της

Γιατί μου αρέσει το big Ben

EINAI ΩΡΑΙΑ

Γιατί θα επέλεγες αυτή τη χώρα ;

Όπως φαίνεται και από τον πίνακα το 42% των μαθητών θα ταξίδευαν στη χώρα της επιλογής τους για διάφορους λόγους. Το 37% των παιδιών θα επέλεγαν τη χώρα για τα μνημεία/τοπία της και το 21% των μαθητών για τα φαγητά της.

Γράφημα 7 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: «Ποια ήταν η αγαπημένη σου δραστηριότητα;»

7. Ποιά ήταν η αγαπημένη σου δραστηριότητα; 19 responses

η γλώσσα των χωρών

Τα επιτραπέζια παιχνίδια

Οι κατασκευές.

Όλα τα παιχνίδια.

ΧΟΡΟΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ

Οι εικόνες που είχαμε κόψει κ κολλαγαμε στο χάρτη της Μ.Βρετανιας.

Μακριά Γαϊδούρα

Όλες

Το τσάι με τη βασίλισσα

Οι βενταλιες

tea party

Από την Αγγλία το tea party

Που χορευαμε το πάσο ντόμπλε

Ήταν το παιχνίδι με τις τουλίπες

Μου άρεσε το "Πάσο Ντόμπλε"

Μου άρεσαν οι κατασκευές.

Το τσάι με τη Βασίλισσα

Tea party

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ

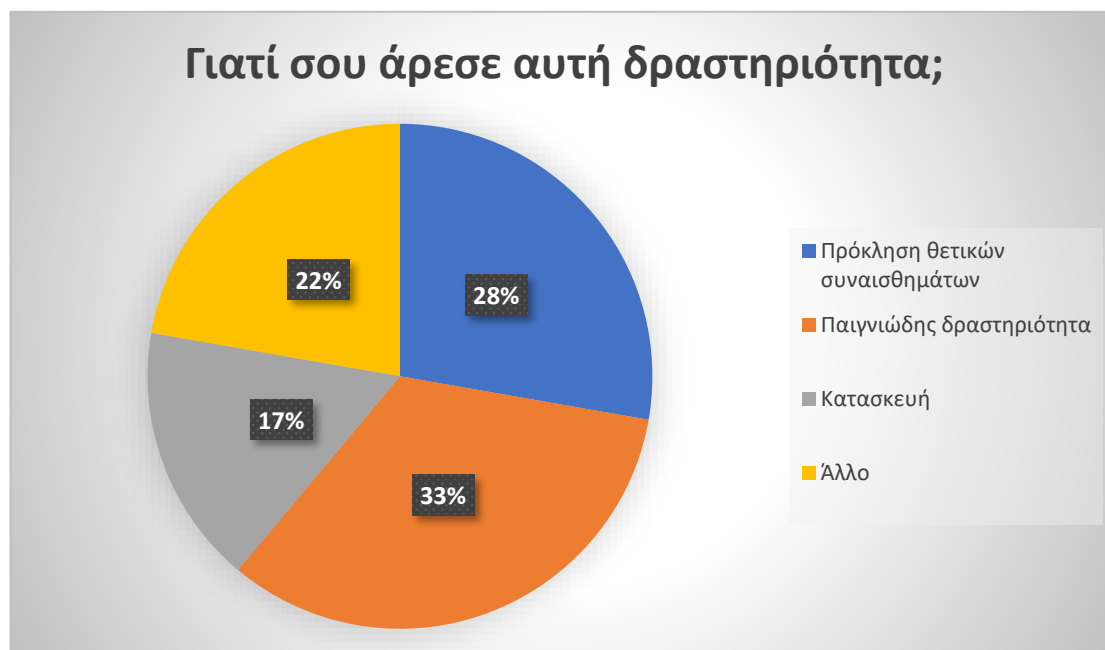

Ένα μεγάλο ποσοστό της τάξεως του 47 % δήλωσε ότι αγαπημένη του δραστηριότητα ήταν ο χορός και τα παιχνίδια ρόλων. Το 21% δήλωσε ότι ήταν οι κατασκευές . Με 11 % ανά προτίμηση οι μαθητές/ -τριες δήλωσαν τις προτιμήσεις τους σε όλες τις δραστηριότητες ή σε άλλες όπως π.χ η γλώσσα των χωρών. Το 10% προτίμησαν τα επιτραπέζια που κατασκευάσαμε και ένα 5% διάλεξαν τα κινητικά παιχνίδια που παίζαμε. Τα αποτελέσματα αυτά δείχνουν πόσο πιο ευχάριστες είναι οι βιωματικές δραστηριότητες στις οποίες οι μαθητές/ -τριες παίρνουν πρωτοβουλίες και κατακτούν τη νέα γνώση μέσα από το παιχνίδι.

Γράφημα 8 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: « Γιατί σου άρεσε αυτή η δραστηριότητα ;»

8. Γιατί σου άρεσε αυτή δραστηριότητα; 19 responses

- γιατί μάθαινα καινούριες λέξεις
- Επειδή είναι παιχνίδι
- Γιατί μου αρέσουν οι κατασκευές.
- Μου αρέσει πολύ να παίζω.
- ΓΙΑΤΙ ΡΙΧΝΑΜΕ ΤΑ ΚΟΡΙΤΣΙΑ ΚΑΤΩ
- Επειδή μου αρέσει να κόβω κ να κολλάω.
- Γιατί μου άρεσε πολύ !
- Γιατί ήταν υπέροχες
- Ήταν διασκεδαστικό
- Ήταν διασκεδαστικό -περασαμε ωραια
- περάσαμε πολύ ωραία
- Γιατί μου αρέσει το τσάι
- Γιατί τα αγόρια έκαναν τους ταυρομάχους και τα κορίτσια τους ταύρους
- Είχαν ωραία χρώματα
- Γιατί ήταν ένας ωραίος χορός.
- Επειδή χρησιμοποιούσα τα χέρια μου.
- Γιατί ντυθήκαμε όμορφα
- Γιατί ήπιαμε τσάι με τη βασίλισσα
- ΕΠΑΙΖΑ ΕΓΩ

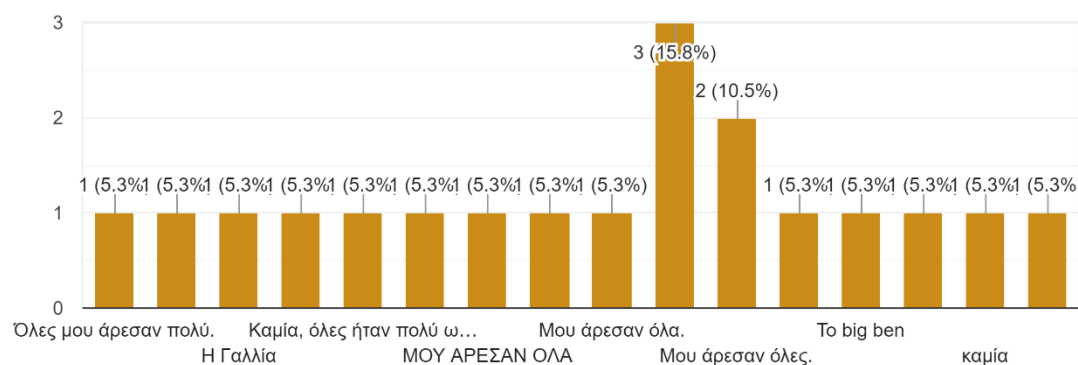

Όπως φαίνεται οι μαθητές/ -τριες έδειξαν την προτίμησή τους στις δραστηριότητες που δήλωσαν στην προηγούμενη ερώτηση, κατά 33% επειδή είχαν παιγνιώδη χαρακτήρα και κατά 28% επειδή τους προκάλεσαν θετικά συναισθήματα (υπέροχη, ωραία), 22% για διάφορους λόγους και 17% επειδή ήταν κατασκευές. Από τα παραπάνω αποδεικνύεται ότι οι μαθητές/ -τριες δείχνουν σαφή προτίμηση σε δραστηριότητες που τους διασκεδάζουν και είναι παιγνιώδεις.

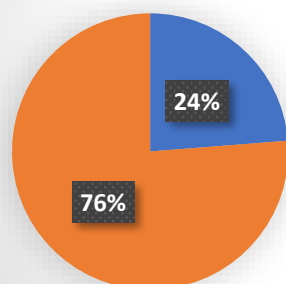
Γράφημα 9 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: « Ποια δραστηριότητα δε σου άρεσε καθόλου ή λίγο ;»

9. Ποιά δραστηριότητα δε σου άρεσε καθόλου ή λίγο;

19 responses

Ποια δραστηριότητα δε σου άρεσε καθόλου ή λίγο;

■ Όλες μου άρεσαν /Καμία
 ■ Παραδείγματα δραστηριοτήτων

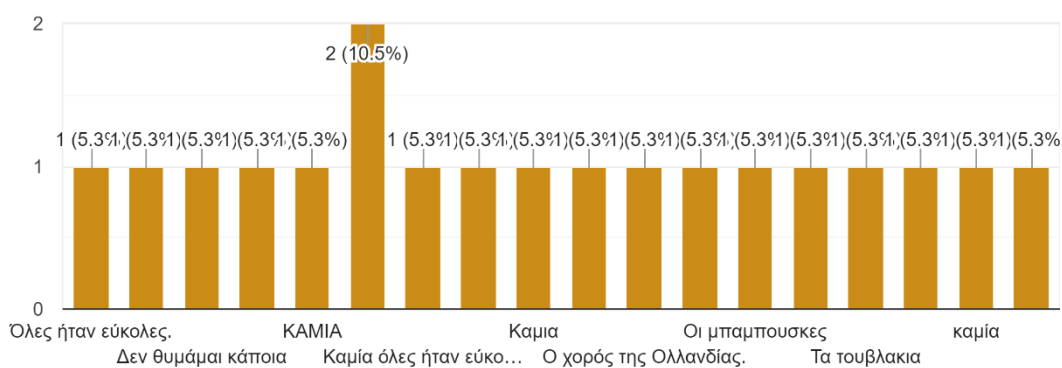

Από την ανάλυση των δεδομένων προέκυψε ο παραπάνω πίνακας ο οποίος δείχνει ότι το 76% των μαθητών/ -τριών δε δυσκολεύτηκε σε κάτι στο πιλοτικό πρόγραμμα. Το 24% δυσκολεύτηκε σε κάποιες δραστηριότητες, διαφορετικές για το κάθε παιδί (κατασκευή, χορός, γλώσσα).

Γράφημα 10 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: « Ποια δραστηριότητα σε δυσκόλεψε περισσότερο ;»

9. Ποιά δραστηριότητα σε δυσκόλεψε περισσότερο;

19 responses

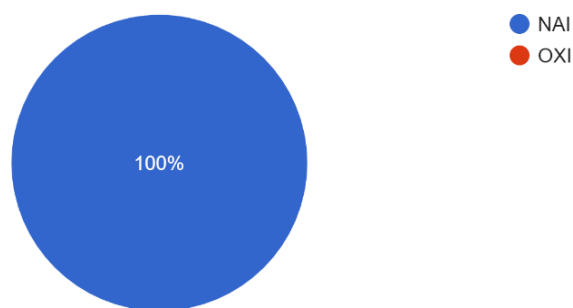

Από την ανάλυση των δεδομένων προέκυψε ο παραπάνω πίνακας ο οποίος δείχνει ότι το 84% των μαθητών/ -τριών δε δυσκολεύτηκε σε κάτι στο πιλοτικό πρόγραμμα. Το 16 % δυσκολεύτηκε σε κάποια κατασκευή ή στη χορογραφία κάποιου χορού ή σε κάποιο παιχνίδι.

Γράφημα 11: Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: « Θα ήθελες να μάθεις και για άλλες χώρες της Ευρώπης ή του κόσμου ;»

10. Θα θελες να μάθεις και για άλλες χώρες της Ευρώπης ή του κόσμου;

19 responses

Όλοι οι μαθητές απάντησαν θετικά στο παραπάνω ερώτημα.

Γράφημα 12 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: « Εάν ναι, ποιες θα ήταν αυτές ;»

11. Αν ναι ποιες θα ήταν αυτές; 19 responses

ΑΜΕΡΙΚΗ

Την Τουρκία Διασκεδαστικό

Για όλες.

Την Αμερική.

ΑΛΒΑΝΙΑ, ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ, ΑΜΕΡΙΚΗ

Ελβετία.Αμερικη.Τουρκια

Κίνα

Ιρλανδία, Σουηδία, Ελβετία, Ισλανδία, Φινλανδία, Δανία, Αγγλία και Αυστρία

Ηνωμένες πολιτείες

Καναδα

Για όλες

Ιαπωνία, Κίνα

Αμερική, Πορτογαλία

Αμερική, Κίνα, Πορτογαλία

Κίνα, Η.Π. Αμερικής,.

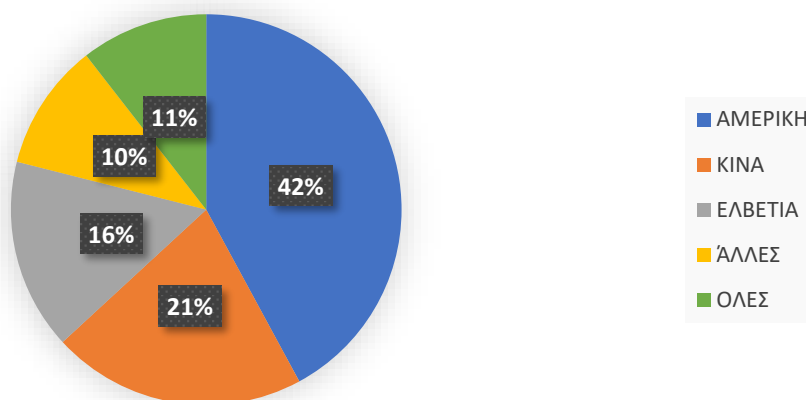
Λουξεμβούργο.

Δεν ξέρω

Ελβετία

ΑΜΕΡΙΚΗ

Εάν ναι, ποιες θα ήταν αυτές ;

Το 42% των μαθητών θα ήθελε να μάθει για την Αμερική / ΗΠΑ. Το 21% θα ήθελε να μάθει για την Κίνα, το 16% για την Ελβετία, το 10 % ανέφεραν διάφορες χώρες ενώ το 11% θα ήθελε να μάθει για όλες τις χώρες του κόσμου.

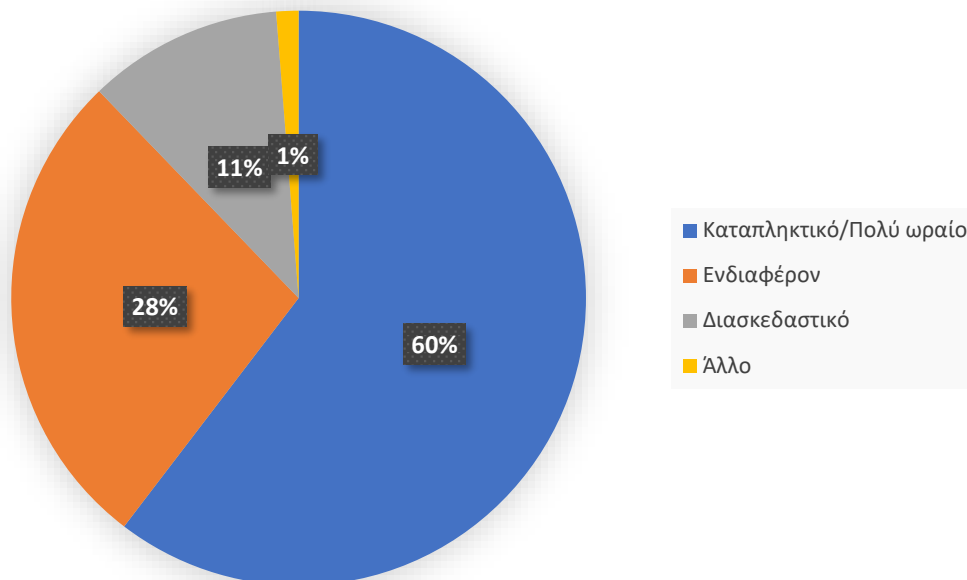
Γράφημα 13 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: « Με μια λέξη πως θα χαρακτήριζες το πρόγραμμα ;»

12. Με μια λέξη πως θα χαρακτήριζες το πρόγραμμα;

19 responses

Με μια λέξη πως θα χαρακτήριζες το πρόγραμμα;

Ο παραπάνω πίνακας είναι γεμάτος από τα θετικά σχόλια που έκαναν οι μαθητές/ -τριες για το πιλοτικό πρόγραμμα «Γνωρίζω την Ευρώπη μέσα από το παιχνίδι». Οι περισσότεροι μαθητές 60% χαρακτήρισαν το πρόγραμμα «καταπληκτικό/ πολύ ωραίο» και το 28% «ενδιαφέρον». Το υπόλοιπο 11% το χαρακτήρισε «διασκεδαστικό» και ένας μαθητής / -τρια το χαρακτήρισε «εργασία». Οι απαντήσεις αυτές αποδεικνύουν ότι το πιλοτικό πρόγραμμα ήταν πολύ ενδιαφέρον και διασκέδασε τους μαθητές/-τριες.

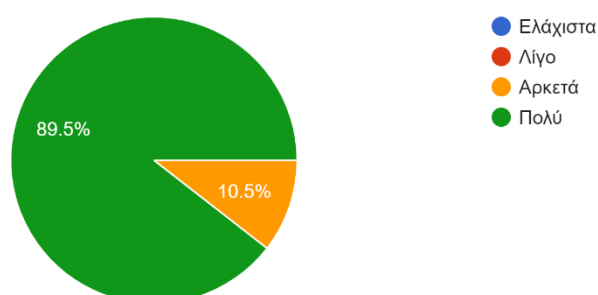
7.4.2 Αποτελέσματα από το ερωτηματολόγιο ικανοποίησης των γονέων

Το ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στάλθηκε στα mail των γονιών μετά το πέρας και της δέκατης ενότητας. Περιλάμβανε ένα σύνολο ερωτήσεων στους γονείς για να αξιολογήσουν το πρόγραμμα και να εκφράσουν τις απόψεις τους σχετικά με τις γνώσεις που πρόσφερε στα παιδιά τους και αν δυσκόλεψε τους ίδιους η συμμετοχή τους σ' αυτό.

Γράφημα 14 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: « Πόσο πιστεύετε ότι άρεσε στο παιδί σας το πρόγραμμα;»

1. Πόσο πιστεύετε ότι άρεσε στο παιδί σας το πρόγραμμα " Γνωρίζω την Ευρώπη μέσα από το παιχνίδι;"

19 responses

Γράφημα 15 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: « Ποια χώρα νομίζετε ότι του/της άρεσε περισσότερο;»

2. Ποιά χώρα νομίζετε ότι του/της άρεσε περισσότερο; 19 responses

ΑΓΓΛΙΑ

Ισπανία

Γαλλία -Ρωσία

Η Ιταλία

Ήταν ενθουσιώδης με όλες τις χώρες, φάνηκε να απολαμβάνει το πρόγραμμα.

ΙΤΑΛΙΑ

Γαλλία.

Ισπανία

Ιταλία

Ιταλία

Ιταλία

Μεγάλη Βρετανία

Ολλανδία

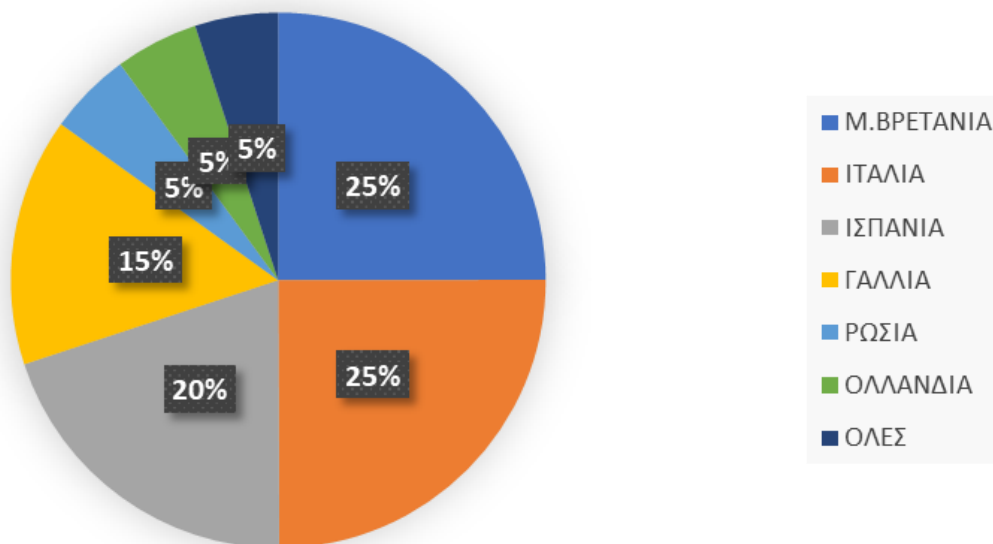
Γαλλία

Αγγλία

Η Ισπανία

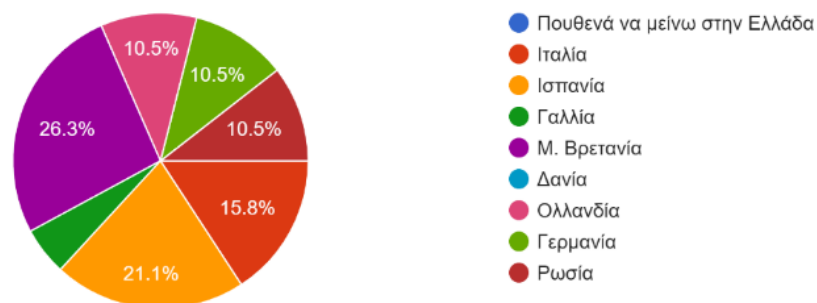
Αγγλία

Ποια χώρα νομίζετε ότι του/της άρεσε περισσότερο;

5. Σε ποιά χώρα θα 'θελες να ταξιδέψεις;

19 responses

Το 25% των γονιών πιστεύουν ότι άρεσε στο παιδί τους η Μ.Βρετανία και το ίδιο , το 25% πιστεύουν η Ιταλία. Αν συγκρίνουμε τις απαντήσεις το παιδιών η Μ.Βρετανία είναι η επιλογή με τις περισσότερες προτιμήσεις ενώ τα παιδιά επιλέγουν σε δεύτερη σειρά προτίμησης την Ισπανία, ενώ οι γονείς πιστεύουν ότι τους άρεσε η Ιταλία και τρίτη χώρα πιστεύουν την Ισπανία.

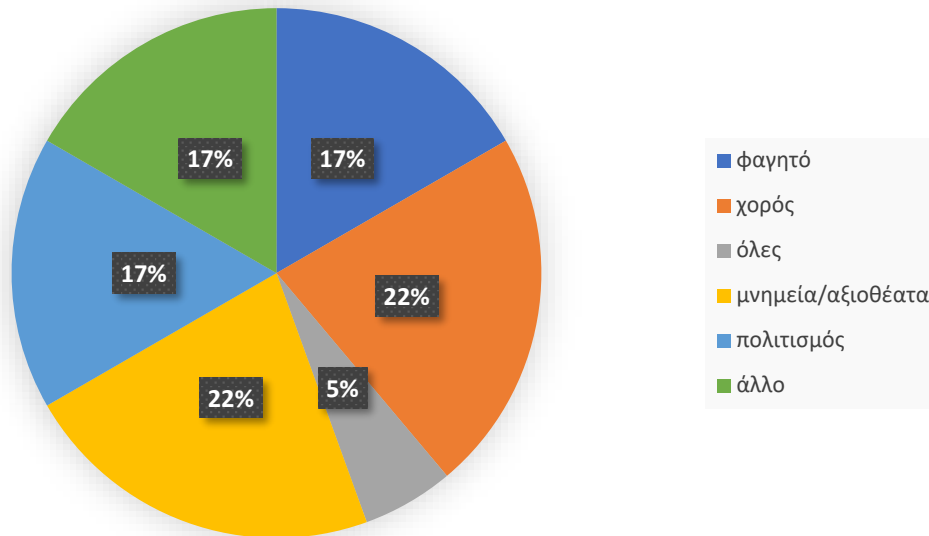
Γράφημα 16 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: « Γιατί νομίζετε ότι του/της άρεσε περισσότερο;»

3. Γιατί νομίζετε ότι του/της άρεσε περισσότερο;19 responses

γιατί πέρναγε ωραία
Έμαθε πολλά πράγματα για τη Γαλλία και το κίνησε το ενδιαφέρον η Ρωσία
Γιατί, καθώς ήταν η πρώτη χώρα γνωριμίας στο πρόγραμμα, της έκαναν εντύπωση τόσο ότι μπήκε στη διαδικασία να ντυθεί για να χορέψει τον χορό τους όσο και γιατί δοκίμασε τις παραδοσιακές γεύσεις.
Δεν γνωρίζω αν είχε κάποια ιδιαίτερη προτίμηση, φάνηκε όλες να του άρεσαν.
ΓΙΑ ΤΑ ΚΤΙΡΙΑ ΤΗΣ(ΠΥΡΓΟΣ ΠΙΖΑΣ)
Για την Disneyland.
Τον εντυπωσιάσανε οι ταυρομαχίες αι το κυνήγι του ταύρου.
Για τα αξιοθέατα και την γαστρονομία της
Το φαγητό
Επειδη ηταν απο τις πρωτες χωρες που ταξιδεψατε
Λόγω δραματοποίησης της Βασίλισσας
Γιατί ήθελε να δει το paso doble
Του άρεσε ο Νταλί και οι ταυρομαχίες.
Επειδή είχε έντονα χρώματα και πολύ πράσινο
Έκανε μάθημα η μαμά της.
Η πρόσκληση της Βασίλισσας σε τσάι .
Ενθουσιάστηκε με τους χορούς
Γιατί της αρέσουν τα αγγλικά
ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ

Γιατί νομίζετε ότι του/της άρεσε περισσότερο;

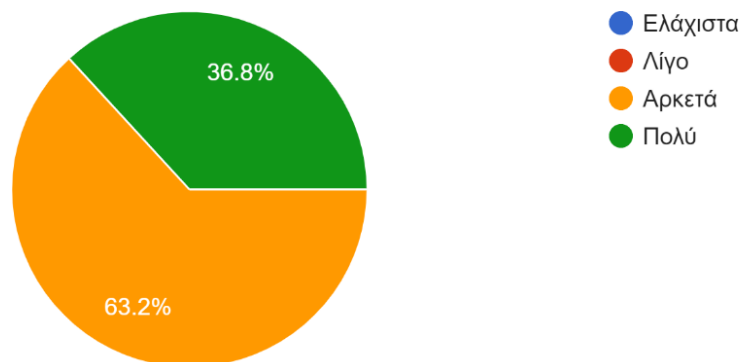

Το 22% των γονιών όπως φαίνεται από τον παραπάνω πίνακα νομίζουν ότι άρεσε στα παιδιά τους η χώρα λόγω των μνημείων και των αξιοθέατων της κάθε χώρας, όπως επίσης και λόγω των χορών που έμαθαν και χόρεψαν τα παιδιά τους. Οι γονείς σε 17% πιστεύουν ότι άρεσε στο παιδί τους η χώρα τόσο για το φαγητό, όσο και για τον πολιτισμό όπως και για άλλους λόγους.

Γράφημα 17 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: « Πόσο νιώθετε ότι έμαθε για τις χώρες της Ευρώπης ;»

4. Πόσο νιώθετε ότι έμαθε για τις χώρες της Ευρώπης;

19 responses

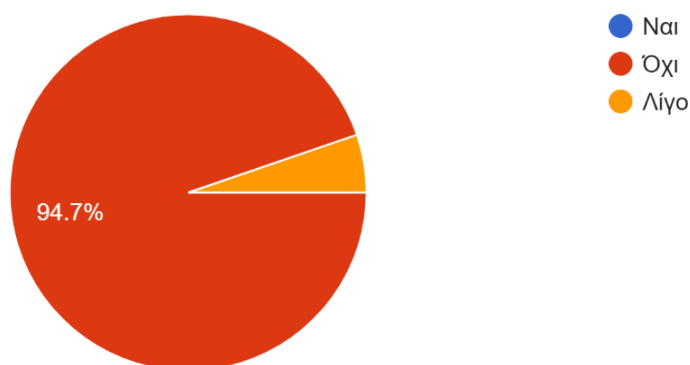

Οι γονείς σε 63,2 % πιστεύουν ότι τα παιδιά τους έμαθαν πολύ για τις χώρες της Ευρώπης και το 36,8 % πιστεύουν ότι έμαθαν αρκετά.

Γράφημα 18 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: « Σας κούρασε η συμμετοχή σας στο πρόγραμμα ;»

5. Σας κούρασε η συμμετοχή σας στο πιλοτικό πρόγραμμα;

19 responses

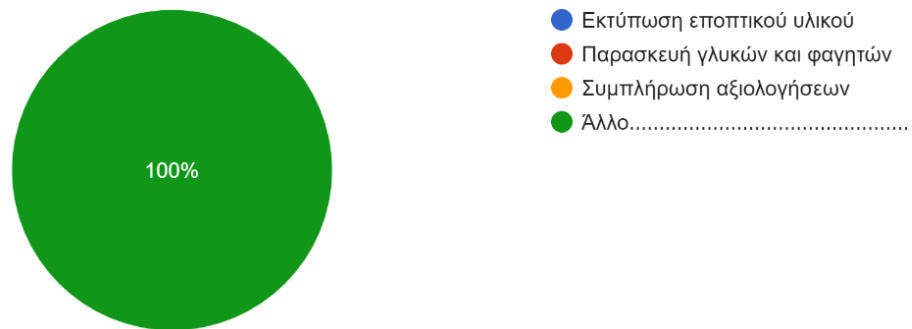

Το 94,7 των γονιών δήλωσε ότι δεν τους κούρασε το πρόγραμμα. Με μια μόνο απάντηση 5,3% ότι τους κούρασε λίγο.

Γράφημα 19 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: « Εάν ναι/λίγο σε ποιο μέρος ;»

6.Εαν ναι/λίγο, ποιο μέρος;

1 response

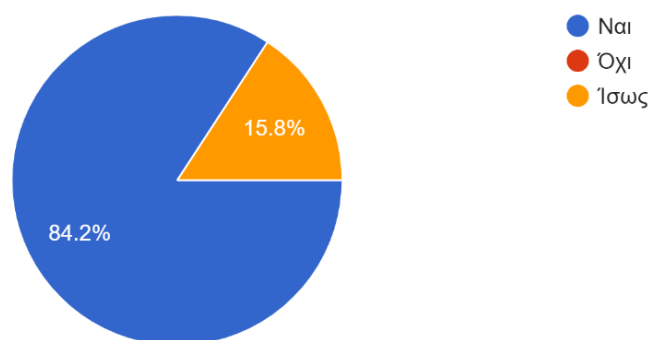

Υπήρξε μία απάντηση αλλά δεν ανέφεραν άλλη επιλογή.

Γράφημα 20 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: « Νομίζετε ότι όσα έμαθε το παιδί σας θα του φανούν χρήσιμα ;»

7. Νομίζετε ότι όσα έμαθε το παιδί σας θα του φανούν χρήσιμα;

19 responses

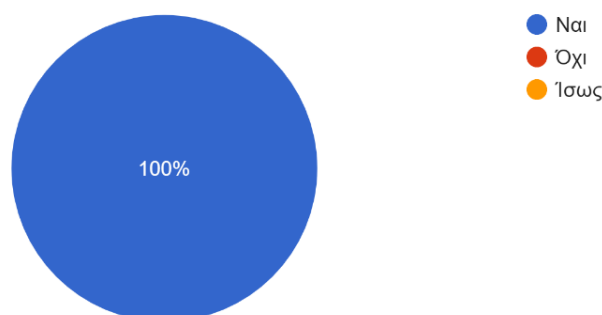

Οι γονείς σε ποσοστό 84,2 % πιστεύουν ότι όσα έμαθαν τα παιδιά τους θα τους φανούν χρήσιμα και το 15,8 πιστεύουν ότι ίσως θα τους φανούν χρήσιμα.

Γράφημα 21 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: « Θα θέλατε να λάβετε μέρος ξανά σε κάποιο παρόμοιο πρόγραμμα ;»

8. Θα θέλατε να λάβετε μέρος ξανά σε κάποιο παρόμοιο πρόγραμμα;

19 responses

Όλοι οι γονείς ήταν θετικοί στη συμμετοχή στους σε ένα αντίστοιχο πρόγραμμα.

Γράφημα 22 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: « Γιατί ;»

9. Γιατί; 19 responses

γιατί τα παιδιά μαθαίνουν πολλά πράγματα με διαφορετικό τρόπο

Γιατί ήταν πολύ ενδιαφέρον και έμαθαν πολλά μέσα απο παιχνίδι

Γιατί ήταν ικανό να αντιληφθεί και να εμπεδώσει τις γνώσεις με βιωματικό τρόπο (όχι μόνο στείρες πληροφορίες) αλλά και να κατανοήσει τη διαφορετικότητα των λαών γύρω μας.

Το να αποκτούν τα παιδιά μας τέτοιες γνώσεις και εμπειρίες είναι πολύ σημαντικό.

Και μάλιστα, όταν γίνεται με τόσο ωραίο τρόπο. Συγχαρητήρια για το σχεδιασμό και την εκτέλεση.

ΓΙΑΤΙ ΒΟΗΘΑΕΙ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΜΟΥ

Γιατί τα παιδιά έμαθαν πολύ ωραία πράγματα.

έκανε το μάθημα πολύ ενδιαφέρον για το παιδί. Τώρα όταν ακούει κάτι για μια χώρα έχει εικόνες στο μυαλό του.

Γιατί θα μου είναι χρήσιμα

Γιατί γνωρίζουν τον κόσμο

Γιατι για το παιδι μας ολο αυτο ηταν " καταπληκτικο"

Βοηθάει αρκετά τα παιδιά να μάθουν χρήσιμες πληροφορίες συνήθειες και έθιμα χωρών μέσα από δραματοποίηση ρόλων

Αποτελεί ευκαιρία-αφόρμηση για να της εξηγήσω άλλα πράγματα, πχ ιστορικού ή κοινωνικού χαρακτήρα

Γιατί "ταξιδεύει" τα παιδιά σε τόσες χώρες που δεν έχουν γνωρίσει ακόμα. Η βιωματικότητα του τα κάνει να αποκτούν γνώσεις κι εμπειρίες που τα ενθουσιάζουν.

Έχει μεγάλο ενδιαφέρον και αναπτύσσεται η φαντασία των παιδιών

Ιδιαίτερη προσέγγιση, που κέντρισε το ενδιαφέρον των παιδιών.

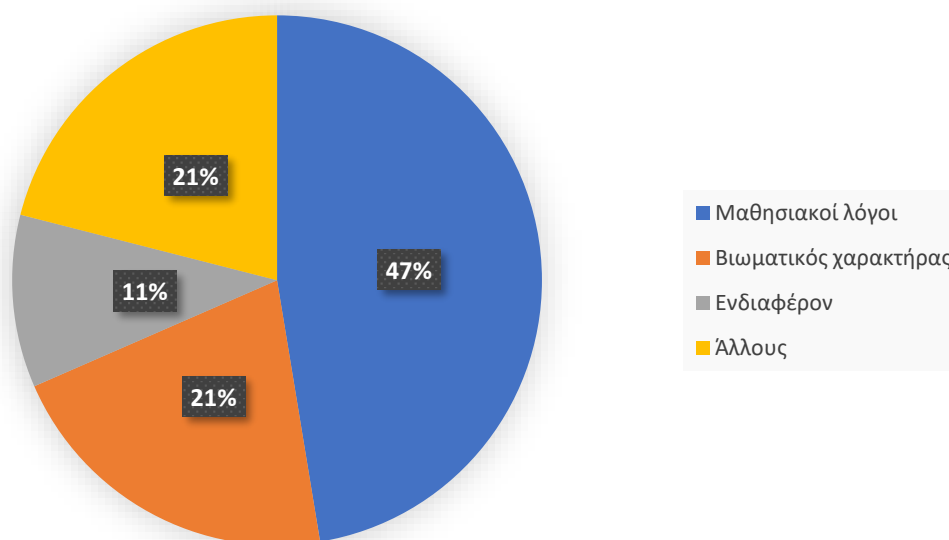
Επειδή είναι ο πιο ευχάριστος τρόπος εκμάθησης και ανοίγει "παράθυρα" σε πολύπλευρη ενημέρωση .

Ήταν καινοτόμο και συνδύασε τη γνώση με τη διαδραστικότητα και το παιχνίδι.

Για να μάθει περισσότερα πράγματα για τις άλλες χώρες

ΒΟΗΘΑΕΙ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

Γιατί;

Από τον παραπάνω πίνακα φαίνεται ότι το 47% των γονιών θέλουν να συμμετέχουν ξανά σε ένα παρόμοιο πρόγραμμα για μαθησιακούς λόγους, δηλαδή πιστεύουν ότι τα παιδιά τους μαθαίνουν καλύτερα και περισσότερα μέσα από τέτοια προγράμματα.. Το 21% των γονιών τόνισαν το βιωματικό χαρακτήρα του προγράμματος καθώς και άλλους λόγους που θα συμμετείχαν ξανά « ταξιδεύει τα παιδιά», «γνωρίζουν τον κόσμο». Το 11% των γονιών θα ήθελε να συμμετέχει επειδή βρήκε το πρόγραμμα ενδιαφέρον. Οι απαντήσεις αυτές κρίνονται από την ερευνήτρια

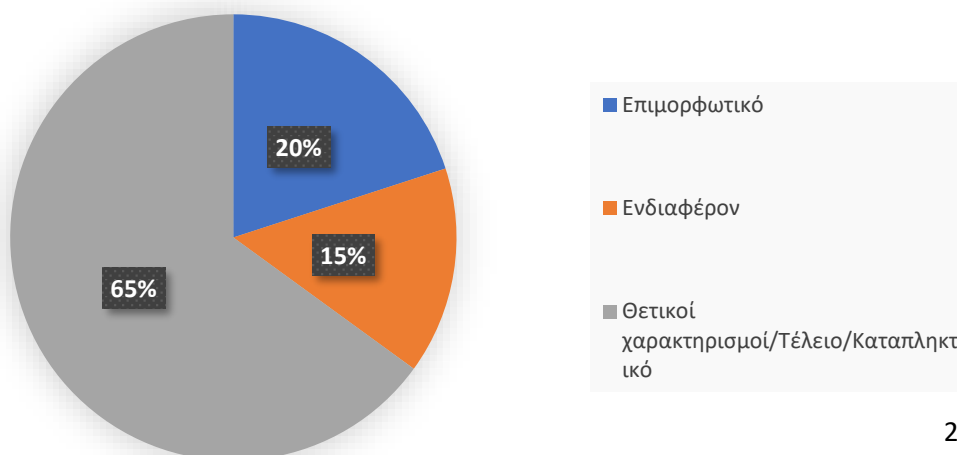
ως θετικές και δείχνουν ότι και οι γονείς επιθυμούν τη συμμετοχή τους σε βιωματικά, καινοτόμα προγράμματα.

Γράφημα 23 : Συχνότητα και ποσοστά των απαντήσεων των μαθητών/ -τριών στο ερωτηματολόγιο ικανοποίησης στην ερώτηση: « Με μια λέξη πως θα χαρακτηρίζατε το πιλοτικό πρόγραμμα ;»

10. Με μια λέξη πώς θα χαρακτηρίζατε το πιλοτικό πρόγραμμα ; 19 responses

Καινοτόμο
Εκπαιδευτικό
Άριστο.
Εξαιρετικό.
ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟ
Μορφωτικό.
πολύ καλό!!!
Καταπληκτικό
Εκπαιδευτικό
Πολυ ενδιαφερον και παιδαγωγικο
Προτότυπο
Ενδιαφέρον
Εποικοδομητικό
Έξυπνο
Άριστο!
Ενδιαφέρον .
Εξαιρετικό
Εξαιρετικό
ΧΡΗΣΙΜΟ ΚΑΙ ΜΠΡΑΒΟ ΣΑΣ

Με μια λέξη πως θα χαρακτηρίζατε το πρόγραμμα

Ο παραπάνω πίνακας είναι γεμάτος από τα θετικά σχόλια που έκαναν οι γονείς για το πιλοτικό πρόγραμμα «Γνωρίζω την Ευρώπη μέσα από το παιχνίδι ». Οι περισσότεροι γονείς 65 % χαρακτήρισαν το πρόγραμμα «*άριστο, πολύ καλό* » και το 20% «*επιμορφωτικό* ». Το υπόλοιπο 15% το χαρακτήρισε ενδιαφέρον. Οι απαντήσεις αυτές αποτελούν απόδειξη ότι το πιλοτικό πρόγραμμα άρεσε και στους γονείς όπως και στα παιδιά τους.

8. Συζήτηση

Η αύξηση στην κινητικότητα των πληθυσμών τα τελευταία χρόνια, έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία πολυπολιτισμικών κοινωνιών με ανθρώπους από διαφορετικά πολιτισμικά υπόβαθρα και διαφορετικές πολιτιστικές κληρονομίες. Υπό αυτές τις καινούριες συνθήκες οι εκπαιδευτικοί καλούνται να διαδραματίσουν ένα σημαντικό ρόλο και να δημιουργήσουν ένα σχολικό περιβάλλον το οποίο να είναι ανοιχτό στις διαφορετικές κουλτούρες και να ενθαρρύνει τον πολιτιστικό πλουραλισμό.

Ο εκπαιδευτικός πρέπει να προσαρμόσει το εκπαιδευτικό πλαίσιο στις νέες απαιτήσεις και να υιοθετήσει παιδαγωγικές πρακτικές οι οποίες θα συνεισφέρουν και στην πολυπολιτισμική επίγνωση των μαθητών, όπως επίσης και στην ανάπτυξη της διαπολιτισμικής επικοινωνιακής ικανότητας. Η κύρια φιλοσοφία και κατεύθυνση της σύγχρονης εκπαίδευσης (Φώτου 2002) βρίσκεται στην πολιτιστική ισότητα, στην πολιτιστική διαφορετικότητα και στην εξασφάλιση ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση. Η καλλιέργεια της πολυπολιτισμικής ευαισθητοποίησης στους μαθητές, στην κοινωνία και στα σχολεία δεν μπορεί να επιτευχθεί απλά μέσω των σχολικών βιβλίων, αλλά όπως δήλωσε και ο Ευαγγέλου (2007), είναι απαραίτητο να δημιουργηθούν διαθεματικά προγράμματα σπουδών που να επιχειρούν να ενσωματώσουν τη γνώση σε σημαντικά ζητήματα.

Σε ένα τέτοιο πλαίσιο ο εκπαιδευτικός πρέπει να καλλιεργήσει στους μαθητές την πολυπολιτισμική ευαισθητοποίηση όπως επίσης και την διαπολιτισμική επικοινωνιακή ικανότητα (Byram 1997) η οποία είναι « η ικανότητα να εξασφαλίσουμε κοινή κατανόηση των ανθρώπων με διαφορετικές κοινωνικές ταυτότητες και την ικανότητα να αλληλοεπιδρούν με πολλαπλές ταυτότητες, αλλά επίσης και με τη δική τους ατομικότητα (Shepard, 2013, σ.23). Με άλλα λόγια, η διαπολιτισμική επικοινωνία μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω της σκόπιμης αλληλόδρασης με τους άλλους και της αποδοχής των πολιτισμικών διαφορών.

Με βάση τα προαναφερθέντα αποφασίστηκε η εφαρμογή του πιλοτικού προγράμματος «Γνωρίζω την Ευρώπη μέσα από το παιχνίδι» το οποίο σκοπό έχει την ανάπτυξη πολυπολιτισμικής επίγνωσης και την ενίσχυση της διαπολιτισμικής

επικοινωνιακής ικανότητας και συνείδησης σε μαθητές του νηπιαγωγείου. Προσδοκία της ερευνήτριας ήταν, οι μαθητές και μαθήτριες να διαμορφώσουν θετικές αναπαραστάσεις γλωσσικής και πολιτισμικής πολυμορφίας, να αποκτήσουν διαπολιτισμική συνείδηση μέσα από την κατανόηση του διαφορετικού και να εμπλουτίσουν τους τρόπους πολιτισμικής και κοινωνικής ένταξής τους.

Για κεντρικό διδακτικό εργαλείο επιλέχθηκε το παιχνίδι το οποίο αποτελεί ένα προσφιλές διδακτικό μέσο και η διδακτική του αξία κρίνεται μεγαλύτερη σε συνθήκες πολυπολιτισμικότητας. Η χρήση των παιχνιδιών ως εκπαιδευτικό εργαλείο, παρέχει ευκαιρίες για συνεργασία, διαπραγμάτευση και αλληλόδραση. Στην ίδια γραμμή ο Stinson (1990) υποστηρίζει ότι όταν εμπλέκεται το σώμα και το μυαλό στην εκπαίδευση και στη μαθησιακή διαδικασία επηρεάζεται επίσης και η μνήμη (Derri, 2007). Τα παιχνίδια συνεισφέρουν στη διέγερση της προσοχής και του ενδιαφέροντος των μαθητών όπως επίσης και της κοινωνικής και συναισθηματικής τους ανάπτυξης. Είναι γενική παραδοχή ότι σ' ένα παιγνιώδες πλαίσιο οι μαθητές δείχνουν περισσότερο ενδιαφέρον και προθυμία να συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ιδιαίτερα στην ηλικία που βρίσκονται οι μαθητές του νηπιαγωγείου μόνο ένα πλαίσιο που στηρίζεται στο παιχνίδι μπορεί να τους οδηγήσει στη μάθηση.

Για την εξυπηρέτηση των σκοπών και στόχων του πιλοτικού προγράμματος κατασκευάστηκαν δέκα δραστηριοκεντρικές διδακτικές ενότητες, εμπνευσμένες από εννιά χώρες και πολιτισμούς. Οι χώρες επιλέχθηκαν από την ερευνήτρια και τα παιδιά με βάση τις προϋπάρχουσες γνώσεις τους για κάποιες από αυτές και με γνώμονα το ενδιαφέρον που πίστευε η νηπιαγωγός ότι θα τους προκαλούσαν οι υπόλοιπες καθώς στην τάξη και στο σχολείο όλα τα παιδιά προέρχονταν από το ίδιο πολιτισμικό περιβάλλον (Ελλάδα). Οι διδακτικές ενότητες προάγουν αξίες και διοχετεύουν αρχές και πρακτικές διαπολιτισμικής αγωγής, ενώ ταυτόχρονα εξοικειώνουν τους μαθητές με εναλλακτικούς τρόπους πολυγλωσσικού γραμματισμού μέσα από την ανάπτυξη στρατηγικών συσχέτισης του ενός πολιτισμού με τους άλλους.

Οι Hylton και Dunetti (1986) παρουσιάζουν έναν αριθμό εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για την προσχολική εκπαίδευση (Webb, 1990) όπως η δημιουργία πολυπολιτισμικών χαρτών, η εκμάθηση τραγουδιών από διαφορετικές χώρες και σε διαφορετικές γλώσσες, η δημιουργία ενός άρθρου για ένα ή περισσότερα θέματα από

διαφορετικές χώρες, χρησιμοποιώντας παραδοσιακά παιχνίδια από διαφορετικούς πολιτισμούς.

Οι μαθητές θα πρέπει να συμμετέχουν ενεργά σε τέτοιες πολυπολιτισμικές δραστηριότητες και θα πρέπει να ενθαρρύνονται, να εκφράζουν τις ιδέες τους και τις απόψεις τους, να διαφωνούν και να αξιολογούν τις πληροφορίες που λαμβάνουν (Webb, 1990). Έτσι, υπό το πρίσμα της δραστηριοκεντρικής προσέγγισης η διδασκαλία οργανώθηκε σε τρία μέρη: στο προ- στάδιο, στο κυρίως στάδιο και το μετά- στάδιο. Το προ-στάδιο είναι εκείνο στο οποίο έγινε η προετοιμασία και η ενεργοποίηση της προϋπάρχουσας γνώσης. Στο κυρίως στάδιο οι μαθητές ενεπλάκησαν σε μια σειρά εναλλακτικού και καινοτόμου χαρακτήρα δραστηριοτήτων με σκοπό να αναπτυχθούν κίνητρα για ενεργό συμμετοχή και κατάκτηση της νέας γνώσης. Τέλος, στο μετα-στάδιο δόθηκε έμφαση σε δραστηριότητες που στοχεύουν στην καλλιέργεια και εξάσκηση των νέων γνώσεων.

Σε όλα τα στάδια και μέσω της εφαρμογής βιωματικών μεθόδων, όπως είναι το παιχνίδι, το εκπαιδευτικό δράμα, η χρήση πολυτροπικών κειμένων κ.λπ. επιδιώχθηκαν ειδικότερα, τα εξής: η ευαισθητοποίησή στην πρόσληψη και αντίληψη των πολιτισμικών διαφορών, η πρόκληση ενδιαφέροντος και η δραστηριοποίηση κινήτρων για τη γνωριμία ξένων τρόπων σκέψης και δράσης, και τέλος, η ανάπτυξη διαπολιτισμικής ικανότητας.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω κεντρικό εργαλείο του πιλοτικού προγράμματος αποτέλεσαν τα παιχνίδια με την κατασκευή ενός επιτραπέζιου στο κυρίως στάδιο κάθε ενότητας. Εξ αρχής ήταν εμφανής η ανάπτυξη αλληλεπίδρασης ανάμεσα στους μαθητές/ -τριες και των παιχνιδιών. Το παιχνίδι αποδείχθηκε ιδανικό διδακτικό εργαλείο το οποίο έφερε σε επαφή τους μαθητές/ -τριες με τα πολιτισμικά στοιχεία κάθε χώρας-στόχου, διεύρυνε τους ορίζοντες τους. Οι ομαδοσυνεργατικές εργασίες με βάση το παιχνίδι αποσκοπούσαν στην ουσιαστική γνωριμία άλλων πολιτισμών και λαών και στόχευαν στην καλλιέργεια της κριτικής σκέψης για τα κοινωνικά στερεότυπα.

Η έρευνα που διεξήχθη παρείχε ένα ικανοποιητικό σώμα δεδομένων, η ερμηνεία των οποίων αποκάλυψε τα θετικά αποτελέσματα της διδακτικής παρέμβασης. Τα ερευνητικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν ήταν τρία : το ημερολόγιο της ερευνήτριας/ εκπαιδευτικού, η αξιολόγηση κάθε ενότητας από τους μαθητές (feedback/

ανατροφοδότηση) και το ερωτηματολόγιο ικανοποίησης νηπίων και γονέων μετά την ολοκλήρωση της παρέμβασης.

Από τη μελέτη των ημερολογιακών καταγραφών φαίνεται ότι οι μαθητές/ -τριες είχαν σταδιακά μεγάλη διαφορά και έγιναν πιο περίεργοι και πρόθυμοι να μάθουν για τους διαφορετικούς πολιτισμούς. Κατανοούσαν και αποδέχονταν τη διαφορετικότητα και την ποικιλία τόσο στη γλώσσα όσο και στις πολιτισμικές συνήθειες κάθε χώρας. Επίσης, επέδειξαν επικοινωνιακή επίγνωση, συμπεριλαμβανομένης της επίγνωσης για το γεγονός ότι οι γλώσσες των άλλων λαών μπορούν να εκφράζουν κοινές ιδέες, καθώς και της επίγνωσης για το γεγονός ότι οι άνθρωποι των άλλων πολιτισμικών υποβάθρων μπορούν να ακολουθήσουν διαφορετικούς λεκτικούς και μη-λεκτικούς τρόπους επικοινωνίας, οι οποίοι είναι σημαντικοί από τη δική τους οπτική.

Από τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων της αξιολόγησης κάθε ενότητας από τους μαθητές/ -τριες (feedback/ ανατροφοδότηση) και του ερωτηματολογίου ικανοποίησης μετά την ολοκλήρωση της παρέμβασης γίνεται αντιληπτό πως η ικανοποίηση των μαθητών και των γονέων τους ήταν μεγάλη. Ο ενθουσιασμός τους, όπως αυτός διατυπώνεται στα ερωτηματολόγια, ήταν έκδηλος σε όλη τη διάρκεια του πιλοτικού προγράμματος, ενώ στη λήξη του τα σχόλια ήταν εξαιρετικά. Οι μαθητές/ -τριες μάλιστα, δήλωσαν το ενδιαφέρον τους στο ερωτηματολόγιο ώστε το πρόγραμμα να συνεχιστεί και την προσεχή σχολική χρονιά και να εμπλουτιστεί με περισσότερες χώρες-στόχους και από άλλες ηπείρους. Αξίζει να αναφερθεί ακόμα ότι ο τρόπος που συνεργάζονταν όσο περνούσε ο καιρός, αλλά και τα όσα δήλωσαν με το πέρας της παρέμβασης, απέδειξαν ότι ταυτόχρονα λειτούργησε αποτελεσματικότερα η εργασία σε ομάδες και η από κοινού λήψη αποφάσεων.

8.1 Περιορισμοί και ερευνητικές προεκτάσεις

Η παρέμβαση είχε θετικά αποτελέσματα για τους μαθητές/ -τριες και χαρακτηρίζεται ως επιτυχή, θα ήταν παράλειψη ωστόσο να μη γίνει αναφορά σε ορισμένες αδυναμίες και παραλείψεις που αποκαλύφθηκαν μέσω της ανασκόπησης των δράσεων.

Η έλλειψη χρόνου σε όλες τις φάσεις της διδακτικής διαδικασίας (πριν, κατά την διάρκεια και μετά τη λήξη της) σε συνδυασμό με το νεαρό της ηλικίας των

μαθητών είναι και οι βασικές αιτίες που συνετέλεσαν στο να μην εφαρμοστούν ερωτηματολόγια προελέγχου- μεταελέγχου και ατομικές συνεντεύξεις των μαθητών. Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε από το Νοέμβριο του 2018 έως τον Απρίλη του 2019 του ίδιου ακαδημαϊκού έτους σε 19 μαθητές νηπιαγωγείου. Επίσης, το δείγμα των μαθητών ήταν μονοπολιτισμικό οπότε η ερευνήτρια δεν μπορούσε να ελέγξει αν καλλιεργήθηκε ουσιαστικά στα παιδιά η πολυπολιτισμική ευαισθητοποίηση και διαπολιτισμική επικοινωνία.

Αξίζει να αναφερθεί το θετικό κλίμα το οποίο επικράτησε στην τάξη σε όλη τη διάρκεια του πιλοτικού προγράμματος, ο πηγαίος ενθουσιασμός των μαθητών και η ευχαρίστησή τους από την εμπλοκή στις δραστηριότητες ιδιαίτερα τις μέρες που ήταν αφιερωμένες στις χώρες/ στόχους. Οι γονείς προσφέρθηκαν όλοι να βοηθήσουν στις παρασκευές των γεύσεων από τις διάφορες χώρες και η νηπιαγωγός χρειάστηκε να κρατάει κατάλογο ώστε να συμμετάσχουν όλοι στη διαδικασία.

Τέλος ενισχύθηκε η ομαδοσυνεργατική μέθοδος στις δραστηριότητες οι οποίες σχεδόν όλες απαιτούσαν την εργασία σε ομάδες και τις αποφάσεις από κοινού. Οι εργασίες που απαιτούσαν αυτοσχεδιασμό ή την παρουσίαση επιχειρημάτων δυσκόλευαν τα παιδιά τα οποία δεν είχαν συνηθίσει να αποφασίζουν τα ίδια και να υποστηρίζουν τις απόψεις τους.

Το παρόν πιλοτικό πρόγραμμα θα μπορούσε να αποτελέσει αφορμή για περαιτέρω εφαρμογή τέτοιας μορφής δραστηριοτήτων και διερεύνηση των αποτελεσμάτων τους σε μεγαλύτερη και συνθετότερη κλίμακα μαθητών, δεδομένου ότι το δείγμα και ο περιορισμένος χρόνος εφαρμογής δεν μπορούν να οδηγήσουν σε γενικεύσεις.

Σε μια προσπάθεια επέκτασης της έρευνας θα ήταν ενδιαφέρον να εφαρμοστεί το πρόγραμμα σε περιοχές της αττικής που έχουν πιο «πολύχρωμες και διαφορετικές» τάξεις, ώστε να μελετηθεί πιο αντιπροσωπευτικό δείγμα μαθητών. Μια άλλη προσπάθεια επέκτασης θα μπορούσε να είναι η εφαρμογή του πιλοτικού προγράμματος σε συνεργασία με τους μαθητές της πρώτης δημοτικού και η επανάληψη της εφαρμογής του στους ίδιους μαθητές στην Τετάρτη δημοτικού . Δηλαδή, να εφαρμοστεί το ίδιο πρόγραμμα μετά από τρία χρόνια ώστε να συγκριθούν τα αποτελέσματα των απόψεων και της στάσης τους. Επίσης οι μαθητές του νηπιαγωγείου

θα μπορούσαν να οργανώσουν μια γιορτή/παρουσίαση του προγράμματος στους γονείς τους.

Εν κατακλείδι, η πολυπολιτισμική εκπαίδευση μπορεί να πετύχει τη συνειδητοποίηση μιας κοινωνίας η οποία θα νιώθει άνετα με την πλούσια « ταπετσαρία» της ανθρώπινης ζωής, όπως επίσης την ελεύθερη έκφραση της προσωπικής ταυτότητας του κάθε ατόμου (Bloor, 2010,p.272, Naude,2014).

Η εργασία ολοκληρώνεται με το τραγούδι από το παραμύθι της Ζωρζ Σαρρή *Το γαϊτανάκι:*

*Αν όλα τα παιδιά της γης,
πιάναν γερά τα χέρια
κορίτσια αγόρια στη σειρά
και στήγανε χορό
ο κύκλος θα γινότανε
πολύ πολύ μεγάλος
κι ολόκληρη τη Γη μας
θ' αγκάλιαζε θαρρώ.*

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Ανδρούσου , Α. (1996). *Διαπολιτισμική διάσταση στην εκπαιδευτική πρακτική, στο: Το πολύχρωμο σχολείο. Μια εμπειρία Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης μέσα από την τέχνη.* Κέντρο Παιδαγωγικής και Καλλιτεχνικής Επιμόρφωσης «Σχεδία». Αθήνα.

Αντωνιάδης, Α. (1994). *Το παιχνίδι.* Αθήνα: University studio press.

Ασκούνη, Ν. (2004). *Κοινωνικές ανισότητες στο σχολείο.* Κλειδιά και αντικλειδιά, ΥΠΕΠΘ/Πανεπ.Αθηνών

Αυγητίδου, Σ. (2001). *Το παιχνίδι. Σύγχρονες ερευνητικές και διδακτικές προσεγγίσεις.* Αθήνα : Τυπωθήτω

Βλάχου, Μ. & Τσουκνάκη, Ε. (2008). *Η διαπολιτισμική επικοινωνία στο σύγχρονο ελληνικό σχολείο: μια ερευνητική προσέγγιση σε θέματα διαχείρισης της διαπολιτισμικής σχέσης μεταξύ εκπαιδευτικού και αλλοδαπού μαθητή. Στα Πρακτικά 11ου διεθνούς συνεδρίου: Διαπολιτισμική εκπαίδευση – Μετανάστευση και τα ελληνικά ως δεύτερη ή ξένη γλώσσα.* Πάτρα: Κέντρο Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, ΠΤΔΕ Πατρών.

Γαλανάκη, Ε.(2011). *Θέματα Αναπτυξιακής Ψυχολογίας.* Αθήνα: Διάδραση

Γερμανός, Δ. (2002). *Οι τοίχοι της γνώσης. Σχολικός χώρος και εκπαίδευση.* Αθήνα:Gutenberg.

Γέρου, Θ. (1984). *Το συμβολικό παιχνίδι βάση και αφετηρία καλλιτεχνικής δραστηριότητας στο σχολείο .* Αθήνα: Δίπτυχο.

Γεωργογιάννης, Π. (1997). *Θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Κοινωνικοψυχολογικές προσεγγίσεις στην εκπαίδευση.* Αθήνα: Gutenberg.

Γεωργογιάννης, Π. (2009). *Διδακτική της ελληνικής ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας, Βηματισμοί για μια αλλαγή στην εκπαίδευση, τόμος 4^{ος}.* Πάτρα

Γκλιάου, Ν. (2005). «ΔΕΠΣ για το Νηπιαγωγείο. Παιδαγωγικά χαρακτηριστικά και εκπαιδευτική πράξη» στο *Επιμόρφωση Σχολικών Συμβούλων και εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και προσχολικής εκπαίδευσης στο ΔΕΠΣ και ΑΠΣ*. Αθήνα:Π.Ι.

Γκόβαρης, Χ. (2001). *Εισαγωγή στη διαπολιτισμική εκπαίδευση*. Αθήνα: Ατραπός.

Γκόβαρης, Χ. , Νιώτη, Ν. & Σταμάτης, Π. (2003). *Προκαταλήψεις και στερεότυπα στο πολυπολιτισμικό νηπιαγωγείο. Θέσεις για την αποδυνάμωση τους από τη σκοπιά της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, λήμμα στον Παιδαγωγικό λόγο, τ.1: σ.σ. 7 – 20.*

Γκότοβος, Α. (2002). *Εκπαίδευση και ετερότητα: Ζητήματα διαπολιτισμικής Παιδαγωγικής*. Αθήνα: Μεταίχμιο

Γρίβα, Ε. & Σέμογλου, Κ. (2013). *Ξένη γλώσσα και παιχνίδι: Κινητικές δραστηριότητες δημιουργικής έκφρασης στην προσχολική εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη : Αφοί Κυριακίδη.

Δαμανάκης, Μ. (1997). *Η εκπαίδευση των παλιννοστώντων και Αλλοδαπών μαθητών στην Ελλάδα-Διαπολιτισμική Προσέγγιση*. Αθήνα: Gutenberg.

Δαφέρμου, Χ., Κουλούρη, Π. & Μπασαγιάννη, Ε. (2006). *Οδηγός Νηπιαγωγού*. Αθήνα: Π.Ι.

Δεδούλη, Μ. (2002). *Βιωματική Μάθηση- Δυνατότητες αξιοποίησης της στο πλαίσιο της Ευέλικτης Ζώνης*. Στην επιθεώρηση εκπαιδευτικών θεμάτων τ.6 (σ.145-159). Π.Ι. Αθήνα.

ΔΕΠΣ, (2011). *Οδηγός Νηπιαγωγού*. Αθήνα: Ο.Ε.Δ.Β.

Δέρρη, Β. (2007). *Η φυσική αγωγή στην αρχή του 21^{ου}. Σκοποί, στόχοι και επιδιώξεις στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Χριστοδουλίδη.

Δημητριάδου, Κ. (2007) « Οπτικός γραμματισμός και γλωσσική διδασκαλία: μια κριτική ανάγνωση στα νέα εγχειρίδια της Γλώσσας για την Α΄ δημοτικού» στο *Σύγχρονη εκπαίδευση*, τ.148. σ.72-80.

Ευαγγελόπουλος, Σ. (1999). *Θέματα Παιδαγωγικής Ψυχολογίας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Ευαγγέλου Ο. (2007). *Διαπολιτισμικά Αναλυτικά προγράμματα*, επιμέλεια Χρυσάφιδης Κ, Αθήνα: Τυπωθήτω

Κανακίδου Ε. & Παπαγιάννη Β. (1998). *Διαπολιτισμική Αγωγή*, 3η έκδοση. Αθήνα:Ελληνικά Γράμματα.

Κάππας, Χ. (2005). *Ο ρόλος του παιχνιδιού στην παιδική ηλικία*. Αθήνα : Ατραπός

Κεσίδου, Α. (2004). *Διαπολιτισμική εκπαίδευση: στόχοι και πρακτικές*. Στο: Χατζηθεοδωρίδης, Β.-Γεωργιάδης, Ν.-Δεμίρογλου, Π. ((επιμ.)), *Προγράμματα Διδασκαλίας στην Εκπαίδευση των Βαλκανικών Χωρών*, Πρακτικά 1ου Βαλκανικού Συνεδρίου. Δράμα: ΕΤ.Ε.Α.Δ., σ.σ.75-83. Ανακτήθηκε 21 Μαΐου , 2019, από <http://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/943/169.pdf>.

Κόκκος, Α. (1999). *Εκπαίδευση ενηλίκων*. (Τόμος Α'). Πάτρα :ΕΑΠ.

Κομένιος, Α. (1912). *Μεγάλη Διδακτική*, μτφρ . Δ. Ιωαννίδου Ολυμπίου σ.26. Αθήνα.

Κοντογιάννη, Δ. & άλλοι (2015). *Γλωσσική εκμάθηση και διδασκαλία σε πολυπολιτισμικά περιβάλλοντα. Ενσωμάτωση της γλωσσικής απόκλισης και γλωσσικής ποικιλίας στην τάξη*. Αθήνα: Gutenberg- Γιώργος & Κώστας Δαρδανός.

Κοσσυβάκη, Φ. (1998). *Κριτική επικοινωνιακή διδασκαλία. Κριτική προσέγγιση της διδακτικής πράξης*. Αθήνα: Gutenberg- Γιώργος & Κώστας Δαρδανός.

Κυριαζοπούλου – Βαληνάκη, Π. (1980). *Νηπιαγωγική 1. Συστήματα και μέθοδοι- Σύγχρονες τάσεις και κατευθύνσεις*. Αθήνα: Αφοι Βλάσση.

Μαγουλιώτης, Α. (2012). *Η ιστορία του νεοελληνικού κουκλοθέατρου: 1870 – 1938*. Αθήνα: Παπαζήση

Μαγουλιώτης, Α. & Αλεξανδρίδου, Ε. (2012). «Η εμφύχωση των κουκλών και οι προτιμήσεις των μικρών παιδιών στο χώρο του νηπιαγωγείου». Στο *Κουκλοθέατρο. Το*

θέατρο της εμφύχωσης- Διεπιστημονικές αναγνώσεις, καλλιτεχνικές συναντήσεις.
Αθήνα: Αιγόκερως.

Μάρκου, Γ. (1996.) . *Η Πολυπολιτισμικότητα της Ελληνικής Κοινωνίας, η Διαδικασία Διεθνοποίησης και η Αναγκαιότητα της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης.* Αθήνα: Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης- ΥΠΕΠΘ.

Μάρκου, Γ. (1996). *Προσεγγίσεις της πολυπολιτισμικότητας και η Διαπολιτισμική εκπαίδευση - επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.* Αθήνα : Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης- ΥΠΕΠΘ.

Ματσαγγούρας, Η. (1982). *Ψυχοπαιδαγωγικά θέματα Προδημοτικής και Πρωτοδημοτικής Αγωγής.* Αθήνα: Φελέκη

Ματσαγγούρας, Η. (1999). *Θεωρία της Διδασκαλίας.* Αθήνα: Gutenberg.

Ματσαγγούρας, Η. (2002). *Η διαθεματικότητα στη σχολική γνώση, Εννοιοκεντρική αναπλαισίωση και σχέδια εργασίας.* Αθήνα: Γρηγόρη.

Μετοχιανάκη, Η. (2008). *Εισαγωγή στην παιδαγωγική.*(3^η εκδ.) Ηράκλειο.

Μπιτσάνη, Ε. (2004). *Πολιτισμική διαχείριση και περιφερειακή ανάπτυξη. Σχεδιασμός πολιτιστικής πολιτικής και πολιτιστικού προϊόντος.* Αθήνα: Διόνικος.

Νικολάου, Γ. (2005). *Διαπολιτισμική διδακτική.* Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Νικολάου, Γ. (2007). *Ετερότητα και διαπολιτισμική εκπαίδευση μέσα από το πρίσμα της κριτικής θεωρίας: το Σχολείο της Ένταξης.* Στο *Συγκριτική και Διεθνής εκπαιδευτική επιθεώρηση*, τ. 9, σ.σ. 79-106.

Νικολάου, Γ. (2011). *Διαπολιτισμική διδακτική. Το νέο περιβάλλον – Βασικές αρχές.* Αθήνα: Πεδίο.

Ντολιοπούλου, Ε. (1999) *Σύγχρονες Τάσεις της προσχολικής αγωγής.* Αθήνα: Τυπωθήτω.

Παλαιολόγου, Ν. & Ευαγγέλου, Ο. (2003). *Διαπολιτισμική παιδαγωγική, Εκπαιδευτικές, διδακτικές και ψυχολογικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Ατραπός

Πανταζής, Σ. (1997). *Η Παιδαγωγική και το Παιχνίδι Αντικείμενο στο Χώρο του Νηπιαγωγείου*. Αθήνα: Gutenberg

Παπαδοπούλου, Β. (2008). «Διαπολιτισμική επικοινωνία στο σχολείο και τη σχολική τάξη», στο), Δ. Κ. Μαυροσκούφης (Επιμ.), *Οδηγός Επιμόρφωσης. Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και Αγωγή. Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο (γυμνάσιο)*, σ.σ. 53-65. Θεσσαλονίκη: ΥΠ.Ε.Π.Θ.

Παρασκευόπουλος, Ι. (1985). *Εξελικτική Ψυχολογία*, τόμοι 1,2 . Αθήνα

Πασχαλίδης, Γ. & Χαμπούρη- Ιωαννίδου, Α. (2002). *Αναλυτικό σχολικό πρόγραμμα και τέχνες στο Γλύτση, Ε. et al. Πάτρα, ΕΑΠ*

Πιατά, Α. (2014). *Η πολυπολιτισμική επίγνωση και επικοινωνιακή ικανότητα στη διαπολιτισμική εκπαίδευση: Θεωρητικές προσεγγίσεις και πρακτικές εφαρμογές. Γενικές αρχές ενός νέου προγράμματος για τη διδασκαλία της*. Στο Χ. Χατζησωτηρίου & Κ. Ξενοφώντος (Επιμ.), *Διαπολιτισμική εκπαίδευση: Προκλήσεις, παιδαγωγικές θεωρήσεις και εισηγήσεις*, σ.σ. 176-197. Καβάλα: Σαΐτα.

Σέξτου, Π. & Χατζηνικολάου, Σ. (2007). «Θεατροπαιδαγωγικά προγράμματα Αγωγής Υγείας : Η Στεφανία και το μπαλόκι». Περιοδικό : *Εκπαίδευση & θέατρο*. τ.8, σ.39-45.

Σιβροπούλου, Ρ.(1996). *Η οργάνωση και ο σχεδιασμός του χώρου (νηπιαγωγείου) στο πλαίσιο του παιχνιδιού*. Αθήνα: Πατάκη

Στάλικας, Α. & Χαμοδράκα, Μ. (2004). *Η ενσυναίσθηση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

Τριλιανός, Θ. (1997). *Η Κριτική σκέψη και η Διδασκαλία της*. Αθήνα : Τελέθριον

Τριλίβα, Σ. & Αναγνωστοπούλου, Τ. (2008). *Βιωματική μάθηση. Ένας πρακτικός οδηγός για εκπαιδευτικούς και ψυχολόγους*. Αθήνα: Τόπος

Τσιάκαλος, Γ. (2000). *Οδηγός Αντιρατσιστικής Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Ελληνικά γράμματα.

Τσιάκαλος, Γ. (2002). *Η υπόσχεση της παιδαγωγικής*. Αθήνα : Παρατηρητής.

Φλουρής, Γ. & Κασσωτάκης, Μ. (2002). *Μάθηση και Διδασκαλία: Σύγχρονες απόψεις για τις διαδικασίες της μάθησης και της μεθοδολογίας της διδασκαλίας*. Αθήνα: Γρηγόρη

Φώτου, Γ. (2002). *Πολυπολιτισμική εκπαιδευτική πραγματικότητα*. Αθήνα: Έλλην

Χαραλαμπίδης, Ι. (1960). *Το παιχνίδι*. Αθήνα: Gutenberg

Χατζηνικολάου – Μαρασλή Β. (1995). *Διαπολιτισμική Αγωγή, Γένεση, φιλοσοφική κοινωνική θέση, λειτουργία, σκοπός*, Τα Εκπαιδευτικά, τχ. 21. Αθήνα

Χοντολίδου, Ε. (1999). *Λογοτεχνία και εκπαίδευση*. Αθήνα: Τυπωθήτω

Χρυσάφιδης, Κ. (1998). *Βιωματική –Επικοινωνιακή Διδασκαλία*. Αθήνα: Gutenberg.

Χρυσάφιδης, Κ. (2007). Διαπολιτισμική εκπαίδευση και αναλυτικά προγράμματα. Στο: Ευαγγέλου, Ο. (επιμ.), *Διαπολιτισμικά αναλυτικά προγράμματα.*, σ.σ. 9-21. Αθήνα: Τυπωθήτω- Γιώργος Δάρδανος

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Beauchamp, H. (1998) *Το παιδί και το Δραματικό Παιχνίδι* (μτφρ.Ελένη Γιανίσκα), Αθήνα: Τυπωθήτω

Bennett, C. (2001). *Genres of Research in Multicultural Education, Review of Educational Research*, 71(2), p.171-217. American Educational Research Association

Bernaus, M. , Andrade A. I., Kervran M., Murkowska A., & Trujillo Sáez, F. (1997). *Plurilingual and pluricultural awareness in language teacher education: A training kit*. Strasbourg: European Centre for Modern Languages/Council of Europe Publishing.

- Byram, M., Nichols, A., Stevens, D. (2001), *Developing intercultural competence in practice*. Clevedon: Multilingual Matters
- Caillois, R. (1958). *Les jeux et les hommes, le masque et le vertige*. Gallimard (NRF)
- Chateau , J. (1974). *Το παιχνίδι του παιδιού* στο Debesse M., *Ψυχολογία του Παιδιού*, μτφρ. Ξυροτήρη Η. . Αθήνα: Κένταυρος
- Council of Europe, (2001). *A common European framework of reference for languages: Learning, teaching, assessment*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Donaldson, M., Βοσνιάδου, Σ. (επιμ.) (2001). *Η σκέψη των παιδιών*. Αθήνα: Gutenberg- Κώστας & Γιώργος Δαρδάνος.
- Flitner, A., (1973). *Das Kinderspiel*. Munchen
- Fontaine, F. & Μαυροειδή, Μ. (1990). *Η γωνιά των παιχνιδιών στο σχολείο* (μτφ. Γ. Μαυροειδή). Αθήνα: Δίπτυχο.
- Griva, E. & Chostelidou, D. (2011). «Multilingual competence development in the Greek educational system : FL teachers' beliefs and attitudes in *Multilingual matters*. Vol.1. p.p. 1-15.
- Huizinga, J. (1989). *Ο άνθρωπος και το παιχνίδι (Homo Ludens)*, μτφρ. Σ. Ροζάνης, Γ. Λυκιαρδόπουλος. Αθήνα: Γνώση
- Jackson, L. & Caffarella, R. (1994). *Experiential learning: A new approach*. San Francisco : Jossey-Bass Publishers
- Jarvis, P. (1999). *The international dictionary of Adult & Continuing Education*. Kogan Page Ltd
- Katz, R.(1982). *Administrative Science Quarterly*. τομ. 27, no 1, σ. 81-104
- Kress, G. & Van Leeuwen, T. (1996). *Reading images: The grammar of Visual Design*. London: Routledge.

- Landa&Landa, (1998). *Το θέατρο και τα παιδιά*. Αθήνα: Βασιλείου
- Mennell, S. & Rundell, J. (1998). *Classical Readings in Culture and Civilization*. London and New York: Routledge
- Modgil, S. et al., Ζώνιου- Σιδέρη, Α. & Χαραμής, Π. (επιμ.) (1997). *Πολυπολιτισμική εκπαίδευση: Προβληματισμοί – προοπτικές*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Montaigne, Μ., *Οχτώ δοκίμια*, (μτφρ. Παράσχου Κ.) κεφ.26, σ.110., Αθήνα: Institut Francais d’ Athenes
- New, R. (2002). «Πολιτισμικές διαφορές πράξη στην κατάλληλη από πλευράς ανάπτυξης πρακτική: Προκλήσεις στην θεωρεία και στην πράξη» στο *Reggio Emilia: Οι χίλιες γλώσσες των παιδιών προσχολικής ηλικίας*. Αθήνα: Πατάκη.
- Pentini, A. (2005). *Διαπολιτισμικό εργαστήριο. Υποδοχή, επικοινωνία και αλληλεπίδραση σε πολυπολιτισμικό εκπαιδευτικό περιβάλλον* μτφ. Τζουλιάνη Μ., Αθήνα: Ατραπός
- Smith, A. (2006). *Cognitive empathy and emotional empathy in human behavior and evolution* in “The psychological record” vol. 56, Iss. 1, Article 1. Scotland
- Vygotsky, L. (1978). “*Interaction Between Learning and Development,*” in *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*, ed. Michael Cole, Vera JohnSteiner, Sylvia Scribner, and Ellen Souberman, 79–91. Cambridge: MA Harvard University Press.
- Vygotsky, L. (1994). « *Ο ρόλος του παιχνιδιού στην ανάπτυξη*» στο *Κείμενα εξελικτικής ψυχολογίας. Σκέψη ,Β τόμος*(μτφρ. Έλση Χουρτζαμάνογλου). Αθήνα: Gutenberg.
- Waelder, R. (1973). *Die psychanalitische Theorie des Spiels*. Munchen,.
- Weisberg, D., Kittredge, A., Hirsh-Pasek, K., Golinkoff, R. & Klahr, D. (2015). *Making Play Work for Education*. Journal Phi Delta Kappan, 96(8): 8-13.

Weisberg, D.S., Hirsh-Pasek, K., & Golinkoff, R.M. (2013). *Guided play : Where curricular goals meet a playful pedagogy*, *Mind, Brain, and Education*, 7(2): 104-112.

Winnicott, D. W. (1975). *Through paediatrics to Psycho-Analysis*. New York : Basic Books

Wolton, D. (1997). *Penser la communication in Réseaux, volume 15, n°84* p.166-68
Les coûts de transaction. cnet

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗΣ ΝΗΠΙΩΝ

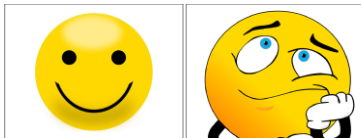
Παρακάτω δίνονται κάποιες ερωτήσεις τις οποίες αφού σκεφτείς απαντάς. Σωστές και λάθος απαντήσεις δεν υπάρχουν. Το βασικό είναι να απαντήσεις ειλικρινά !

"Γνωρίζω την Ευρώπη μέσα από το παιχνίδι"

Ένα πιλοτικό project πολυπολιτισμικής ευαισθητοποίησης στο νηπιαγωγείο

1. Πόσο σου άρεσε το πρόγραμμα με τις χώρες της Ευρώπης ; *

Πολυ

Λιγο

Καθολου

2. Από τα επιτραπέζια που κατασκευάσαμε ποιο σου άρεσε περισσότερο ; *

Κάν' το όπως ο Πινόκιο

Ζορό

Θυμήσου, θυμήσου που είναι το ζευγάρι;

Ποιος θα φτάσει στον ανεμόμυλο;

Σχημάτισε το παραμύθι

Τάμπουλα ώρας

Ντόμινο με μουσικά όργανα

Μπάμπουσκες

3.Γιατί σου άρεσε περισσότερο ; *

4.Θυμάσαι σε πια χώρα ανήκουν οι παρακάτω εικόνες:

Ισπανία

Δανία

Ιταλία

Μ. Βρετανία

Δανία

Γερμανία

Ολλανδία

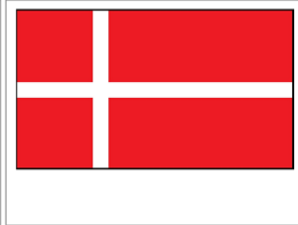
Ελλάδα

Ισπανία

Γερμανία

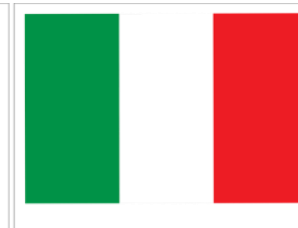
Δανία

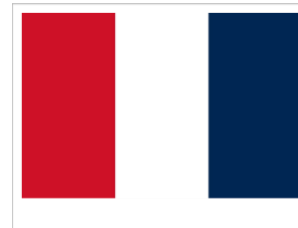
Ελλάδα

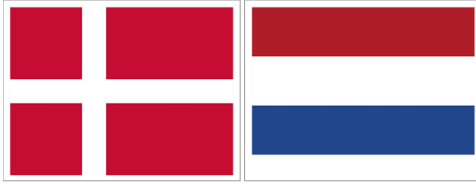
Γερμανία

Ιταλία

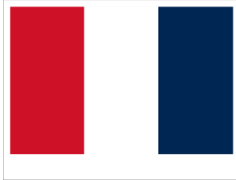

Γαλλία

Δανία

Ολλανδία

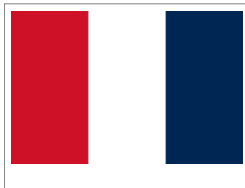

Γαλλία

Ρωσία

Μ. Βρετανία

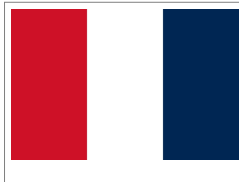

Γαλλία

Ισπανία

Ελλάδα

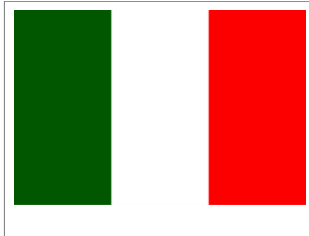
Γαλλία

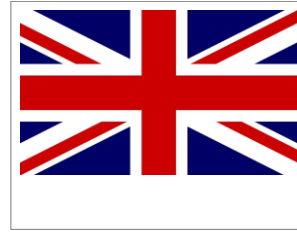
5. Σε ποια χώρα θα ήθελες να ταξιδέψεις;

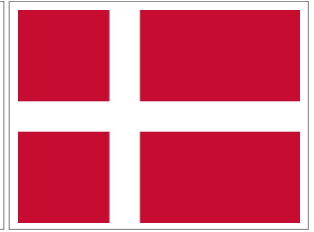
Πουθενά να μείνω στην Ελλάδα

Ιταλία

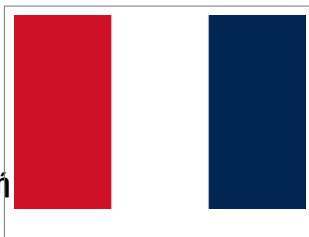
Μ. Βρετανία

Δανία

Ισπανία

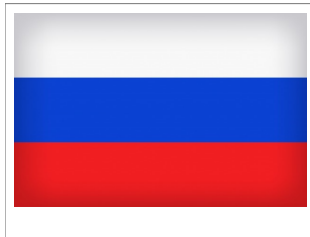
Γαλλία

Ολλανδία

Γερμανία

Ρωσία

6. Γιατί θα επέλεγες αυτή τη χώρα;

---

7. Ποια ήταν η αγαπημένη σου δραστηριότητα;

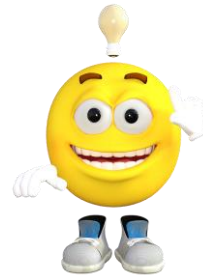

---

8. Γιατί σου άρεσε αυτή δραστηριότητα;

---

9. Ποια δραστηριότητα δε σου άρεσε καθόλου ή λίγο;

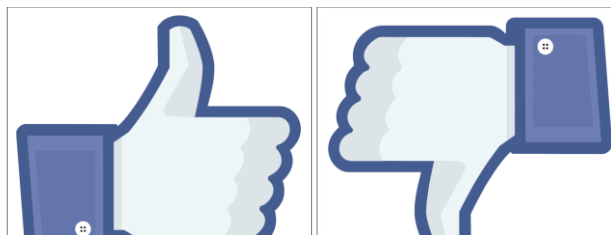

---

9. Ποια δραστηριότητα σε δυσκόλεψε περισσότερο;

10. Θα ήθελες να μάθεις και για άλλες χώρες της Ευρώπης ή του κόσμου;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

11. Αν ναι ποιες θα ήταν αυτές ;

.....

12. Με μια λέξη πως θα χαρακτήριζες το πρόγραμμα;

.....

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗΣ ΓΟΝΕΩΝ

Σωστές και λάθος απαντήσεις δεν υπάρχουν. Το βασικό είναι να απαντήσετε ειλικρινά.

1. Πόσο πιστεύετε ότι άρεσε στο παιδί σας το πρόγραμμα " Γνωρίζω την Ευρώπη μέσα από το παιχνίδι;"

- Ελάχιστα
 Λίγο
 Αρκετά
 Πολύ

2. Ποια χώρα νομίζετε ότι του/της άρεσε περισσότερο; *

---

3. Γιατί νομίζετε ότι του/της άρεσε περισσότερο; *

---

4. Πόσο νιώθετε ότι έμαθε για τις χώρες της Ευρώπης;

- Ελάχιστα
 Λίγο
 Αρκετά
 Πολύ

5. Σας κούρασε η συμμετοχή σας στο πιλοτικό πρόγραμμα;

- Ναι
 Όχι
 Λίγο

6.Εαν ναι/λίγο, ποιο μέρος;

- Εκτύπωση εποπτικού υλικού
- Παρασκευή γλυκών και φαγητών
- Συμπλήρωση αξιολογήσεων
-

Άλλο.....

7. Νομίζετε ότι όσα έμαθε το παιδί σας θα του φανούν χρήσιμα;

- Ναι
- Όχι
- Ίσως

8. Θα θέλατε να λάβετε μέρος ξανά σε κάποιο παρόμοιο πρόγραμμα;

- Ναι
- Όχι
- Ίσως

9. Γιατί;

---

10. Με μια λέξη πώς θα χαρακτηρίζατε το πιλοτικό πρόγραμμα ;

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2 – ΜΥΘΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Ο ΜΥΘΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΓΙΑ ΑΦΗΓΗΣΗ

Στα πολύ-πολύ παλιά χρόνια, κάπου κοντά στην Αίγυπτο αγαπήθηκε ο Ποσειδώνας με τη Λιβύη και γεννήθηκαν δυο παιδιά , ο Βήλος και ο Αγήνορας. Ο Αγήνορας όταν μεγάλωσε ταξίδεψε προς την Ασία . Ο γιος του ο Φοίνικας παντρεύτηκε την Τηλέφασσα και γέννησε τέσσερα παιδιά, τρεις γιους και μια κόρη την **Ευρώπη**. **Η Ευρώπη** καθώς μεγάλωσε έγινε πανέμορφη και όλος ο κόσμος μιλούσε για αυτήν. Η ομορφιά της ήταν τόσο μεγάλη που ο Δίας την ερωτεύτηκε και αποφάσισε να την αποκτήσει με ένα πονηρό σχέδιο που έφτιαξε στο μυαλό του.

Ένα βράδυ που η Ευρώπη κοιμόταν, είδε στο όνειρό της πως παρουσιάστηκαν μπροστά της δυο γυναίκες που τσακώνονταν γι' αυτήν και διεκδικούσαν ποια θα την έπαιρνε δική της. Η μια γυναίκα ήταν η Ασία η ήπειρος που κατοικούσε, την άλλη όμως δεν τη γνώριζε. Ήταν μια στεριά που δεν τη γνώριζε και βρισκόταν στην απέναντι πλευρά της θάλασσας. Η Ασία έλεγε: « Η Ευρώπη είναι δική μου, γιατί εγώ τη γέννησα και τη μεγάλωσα». Η άλλη ήπειρος, η άγνωστη την τράβαγε με βία με τα δυνατά της χέρια και απαντούσε: «Ήταν δική σου μέχρι τώρα, αλλά είναι θέλημα του Δία να την πάρω εγώ, να γίνει δικιά μου πια η Ευρώπη».

Η Ευρώπη ξύπνησε ταραγμένη. Τι να σήμαινε άραγε τ' όνειρό της; Όταν συνήλθε προσκάλεσε τις φίλες της να πάνε να παίξουν σ' ένα ολάνθιστο λιβάδι στην ακρογιαλιά και να μαζέψουν όμορφα λουλούδια. Όταν ο Δίας την αντίκρουσε στο λιβάδι, η Ευρώπη άστραφτε σαν τη θεά Αφροδίτη και ο Δίας την ερωτεύτηκε τρελά. Για να ξεφύγει από την οργή της Ήρας της ζηλιάρας, μεταμορφώθηκε σ' ένα κατάλευκο ταύρο με τρίχωμα σαν το χιόνι, με κέρατα γυαλιστερά και μάτια λαμπερά. Τα κορίτσια ενθουσιάστηκαν μόλις τον είδαν κι εκείνος τις άφηνε να τον χαϊδεύουν και να του κρεμάνε γιρλάντες από λουλούδια στο λαιμό. Η Ευρώπη γοητευμένη κι αυτή φίλησε απαλά τον ταύρο στο μέτωπο και ανέβηκε στην πλάτη του για να πάει βόλτα.

Ο ταύρος αρχίζει να περπατάει ήσυχα με την Ευρώπη στη ράχη του μέχρι που έφτασε στην ακροθαλασσιά. Ξαφνικά αρχίζει να τρέχει πάνω στη θάλασσα προς το πέλαγος. Η Ευρώπη βάζει τις φωνές μα οι φίλες της δεν

μπορούσαν να κάνουν τίποτα πια για να τη γλιτώσουν. Ο ταύρος απομακρυνόταν, η θάλασσα γαλήνεψε, τα δελφίνια πηδούσαν γύρω του, οι Νηρηίδες χόρευαν, οι Τρίτωνες φυσούσαν μέσα σε μεγάλα κοχύλια και έλεγαν το τραγούδι του γάμου. Η Ευρώπη κλαίγοντας ρώτησε τον ταύρο : « Καλέ κι ευγενικό μου ταύρε, που με πας, ποιος είσαι;» Ο ταύρος της απάντησε μ' ανθρώπινη φωνή : « Μη φοβάσαι όμορφη Ευρώπη, ο Δίας ο ίδιος είμαι εγώ. Ο έρωτας μου για σ' ένα μ' έσπρωξε να γίνω ταύρος και να σε κλέψω. Θα σε πάω στην Κρήτη, όπου θα ζήσεις ευτυχισμένη και θα σε κάνω μητέρα δυο γιων.»

Έτσι ο Δίας πέτυχε το σκοπό του και όλα έγιναν όπως τα είπε. Η Ευρώπη και ο Δίας απέκτησαν τρεις γιους, το Μίνωα, το Ροδάμανθου και το Σαρπηδόνα. Η Ευρώπη παρέμεινε σε όλη της τη ζωή στην Κρήτη και η ήπειρος που ανήκε η Κρήτη πήρε τ' όνομα της **Ευρώπη**.

Φεύγοντας από την Κρήτη για τον Όλυμπο, ο Δίας πρόσφερε τρία μοναδικά δώρα στην αγαπημένη του Ευρώπη : ένα χάλκινο φτερωτό γίγαντα τον Τάλω, ένα χρυσό σκύλο, το Λαίλαπα και μια φαρέτρα με βέλη, που ποτέ τους δεν αστοχούσαν.

ΕΙΚΟΝΕΣ ΓΙΑ ΧΡΟΝΙΚΗ ΣΕΙΡΑ

Η αρπαγή της Ευρώπης

Στα πολύ-πολύ παλιά χρόνια, κάπου κοντά στην Αίγυπτο, αγαπήθηκε ο Ποσειδώνας με τη Λιβύη και γεννήθηκαν δυο παιδιά , ο Βήλος και ο Αγήνορας. Ο Αγήνορας όταν μεγάλωσε ταξίδεψε προς την Ασία . Ο γιος του ο Φοίνικας παντρεύτηκε την Τηλέφασσα και γέννησε τέσσερα παιδιά, τρεις γιους και μια κόρη την Ευρώπη. Η Ευρώπη καθώς μεγάλωσε έγινε πανέμορφη και όλος ο κόσμος μιλούσε γι 'αυτήν. Η ομορφιά της ήταν τόσο μεγάλη που ο Δίας την ερωτεύτηκε και αποφάσισε να την αποκτήσει με ένα πονηρό σχέδιο που έφτιαξε στο μυαλό.

Ένα βράδυ που η Ευρώπη κοιμόταν, είδε στο όνειρό της πως παρουσιάστηκαν μπροστά της δυο γυναίκες που τσακώνονταν γι 'αυτήν και διεκδικούσαν ποια θα την έπαιρνε δική της. Η μια γυναίκα ήταν η Ασία η ήπειρος που κατοικούσε, την άλλη όμως δεν τη γνώριζε. Ήταν μια στεριά που δεν τη γνώριζε και βρισκόταν στην απέναντι πλευρά της θάλασσας. Η Ασία έλεγε: « Η Ευρώπη είναι δική μου, γιατί εγώ τη γέννησα και τη μεγάλωσα». Η άλλη ήπειρος, η άγνωστη την τράβαγε με βία με τα δυνατά της χέρια και απαντούσε: «Ήταν δική σου μέχρι τώρα, αλλά είναι θέλημα του Δία να την πάρω εγώ, να γίνει δικιά μου πια η Ευρώπη».

Η Ευρώπη ξύπνησε ταραγμένη. Τι να σήμαινε άραγε τ' όνειρό της; Όταν συνήλθε προσκάλεσε τις φίλες της να πάνε να παίξουν σ' ένα ολάνθιστο λιβάδι στην ακρογιαλιά και να μαζέψουν όμορφα λουλούδια. Όταν ο Δίας την αντίκρυσε στο λιβάδι, η Ευρώπη άστραφτε σαν τη θεά Αφροδίτη και ο Δίας την ερωτεύτηκε τρελά. Για να ξεφύγει από την οργή της Ήρας της ζηλιάρας, μεταμορφώθηκε σ' ένα κατάλευκο ταύρο με τρίχωμα σαν το χιόνι, με κέρατα γυαλιστερά και μάτια λαμπερά. Τα κορίτσια ενθουσιάστηκαν μόλις τον είδαν κι εκείνος τις άφηγε να τον χαϊδεύουν και να του κρεμάνε γιρλάντες από λουλούδια στο λαιμό. Η Ευρώπη γοητευμένη κι αυτή φίλησε απαλά τον ταύρο στο μέτωπο και ανέβηκε στην πλάτη του για να πάει βόλτα.

Ο ταύρος αρχίζει να περπατάει ήσυχα με την Ευρώπη στη ράχη του μέχρι που έφτασε στην ακροθαλασσιά. Ξαφνικά αρχίζει να τρέχει πάνω στη θάλασσα προς το πέλαγος. Η Ευρώπη βάζει τις φωνές μα οι φίλες της δεν μπορούσαν να κάνουν τίποτα πια για να τη γλιτώσουν. Ο ταύρος απομακρυνόταν, η θάλασσα γαλήνεψε, τα δελφίνια πηδούσαν γύρω του, οι Νηρηίδες χόρευαν, οι Τρίτωνες φουσούσαν μέσα σε μεγάλα κοχύλια και έλεγαν το τραγούδι του γάμου. Η Ευρώπη κλαίγοντας ρώτησε τον ταύρο : « Καλέ κι ευγενικό μου ταύρε, που με πας, ποιος είσαι;» Ο ταύρος της απάντησε μ' ανθρώπινη φωνή : « Μη φοβάσαι όμορφη Ευρώπη, ο Δίας ο ίδιος είμαι εγώ. Ο έρωτας μου για σ' ένα μ' έσπρωξε να γίνω ταύρος και να σε κλέψω. Θα σε πάω στην Κρήτη, όπου θα ζήσεις ευτυχισμένη και θα σε κάνω μητέρα δυο γιων.»

*Έτσι ο Δίας πέτυχε το σκοπό του και όλα έγιναν όπως τα είπε. Η Ευρώπη και ο Δίας απέκτησαν τρεις γιους, το Μίνωα, το Ροδάμανθου και το Σαρπηδόνα. Η Ευρώπη παρέμεινε σε όλη της τη ζωή στην Κρήτη και η ήπειρος που ανήκε η Κρήτη πήρε τ' όνομα της **Ευρώπη**.*

Φεύγοντας από την Κρήτη για τον Όλυμπο, ο Δίας πρόσφερε τρία μοναδικά δώρα στην αγαπημένη του Ευρώπη : ένα χάλκινο φτερωτό γίγαντα τον Τάλω, ένα χρυσό σκύλο, το Λαίλαπα και μια φαρέτρα με βέλη, που ποτέ τους δεν αστοχούσαν.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3 – ΙΤΑΛΙΑ

Κάντο όπως ο Πινόκιο

Παίκτες : 2- 6

Υλικά:

- σκληρό χαρτόνι σε σχήμα κύκλου για ταμπλό και βελάκι
- μοιρογνωμόνιο και χάρακας για χωρισμό του κύκλου σε έξι ίσα μέρη
- δαχτυλομπογιές (κόκκινη, κίτρινη, πράσινη, μπλε, άσπρη, ροζ) για το χρωμάτισμα των τμημάτων του κύκλου και τα ποτήρια
- Πλαστικά σφηνοπώτηρα
- Γλωσσοπίεστρα για τον σκελετό των γυαλιών, χαρτόνι για το μπροστινό μέρος των φακών και της προέκτασης της μύτης και μπλουτακ για την άκρη για να κολλάνε τα ποτήρια και να μην πέφτουν.

Σκοπός :

Οι παίκτες να συμπληρώσουν πάνω στο σκελετό των γυαλιών τους πέντε ποτήρια .

.....

ΕΚΤΕΛΕΣΗ

Χωρίζουμε με το μοιρογνωμόνιο τον χάρτινο κύκλο σε έξι ίσα μέρη και τραβάμε γραμμές με τον χάρακα. Τα παιδιά βάφουν το κάθε τμήμα με ένα από τα χρώματα που έχουμε επιλέξει. Σχεδιάζουμε και ένα βελάκι σε μαύρο χαρτόνι και το τοποθετούμε με διπλόκαρφο στη μέση του κύκλου. Στη συνέχεια φτιάχνουμε με τα γλωσσοπίεστρα και το χαρτόνι έξι προεκτάσεις μύτης πάνω στους σκελετούς των γυαλιών . Βάφουμε τα σφηνοπώτηρα στα αντίστοιχα χρώματα.

ΩΡΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ

Οι παίκτες 2-6 κάθονται γύρω από τον χάρτινο κύκλο και γυρίζουν με τη σειρά το βελάκι. Για να παίξουν πρέπει να τύχει το βελάκι στο χρώμα που έχουν επιλέξει. Όταν το πετύχουν πρέπει να πουν ένα ψέμα για τον εαυτό τους π.χ έχω κόκκινα μαλλιά και να προσθέσουν ένα σφηνοπώτηρο από το χρώμα της επιλογής τους, στην υποδοχή που έχει ο σκελετός των γυαλιών τους.

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ

Γυρίζουν το βελάκι και τοποθετούν το ποτήρι με το χρώμα που θα τους τύχει.

Ποιός θα γεμίσει πρώτος με πέντε ποτήρια τη μύτη του; Ο νικητής !!!

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4 – ΙΣΠΑΝΙΑ

ZORO

Παίκτες : 2-6

Υλικά :

- 48 κάρτες στο μέγεθος της τράπουλας
- Μαρκαδόροι
- Πατρόν μάσκας Ζορό

Σκοπός :

Οι παίκτες να σχηματίσουν με τις κάρτες τους τη λέξη **ZORO**.

.....

ΕΚΤΕΛΕΣΗ

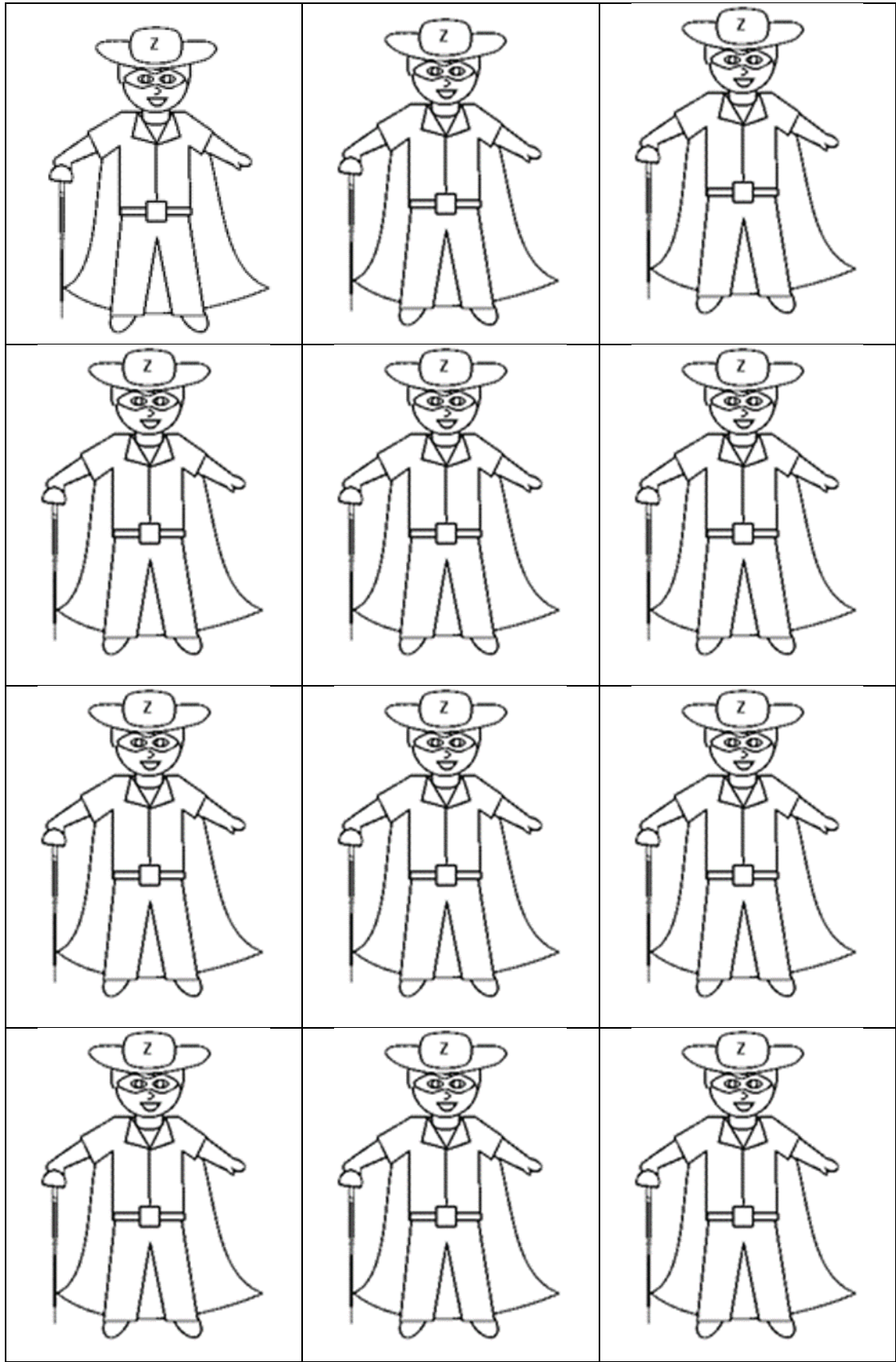
Σε 4 κάρτες γράφουμε τη λέξη ZORO. Σε κάθε κάρτα από ένα γράμμα της λέξης. Επαναλαμβάνουμε άλλες 6 φορές (24 κάρτες) στις υπόλοιπες 24 γράφουμε όποια άλλα γράμματα της αλφαβήτας θέλουν τα παιδιά. Γυρίζουν ανάποδα την κάρτα και ζωγραφίζουν την έτοιμη εικόνα. Ανακατεύουμε τις κάρτες και ξεκινάμε.

ΩΡΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ

Οι παίκτες 2-6, κάθονται σ' ένα τραπέζι ή στη μοκέτα . Ένα παιδί που θ' αποφασίσουν όλοι θα μοιράσει τις κάρτες που θα είναι γυρισμένες ανάποδα ώστε να φαίνεται ο Ζορό και όχι το γράμμα που είναι από πίσω. Κάθε παιδί θα πάρει έξι κάρτες. Τα παιδιά θα πρέπει να ανοίξουν μπροστά τους μόνο τις κάρτες με τα γράμματα από τη λέξη Ζορό και να τις βάλουν στη σειρά ώστε να σχηματίζεται σιγά σιγά η λέξη. Αν τους έτυχαν γράμματα που δεν τα χρειάζονται τα κρατάνε μπροστά τους σαν βεντάλια. Τα άλλα παιδιά θα βλέπουν την εικόνα του Ζορό. Με τη σειρά κάθε παιδί θα τραβάει από τη στοίβα μία κάρτα. Αν χρειάζεται το γράμμα θα συμπληρώνει τη λέξη του, διαφορετικά θα την κρατάει στα χέρια του. Αν τελειώσουν οι κάρτες και δεν έχει σχηματίσει κάποιος τη λέξη αρχίζουν να τραβάνε μία κάρτα από το διπλανό τους .

ΝΙΚΗΤΗΣ

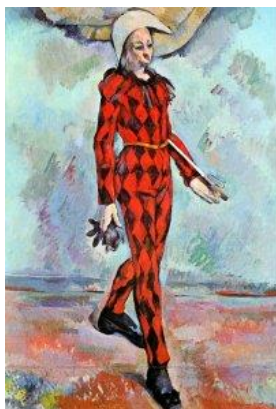
Το παιδί που θα σχηματίσει πρώτο τη λέξη ZORO και ως επιβράβευση φοράει και τη μάσκα του Ζορό.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5 – ΓΑΛΛΙΑ

« Γνωρίζω γάλλους ζωγράφους (Μονέ, Ρενουάρ, Γκωκέν και Σεζάν) και φτιάχνω μια ιστορία με τους πίνακές τους»

Ένα παραμύθι από τα παιδιά του 1^{ου} τμήματος του 5^{ου} νηπιαγωγείου Χολαργού, εμπνευσμένο από τα έργα Γάλλων ζωγράφων (Γυναίκες στον κήπο - Μονέ, Αρλεκίνος - Σεζάν, Ο χορός των κοριτσιών της Βρετάνης - Γκωγκέν, Οι ομπρέλες - Ρενουάρ) στα πλαίσια του προγράμματος « Γνωρίζω την Ευρώπη μέσα από το παιχνίδι» - ενότητα Γαλλία.

Αρλεκίνος - Σεζάν

Η ιστορία του Σεζάν.

Μια φορά κι έναν καιρό, ζούσε ένα αγόρι που το έλεγαν Σεζάν. Είχε οικογένεια και τρεις αδερφές. Όταν έφτασαν οι απόκριες ο Σεζάν ντύθηκε αρλεκίνος, γιατί του άρεσε η στολή.

Ο χορός των κοριτσιών της Βρετάνης - Γκωγκέν

Πέρασαν τα χρόνια και μεγάλωσαν οι αδερφές κι ο Σεζάν. Ο Σεζάν παντρεύτηκε. Ένα πρωί πήγαν οι αδερφές του κι η γυναίκα του στην εξοχή και μάζεψαν λουλούδια επειδή ήταν

Γυναίκες στον κήπο - Μονέ

Μια μέρα του φθινοπώρου, είχαν πάει βόλτα στο πάρκο, ο Σεζάν, η γυναίκα του, η νταντά τους και τα δυο τους κορίτσια, για να κάνουν πικ νικ. Ξαφνικά έπιασε βροχή και όλοι άνοιξαν τις ομπρέλες τους εκτός από τη γυναίκα του Σεζάν. Ήταν λυπημένη γιατί δεν πρόλαβαν να κάνουν πικ νικ. Ο Σεζάν της υποσχέθηκε ότι θα έκαναν μια άλλη μέρα πικ νικ. Μια άλλη μέρα λοιπόν που είχε καλό καιρό πήγαν να κάνουν πικ νικ. Κι εδώ τελειώνει η ιστορία μας.

Τέλος

Οι ομπρέλες - Ρενουάρ

Σχημάτισε το παραμύθι

Παίκτες : 2-6

Υλικά :

- 6 εικόνες από παραμύθια χωρισμένες και κομμένες σε έξι κομμάτια.
- Ψαλίδι
- Α4 για φάκελο
- Μαρκαδόρους
- Ζάρι με αριθμούς 1-6

Σκοπός :

Οι παίκτες να γυρίσουν όλα τα μέρη του puzzle-παραμυθιού .

.....

ΕΚΤΕΛΕΣΗ

6 εικόνες παραμυθιών τις χωρίζουμε κάθε μία σε έξι κομμάτια και από την λευκή πλευρά γράφουν σε κάθε κομμάτι τους αριθμούς 1-6. Με το Α4 φτιάχνουμε φάκελο για το κάθε puzzle και γράφουμε απέξω τον τίτλο του παραμυθιού (Ωραία Κοιμωμένη, Σταχτοπούτα, Παπουτσωμένος Γάτος, Κοκκινোসκουφίτσα, Κοντορεβυθούλης και η Ωραία και το Τέρασ)

ΩΡΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ

Οι παίκτες 2-6, κάθονται σ' ένα τραπέζι ή στη μοκέτα . Κάθε παιδί διαλέγει από ένα puzzle και το στήνει ανάποδα μπροστά του ώστε να φαίνονται οι αριθμοί :

1	2	3
4	5	6

Με τη σειρά κάθε παιδί ρίχνει το ζάρι και γυρίζει το κομμάτι με το νούμερο που του έτυχε στο ζάρι. Αν του τύχει ο ίδιος αριθμός χάνει τη σειρά του και ξαναπαίζει στον επόμενο γύρο.

ΝΙΚΗΤΗΣ

Το παιδί που θα γυρίσει πρώτο όλα τα κομμάτια και σχηματίσει το puzzle.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 6 – Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑ

Τόμπολα ώρας

Παίκτες : 2-4

Υλικά :

- 8 Α4 χωρισμένα σε έξι τετράγωνα με την εικόνα ενός ρολογιού χωρίς δείκτες σε κάθε τετράγωνο.
- Ξυλομπογιές
- ψαλίδι

Σκοπός :

Οι παίκτες να γεμίσουν όλα τα τετράγωνα του ταμπλό τους με τετράγωνα που δείχνουν την ίδια ώρα .

.....

ΕΚΤΕΛΕΣΗ

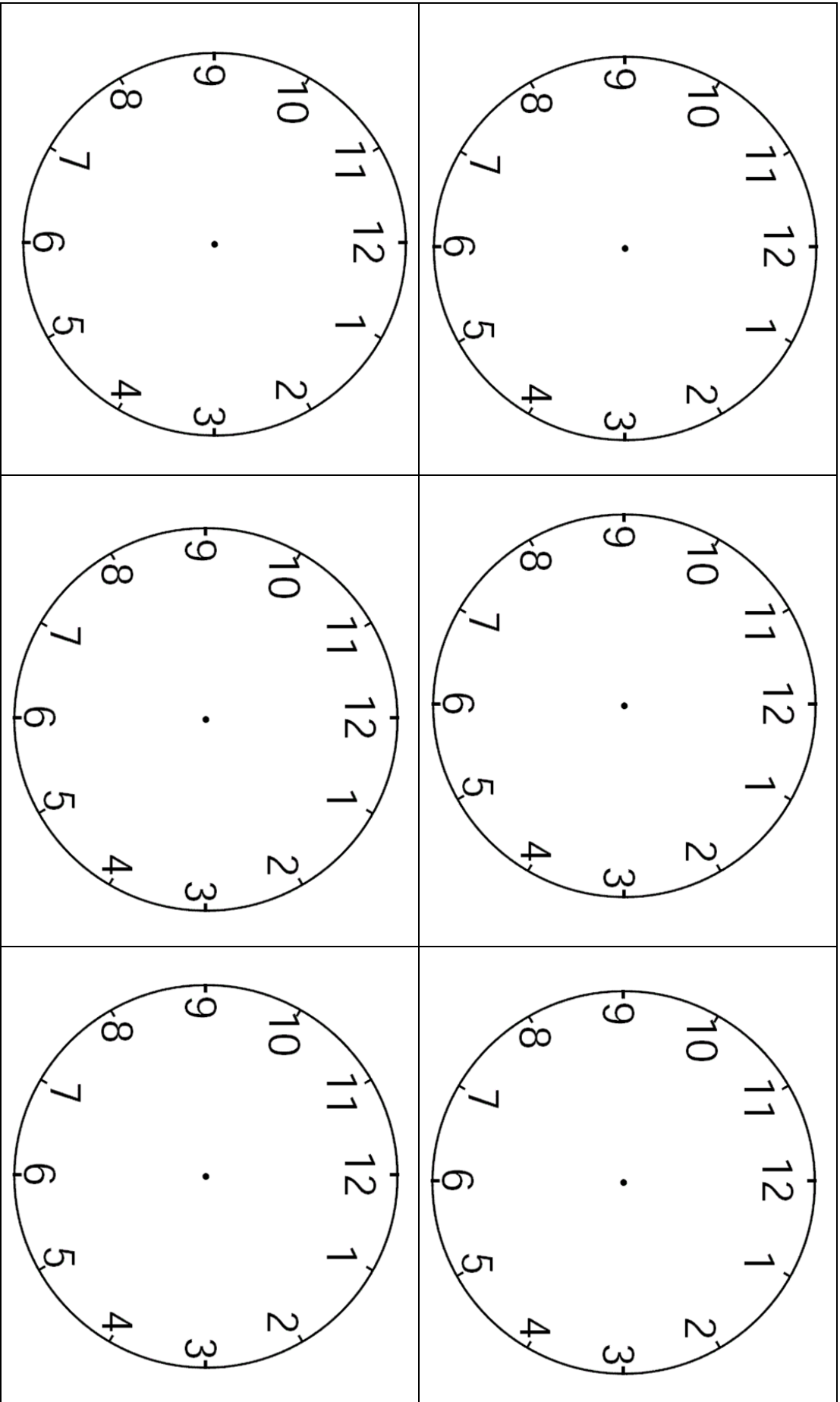
Δίνουμε σε 8 παιδιά φωτοτυπίες με τα ρολόγια χωρίς δείκτες. Ανά δυάδες τα παιδιά ζωγραφίζουν τη φωτοτυπία τους φροντίζοντας να χρωματίζουν τα τετράγωνα με τα ίδια χρώματα . Σχεδιάζουμε στις δυάδες τους δείκτες στο ακριβώς και στο και μισή. Φροντίζουμε ώστε να μη τύχει η ίδια ώρα σε τετράγωνα του ίδιου χρώματος. Πλαστικοποιούμε τις φωτοτυπίες και κόβουμε τα τετράγωνα σε μια φωτοτυπία της κάθε δυάδας. Η άλλη θα λειτουργήσει ως ταμπλό.

ΩΡΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ

Οι παίκτες 2-4, κάθονται σ' ένα τραπέζι ή στη μοκέτα . Κάθε παιδί διαλέγει από ταμπλό στο οποίο θα ταιριάζει τις ίδιες εικόνες. Οι κομμένες καρτέλες τοποθετούνται σε στοίβα στη μέση. Με τη σειρά οι παίκτες τραβάνε από μία κάρτα. Αν την έχουν την τοποθετούν στο αντίστοιχο τετράγωνο. Διαφορετικά την τοποθετούν δίπλα, φτιάχνοντας μια καινούρια στοίβα. Αν τελειώσουν οι κάρτες και δεν έχει συμπληρωθεί κάποιο ταμπλό οι παίκτες παίρνουν κάρτες από την άλλη στοίβα. Σε περίπτωση που πάλι δεν συμπληρώσει κάποιος παίκτης το ταμπλό του ανακατεύουν τις κάρτες όσες φορές χρειαστεί.

ΝΙΚΗΤΗΣ

Το παιδί που θα συμπληρώσει το ταμπλό του με όλα τα τετράγωνα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 7 – ΔΑΝΙΑ

Θυμήσου, θυμήσου!!! Πού είναι το ζευγάρι;

Παίκτες : 1-19

Υλικά :

- 24 εικόνες από 11 παραμύθια και την φωτογραφία του Άντερσεν(12 ζεύγη)
- Ψαλίδι
- Ξυλομπογιές

Σκοπός :

Οι παίκτες να γυρίσουν όλες τις κάρτες σε ζευγάρια.

.....

ΕΚΤΕΛΕΣΗ

Σε δυάδες τα παιδιά ζωγραφίζουν με τα ίδια χρώματα τις εικόνες από τα παραμύθια. Τις πλαστικοποιούμε και τις κόβουμε.

ΩΡΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ

Οι παίκτες 1-19, κάθονται σ' ένα τραπέζι ή στη μοκέτα . Τοποθετούμε τις καρτέλες από την ανάποδη πλευρά σε τέσσερις σειρές των έξι καρτελών η κάθε μια. Με τη σειρά τα παιδιά ανοίγουν δυο καρτέλες με σκοπό να θυμηθούν και να ανοίξουν τα ζευγάρια των εικόνων.

ΝΙΚΗΤΗΣ

Το παιδί που θα θυμηθεί και θα ανοίξει τα πιο πολλά ζευγάρια.

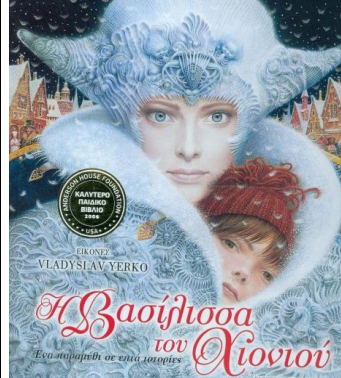
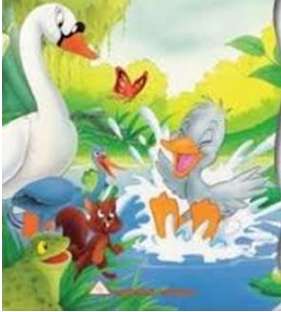

Το Ασχηρόπαπο

Το Ασχηρόπαπο

Το Κοριτσάκι με τα σπέρτα

Το Κοριτσάκι με τα σπέρτα

<p>Η πριγκίπισσα και το μπιζέλι</p> <p>Από το παραμύθι της Χέλντ Κρίστον Αντρεν Επισημοποίησε: Μίκα Γκέρβαρ</p> <p>σκακίρα</p> <p>7+</p>	<p>Η πριγκίπισσα και το μπιζέλι</p> <p>Από το παραμύθι της Χέλντ Κρίστον Αντρεν Επισημοποίησε: Μίκα Γκέρβαρ</p> <p>σκακίρα</p> <p>7+</p>	<p>Ο χοιροβοσκός του ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ</p> <p>Μία φορά, κι έναν χρόνο...</p> <p>6</p>
<p>Η Τοσοδούλα</p> <p>σκακίρα</p>	<p>Η Τοσοδούλα</p> <p>σκακίρα</p>	<p>Ο χοιροβοσκός του ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ</p> <p>Μία φορά, κι έναν χρόνο...</p> <p>6</p>
<p>Το αηδόνι του αυτοκράτορα</p> <p>ΠΑΠΑΚΟΥΤΣΟΣ</p>	<p>Το αηδόνι του αυτοκράτορα</p> <p>ΠΑΠΑΚΟΥΤΣΟΣ</p>	
<p>Οι Αγριόκυκνοι</p> 	<p>Οι Αγριόκυκνοι</p> 	

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 8 - ΟΛΛΑΝΔΙΑ

Ποιος θα φτάσει στον ανεμόμυλο;

Παίκτες : 2-6

Υλικά :

- 2 φωτοτυπίες A3 με εξάγωνα ή άλλα σχήματα που σχηματίζουν ένα φιδάκι.
- Εικόνες με τουλίπες και ανεμόμυλους σε κάποια εξάγωνα
- Ξυλομπογιές
- Ισοθερμικό ποτήρι
- Γλωσσοπίεστρα
- Χαρτόνια
- Τουλίπες σε έξι χρώματα
- πλαστελίνη

Σκοπός :

Οι παίκτες να φτάσουν στο τέλος της διαδρομής στον ανεμόμυλο

.....

ΕΚΤΕΛΕΣΗ

Ετοιμάζουμε ένα φιδάκι με εξάγωνα ή άλλα σχήματα. Σε κάποια τμήματα βάζουμε την εικόνα μιας τουλίπας και σε άλλα ενός ανεμόμυλου. Ζωγραφίζουμε έξι καρτέλες με την εικόνα μιας τουλίπας σε διαφορετικό χρώμα για να τις χρησιμοποιήσουμε ως πόνια. Κάθε καρτέλα την τοποθετούμε σε βάση από πλαστελίνη για να μπορεί να στέκεται και να προχωράει στο ταμπλό. Κατασκευάζουμε από ποτήρι έναν ανεμόμυλο για να λειτουργήσει ως «ζάρι» και στη βάση του ζωγραφίζουμε ένα βέλος. Σε κάθε φτερό του γράφουμε έναν αριθμό από το 1-4.

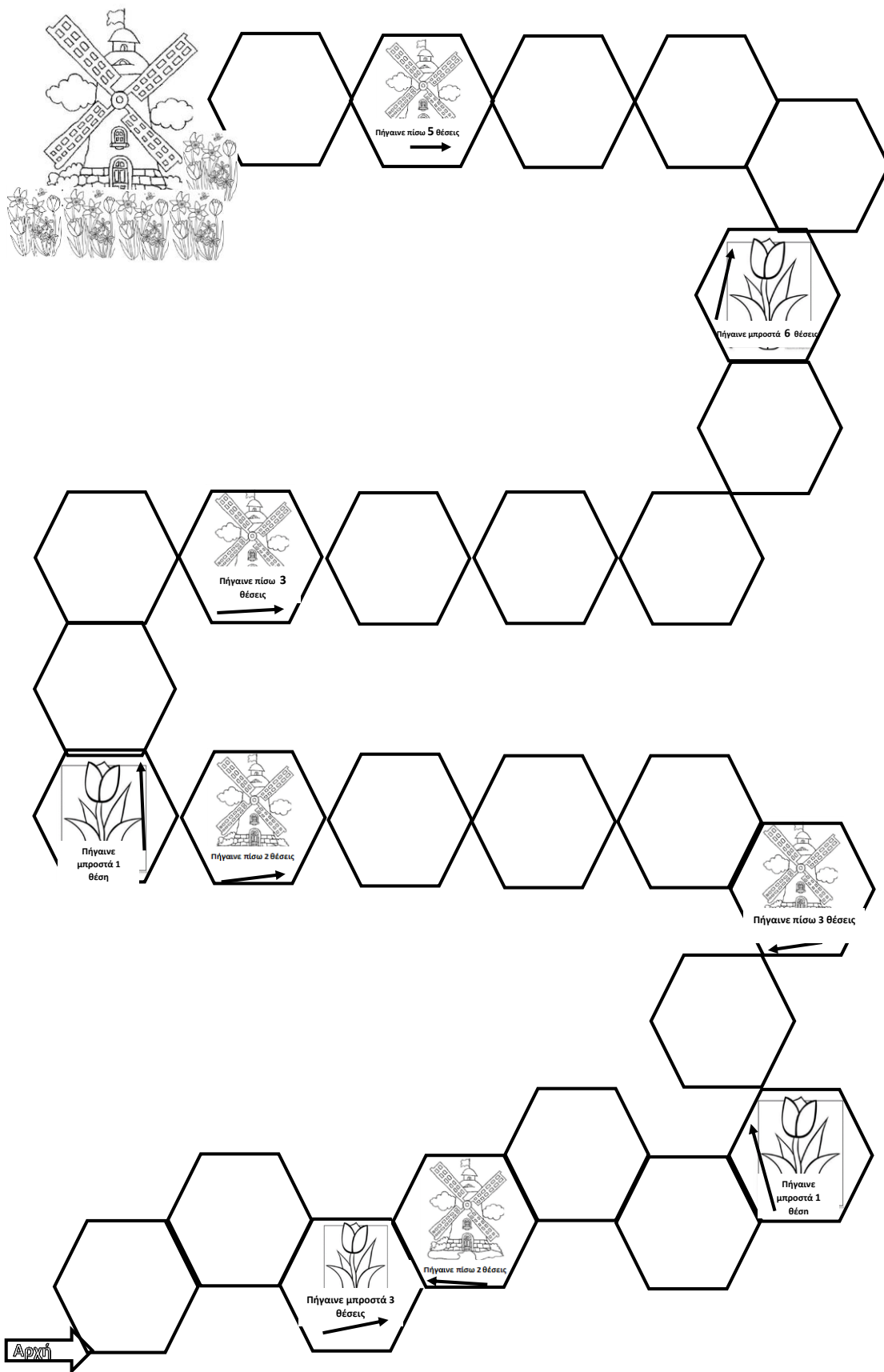
ΩΡΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ

Οι παίκτες 2-6, κάθονται σ' ένα τραπέζι ή στη μοκέτα . Κάθε παιδί διαλέγει μια τουλίπα και την τοποθετεί στη βάση από πλαστελίνη. Με τη σειρά κάθε παίκτης γυρίζει το μύλο και προχωράει στο ταμπλό σε τόσα εξάγωνα όσα του έδειξε το φτερό του ανεμόμυλου. Αν τύχει σε εξάγωνα με τουλίπα προχωράει τόσα εξάγωνα όσα του έλεγε η τουλίπα. Αν τύχει σε εξάγωνο με ανεμόμυλο γυρίζει πίσω τόσα εξάγωνα όσα του είπε ο ανεμόμυλος.

ΝΙΚΗΤΗΣ

Το παιδί που θα φτάσει πρώτο στον ανεμόμυλο στο τέρμα της διαδρομής.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 9 – ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Ντόμινο με μουσικά όργανα

Παίκτες : 2-4

Υλικά :

- 12 ζεύγη εικόνων με μουσικά όργανα (πιάνο, κιθάρα, βιολί, ταμπουρίνο, φλογέρα, άρπα, ντραμς).

Σκοπός :

Οι παίκτες να τελειώσουν τα ντόμινο.

.....

ΕΚΤΕΛΕΣΗ

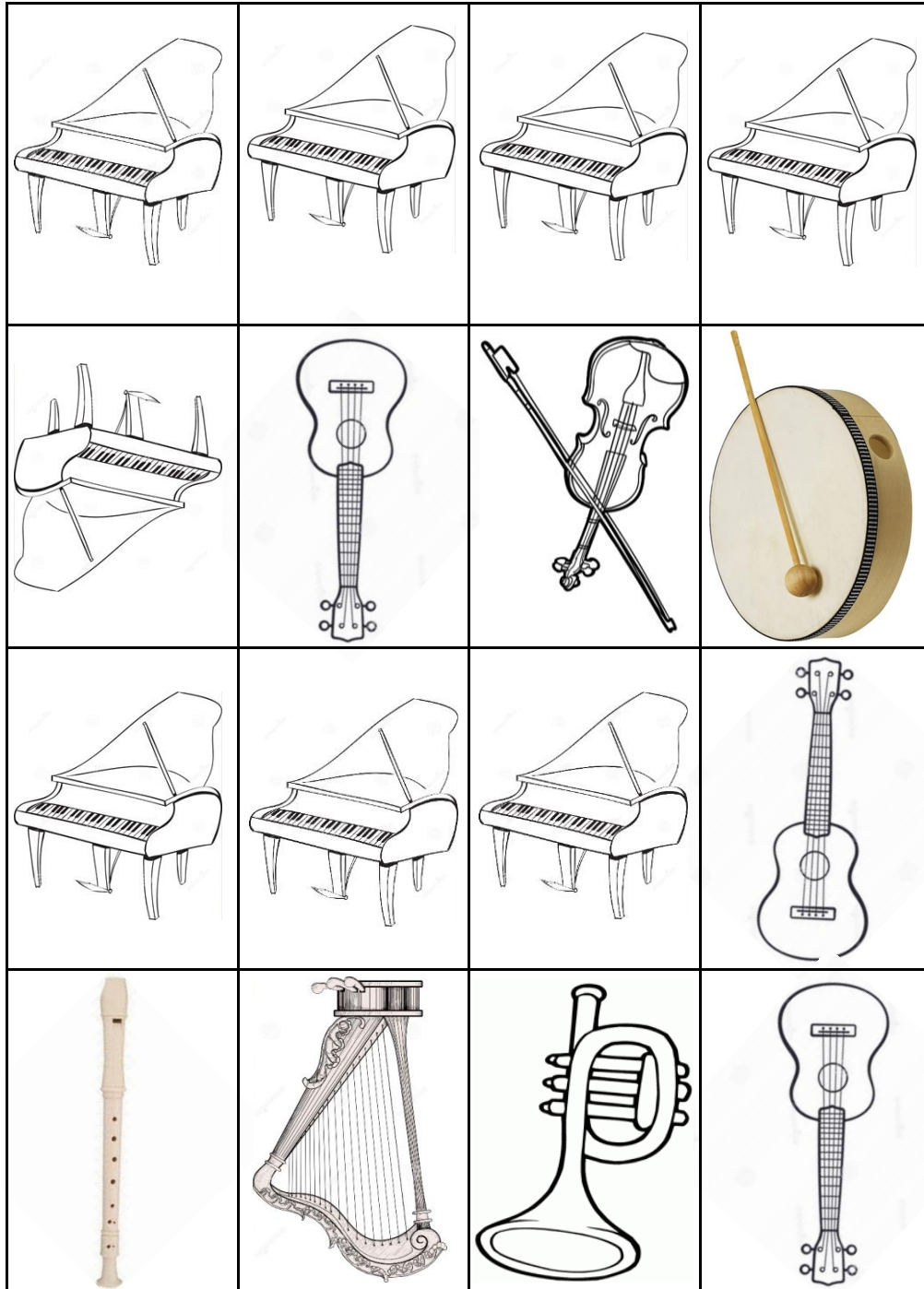
Τα παιδιά ζωγραφίζουν τα ντόμινο με τα χρώματα που έχουν επιλέξει για κάθε μουσικό όργανο. Πλαστικοποιούμε τα ντόμινο.

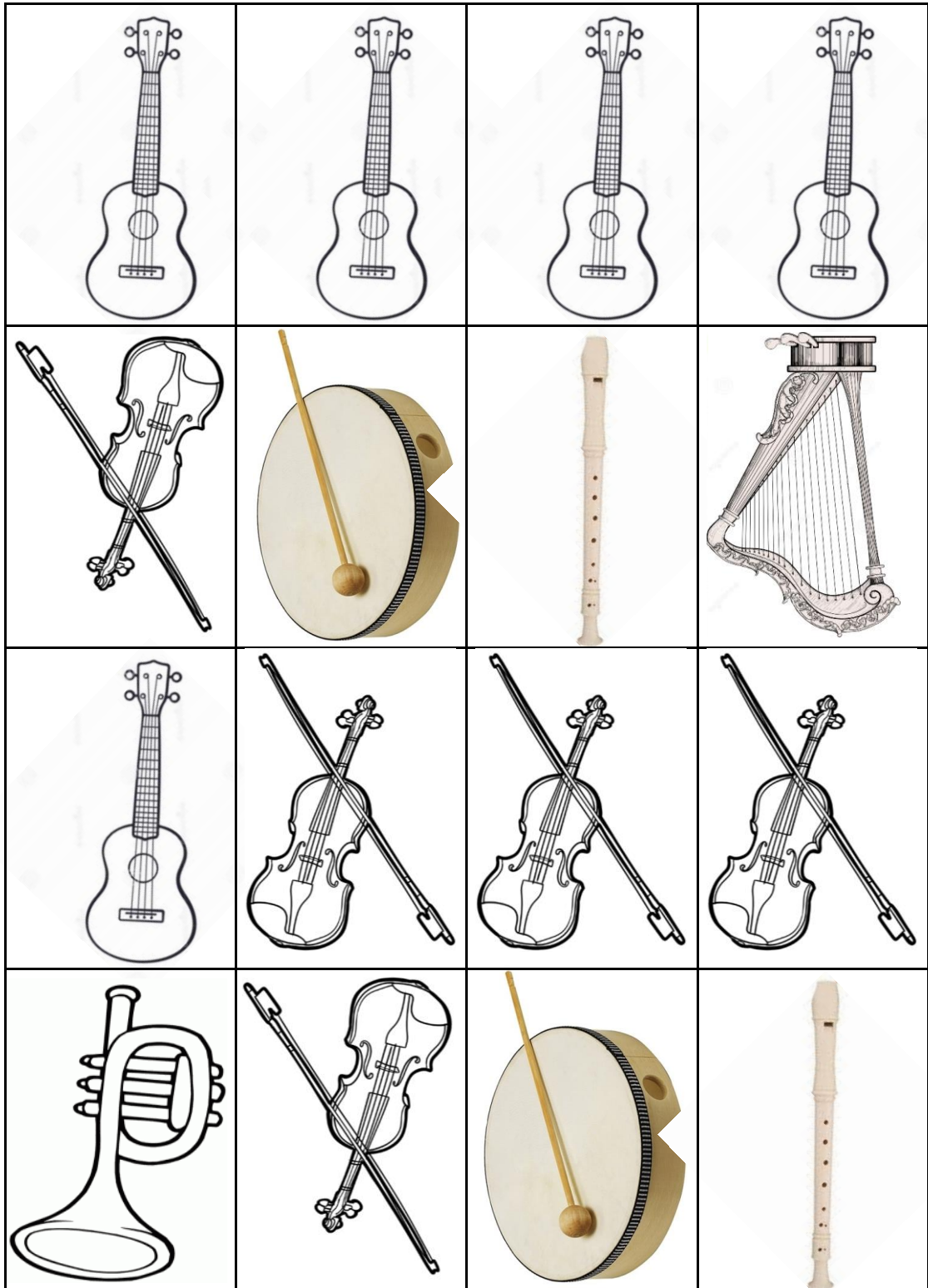
ΩΡΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ

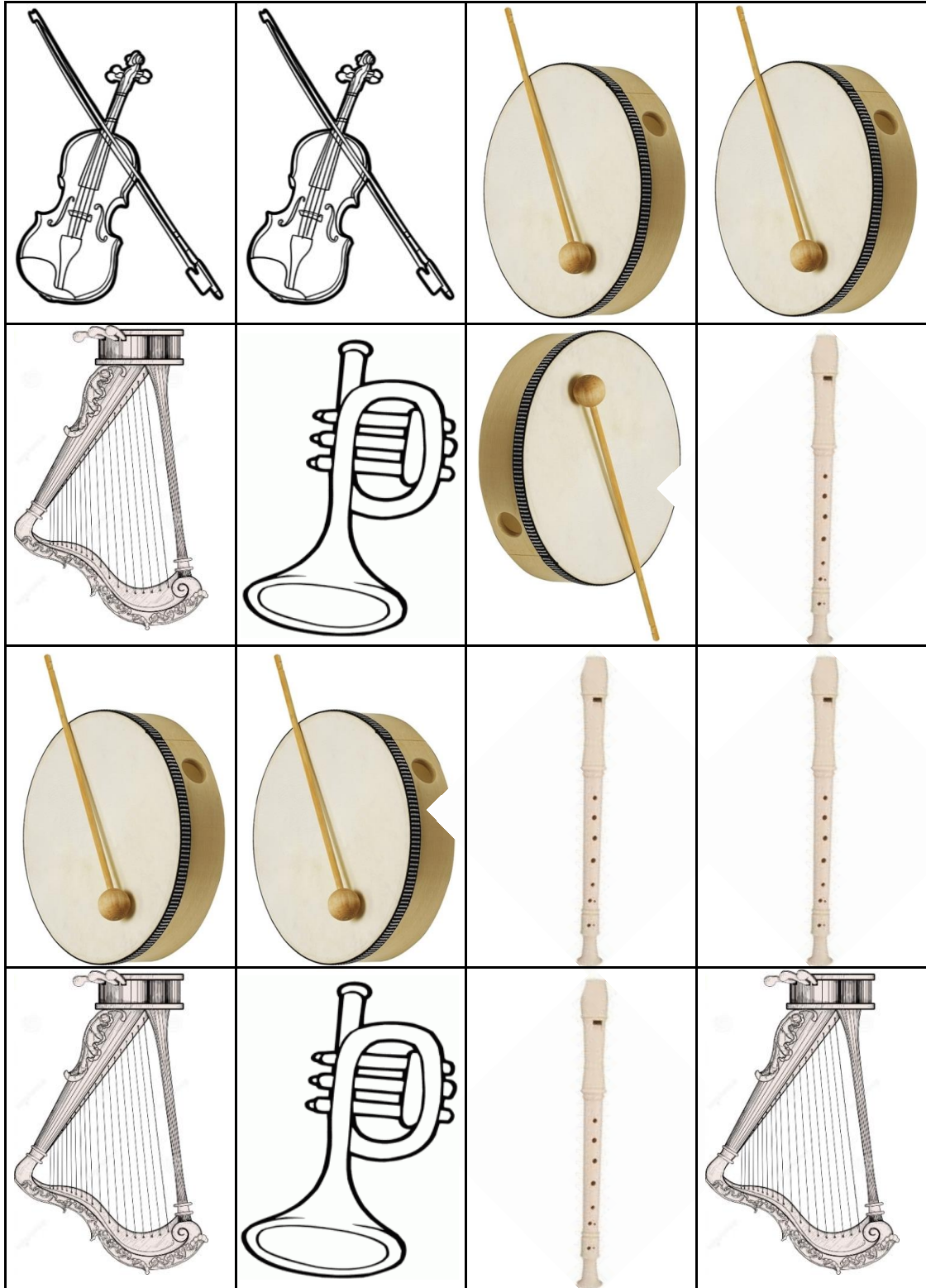
Οι παίκτες 2-4, κάθονται σ' ένα τραπέζι ή στη μοκέτα . Γυρίζουμε τις καρτέλες με τα ντόμινο ανάποδα. Ο κάθε παίκτης παίρνει 4 ντόμινο και δεν τα δείχνει στους άλλους. Ο πρώτος παίκτης βγάζει μια κάρτα από αυτές που έχουν μείνει και την βάζει ανοιχτή στην μέση του τραπεζιού. Ο επόμενος παίκτης θα πρέπει να κατεβάσει ένα ντόμινο από αυτά που έχει πάνω του ,του οποίου η εικόνα να είναι όμοια με κάποια από τις 2 πλευρές του ντόμινου που είναι κάτω. Αν ο παίκτης δεν έχει κάποια τέτοια κάρτα θα πρέπει να πάρει μια κάρτα από κάτω και παίζει ο επόμενος

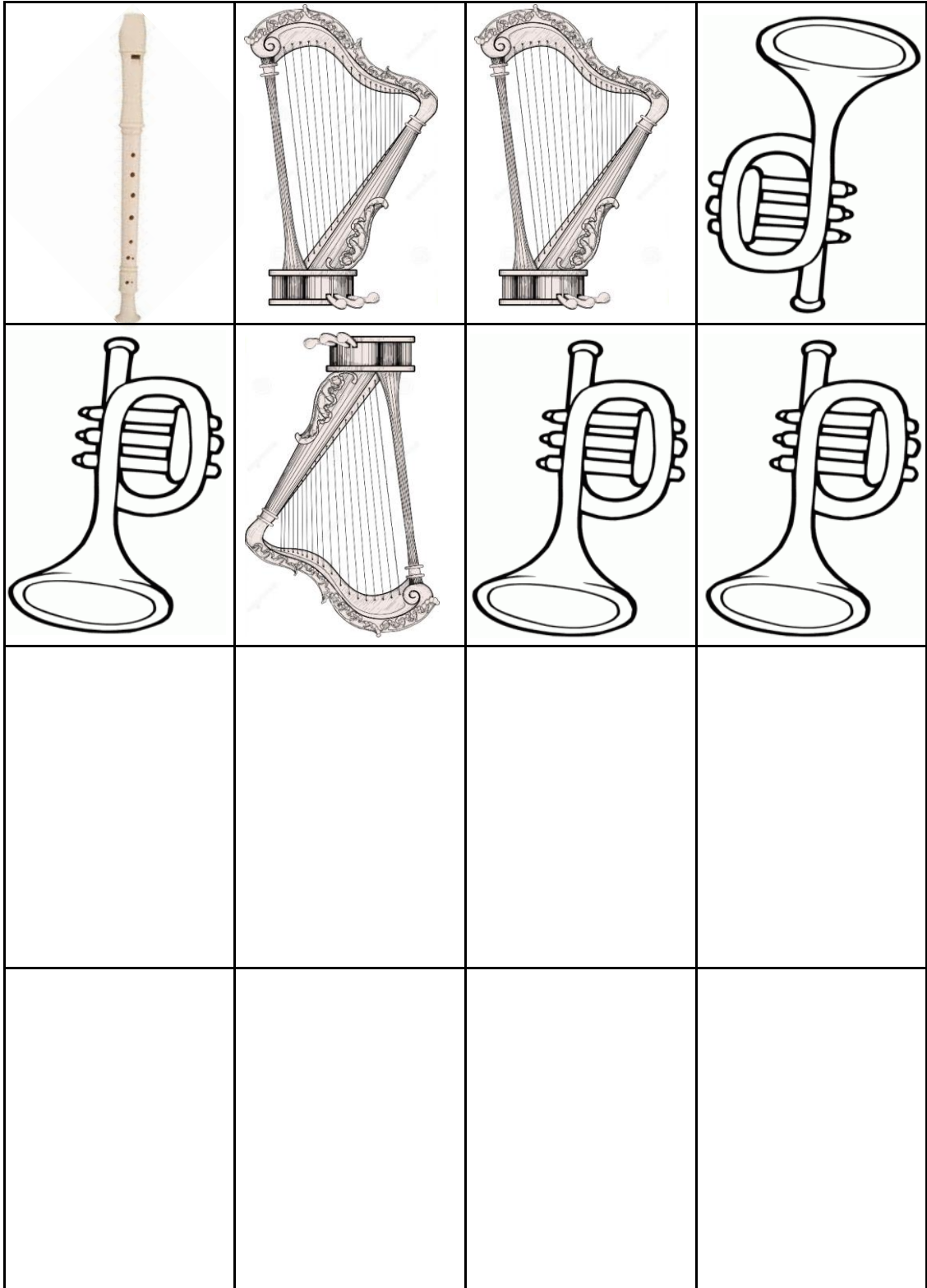
ΝΙΚΗΤΗΣ

Όποιου παίκτη τελειώσουν πρώτα τα ντόμινο.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 10 - ΡΩΣΙΑ

Μπάμπουσκες

Παίκτες : 2-4

Υλικά :

- 4 φωτοτυπίες με έξι μπάμπουσκες σε διαφορετικά μεγέθη
- Μαρκαδόροι
- Χαρτόνια, ψαλίδια και κόλλες
- ζάρι

Σκοπός :

Οι παίκτες να ταξινομήσουν ανα μέγεθος και τις έξι μπάμπουσκες .

.....

ΕΚΤΕΛΕΣΗ

Τα παιδιά ζωγραφίζουν τις φωτοτυπίες με τις μπάμπουσκες φροντίζοντας ώστε οι μπάμπουσκες που ανήκουν στην ίδια φωτοτυπία να έχουν τα ίδια χρώματα. Κολλάμε τις μπάμπουσκες σε χαρτόνια ή τις πλαστικοποιούμε και στη συνέχεια τις κόβουμε. Σε κάθε μπάμπουσκα κολλάμε ένα δαχτυλίδι/βάση από χαρτόνι, γράφουμε μπροστά τους αριθμούς 1-6 και τις τοποθετούμε τη μία μέσα στην άλλη.

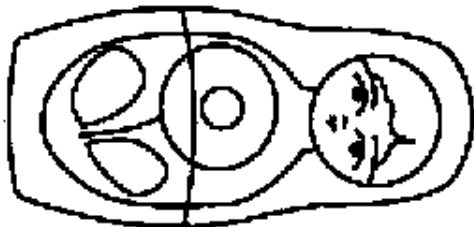
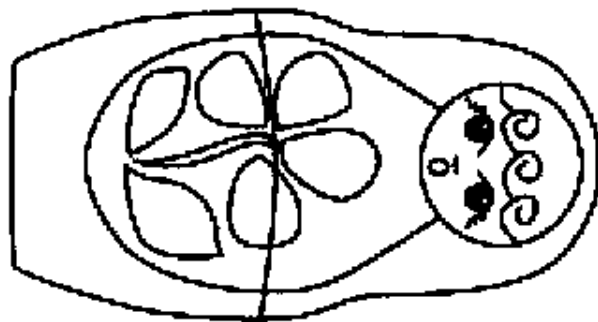
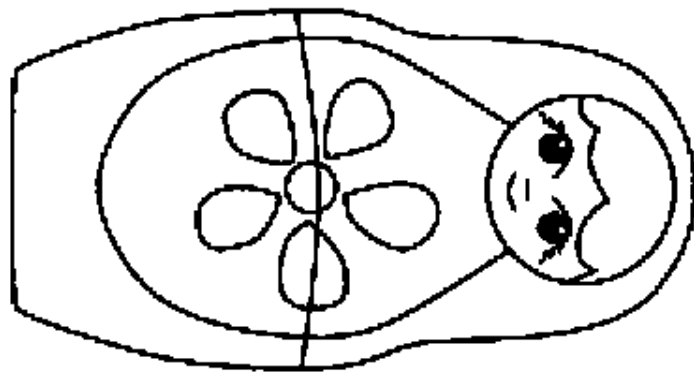
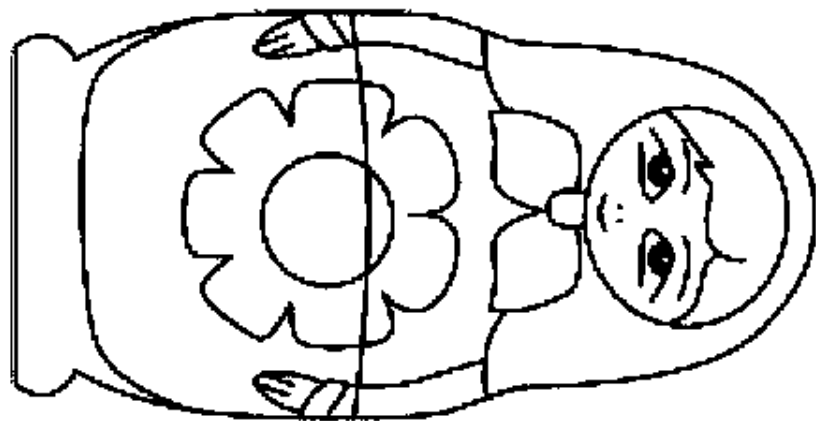
ΩΡΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ

Οι παίκτες 2-4, κάθονται σ' ένα τραπέζι ή στη μοκέτα . Κάθε παίκτης παίρνει ένα σύνολο από έξι μπάμπουσκες τη μία μέσα στην άλλη. Με τη σειρά αρχίζουν να ρίχνουν το ζάρι και να βγάζουν έξω και να ταξινομούν ανά μέγεθος τη μπάμπουσκα με τον αριθμό που τους έτυχε στο ζάρι. Αν τους τύχει αριθμός ίδιος ξανά περιμένουν να ξαναρίξουν στον επόμενο γύρο.

ΝΙΚΗΤΗΣ

Ο παίκτης που θα βγάλει και θα ταξινομήσει ανά μέγεθος όλες τις μπάμπουσκες που είχε.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 11 ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΟΙ 9 ΧΩΡΕΣ

Ψάρεμα στην Ευρώπη !!!

Παίκτες : 2-9

Υλικά :

- **Εικόνες για χρωμάτισμα ή εκτόπωση από 9 χώρες (Ιταλία, Ισπανία, Γαλλία, Μ.Βρετανία, Δανία, Ολλανδία, Γερμανία, Ρωσία, Ελλάδα)**
- **Μαρκαδόροι**
- **Συνδετήρες, μαγνήτες και ξυλάκια**

Σκοπός :

Οι παίκτες να «ψαρέψουν» τις εικόνες που ανήκουν στη χώρα που διάλεξαν.

.....

ΕΚΤΕΛΕΣΗ

Τα παιδιά ζωγραφίζουν 6 εικόνες αντιπροσωπευτικές για κάθε μία από τις εννιά χώρες. Στη συνέχεια πλαστικοποιούμε τις εικόνες και κόβουμε τα τετράγωνα. Σε κάθε εικόνα στερεώνουμε ένα συνδετήρα. Σε ένα ξύλο περίπου 20cm στερεώνουμε ένα κομμάτι σχοινί και κολλάμε ένα μαγνήτη. Τοποθετούμε τις εικόνες κάθε χώρας σε κουτί έξω από το οποίο έχουμε ζωγραφίσει τη σημαία της.

ΩΡΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ

Οι παίκτες 2-9, στέκονται όρθιοι στο πάτωμα . Κάθε παίκτης παίρνει το κουτί με μια χώρα και τοποθετεί τις εικόνες απλωμένες στο πάτωμα. Όταν όλοι οι παίκτες έχουν ολοκληρώσει τη διαδικασία το παιχνίδι ξεκινάει.

ΠΑΡΑΛΛΑΓΗ

Για να αυξηθεί η δυσκολία του παιχνιδιού μπορεί να χρησιμοποιηθεί και μια κλεψύδρα και οι παίκτες να πρέπει να ψαρέψουν τις εικόνες μέσα στο χρόνο που έχει οριστεί. (π.χ μέχρι να αδειάσει η κλεψύδρα, ή στα δυο γυρίσματα της κλεψύδρας κ.τ.λ)

ΝΙΚΗΤΗΣ

Ο παίκτης που θα ψαρέψει όλες τις εικόνες που ανήκουν στη χώρα που διάλεξε να παίξει.

